

فصل اول

«موضوعات اساسی در روانشناسی رشد»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل اول

۱- چگونگی رشد و تکامل شخصیت انسان:

(سراسری ۷۶)

(۱) قابل پیش‌بینی نیست.

(۲) از محیط متأثر نمی‌شود.

(۳) در همه افراد یکسان انجام می‌گیرد.

(۴) از تفاوت‌های فردی متأثر می‌شود.

(سراسری ۸۰)

۲- به کدام دلیل، برخی از مشکلات روان‌شناسی رشد را نمی‌توان از طریق روش‌های آزمایشی مطالعه کرد؟

(۱) ملاحظات اخلاقی

(۲) نیاز به وقت و هزینه زیاد

(۳) نیاز به پرسنل و تجهیزات زیاد

(۴) سرعت و توالی رشد موانع را به وجود می‌آورد.

(سراسری ۸۱)

۳- اصطلاح «رشد» به تغییرات منظمی گفته می‌شود که در نتیجه ..... حاصل می‌شود.

(۱) محیط

(۲) یادگیری

(۳) تربیت

(۴) رشد جسمی

(سراسری ۸۱)

۴- از نظر روان‌شناسان شناختی - اجتماعی، کدام عامل در رشد اجتماعی فرد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؟

(۱) یادگیری بدون تقویت

(۲) یادگیری مشاهده‌ای

(۳) فرآیندهای خود - تنظیمی

(۴) فرآیندهای خود - کارآمدی

(سراسری ۸۱)

۵- ابعاد شناختی نظریه «پندورا» در کدام یک از موارد زیر مشخص‌تر است؟

(۱) خودکارآمدی

(۲) یادگیری مشاهده‌ای

(۳) فرآیندهای خودتنظیمی

(۴) تفاوت بین اکتساب و عملکرد

(سراسری ۸۲)

۶- کدام یک از اندیشمندان زیر معتقد بود که انسان ذاتاً سالم و خوب به دنیا می‌آید؟

(۱) فروید

(۲) روسو

(۳) پیازه

(۴) اریکسون

(سراسری ۸۲)

۷- وقتی کودکان سنین مختلف را در یک زمان معین مورد مطالعه قرار می‌دهیم، از کدام روش تحقیق بهره می‌گیریم؟

(۱) عرضی

(۲) موردی

(۳) طولی

(۴) مشاهده طبیعی

(سراسری ۸۲)

۸- روان‌شناسی می‌خواهد تأثیر بی‌خوابی بر پاسخگویی دانش‌آموزان به سؤالات امتحانی را اندازه بگیرد، در این مثال فرضی، متغیر مستقل کدام است؟

(۱) پاسخگویی به سؤالات

(۲) دانش‌آموزان

(۳) نتیجه امتحان

(۴) بی‌خوابی

(سراسری ۸۲)

۹- برای مطالعه تحول (ثبات و تغییر) ویژگی‌هایی مانند نوع دوستی و ارتباط آن با سایر متغیرها، استفاده از کدام روش مناسب‌تر است؟

(۱) عرضی

(۲) طولی

(۳) آزمایشی

(۴) همبستگی

(سراسری ۸۲)

۱۰- روش «آموزش کودک از طریق عمل و تجربه» را چه کسی مطرح کرد؟

(۱) هال

(۲) دیویی

(۳) اسکینر

(۴) اریکسون

(دکتری - آزاد ۸۲)

۱۱- رابطه مادر- کودک را در رویکرد منظومه‌ای systems approach چگونه تبیین می‌کنند؟

۱۲- روان‌شناسی رشد (Developmental psychology) و روان‌شناسی ژنتیک (genetic psychology) را با هم مقایسه کنید و تفاوت‌های اساسی آن‌ها را ذکر نمایید.

(دکتری - آزاد ۸۲)

(سراسری ۸۳)

۱۳- یکی از امتیازهای روش مطالعه عرضی ..... است.

(۱) صرفه‌جویی در زمان

(۲) متعادل بودن نمونه‌ها

(۳) مطالعه رشد در طول زمان

(۴) ارزیابی تداوم رفتارها

(سراسری ۸۳)

۱۴- تفاوت رشد جسمی با پختگی این است که رشد یعنی بزرگ شدن و پختگی یعنی ..... .

(۱) حالات بهنجار رفتار

(۲) کسب توانایی‌های تازه

(۳) دگرگونی‌های تدریجی در جسم

(۴) توانایی راه رفتن و سخن گفتن

- ۱۵- آلبرت بندورا در کدام یک از مراحل یادگیری مشاهده‌ای بر نقش تقویت در بروز رفتار تأکید دارد؟ (۱) توجه (۲) تولید (۳) نگهداری (۴) انگیزشی (نتیجه عمل) (سراسری ۸۴)
- ۱۶- در کدام یک از روش‌های تحقیق می‌توان به رابطه علی بین متغیرها دست یافت؟ (۱) آزمایشی (۲) مشاهده (۳) مصاحبه (۴) بالینی (سراسری ۸۴)
- ۱۷- دیدگاه گشتالت در مورد رشد جزو کدام دسته از نظریه‌هاست؟ (۱) تحولی (۲) ژنتیک (۳) رشد داخلی (۴) غیرژنتیک (سراسری ۸۴)
- ۱۸- وقتی مجموعه‌ای از پژوهش‌هایی را که بیشتر انتشار یافته‌اند مورد پردازش قرار می‌دهیم از چه روشی استفاده کرده‌ایم؟ (۱) روش تعاملی (۲) روش فراتحلیلی (۳) روش مشاهده طبیعی (۴) روش مشاهده ساخت‌دار (سراسری ۸۴)
- ۱۹- در کدام دسته از نظریه‌ها، تحول روانی بدون مرحله است؟ (۱) رفتاری‌نگری (۲) نمودیافتگی (۳) شناختی‌نگری (۴) روان تحلیل‌گری (سراسری ۸۴)
- ۲۰- در کدام رویکرد، تحول به عنوان فرآیندی پیوسته (Continuous) تلقی می‌گردد؟ (۱) شناختی (۲) خبرپردازی (۳) کردارشناسی (۴) روان تحلیل‌گری (سراسری ۸۴)
- ۲۱- دیدگاه برونفن برنر در تبیین تحولات رشد چیست؟ (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۲۲- کدام یک از نظریه‌ها، عوامل موقعیتی را در رشد کودک با اهمیت می‌دانند؟ (۱) صفات (۲) شناختی (۳) روان کاوی (۴) شناختی - اجتماعی (سراسری ۸۵)
- ۲۳- در کدام نظریه، فرد در فرآیند رشد و تکامل فعال‌تر است؟ (۱) رفتاری (۲) شناختی (۳) زیستی (۴) روان کاوی (سراسری ۸۵)
- ۲۴- در ارائه تعریف یادگیری اختلاف نظر وجود دارد ولی در همه تعاریف، یادگیری از ..... متمایز شده است. (۱) بازشناسی مسأله (۲) درک و استدلال (۳) رشد (۴) تفکر انتزاعی (سراسری ۸۵)
- ۲۵- اگر با پردازش یا تحلیل نتایج تحقیقات دیگران به یافته‌هایی دست یابیم، از چه روشی استفاده کرده‌ایم؟ (۱) فراتحلیلی (۲) تحلیل محتوا (۳) تحلیل روانی (۴) مشاهده طبیعی (سراسری ۸۵)
- ۲۶- نظریه تحولی یوری برونفن برنر بهترین معرف دیدگاه ..... است؟ (۱) دیالکتیکی (۲) کردارشناسی (۳) بوم شناختی (۴) مردم شناسی فرهنگی (سراسری ۸۵)
- ۲۷- پدیده‌هایی چون قحطی، جنگ و رکود اقتصادی می‌توانند در کیفیت رشد کودکان تأثیرگذار باشند. این واقعیت در مفهوم ..... برونفن برنر انعکاس یافته است. (۱) مزوسیستم (MesoSystem) (۲) اگزوسیستم (ExoSystem) (۳) کرونوسیستم (ChronoSystem) (۴) ماکروسیستم (MacroSystem) (آزاد ۸۵)
- ۲۸- در نظریه بافت‌شناسی برونفن برنر (Bronfenbrenner) مفهوم کرونوسیستم (Chronosystem) چیست؟ با ذکر چند مثال اهمیت مفهوم فوق را تشریح کنید. (دکتری - آزاد ۸۵)
- ۲۹- در کدام یک از رویکردهای تحولی اثرات متقابل مؤلفه‌های مختلف محیط بر چگونگی رشد کودکان به تفصیل بررسی می‌شود؟ (۱) بافت‌شناسی (contextualism) (۲) خبرپردازی (information processing) (۳) رفتارگرایی (behaviorism) (۴) یادگیری شناختی (cognitive learning) (سراسری ۸۶)
- ۳۰- در رویکردهای رفتاری مانند اسکینر، تغییرات رشد چگونه است؟ (۱) پیوسته (۲) دوره‌ای (۳) کیفی (۴) گسسته (سراسری ۸۶)
- ۳۱- کدام یک از رویکردهای رشد به بررسی دریافت، درک و نحوه استدلال می‌پردازد؟ (۱) یادگیری (۲) روانی - اجتماعی (۳) روان تحلیل‌گری (۴) پردازش اطلاعات (سراسری ۸۶)

- ۳۲- از دیدگاه پردازش اطلاعات، رشد فرآیندی ..... است.
- (۱) ناپیوسته (۲) پیوسته (۳) مرحله‌ای (۴) هم پیوسته و هم ناپیوسته (آزاد ۸۶)
- ۳۳- کدام یک از نظریه پردازان زیر بنیانگذار نظریه سیستم‌های بوم شناختی است؟
- (۱) کنراد لورنز (۲) تین برگن (۳) داروین (۴) برونفن برنر (آزاد ۸۶)
- ۳۴- اگر نظریه‌ای مبتنی بر «رشد» یعنی برنامه‌ی سنتی مشخص استوار باشد آن را نظریه‌ی ..... می‌نامیم.
- (۱) پردازش اطلاعات (۲) تکاملی (۳) محیط‌گرا (۴) مرحله‌ای (سراسری ۸۷)
- ۳۵- مطالعات «کنراد لورنز» به شکل‌گیری کدام مفهوم منجر می‌شد؟
- (۱) جاندار پنداری (۲) دوره‌های حساس رشد (۳) رشد زیستی (۴) سازگاری (سراسری ۸۷)
- ۳۶- در نظام بوم شناختی یا منظومه‌ای برانفن برنر، نوع رابطه بین والدین یک کودک و همبازی‌های او در کدام یک از منظومه‌های زیر قرار می‌گیرد؟
- (۱) اگزوسیستم (۲) کرووسیستم (۳) میکروسیستم (۴) مزوسیستم (سراسری ۸۷)
- ۳۷- مفهوم منطقه تقریبی رشد (Zone Of Proximal Development) برخاسته از رویکرد ..... است.
- (۱) تاریخی - اجتماعی (۲) تکامل‌نگری (۳) کردارشناسی (۴) یادگیری شناختی (سراسری ۸۷)
- ۳۸- مناسب‌ترین زمان برای ظاهر شدن توانایی‌های خاص است و طی آن فرد خیلی پذیرای تأثیرات محیطی است.
- (۱) دوره حساس (۲) دوره انتقال (۳) دوره بحرانی (۴) دوره ظهور (آزاد ۸۷)
- ۳۹- کدام یک از نظریه‌پردازان زیر بر نقش فرهنگ و تجربه اجتماعی در رشد تأکید دارد؟
- (۱) پیازه (۲) فروید (۳) ویگوتسکی (۴) بندورا (آزاد ۸۷)
- ۴۰- کدام یک از مفاهیم رشدی برگرفته از اندیشه‌های ژان ژاک روسو بوده است؟
- (۱) نقش‌پذیری (۲) سرمشق‌گیری (۳) رشد زیستی (۴) دلبستگی (سراسری ۸۸)
- ۴۱- در نظام بوم شناختی یوری برانفن برنر (Urie Bronfenbrenner) برنامه انعطاف‌پذیر کاری والدین امکان رسیدگی بیشتر به نیازهای کودکان آن‌ها را فراهم می‌کند. این امتیاز در کدام بخش از نظام‌های چهارگانه او قرار می‌گیرد؟
- (۱) ریز سیستم (۲) میان سیستم (۳) کلان سیستم (۴) برون سیستم (سراسری ۸۸)
- ۴۲- پژوهش‌های کنراد لورنز (Konrad Lorenz) و نیکوتین برگن (Niko Tinbergen) عمدتاً به پیدایش کدام مفهوم انجامید؟
- (۱) اصل دو سویه (۲) پدیدآیی نوعی (۳) حوزه تقریبی رشد (۴) دوره‌های حیاتی (سراسری ۸۸)
- ۴۳- دستیابی یک نوجوان به امکاناتی چون کتابخانه، پارک، تفریح و کلوب‌های ورزشی در اطراف محل زندگی در کدام یک از سیستم‌ها یا منظومه‌ها قرار می‌گیرد؟
- (۱) مزوسیستم (میان نظام) (۲) اگزوسیستم (برون نظام) (۳) میکروسیستم (ریز نظام) (۴) ماکروسیستم (کلان نظام) (سراسری ۸۸)
- ۴۴- بنا به نظریه برونفن برنر ویژگی زیر تعریف کدام نوع سیستم است:
- «موقعیت‌های اجتماعی که فرد در حال رشد را شامل نمی‌شود، اما بر تجربه‌های او تأثیر دارد.»
- (۱) ریز سیستم (۲) میان سیستم (۳) برون سیستم (۴) کلان سیستم (آزاد ۸۸)
- ۴۵- در کدام یک از نظریه‌های زیر رشد به صورت ناپیوسته در نظر گرفته می‌شود؟
- (۱) رفتارگرایی (۲) پردازش اطلاعات (۳) نظریه ویگوتسکی (۴) روانکاوی (آزاد ۸۸)
- ۴۶- در کدام رویکرد تعامل چندگانه و متقابل اجزاء محیط به شخصیت فرد شکل می‌دهند؟
- (۱) تکامل‌نگری (evolutionary) (۲) بوم شناختی (ecological) (۳) روان تحلیل‌گری (psychoanalytic) (۴) خبرپردازی (information processing) (سراسری ۸۹)

۴۷- روان‌شناسان رشد مفهوم سکوسازی (scaffolding) را عمدتاً در ارتباط با کدام مورد به کار برده‌اند؟ (سراسری ۸۹)

- (۱) حافظه (۲) ادراک (۳) یادگیری (۴) انگیزش

۴۸- کدام منبع در افزایش یا کاهش میزان خود کارآمدی نقش مؤثرتری دارد؟ (سراسری ۸۹)

- (۱) دانش فراشناختی (۲) رسش زیستی (۳) ترغیب‌های کلامی (۴) استعداد ژنتیکی

۴۹- کدام یک از عبارات زیر با دیدگاه جان لاک همخوان است؟ (آزاد ۸۹)

- (۱) تکرار نقشی در یادگیری رفتار ندارد.
(۲) محیط ذهن را شکل می‌دهد.
(۳) تنبیه می‌تواند تداعی‌های مطلوب ایجاد کند.
(۴) آموزش کودک نیاز به قواعد ندارد.

۵۰- ژان ژاک روسو کدام یک از دیدگاه‌های زیر را محور خود قرار داد؟ (آزاد ۸۹)

- (۱) طبیعت‌گرا (۲) محیط‌گرایی (۳) کارکردگرایی (۴) اراده‌گرایی

۵۱- رویکرد پردازش اطلاعات (Information Processing) چه وجوه تشابهی با نظریه تحولی ویگوتسکی دارد؟ دو وجه تشابه عمده را به اختصار

توضیح دهید. (دکتری - آزاد ۸۹)

۵۲- احساس خودکارآمدی (Self Efficacy) چه تأثیری بر سلامت جسمی و روانی کودکان و نوجوانان داشته و چگونه می‌توان آن را افزایش داد؟

(دکتری - آزاد ۸۹)

۵۳- بر اساس تاریخچه روان‌شناسی رشد، پیشکسوتان ابتدای قرن بیستم چه کسانی بودند؟ (سراسری ۹۰)

- (۱) پیازه، گزل، والن (۲) فروید، استانلی هال، بینه (۳) پیازه، ویگوتسکی، اریکسون (۴) فروید، بینه، گزل

۵۴- ضعف اصلی تحقیق عرضی کدام است؟ (دکتری - سراسری ۹۰)

- (۱) دشواری در فراهم آوردن نمونه‌های بزرگ
(۲) نداشتن ابزارهای لازم برای سنجش
(۳) متوالی بودن اندازه‌های به دست آمده
(۴) تردید در قابل مقایسه بودن گروه‌ها

۵۵- پیشرفت تحصیلی کودک فقط به فعالیت‌هایی که در کلاس صورت می‌گیرند، بستگی ندارد، بلکه درگیری والدین در زندگی تحصیلی و مقدار

تلاشی که در خانه برای یادگیری مواد درسی انجام می‌گیرد نیز به آن کمک می‌کند. این الگو بیانگر کدام سیستم بوم‌شناختی است؟ (دکتری - سراسری ۹۰)

- (۱) برون سیستم (۲) ریز سیستم (۳) میان سیستم (۴) کلان سیستم

۵۶- طبق شواهد موجود در نظریه یادگیری شناختی، اساسی‌ترین منبع آگاهی در ارزیابی خود کارآمدی چیست؟ (دکتری - سراسری ۹۰)

- (۱) عملکرد واقعی (۲) تجربه‌های جانشینی (۳) ترغیب‌های کلامی (۴) نشانه‌های فیزیولوژیکی

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل اول

۱- گزینه «۴» چگونگی رشد و تکامل شخصیت انسان، ناشی از تعادل وراثت و محیط است. به عبارت دیگر جنبه‌هایی از رشد انسان‌ها که مربوط به مسائل زیستی است قابل پیش‌بینی است، مثل سن راه رفتن، دندان در آوردن و... اما به هر حال تمام این جنبه‌های رشد متأثر از محیط فرد نیز هست. بنابراین مسئله تفاوت‌های فردی نیز در فرآیند رشد و تحول فرد نقش بسزایی دارد. در واقع، از آنجایی که جنبه‌های زیستی هر فرد متفاوت است، تأثیرپذیری افراد مختلف از محیط نیز متفاوت است.

۲- گزینه «۱» پژوهش در مورد رفتار انسان، مسائل اخلاقی به بار می‌آورد، چرا که انجام روش‌های آزمایشی و کاوش علمی، گاهی می‌تواند افراد را استثمار کند. از جمله حقوقی که برای پژوهش‌ها در نظر گرفته شده عبارت است از: محافظت از آسیب، رضایت آگاهانه، امور شخصی، آگاهی از نتایج و تدابیر سودمند که هر کدام می‌تواند نتایج آزمایشات را تغییر بدهد. مثلاً پژوهشگری که می‌خواهد رشد اخلاقی کودکان را بررسی کند، باید از رفتار آن‌ها ضبط ویدئویی انجام دهد، ولی اگر هدف انجام این آزمایش را به آن‌ها بگوید، نتایج به کلی تغییر می‌کنند.

۳- گزینه «۴» رشد، عبارت از تغییرات منظمی است که نسبتاً مستقل از محیط و یادگیری است. یادگیری، تغییرات نسبتاً پایداری است که ناشی از محیط و تجربیات فرد است.

۴- گزینه «۲» آلبرت بندورا نظریه یادگیری اجتماعی را مطرح کرد و معتقد بود که کودک صرفاً با دیدن و شنیدن افراد دور و بر خود، پاسخ‌های خوشایند یا ناخوشایند را فرا می‌گیرد. یعنی سرمشق‌گیری، تقلید یا یادگیری مشاهده‌ای، مبنای مهمی برای رشد است. بعدها بندورا بر اهمیت شناخت و تفکر هم تأکید کرد و دیدگاه خود را «شناختی - اجتماعی» نامید.

۵- گزینه «۲» هنگامی که رفتار تازه تنها از طریق مشاهده به دست آمد، یادگیری جنبه‌ی شناختی پیدا می‌کند. هنگامی که دختر گواتمالایی به تماشای مربی خود می‌پردازد و سپس از او بدون هیچ تمرینی تقلید می‌کند، او باید به بعضی از بازنمایی‌های درونی از رفتار متکی باشد که عملکرد او را هدایت می‌کنند. مشاهده همچنین پیامدهای احتمالی رفتار تازه را به ما می‌آموزد. بندورا این فرآیند را تقویت جانشینی می‌نامد. تقویت جانشینی نیز فرآیندی شناختی است.

۶- گزینه «۲» جان لاک کودکان را مانند لوح سفیدی در نظر می‌گرفت و معتقد بود که کودکان ذاتاً شریر نیستند. کودکان در ابتدا هیچ چیزی نیستند بلکه تجربه به آن‌ها شکل می‌دهد و والدین می‌توانند کودکان را هر طور که می‌خواهند شکل دهند. ژان ژاک روسو، بر خلاف لاک، کودکان را لوح سفیدی نمی‌دانست که والدین از طریق آموزش روی آن‌ها حک کنند. بلکه کودکان ذاتاً خوب هستند. آن‌ها وحشی‌های بزرگواری هستند که ذاتاً از احساس خوب و بد برخوردارند. نگاه فروید به انسان، نگاه بدبینانه‌ای است.

۷- گزینه «۱» مطالعه‌ی طولی: بررسی عده‌ی معینی از آزمودنی‌ها به صورت مکرر طی چندین سال است.

مطالعه عرضی یا مقطعی: بررسی کودکان سنین مختلف در یک مقطع زمانی است.

مطالعه براساس مقایسه برهه‌های متوالی: بررسی کودکان سنین مختلف در یک دوره زمانی نسبتاً کوتاه است.

مشاهده‌ی طبیعی: یکی از روش‌های گردآوری داده‌ها از طریق مشاهده‌ی رفتار کودک در شرایط طبیعی است.

۸- گزینه «۲» متغیر مستقل، متغیری است که پژوهشگر آن را دستکاری می‌کند تا ببیند چه تأثیری روی متغیر وابسته می‌گذارد. متغیر وابسته دستکاری نمی‌شود بلکه ثابت نگه داشته می‌شود تا ببینیم تغییر متغیر مستقل چه تأثیری روی آن می‌گذارد. در این مثال: بی‌خوابی، متغیر مستقل است که پژوهشگر با دستکاری آن، تأثیرش را روی متغیر وابسته (پاسخگویی به سؤالات) می‌سنجد.

۹- گزینه «۲» در مطالعات همبستگی، پژوهشگر به بررسی این موضوع می‌پردازد که تغییرات در یک متغیر چگونه با تغییرات در متغیر دیگر همبسته و همراه است. اما این همبستگی بین متغیرها، به معنای روابط علت و معلولی نیست.

در مطالعه عرضی یا مقطعی، کودکان سنین مختلف در یک نقطه‌ی زمانی مورد بررسی قرار می‌گیرند تا تفاوت‌هایی که در جریان تحول اتفاق می‌افتد، مشخص شود. در مطالعه طولی، مقدار معینی از آزمودنی‌ها، طی چندین سال مورد بررسی قرار می‌گیرند.

در مطالعات آزمایشی (تجربی)، پژوهشگر یک یا چند متغیر را دستکاری می‌کند (متغیر مستقل) تا تأثیرات آن را روی متغیر وابسته بسنجد.

روش‌های مطالعه طولی، عرضی و مقایسه برهه‌های متوالی برای بررسی تغییرات «تحولی» مناسبند. مطالعات همبستگی، آزمایشی (تجربی) و تک موردی، طرح‌های پژوهشی «بتیادی» هستند.

۱۰- گزینه ۲» استنلی هال، بنیانگذار جنبش مطالعه کودک محسوب می‌شود. هال و شاگردش گزل، رشد را به صورت ژنتیکی در نظر می‌گرفتند که مانند گل به طور خودکار شکفته می‌شود. آن‌ها به تمام جنبه‌های رشد اهمیت می‌دادند و نگاه یک بعدی به رشد نداشتند. بلکه رویکرد هنجاری را به مطالعه کودک مطرح کردند. **دیویی**، نظام کنشی را ایجاد کرد که علیه اتم‌نگری یا جستجوی عناصر هشیار است و معتقد است آنچه مهم است عناصر واکنش و جمع شدن آن‌ها نیست بلکه هماهنگی آن‌هاست که اهمیت دارد. او روش **آموزش کودک از طریق عمل و تجربه** را مطرح کرد. اسکینر، آموزش برنامه‌ای را با استفاده از برنامه‌های تقویت و شرطی‌سازی کنشگر مطرح کرد. اریکسون هم معتقد بود که رشد بهنجار را باید در رابطه با شرایط زندگی هر فرهنگ در نظر گرفت.

۱۱- به گفته کارلسون و کوپر در سال ۱۹۹۱، تئوری سیستم‌های خانواده مبتیابی را برای مطالعه سطوح متعدد عملکرد خانواده قرار داده است. طبق نظر کارلسون و همکارانش، رویکرد منظومه‌ای (systems approach) عملکرد و نقش‌های خانواده را در سطوح متراکم (کل خانواده)، فردی و دو نفره (مادر- دختر، مادر- پسر، پدر- دختر و پدر- پسر) بررسی می‌کند و به اعتقاد آنان ادراکات مشترک و مجزای اعضای خانواده، نشان‌دهنده میزان مفید بودن عملکرد خانواده و توانایی خانواده برای ایجاد شرایط خوب سازگاری نوجوان با تغییر است. به طور کلی در دیدگاه سیستمی کار کردن روی مراتب یا ساختار خانواده، مشکل را حل و سیستم (خانواده) را حفظ می‌کند و از این طریق با دیدگاهی محافظه‌کارانه نظام اجتماعی را حفظ می‌کند.

۱۲- روان‌شناسی رشد به مطالعه‌ی تغییرات انسان از زمان انعقاد نطفه تا زمان مرگ می‌پردازد و به سؤالاتی پاسخ می‌دهد که نه تنها از نظر علمی بلکه از نظر کاربردی نیز اهمیت دارند. مثلاً این‌که ویژگی‌های منحصر به فرد هر شخص و ویژگی‌های مشترک او با دیگران چیست؟ چه عوامل درونی و بیرونی (زیستی و محیطی) بر رشد او تأثیر گذاشته‌اند و غیره. در واقع اطلاعاتی که در زمینه‌ی روان‌شناسی رشد به دست می‌آید یک سری اطلاعات میان رشته‌ای است که از ترکیب تلاش‌های افراد در حوزه‌های مطالعاتی متعدد به دست می‌آید. به عبارت دیگر مجموعه‌ای از روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، انسان‌شناسان، زیست‌شناسان و متخصصان حوزه‌های کاربردی مثل متخصصان آموزش و پرورش، مطالعات خانواده، پزشکی، بهداشت عمومی و خدمات اجتماعی در امر پژوهش‌های روان‌شناسی رشد همکاری می‌کنند.

روان‌شناسی ژنتیک یا **تحولی**، به مسأله‌ی **مبنا و تحول رفتار** توجه دارد. به عبارت دیگر روان‌شناسی ژنتیک یا تحولی عبارت است از بررسی تحول روانی در فرد (ontogeny) یا در نوع (phylogeny). اما در هر حال این روان‌پدیدایی (psychogenesis) که در یک حرکت محدود از زاویه‌ی شکل‌گیری شناخت بیشتر قابل بررسی است، در یک حرکت فراگیر حاکی از شکل‌گیری دامنه‌های مختلف سازمان روانی است. کلمه‌ی ژنتیک که در ترکیب روان‌شناسی ژنتیک به کار رفته است، کلمه‌ای است که در نیمه‌ی دوم قرن نوزدهم، یعنی قبل از این‌که زیست‌شناسان آن را در شکل و مبنای دیگری به کار برند، توسط روان‌شناسان وارد میدان شده است. در زبان کنونی زیست‌شناسان، کلمه‌ی «ژنتیک» منحصراً برای مکانیزم‌های وراثت مورد استفاده قرار می‌گیرد، در حالی که کلمه‌ی ژنتیک در عبارت روان‌شناسی به عنوان صفتی برای مشخص کردن فرآیندهای روانی و تحول آن‌ها به کار برده می‌شود و اصطلاح تحولی نزدیک‌ترین معادل برای آن است. اما برای روان‌شناسانی که به دایره‌ی محدود «روان‌شناسی کودک» و نمو بدنی در دوران کودکی روی آورده‌اند، تفاوت مهم بین دو اصطلاح «تحول» و «نمو» که زمانی در فارسی به صورت عامیانه کلمه‌ی «رشد» را به جای آن به کار برده‌اند، غالباً نادیده انگاشته شده است. در نتیجه پاره‌ای از آنان، روان‌شناسی ژنتیک را با روان‌شناسی کودک مترادف پنداشته‌اند. اما باید بدانیم که هر روان‌شناسی کودک، روان‌شناسی ژنتیک نیست و روان‌شناسی ژنتیک به بررسی تحول فقط در سطح کودک محدود نمی‌شود. از طرف دیگر نیز باید بدانیم که روان‌شناسی کودک، تنها کودک را به منظور شناخت وی مورد بررسی قرار می‌دهد، ولی روان‌شناسی ژنتیک برعکس به بررسی تحول روانی به صورت فراگیر، یعنی به بررسی فرآیندها در سطوح مختلف تحول آن‌ها می‌پردازد. بنابراین اگر شکل‌گیری و تبیین کنش‌های روانی را، از پدیدآیی یا نقطه‌ی نهایی دگرگونی‌ها و تغییر شکل‌ها، موضوع مطالعه‌ی خود قرار می‌دهد، طبیعی است که شکل‌گیری آن‌ها را از پایین‌ترین سطح یعنی دوره‌ی کودکی نیز بررسی می‌کند.

۱۳- گزینه ۱» در روش مطالعه عرضی، افراد را در سنین مختلف در یک مقطع زمانی مورد بررسی قرار می‌دهیم. یکی از مزیت‌های این روش مشخص کردن تفاوت رفتارهای سنین مختلف است. از طرف دیگر، نسبت به روش طولی هم از نظر زمانی و هم از نظر اقتصادی، مقرون به صرفه‌تر است. گزینه ۳ و ۴ از مزایای روش طولی می‌باشند.

۱۴- گزینه ۲» «رشد» عبارت از تغییرات کمی و کیفی است که از زمان لقاح تا مرگ ادامه می‌یابد. «پختگی» عبارت است از کسب مهارت‌ها و توانایی‌های خاص و تازه.

۱۵- گزینه «۴» بندورا معتقد است که یادگیری مشاهده‌ای، نوعی یادگیری شناختی است که ۴ فرآیند را در بر می‌گیرد: فرآیند توجه، نگهداری، تولید، انگیزشی (نتیجه عمل):

۱- توجه: اولین گام در یادگیری مشاهده‌ای است. فرد به الگوهایی بیشتر توجه می‌کند که شباهت بیشتری به هم داشته باشند یا مثلاً موقعیت اجتماعی الگو را در نظر می‌گیرد. بنابراین فرد با در نظر گرفتن ویژگی‌های الگوها به آن‌ها توجه می‌کند.

۲- نگهداری: فرد، بعد از توجه به الگو، آن را رمزگردانی نمادی می‌کند. نگهداری به دو صورت کلامی یا تصویری انجام می‌شود.

۳- تولید: بعد از توجه و نگهداری، فرد اگر توان لازم را داشته باشد، اعمال الگو را به مرحله‌ی اجرا در می‌آورد. البته به تمرین و بازخورد نیز در این مرحله نیاز دارد.

۴- انگیزشی: برای تقلید از الگو، وجود انگیزه ضروری است. علاوه بر این، انتظاری که فرد از «تقویت و تنبیه» دارد نیز در عملکرد او تأثیر می‌گذارد.

۱۶- گزینه «۱» در روش آزمایشی، محقق متغیر را دستکاری می‌کند تا تأثیر آن را روی متغیر وابسته بسنجد. بنابراین در این روش می‌توانیم به روابط علت و معلول دست یابیم. اما در روش همبستگی، فقط به روابط بین متغیرها و همبسته بودن آن‌ها پی می‌بریم نه روابط علی.

۱۷- گزینه «۴» دیدگاه گشتالت، جزو نظریه‌های غیرژنتیک رشد محسوب می‌شود.

۱۸- گزینه «۲» وقتی پژوهشگران به تحلیل آماری نتایج پژوهش‌های قبلی می‌پردازند، در واقع دست به فرا تحلیل زده‌اند. این روش زمانی که نتایج به دست آمده از پایداری برخوردار نیستند یا با نتایجی دیگر در تعارض هستند، بسیار مفید واقع می‌شود. «مشاهده طبیعی» عبارت است از مشاهده‌ی رفتار کودک در شرایط طبیعی. «مشاهده ساخت‌دار» عبارت است از مشاهده و بررسی رفتار در شرایط آزمایشگاهی. روش «مشاهده تعاملی» از پرسشنامه‌ها یا مصاحبه‌های سازمان یافته و روش بالینی (حد فاصل مشاهده ساده و مصاحبه‌ی از پیش تعیین‌شده) استفاده می‌کند.

۱۹- گزینه «۱» در نظریه‌های نمو یافتگی مثل نظریه گزل، در نظریه‌های شناختی نگر مثل نظریه پیاژه و در نظریه‌های روان تحلیل‌گری مثل نظریه فروید، برای تحول روانی، مراحلی در نظر گرفته شده است. اما در نظریه‌های رفتاری نگر، تحول روانی بدون مرحله در نظر گرفته شده است.

۲۰- گزینه «۲» در نظریه شناختی - رشدی پیاژه، رشد به صورت «ناپیوسته» در نظر گرفته می‌شود، یعنی بر مراحل رشد شناختی تأکید می‌شود. در دیدگاه خبرپردازی (پردازش خبر) رشد معمولاً «پیوسته» است. در جریان تحول، اکتساب ساخت‌های مؤثر اتفاق می‌افتد. در نظریه کردارشناسی رشد هم «پیوسته» و هم «ناپیوسته» در نظر گرفته می‌شود. یعنی افراد به تدریج رفتارهای انطباقی را پرورش می‌دهند و دوره‌های حساس نیز که طی آن توانایی‌های کیفی متفاوتی ظاهر می‌شوند، وجود دارد. در نظریه روان تحلیل‌گری، رشد «ناپیوسته» است و مراحل رشد روانی - جنسی و روانی - اجتماعی مطرح می‌شود.

۲۱- روانشناس آمریکایی، یوری برونفن برنر، بانی رویکردی به رشد انسان است که طی ۲۰ سال گذشته، در این حوزه بسیار اهمیت داشته است، چرا که دیدگاه او دیدگاهی بسیار متفاوت و کامل در مورد تأثیرات بافتی بر رشد ارائه می‌دهد. وی فرد را به صورت سیستم پیچیده‌ای از روابط در نظر می‌گیرد که چندین سطح از محیط اطراف بر او تأثیر می‌گذارند. این نظریه، **نظریه‌ی سیستم‌های بوم شناختی** نام دارد، اما از آنجا که آمادگی‌های زیستی کودک و نیروهای محیطی با هم پیوند می‌خورند، برونفن برنر نظریه‌ی خود را به **الگوی زیست بوم‌شناختی** تغییر نام داد. قبل از نظریه‌ی برنر، اغلب پژوهشگران رشد را کاملاً محدود می‌دانستند به صورتی که به رویدادها و شرایطی که بلافاصله فرد را احاطه می‌کنند، منحصر می‌شد. برنر با مجسم کردن محیط به صورت یک رشته ساختارهای آشیانه‌ای که خانه، مدرسه، محله و محیط‌های کار را که افراد هر روز در آن زندگی می‌کنند شامل می‌شود، این دیدگاه را گسترش داد. برونفن برنر محیط را به صورت ساختارهای مختلفی در نظر می‌گیرد که هر کدام از این ساختارها و لایه‌ها به گونه‌ای قدرتمند بر رشد فرد تأثیر می‌گذارند. این سطوح عبارتند از:

۱- **ریز سیستم (میکروسیستم):** عمیق‌ترین سطح محیط است که فعالیت‌ها و الگوهای تعامل در نزدیکترین محیط فرد را شامل می‌شود. رابطه‌ها در این‌جا دو جهتی هستند، مثلاً والدین بر رفتار کودکان تأثیر می‌گذارند و برعکس. برای مثال، یک کودک مهربان احتمالاً واکنش‌های خوشایند و صبورانه والدین را بر می‌انگیزد، در حالی که یک کودک فعال و بی‌قرار به احتمال زیاد با قید و بند و تنبیه والدین مواجه خواهد شد. اما شیوه‌های فرزندپروری که هر یک از این دو کودک تجربه می‌کنند و منجر به تقویت یا تضعیف رشد آن‌ها می‌گردد، به سیستم‌های محیطی بستگی دارد که روابط والد و کودک را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۲- **میان سیستم (مزوسیستم):** شامل ارتباط بین ریزسیستم‌ها می‌شود. مثلاً پیشرفت تحصیلی فرد علاوه بر این که به فعالیت‌های کلاسی مربوط می‌شود به روابط والدین در خانه و میزان تلاش او برای یادگیری موارد درسی نیز مربوط می‌شود. در میان بزرگسالان نیز، این که یک نفر در مقام همسر و والد چقدر در منزل خوب عمل می‌کند، به تجربه‌های او در محیط کار و برعکس مربوط می‌شود.

۳- برون سیستم (اگزو سیستم): عبارت است از موقعیت‌های اجتماعی که به طور مستقیم فرد در حال رشد را شامل نمی‌شود، اما به هر حال بر تجربه‌های او تأثیر می‌گذارد. این موقعیت‌ها می‌توانند سازمان‌های رسمی مثل هیأت مدیره در محیط کار فرد یا خدمات بهداشتی در جامعه باشند. مثلاً برنامه‌های انعطاف‌پذیر، مرخصی‌های استحقاقی پدر و مادر، مرخصی‌های استعلاجی برای والدینی که فرزندانشان بیمارند، راه‌هایی هستند که محیط‌های شغلی می‌توانند به والدین کمک کنند تا فرزندان خود را پرورش دهند و به طور غیرمستقیم رشد والد و کودک را تقویت کنند. حمایت‌های برون سیستم می‌تواند غیررسمی نیز باشد، مثل شبکه‌های اجتماعی دوستان و اعضای خانواده اصلی که توصیه، رفاقت و حتی کمک مالی تأمین می‌کنند. پژوهش‌ها نیز تأثیر منفی اختلال در فعالیت‌های برون سیستم را تأیید می‌کنند. خانواده‌هایی که به خاطر پیوندهای شخصی یا اجتماعی اندک، از لحاظ اجتماعی منزوی یا بیکار هستند، تعارض زناشویی و سوء استفاده بیشتری از کودک نشان می‌دهند.

۴- کلان سیستم (ماکروسیستم): بیرونی‌ترین سطح محیط است که ارزش‌ها، قوانین، سنت‌ها و امکانات یک فرهنگ خاص را شامل می‌شود. مثل حمایت‌ها و امتیازاتی که کشورها برای مراقبت از کودکان قائل می‌شوند و یا مستمری سعادتمندان‌ای که دولت برای بازنشستگان تأمین می‌کند و همین مستمری از سلامت سالخورده‌گان حمایت می‌کند.

۲۲- گزینه «۴» بندورا ابتدا نظریه‌ی یادگیری اجتماعی را مطرح کرد. طبق این نظریه تقلید یا یادگیری مشاهده‌ای در رشد کودک بسیار اهمیت دارد. بدین معنا که کودک با مشاهده‌ی الگوها و موفقیت‌های اطراف خود، آن‌ها را فرا می‌گیرد. بندورا بعدها به نقش تفکر و شناخت انسان در فرآیند رشد تأکید کرد. بنابراین نظریه خود را به جای یادگیری اجتماعی، «شناختی - اجتماعی» نامید.

۲۳- گزینه «۲» در نظریه‌های «رفتاری»، کودک در تحلیل رفتار فعال نیست، بلکه رشد، حاصل سرمشق‌گیری و شرطی‌سازی است. در نظریه‌های «شناختی»، کودک در تعامل با محیط، فعالانه تحول خود را بنا می‌کند. در نظریات «زیستی»، کودک در فرآیند رشد خود فعال نیست، چرا که تابع یک نمو درونی است. در نظریه «روانکاوی» فرد تحت تأثیر تجربه‌های اولیه کودک است، لذا فرد ثابت است و این تجربه‌های اولیه هستند که تعیین‌کننده‌ی رشدند.

۲۴- گزینه «۳» یادگیری، عبارت از تغییرات نسبتاً پایداری است که در رفتار بالقوه ظاهر می‌شود و از تجربه حاصل می‌گردد. اما ریش، رفتارها و مهارت‌هایی است که فرد مستقل از تجربه و یادگیری کسب می‌کند.

۲۵- گزینه «۱» وقتی پژوهشگران به تحلیل آماری نتایج پژوهش‌های قبلی می‌پردازند، در واقع دست به «فرا تحلیل» زده‌اند. این روش زمانی که نتایج به دست آمده از پایداری برخوردار نیستند یا با نتایجی دیگر در تعارض هستند، بسیار مفید واقع می‌شود. «مشاهده طبیعی» عبارت است از مشاهده‌ی رفتار کودک در شرایط طبیعی. «مشاهده ساخت‌دار» عبارت است از مشاهده و بررسی رفتار در شرایط آزمایشگاهی. «مشاهده تعاملی» یعنی استفاده از پرسشنامه‌ها یا مصاحبه‌های سازمان یافته و روش بالینی (حد فاصل مشاهده ساده و مصاحبه‌ی از پیش تعیین شده).

۲۶- گزینه «۳» روان‌شناس آمریکایی، یوری برونفن برنر، نظریه سیستم‌های بوم شناختی را مطرح کرد. فرد یک سیستم پیچیده است که چندین سطح از محیط اطراف روی او تأثیر می‌گذارد. برنر اخیراً، دیدگاه خود را الگوی زیست بوم شناختی نامیده است، چرا که معتقد است آمادگی‌های زیستی هم در رشد فرد اهمیت دارند.

او هر لایه از محیط را بدین صورت در نظر گرفته است:

ریز سیستم: (میکروسیستم) عمیق‌ترین سطح محیط است که فعالیت‌ها و الگوهای تعامل فرد در نزدیکترین محیط را شامل می‌شود.

میان سیستم: (مزوسیستم) ارتباط بین ریز سیستم‌ها را شامل می‌شود.

برون سیستم: (اگزوسیستم) موقعیت‌هایی که شامل رشد فرد نمی‌شوند، اما به هر حال روی تجربه‌های او تأثیر می‌گذارند، مثل هیأت مدیره در محیط کار فرد.

کلان سیستم: (ماکروسیستم) بیرونی‌ترین سطح الگوی برونفن برنر است که شامل ارزش‌ها، قوانین، سنت‌ها و امکانات یک فرهنگ است.

۲۷- گزینه «۲» طبق نظریه‌ی سیستم‌های بوم شناختی، اگزوسیستم (برون سیستم) شامل تمام موقعیت‌هایی می‌شود که فرد در حال رشد را به گونه‌ای غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می‌دهند. مثلاً هیأت مدیره در محل کار فرد، مرخصی‌های استحقاقی پدر و مادر، مراکز آموزشی، فرهنگی، تاریخی و... بنابراین پدیده‌هایی مثل قحطی، جنگ و رکود اقتصادی نیز جزء این سطح از محیط به حساب می‌آیند.

۲۸- طبق نظریه‌ی برونفن برنر، محیط نیرویی را کد نیست که افراد را به طور یکسان تحت تأثیر قرار دهد، بلکه همیشه پویا و متغیر است. زمانی که افراد نقش‌ها و موقعیت‌هایی را به زندگی خود اضافه می‌کنند، وسعت ریزسیستم‌های آن‌ها تغییر می‌کند. این تغییرات در موقعیت‌ها، به قول برونفن برنر، انتقال‌های بوم شناختی نام دارند که در سراسر زندگی صورت می‌گیرند و اغلب نقطه‌ی عطف مهمی در رشد هستند. آغاز مدرسه، وارد شدن به نیروی کار، ازدواج کردن، پدر و مادر شدن، طلاق گرفتن، نقل مکان کردن و بازنشستگی نمونه‌هایی از آن‌ها هستند. برونفن برنر، بُعد زمانی الگوی خود را

سیستم زمانی (chronosystem) می‌نامد. تغییرات رویدادهای زندگی می‌تواند از بیرون تحمیل شود یا این که از درون فرد ناشی گردد، چرا که افراد بسیاری هستند که موقعیت‌های زندگیشان را خودشان می‌آفرینند، انتخاب می‌کنند و تغییر می‌دهند. انجام این کارها به سن، ویژگی‌های جسمانی، عقلانی، شخصیت آن‌ها و همچنین فرصت‌هایی که محیط برای آن‌ها فراهم آورده است بستگی دارد. بنابراین در نظریه سیستم‌های بوم شناختی، رشد نه توسط شرایط محیطی و نه توسط گرایش‌های درونی فرد هدایت نمی‌شود. بلکه افراد هم تولیدکننده محیط و هم محصول آن هستند و متقابلاً روی هم تأثیر می‌گذارند.

۲۹- گزینه ۱ در نظریه‌های بافت‌شناسی (بافتاری)، رشد به صورت پیوسته و در برگیرنده تبادل بین فرد و محیط در نظر گرفته می‌شود. بافت اجتماعی به صورت بحرانی، تعیین‌کننده رفتار است. در این رویکرد، اثر متقابل مؤلفه‌های محیط بر رشد کودکان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در نظریه‌های خبرپردازی (پردازش خبر)، رشد به صورت پیوسته در نظر گرفته می‌شود. خود فرد تعیین‌کننده اطلاعات پردازش شده، قواعد و راهبردهاست. در این نظریه بافت اجتماعی تأثیر ناچیزی دارد.

در نظریه‌های رفتارگرایی (یادگیری)، رشد به صورت پیوسته است. محیط نقش اساسی دارد. کودک در تحلیل رفتار مؤثر نیست و اصول یادگیری همه‌جایی است. در نظریه‌ی شناختی پیاژه، رشد ناپیوسته است و کودک در تعامل با محیط ساختارهای رشد را بنا می‌کند. ساخت‌های روانی همگانی هستند.

۳۰- گزینه ۱ اسکینر در نظریه رفتارگرایی معتقد است که رشد پیوسته است و مراحل را دربر نمی‌گیرد.

۳۱- گزینه ۴ در رویکرد پردازش اطلاعات، ذهن انسان مانند کامپیوتری در نظر گرفته می‌شود که اطلاعات در آن جریان می‌یابند. زمانی که اطلاعات به حواس ما ارائه می‌شوند در مرحله درون‌داد قرار داریم. مرحله برون‌داد، زمانی است که پاسخ‌های رفتاری نشان می‌دهیم. در این رویکرد به بررسی دریافت، درک و نحوه استدلال افراد پرداخته می‌شود.

۳۲- گزینه ۲ در نظریه‌ی پردازش اطلاعات مثل نظریه‌ی شناختی - رشدی پیاژه، افراد به صورت موجودات فعال و معقولی در نظر گرفته می‌شوند که با توجه به پاسخ‌های محیطی، تفکر خودشان را تغییر می‌دهند اما بر خلاف نظریه‌ی پیاژه، مراحل رشد وجود ندارد، بلکه فرآیندهایی مثل ادراک، توجه، حافظه، راهبردهای برنامه‌ریزی، طبقه‌بندی اطلاعات و... در تمام سنین مشابه فرض شده‌اند. بنابراین در رویکرد پردازش اطلاعات رشد به صورت «پیوسته» در نظر گرفته شده است.

۳۳- گزینه ۴ بوری برونفن برنر، بنیان‌گذار نظریه‌ی سیستم‌های بوم شناختی است. او محیط را به ۴ سطح ریز سیستم (میکروسیستم)، میان سیستم (مزوسیستم)، برون سیستم (اگزوسیستم) و کلان سیستم (ماکرو سیستم) تقسیم کرده است. هر کدام از این لایه‌های محیط تأثیر قدرتمندی بر رشد فرد دارند.

۳۴- گزینه ۴ اگر نظریه‌ای بر برنامه‌ی سنتی مشخصی براساس «رشد» استوار باشد، یک نظریه مرحله‌ای است. پیاژه در نظریه شناختی - رشدی خود رشد را به صورت ناپیوسته در نظر می‌گرفت که شامل مراحل است. او در برنامه‌ی رشدی فرد، بر فرآیند «رشد» تأکید می‌کرد. البته عامل محیط را نیز در نظر می‌گرفت، اما معتقد بود اگر رشد کافی وجود نداشته باشد، تجربه نقش چندانی مهمی نخواهد داشت. در رویکرد پردازش اطلاعات، رشد به صورت پیوسته و بدون مراحل در نظر گرفته می‌شود. در رویکردهای «محیط‌گرا»، همان طور که از نامش پیداست، بر محیط تأکید می‌شود نه فرآیند رشد.

۳۵- گزینه ۲ لورنز و تین برگر، گونه‌های مختلف حیوانات را در نظر گرفتند و یک سری از الگوهای رفتاری آن‌ها را که به بقایشان کمک می‌کند مورد بررسی قرار دادند. یکی از این الگوها «نقش‌پذیری» است که عبارت است از رفتار دنبال کردن برخی جوجه پرنده‌ها که در کنار مادر ماندن، تغذیه شدن و مصونیت از خطر را برای آن‌ها تأمین می‌کند. این الگو در دوره محدودی از رشد وجود دارد. مشاهدات نقش‌پذیری، مفهوم «دوره‌های حساس رشد» را نیز مشخص کرد. طی این دوره‌های حساس، فرد آمادگی زیستی برای یک سری توانایی‌های خاص را دارد و از محیط هم تأثیر می‌پذیرد.

۳۶- گزینه ۴ میکروسیستم (ریز سیستم): فعالیت‌ها و الگوهای تعامل در نزدیکترین محیط فرد هستند. همه رابطه‌ها دو طرفه می‌باشد. مزوسیستم (میان سیستم): ارتباط بین ریزسیستم‌هاست. مثلاً رابطه‌ی والدین با همبازی‌های کودک، یا تأثیر پذیرفتن پیشرفت تحصیلی کودک هم از فعالیت‌های کلاسی و هم از درگیری والدین.

اگزوسیستم (برون سیستم): موفقیت‌های اجتماعی که فرد در حال رشد را شامل نمی‌شود اما به هر حال بر تجربه‌های فرد تأثیر می‌گذارد. مثلاً مرخصی‌های استحقاقی پدر و مادر یا هیأت مدیره در محیط کار فرد.

ماکروسیستم (کلان سیستم): برون‌ترین سطح الگوی برون‌فن برنر می‌باشد. شامل ارزش‌ها، قوانین، سنت‌ها و امکانات یک فرهنگ است.

۳۷- گزینه «۱» ویگوتسکی، در نظریه اجتماعی - فرهنگی (تاریخی - اجتماعی) خود معتقد بود که فعالیت‌های ذهنی مثل مسأله‌گشایی، حافظه و توجه ارادی ریشه در تعامل اجتماعی دارد. او مفهوم منطقه مجاور رشد (پتانسیل رشد) را مطرح کرده است. این مفهوم به تکالیفی اشاره دارد که کودک به تنهایی از پس آن‌ها بر نمی‌آید اما به کمک دیگران می‌تواند آن‌ها را انجام دهد. بزرگسال تکالیف را به واحدهای قابل کنترل تجزیه می‌کند، کودک را راهنمایی می‌کند و در نتیجه این تعامل شایستگی و مهارت کودک افزایش می‌یابد.

۳۸- گزینه «۱» مشاهدات نقش‌پذیری که لورنز و تین برگن انجام دادند مفهوم مهمی را در رشد انسان مطرح کرد و آن مفهوم «دوره‌ی بحرانی» است. این مفهوم به دوره‌ی محدودی اشاره دارد که فرد از لحاظ زیستی آمادگی دارد تا رفتارهای انطباقی خاصی را فراگیرد ولی به حمایت محیط تحریک‌کننده‌ی مناسبی نیازمند است. اصطلاح «دوره‌ی حساس» رشد انسان را از مفهوم مطلق دوره‌ی بحرانی بهتر توجیه می‌کند. دوره‌ی حساس مناسبترین زمان برای ظاهر شدن توانایی‌های خاص است و طی آن فرد، بسیار پذیرای تأثیرات محیطی است اما محدوده‌ی آن به خوبی محدوده‌ی دوره‌ی بحرانی مشخص نشده است. رشد می‌تواند بعداً رخ دهد اما ترغیب آن در این زمان دشوارتر است.

۳۹- گزینه «۳» ویگوتسکی در نظریه‌ی فرهنگی - اجتماعی خود بر نقش فرهنگ و تعامل اجتماعی تأکید می‌کند. او معتقد است که کودکان از طریق فعالیت‌های مشترک با اعضای بزرگتر جامعه‌ی خود، بر فعالیت‌های گوناگون مسلط می‌شوند و به صورتی فکر می‌کنند که در فرهنگ آن‌ها معنی دارد.

۴۰- گزینه «۲» ژان ژاک روسو روی دو مفهوم بسیار تأکید داشت: مفهوم «مرحله» و مفهوم «رشد». رشد که عبارت از روند رشد ژنتیکی است. روسو انسان‌ها را ذاتاً خوب تلقی می‌کرد و مانند لاک آن‌ها را لوح سفید در نظر نمی‌گرفت. مفهوم «نقش‌پذیری» از مفاهیمی است که لورنز در آزمایشات خود روی حیوانات بر آن تأکید کرده است. مفاهیم «سرمشق‌گیری» و «دلبستگی» از مفاهیم مطرح شده توسط جان بالبی است.

۴۱- گزینه «۴» برون سیستم یا اگزوسیستم، به موقعیت‌های اجتماعی اشاره دارد که به طور مستقیم روی رشد فرد تأثیر ندارد، اما به هر حال بر تجربه‌های فرد تأثیر می‌گذارند. مثلاً وقتی برنامه کاری والدین انعطاف‌پذیر باشد، تأثیر غیرمستقیمی که روی کودک می‌گذارد، عبارت است از برآورده شدن هر چه بیشتر نیازهای او، یا مرخصی‌های استحقاقی پدر و مادر که روی کودک و نیازهای او تأثیر می‌گذارد.

۴۲- گزینه «۴» لورنزو تین برگن، به بررسی گونه‌های مختلف حیوانات پرداخته و الگوی نقش‌پذیری را مطرح کردند. طبق این الگو بعضی جوجه پرنده‌ها، رفتار دنبال کردن مادر را نشان می‌دهند چرا که تغذیه شدن و مصونیت از خطر را برای آن‌ها تضمین می‌کند. مفهوم دوره بحرانی (دوره حساس یا میانی) نیز از مفاهیم مطرح شده توسط آن‌هاست. دوره بحرانی، محدوده زمانی است که فرد از نظر زیستی آمادگی دارد تا یک سری رفتارها را فرا بگیرد، اما به محیط تحریک‌کننده نیز نیازمند است.

۴۳- گزینه «۲» اگزوسیستم (برون نظام) به موقعیت‌های اجتماعی اطلاق می‌شود که به طور مستقیم بر روی فرد در حال رشد تأثیر ندارند، بلکه به صورت غیرمستقیم روی تجارب فرد تأثیر می‌گذارند. مثل مرخصی‌های پدر و مادر، شبکه اجتماعی دوستان، هیأت مدیره در محل کار و یا امکاناتی مثل کتابخانه، پارک، تفریح و کلوپ‌های ورزشی.

۴۴- گزینه «۳» طبق نظریه یوری برونفن برنر، برون سیستم یا اگزوسیستم، به موقعیت‌های اجتماعی‌ای اشاره دارد که فرد در حال رشد را شامل نمی‌شود اما به هر حال بر تجربه‌های او تأثیر می‌گذارد. مثل مرخصی‌های استحقاقی پدر و مادر، امکانات آموزشی، فرهنگی، تاریخی، ورزشی و ...

۴۵- گزینه «۴» در نظریه‌ی روانکاو، رشد به صورت ناپیوسته در نظر گرفته می‌شود. یعنی رشد دارای مراحل است که امکان واپس‌روی به مراحل وجود دارد. اما در نظریه‌های رفتارگرایی، پردازش اطلاعات و نظریه‌ی ویگوتسکی، رشد به صورت پیوسته در نظر گرفته می‌شود که مراحل را شامل نمی‌شود.

۴۶- گزینه «۲» یوری برونفن برنر نظریه «سیستم‌های بوم شناختی» را مطرح کرده است. او شخص را در یک سیستم پیچیده از روابط در نظر می‌گیرد، به طوری که چندین سطح از محیط بر او تأثیر می‌گذارند. هر لایه محیط به صورتی در نظر گرفته می‌شود که تأثیر زیادی روی رشد می‌گذارد. او اجزای محیط را به شرح زیر مطرح کرده است:

۱- ریزسیستم (میکروسیستم): عمیق‌ترین و نزدیک‌ترین محیط فرد است. رابطه در این سطح از محیط دو جهتی است. مثلاً والدین روی کودکان و کودکان روی والدین تأثیر می‌گذارند.

۲- میان سیستم (مژوسیستم): ارتباط بین ریزسیستم‌ها را شامل می‌شود. مثلاً همسر خوبی بودن هم به تجربه‌ی فرد در منزل مربوط می‌شود و هم به تجربه‌ی او در محیط کار.

۳- برون سیستم (اگزوسیستم): به موقعیت‌هایی اشاره دارد که به صورت غیرمستقیم روی تجربه‌های فرد تأثیر می‌گذارند. مثلاً مرخصی‌های والدین به صورت غیرمستقیم روی فرزندی که بیمار است، تأثیر می‌گذارد.

۴- کلان سیستم (ماکروسیستم): ارزش‌ها، قوانین، سنت‌ها و امکانات یک فرهنگ را شامل می‌شود. رویکرد «تکامل نگری» توسط چارلز داروین مطرح شد. او معتقد بود که انواع و گونه‌های موجودات زنده با گذشت زمان طولانی تغییر می‌کنند. این دگرگونی در بین اعضای یک گونه یا نوع، امری ارثی است. در طبیعت فرآیند انتخاب طبیعی منجر به بقای موجوداتی می‌شود که برای محیط خود مناسب‌ترین هستند، بنابراین موجوداتی که مناسب نیستند، خود به خود حذف می‌شوند.

طبق رویکرد «روان تحلیلیگری»، افراد مراحل را طی می‌کنند که در آن با تعارض بین ساق‌های زیستی و انتظارات اجتماعی مواجه می‌شوند. نحوه حل کردن این تعارض‌ها، شیوه آموختن، مقابله با اضطراب و کنار آمدن فرد با دیگران را تعیین می‌کند. در رویکرد «خبرپردازی» ذهن انسان مانند کامپیوتری در نظر گرفته می‌شود که اطلاعات در مرحله درون‌داد وارد آن می‌شوند و پاسخ‌های رفتاری در مرحله برون‌داد خارج می‌شوند. در تمام این مدت کدگذاری و سازماندهی اتفاق می‌افتد.

۴۷- گزینه «۳» مفهوم سکوسازی در ارتباط با مفهوم یادگیری مطرح شده است.

۴۸- گزینه «۲» میزان ترغیب‌های کلامی در کاهش یا افزایش میزان خود کارآمدی فرد نقش بسزایی دارد.

۴۹- گزینه «۲» جان لاک معتقد است که ذهن کودکان مانند لوح سفیدی است که تجارب روی آن نقش می‌بندد. به اعتقاد جان لاک، تجربه‌هایی که از راه حواس به دست می‌آیند، شخصیت افراد را شکل می‌دهد. او بر مسئولیت پدر و مادر بسیار تأکید می‌کند و معتقد بود که والدین باید محیط مساعدی را برای کودک فراهم کنند تا کودک بتواند تجارب لازم را کسب کند. روش‌های تأدیبی نیز لازم است تا از علاقه‌ها و رغبت‌های کودکان جلوگیری کند. به عبارت دیگر، جان لاک معتقد است که محیط، ذهن آدمی را شکل می‌دهد.

۵۰- گزینه «۱» ژان ژاک روسو، برخلاف جان لاک، کودکان را مانند لوحی سفید در نظر نمی‌گرفت بلکه آن‌ها را وحشی‌های بزرگوار می‌دانست که ذاتاً خوب هستند. اگر چه وی نقش محیط را در تعلیم و تربیت و پرورش استعداد‌های کودکان مهم می‌دانست، اما در نهایت بر عوامل زیستی تأکید می‌کرد. لذا می‌توان وی را طبیعت‌گرا دانست.

۵۱- رویکرد پردازش اطلاعات مانند نظریه ویگوتسکی، افراد را به صورت موجودات فعال و معقولی می‌داند که در پاسخ به درخواست‌های محیطی، تفکر خودشان را تغییر می‌دهند. رویکرد پردازش اطلاعات همانند نظریه ویگوتسکی، اطلاعات دقیقی را در مورد نحوه فکر کردن کودکان و بزرگسالان در سنین مختلف تأمین کرده است و یافته‌های آن‌ها تلویحات مهمی برای آموزش و پرورش دارند. مثلاً ویگوتسکی بر **اکتشاف کمکی** تأکید می‌کند که در آن، معلم با ترغیب‌های کلامی و استفاده از مثال‌ها، یادگیری کودکان را هدایت می‌کنند. به اعتقاد او، فعالیت‌های ذهنی پیچیده مانند توجه ارادی، حافظه‌ی سنجیده و مسئله‌گشایی در تعامل اجتماعی ریشه دارند. کودکان از طریق فعالیت‌های مشترک با اعضای بزرگتر جامعه‌ی خود بر فعالیت‌های گوناگون مسلط می‌شوند و به گونه‌ای فکر می‌کنند که در فرهنگ خاص آن‌ها معنی دارد.

در رویکرد پردازش اطلاعات و دیدگاه ویگوتسکی، مراحل رشد وجود ندارد. بلکه فرآیندهای فکر مثل ادراک، توجه، حافظه، راهبردهای برنامه‌ریزی و... در تمامی سنین مشابه فرض می‌شوند که به درجات کمتر و بیشتر آشکار می‌شوند. بنابراین هر دوی آن‌ها رشد را پیوسته و نه مرحله‌ای در نظر می‌گیرند.

۵۲- نظریه‌پردازان یادگیری اجتماعی، بر اساس اصول شرط‌سازی که قبلاً به وجود آمده بود، دیدگاه‌های گسترده‌ای را در مورد نحوه‌ی فراگیری پاسخ‌های جدید توسط کودکان و بزرگسالان پیشنهاد کردند. به تدریج چند نوع نظریه‌ی یادگیری اجتماعی پدیدار شد. آلبرت بندورا با تأکید قابل توجهی که بر نقش عوامل شناختی داشت، تا حدودی خلأ موجود در رفتارگرایی کلاسیک را جبران کرده است. بندورا همگام با اسکینر معتقد است که رفتار و شخصیت آدمی اکتسابی است، یعنی بر اثر یادگیری شکل می‌گیرد. اما در مورد فرآیند یادگیری با رفتارگرایان کلاسیک موافق نیست. از نظر او، فرآیندهایی که حاکم بر یادگیری جانوران است لزوماً در مورد انسان صدق نمی‌کند. به اعتقاد بندورا انسان موجودی اجتماعی است و رفتار او باید در پرتو روابط اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد. انسان دارای ظرفیت‌های شناختی وسیعی است و می‌تواند درباره‌ی ارتباط میان رفتار و پیامدهای آن بیندیشد و آن‌ها را پیش‌بینی و ارزیابی کند.

از این رو، بررسی‌های محرک - پاسخ به صورت فردی و در چارچوب آزمایشگاه، همیشه نمونه‌ی معتبری از تحقیق‌های روان‌شناسی یادگیری نیست. در دیدگاه بندورا، برخلاف دیدگاه رفتارگرایان کلاسیک، انسان صرفاً دریافت‌کننده‌ی رویدادهای محیطی نیست، بلکه فعالانه تجارب گذشته و زمان حال را تعبیر و تفسیر می‌کند و بر اساس آن دست به پیش‌بینی می‌زند. همچنین هر انسانی دارای نظام **خود نظم بخشی** است که با استفاده از آن، اعمال و رفتار خود را ارزیابی می‌کند. این ارزیابی بر عملکرد و محیط زندگی وی اثر می‌گذارد. تأکید بندورا بر اهمیت عوامل شناختی در مفهوم **یادگیری مشاهده‌ای** وی

توضیح داده شده است. به اعتقاد او یادگیری صرفاً محدود به شرطی شدن رفتار یا آزمایش و خطا نیست. یادگیری‌های پیچیده انسان غالباً از طریق مشاهده‌ی مستقیم رفتار دیگران، نظیر والدین، همسالان، معلمان و نیز صحنه‌های فیلم و کارتون شکل می‌گیرد. در این نوع یادگیری، یادگیرنده مشخصاً درگیر آزمایش و خطا نیست. بندورا این سؤال را مطرح می‌کند که اگر یادگیری محدود به آزمایش و خطا باشد، چگونه می‌توان اکتساب رفتارهایی چون رانندگی، شنا، جراحی، روان درمانی و بروز رفتارهای تازه را توجیه کرد؟ بعضی مواقع برای پیشگری از خطرهای ناشی از آزمایش و خطا این رفتارها از طریق مشاهده‌ی افراد سرمشق، مطالعه کتاب‌های داستان یا حتی شنیدن دستورالعمل فرا گرفته می‌شود. بندورا معتقد بود که «سرمشق‌گیری» که به «تقلید» یا «یادگیری جایگزینی» هم معروف است، مبنای مهمی برای رشد است.

در این نوع یادگیری، فرد یادگیرنده به طور نمادی خود را به جای الگو قرار می‌دهد و همزمان تجربه‌ی او را می‌آموزد. به اعتقاد بندورا ما در خلال زندگی در معرض الگوهای مختلفی قرار می‌گیریم. مشاهده‌ی این الگوها به ما فرصت می‌دهد که بدون آزمایش و خطای مستقیم و خطرپذیری‌های متعدده، رفتارهای متنوعی را بیاموزیم. از آنجا که انسان، از توانایی‌های شناختی برخوردار است، او می‌تواند از میان الگوهای موجود تنها به بعضی از آنها توجه کند. یعنی انسان دارای حق انتخاب است. او اعتقاد ندارد که انسان به صورت منفعل به رویدادهای محیطی پاسخ دهد. هر انسان با استفاده از قابلیت‌های شناختی، محیط خود را تحت تأثیر قرار می‌دهد و آگاهی او از تأثیری که می‌تواند روی محیط داشته باشد، متقابلاً بر رفتار و انتظارات او اثر می‌گذارد. بندورا تعامل چند جانبه‌ی میان فرد، محیط و رفتار را **جبرگرایی تقابلی** نامیده است. از میان این سه عامل، فرد یا متغیرهای فردی بیشترین اهمیت را دارند. به عبارت دیگر این فرد است که شخصاً معیارهایی را برای رفتارهای خود تعیین می‌کند. در واقع، کودکان از طریق مشاهده‌ی رفتار دیگران و تقلید رفتارهای آنها، بسیاری از الگوها را یاد می‌گیرند. مثلاً نوزادی که بعد از کف زدن مادرش، این کار را انجام می‌دهد و یا کودکی که همبازی خود را درست به همان صورتی که در خانه تنبیه شده است، کتک می‌زند و نوجوانی که مثل همکلاسی‌هایش لباس می‌پوشد، همگی یادگیری مشاهده‌ای را آشکار می‌سازند. بعدها بندورا بر اهمیت شناخت و تفکر هم در انسان تأکید کرد و نظریه خود را **شناختی - اجتماعی** نامید. یعنی کودکان از طریق پس‌خوراند ارزش اعمال خودشان، «معیارهای شخصی» برای رفتار و «احساس کارآیی شخصی» را پرورش می‌دهند. به عبارت دیگر، بازخوردی که دیگران به رفتارهای کودکان می‌دهند، باعث شکل‌گیری احساس کارآیی شخصی برای کودکان می‌گردد. به عبارت دیگر، کودکان به تدریج در تقلید سخت‌گیرتر می‌شوند و براساس تحسین‌ها و سرزنش‌هایی که از دیگران دریافت می‌کنند، به تقلید می‌پردازند. در واقع، با پرورش احساس کارآیی شخصی، می‌فهمند که ویژگی‌ها و قابلیت‌های خودشان به آنها کمک می‌کند تا موفق شوند. این شناخت‌ها، پاسخ‌هایی را در موقعیت‌های خاص، هدایت می‌کنند. مثلاً وقتی پدری به فرزندش می‌گوید: «خوشحالم از این که فعالیتی سخت، اما مهم را ادامه داده‌ام و به نتیجه‌ای مثبت رسیده‌ام»، ارزش استقامت را به او یاد می‌دهد و وقتی به او می‌گوید: «می‌دانم که می‌توانی به خوبی آن تکلیف را انجام دهی»، او را به استقامت ترغیب می‌کند. بنابراین زمانی که افراد، نگرش‌ها، ارزش‌ها و اعتقاداتی را در مورد خودشان فرا می‌گیرند، یادگیری و رفتار خود را کنترل می‌کنند.

۵۳- گزینه ۲: اگر در نیمه‌ی اول قرن بیستم، با تبلور داده‌هایی در آثار استنلی‌هال، واتسون، بینه، کلاپارد و دکرولی مواجه می‌شویم که دارای گرایشات تحولی هستند، اما فروید، گزل و والن را باید نخستین پیشگامان این راه دانست. «فروید» در سطح بالینی، درباره‌ی تأثیر نخستین تجرب و یادگیری‌ها در شکل دادن به شخصیت تأکید ورزیده است. «گزل» روان‌پدیدی را در قالب مراحل که بیشتر تصنعی جلوه‌گر می‌شوند، اساس بررسی‌های خود قرار داده است و «والن» در راه کنشی‌نگری و ساخت‌گرایی به گستره‌های تحولی دست یافته است. با آثار پیاز، در نیمه‌ی دوم قرن بیستم، شاهد گسترش زمینه‌های مختلف بررسی‌های تحولی و رسوخ این راهبرد در تمام زمینه‌های روان‌شناسی هستیم. بنابراین گزینه‌های ۱ و ۳ صحیح نیستند. بین گزینه ۲ و ۴ نیز، باید نزدیکترین گزینه مربوط به ابتدای قرن بیستم را انتخاب کنیم. بنابراین می‌توان گفت که گزینه ۲ صحیح است و استنلی‌هال، بینه و فروید، جزء اولین پیشکسوتان روان‌شناسی رشد هستند.

۵۴- گزینه ۴: انجام طرح‌های عرضی (مقطعی) روشی بسیار کارآمد برای توصیف گرایش‌های سنی است. چرا که در این روش، گروه‌هایی از افراد که از نظر سن فرق دارند در مقطع زمانی یکسان مورد بررسی قرار می‌گیرند. از آنجایی که آزمودنی‌ها فقط یکبار ارزیابی می‌شوند، مشکلاتی مثل ریزش نمونه (خارج شدن افراد از پژوهش) یا آثار تمرین (کسب مهارت در اثر تکرار تمرین‌ها) وجود ندارد. اما مشکل اصلی این روش این است که پژوهشگران با استفاده از این روش نمی‌توانند اطلاعات کافی در مورد رشد به دست بیاورند، چرا که مقایسه‌ی گروه‌های سنی امکان‌پذیر نیست.

در طرح‌های طولی، یک گروه آزمودنی، بارها در سنین مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرند. از ویژگی‌های این روش این است که امکان بررسی الگوهای مشترک رشد و تفاوت‌های فردی را برای پژوهشگران فراهم می‌کند. همچنین بررسی‌های طولی به پژوهشگران این امکان را می‌دهد تا روابط بین رویدادها و رفتارهای اولیه و بعدی را بررسی کنند. از نقاط ضعف این روش می‌توان به ریزش نمونه‌ها، آثار تمرین و آثار هم‌دوره (افراد هم‌دوره کسانی هستند که در یک دوره زمانی یکسان متولد شده‌اند و تحت تأثیر شرایط فرهنگی و تاریخی خاص قرار دارند) اشاره کرد.

۵۵- گزینه «۳» طبق الگوی مطرح شده در سیستم بوم‌شناختی توسط یوری برونفن برنر، «میان سیستم»، به ارتباط بین ریز سیستم‌هایی اشاره می‌کند که بر رشد تأثیر می‌گذارند. برای مثال پیشرفت تحصیلی کودک فقط به فعالیت‌های کلاسی او مربوط نمی‌شود بلکه به درگیری والدین در زندگی تحصیلی و مقدار تلاشی که در خانه برای یادگیری موارد تحصیلی انجام می‌گیرد نیز مربوط می‌شود. در مورد بزرگسالان نیز، اینکه یک نفر در مقام همسر یا والد چقدر خوب عمل کند، به تجربه‌های او در محیط کار بستگی دارد و برعکس.

۵۶- گزینه «۳» طبق نظریه‌ی شناختی - اجتماعی، کودکان از طریق پس‌خوراند ارزش اعمال خودشان معیارهای شخصی و احساس کارآیی شخصی را پرورش می‌دهند. یعنی اعتقاد به اینکه قابلیت‌ها و ویژگی‌های خود آن‌ها، به آن‌ها کمک می‌کند تا موفق شوند. این شناخت‌ها، پاسخ‌هایی را در موقعیت‌های خاص، هدایت می‌کند. برای مثال، پدری که اغلب می‌گوید: «خوشحالم از اینکه به فعالیت روی آن تکلیف چالش‌انگیز ادامه دادم»، ارزش استقامت را به فرزند خود یاد می‌دهد و با گفتن: «می‌دانم که تو می‌توانی آن تکلیف را به خوبی انجام دهی»، استقامت را ترغیب می‌کند. بنابراین، ترغیب‌های کلامی، اساسی‌ترین منبع آگاهی در ارزیابی خودکارآمدی هستند.

فصل دوم

«نظریه‌های روان تحلیل‌گری (۱)»

(فروید، اریکسون، آنا فروید)

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دوم

- ۱- مفهوم «خط تحول» در نظام آنا فروید، براساس کدام روش فراهم شده است؟ (۱) روش آماری (۲) روش تداعی آزاد (۳) روش روان تحلیل‌گری (۴) روش مشاهده مستقیم (سراسری ۷۵)
- ۲- کدام یک از مکانیزم‌های دفاعی که در پی می‌آیند، توسط آنا فروید کشف شده است؟ (۱) جابه‌جایی (۲) سرکوب‌گری (۳) فراقکنی (۴) همسان‌سازی با پرخاشگری (سراسری ۷۸)
- ۳- در کدام مرحله از مراحل تحول لیبیدویی، تعارض وجود ندارد؟ (۱) نهفتگی (۲) دهانی (۳) مقعدی (۴) بلوغ (سراسری ۷۹)
- ۴- بر طبق نظریه رشد روانی - اجتماعی اریکسون، کدام تحول در دوره نوجوانی صورت می‌پذیرد؟ (۱) هویت‌یابی در مقابل سرگردانی (۲) تمامیت در مقابل نومیدی (۳) ابتکار در مقابل احساس تقصیر (۴) استقلال عمل در مقابل شرم و شک (سراسری ۷۹)
- ۵- «عقد ادیپ» در کدام یک از مراحل رشد «روانی جنسی» تشکیل می‌گردد؟ (۱) دهانی (۲) مقعدی (۳) تناسلی (۴) بلوغ (سراسری ۸۰)
- ۶- در نظریه اریکسون، «پدیدآوردگی در مقابل راکد ماندگی» چندمین مرحله تحول روانی را تشکیل می‌دهد؟ (۱) سومین (۲) چهارمین (۳) ششمین (۴) هفتمین (سراسری ۸۰)
- ۷- ظرفیت پیگیری بی‌کم و کاست ارزش‌ها، آرمان‌ها و روابط پایدار (یعنی تعهد)، در پایان کدام مرحله از تحول در انسان به طور مشخص مدنظر قرار می‌گیرد؟ (۱) کودکی (۲) نوجوانی (۳) بزرگسالی (۴) پیری (سراسری ۸۰)
- ۸- در نظریه اریکسون، دوره نوجوانی با کدام مرحله آغاز می‌گردد؟ (۱) خودمختاری در برابر تردید (۲) صمیمیت در برابر گوشه‌گیری (۳) هویت در برابر سردرگمی در نقش (۴) تبخّر (شایستگی) در برابر احساس حقارت (سراسری ۸۰)
- ۹- در کدام یک از نظام‌های روان‌شناختی، مکانیزم همسان‌سازی با پرخاشگری مطرح شده است؟ (۱) نومیافتگی (۲) رفتارنگری (۳) روان تحلیل‌گری (۴) پردازش خیر (سراسری ۸۱)
- ۱۰- به استناد نظریه اریکسون، خطر عمده‌ای که کودکان ۶-۱۲ ساله را تهدید می‌کند، احساس ..... است. (۱) حقارت (۲) گناه (۳) وابستگی (۴) عدم اعتماد (سراسری ۸۱)
- ۱۱- از دیدگاه اریکسون، اختلال در هویت‌یابی موجب می‌شود که فرد در: (۱) زندگی دچار احساس افسردگی شود. (۲) پذیرش مسئولیت در زندگی دچار مشکل شود. (۳) روابط مختلف اجتماعی خود دچار احساس گناه شود. (۴) در مورد مستقل بودن خود دچار احساس تردید و دودلی شود. (سراسری ۸۱)
- ۱۲- طبق نظریه اریکسون، کودک در مرحله «ابتکار» با کدام بحران روانی - اجتماعی روبرو می‌شود؟ (۱) احساس حقارت (۲) احساس تردید و شرم (۳) احساس عدم اعتماد (۴) احساس گناه (سراسری ۸۱)
- ۱۳- «تجربه‌های اولیه کودکی» در کدام یک از دیدگاه‌های زیر بیشتر اهمیت دارد؟ (۱) صفات (۲) روان‌کاوی (۳) رفتارگرایی (۴) شناختی - اجتماعی (سراسری ۸۳)

(سراسری ۸۲)

۱۴- از نظر اریکسون، برقراری رابطه با دیگران و تشکیل خانواده در چه مرحله‌ای از رشد دیده می‌شود؟

- (۱) تولید در مقابل رکود و خود فرورفتگی
(۲) هویت در مقابل پاشیدگی شخصیت
(۳) صمیمیت در مقابل کناره‌گیری
(۴) یگانگی در مقابل واماندگی و نومییدی

(سراسری ۸۳)

۱۵- کدام یک از مراحل روانی - جنسی به عنوان یک مرحله غیر تعارضی شناخته شده است؟

- (۱) بلوغ (۲) دهانی (۳) مقعدی (۴) نهفتگی

(سراسری ۸۳)

۱۶- براساس نظریه «اریکسون» احساس تعهد و مسئولیت نسبت به آینده، در مرحله ..... اتفاق می‌افتد.

- (۱) کمال در برابر احساس نومییدی (۲) تولید در برابر احساس پوچی (۳) احساس ابتکار در برابر احساس گناه (۴) هویت‌یابی در برابر آشفتگی نقش

(سراسری ۸۳)

۱۷- بزرگترین عاملی که می‌تواند بهداشت روانی سالمندان را تأمین کند، این است که احساس کنند:

- (۱) در کنار فرزندان خود زندگی می‌کنند. (۲) سرنوشتشان به دست خودشان است. (۳) حقوق بازنشستگی و مستمری دارند. (۴) نگهداری نوه‌ها بر عهده آنهاست.

۱۸- به اعتقاد اریکسون، کودکی که با اتمام مرحله خاصی از رشد روانی - اجتماعی احساس لیاقت کسب کرده است، در مرحله بعد با کدام بحران

(آزاد ۸۳)

رشدی مواجه خواهد شد؟

- (۱) هویت - سردرگمی (۲) ابتکار - احساس گناه (۳) سازندگی - احساس حقارت (۴) خودپیروی - شک و شرم

(آزاد ۸۳)

۱۹- «گذار از وابستگی به استقلال عمل عاطفی»، سیر تحول را از دیدگاه..... نشان می‌دهد.

- (۱) مارگارت ماehler (۲) رنه اشپیتر (۳) هاری استاک سالیوان (۴) آنا فروید

(سراسری ۸۴)

۲۰- طبق نظر فروید، کسانی که در مرحله دهانی تثبیت می‌شوند، کدام یک از ویژگی‌های زیر را دارند؟

- (۱) ناپخته و نیازمند به مراقبت‌های مادرانه (۲) ناتوانی در تفاوت‌گذاری بین خود و دیگران
(۳) خصمانه و بی‌اعتماد به صاحبان قدرت (۴) خودمدار و تنها به فکر نیازهای خود

(سراسری ۸۴)

۲۱- مرحله مردم‌گریزی و مردم‌آمیزی در نظام اریکسون با چه دوره‌ای در زندگی مطابقت دارد؟

- (۱) کودکی (۲) نوجوانی (۳) جوانی (۴) پیری

(سراسری ۸۴)

۲۲- در نظام اریکسون مرحله پدید آوردن در مقابل راکد ماندگی چندمین مرحله تحول را تشکیل می‌دهد؟

- (۱) دومین (۲) چهارمین (۳) هفتمین (۴) هشتمین

(سراسری ۸۴)

۲۳- چرخه تحول روانی در انسان براساس نظام اریکسون مرکب از چند مرحله است؟

- (۱) سه مرحله (۲) پنج مرحله (۳) شش مرحله (۴) هشت مرحله

(آزاد ۸۴)

۲۴- مکانیسم دفاعی عقلانی کردن غرایز از کیست؟

- (۱) آنافروید (۲) فروید (۳) اریکسون (۴) فرام

(سراسری ۸۵)

۲۵- فرامن براساس چه مکانیزمی در شخصیت انسان رشد می‌کند؟

- (۱) فراقکنی (۲) سرکوبی (۳) همانندسازی (۴) دوسوگرایی

(سراسری ۸۵)

۲۶- در نظام فروید اصطلاح پیش تناسلی کدام یک از مراحل زیر را مشخص می‌کند؟

- (۱) مرحله بلوغ (۲) مرحله دهانی (۳) مرحله ادیپی (۴) مرحله نهفتگی

(سراسری ۸۵)

۲۷- ارتباط کودک و بزرگسالان در نظریه کدام یک از نظریه‌پردازان رشد با اهمیت تر است؟

- (۱) آدلر (۲) فروید (۳) هورنای (۴) اریکسون

(سراسری ۸۵)

۲۸- از نظر اریکسون فرد معمولاً در اوایل بزرگسالی شبکه‌ای از روابط اجتماعی را شکل می‌دهد و احساس ..... می‌کند.

- (۱) پوچی (۲) صمیمیت (۳) کمال (۴) حقارت

(آزاد ۸۵)

۲۹- در نظام روان تحلیل‌گری جابه‌جایی و تبدیل انرژی روانی نشانگر یک رویکرد..... است.

- (۱) تحولی (۲) پویشی (۳) ساختاری (۴) مکان نگاری

- ۳۰- در نظریه‌ی فروید «بدگمانی و بدبینی» نشانه‌ی تثبیت در کدام مرحله از رشد است؟
 (۱) احویلی (۲) ادیبی (۳) دهانی (۴) مقعدی (سراسری ۸۶)
- ۳۱- کدام رویداد تحول یک تعارض ارتباطی اختصاصی است؟
 (۱) اعتماد (۲) از شیر گرفتن (۳) جدایی مادر و کودک (۴) وابستگی (سراسری ۸۶)
- ۳۲- در دیدگاه روان تحلیلی‌گری، کدام یک از خصیصه‌های گشاننده یا سابق، تابع تفاوت‌های فردی است؟
 (۱) منبع (۲) موضوع (۳) محتوا (۴) هدف (سراسری ۸۶)
- ۳۳- با توجه به نظریه «اریکسون» نیاز کودک به «آزادی انتخاب» و بازی‌های تخیلی، در کدام مرحله بیشتر است؟
 (۱) استقلال در برابر تردید و دودلی (۲) اعتماد در برابر عدم اعتماد (۳) ابتکار در برابر احساس گناه (۴) احساس حقارت در برابر سازندگی (سراسری ۸۶)
- ۳۴- در نظریه‌ی فروید، «نهفتگی» مرحله‌ای است که در آن:
 (۱) هیجان و تنش در مناطق تناسلی متمرکز می‌شود. (۲) رشک دختران نسبت به پسران افزونی می‌گیرد. (۳) ترس پسران از رقابت با پدر افزایش پیدا می‌کند. (۴) انرژی و علایق جنسی رو به کاهش می‌رود. (سراسری ۸۶)
- ۳۵- از دست دادن علاقه به کار و روابط ضعیف با دیگران، پیامد منفی کدام مرحله در نظریه «اریکسون» است؟
 (۱) کارایی در برابر احساس حقارت (۲) زاینده‌گی (تولید) در برابر خودفرورفتگی (۳) استقلال رأی در برابر تردید و دودلی (۴) ابتکار در برابر احساس گناه (سراسری ۸۶)
- ۳۶- در نظریه‌ی فروید مرحله تناسلی با کدام یک از مراحل رشد اریکسون مطابقت دارد؟
 (۱) ابتکار در برابر گناه (۲) خودمختاری در برابر شرم (۳) هویت در برابر سردرگمی (۴) اعتماد در برابر بی‌اعتمادی (آزاد ۸۶)
- ۳۷- تثبیت در مراحل اولیه رشد، نقش کدام عامل را در رشد کمرنگ می‌کند؟
 (۱) ریش (۲) صفات (۳) محیط (۴) همسالان (سراسری ۸۷)
- ۳۸- به اعتقاد اریکسون چنانچه اطفال به اطرافیان خود اعتماد کنند، در آنان احساس ..... نیز شکل می‌گیرد.
 (۱) اراده (۲) امید (۳) وفاداری (۴) هدف (سراسری ۸۷)
- ۳۹- براساس نظریه «اریکسون» بیشترین آسیبی که کودکان ۱۱-۷ ساله را تهدید می‌کند احساس ..... است.
 (۱) آشفتگی نقش (۲) حقارت (۳) شکست (۴) نوسیدی (سراسری ۸۷)
- ۴۰- از نظر اریکسون «مهم‌ترین» هدف رشد در مرحله‌ی نوجوانی چیست؟
 (۱) احساس ابتکار (۲) استقلال (۳) کمال (۴) هویت‌یابی (سراسری ۸۷)
- ۴۱- به اعتقاد اریکسون مراحل رشد روانی اجتماعی بر مبنای اصل ..... پیش می‌رود.
 (۱) اپی‌ژنتیک (۲) خودنظم‌جویی (۳) میان‌واگری (۴) هم‌ترازی (سراسری ۸۷)
- ۴۲- به اعتقاد آنفروید در کدام مکانیزم دفاعی فرد به جای آن که با رویدادهای دردناک مواجه شود، از مواجهه با آن‌ها اجتناب می‌ورزد؟
 (۱) امحاء (annulment) (۲) درون‌فکنی (introjection) (۳) مجزاسازی (isolation) (۴) تشکل واکنشی (reaction formation) (سراسری ۸۸)
- ۴۳- به اعتقاد زیگموند فروید افرادی که اختلال ..... دارند نوعی واپس روی به حالت خود شیفتگی اولیه را نشان می‌دهند.
 (۱) افسردگی (۲) اسکیزوفرنی (۳) شخصیت‌نمایشی (۴) شخصیت وابسته (سراسری ۸۸)
- ۴۴- از نظر فروید در کدام یک از مراحل زیر انرژی و علایق جنسی کاهش می‌یابد؟
 (۱) فالیک (۲) دهانی (۳) مقعدی (۴) نهفتگی (سراسری ۸۸)
- ۴۵- به اعتقاد اریکسون رشد ناسازگار در سال اول زندگی زمینه را برای شکل‌گیری ..... در آینده فراهم می‌کند.
 (۱) هیستری (۲) اختلال شخصیت (۳) روان رنجوری (۴) جامعه‌ستیزی (سراسری ۸۸)

(سراسری ۸۸)

۴۶- اریکسون در نظریه روانی - اجتماعی بر کدام یک از ساختارهای زیر تأکید بیشتر داشته است؟

- (۱) ناهشیار (۲) فراخود (۳) نهاد (۴) خود

(سراسری ۸۹)

۴۷- به اعتقاد آنافرودید هدف از مکانیزم همسان‌سازی با پرخاشگر مقابله با کدام مورد است؟

- (۱) شرایط تهدیدآمیز (۲) انزوای اجتماعی (۳) رفتار تکانشی (۴) تعارض‌های درونی

(سراسری ۸۹)

۴۸- به اعتقاد اریکسون تلاش برای دستیابی به حس انسجام و تمامیت خود به دنبال حل بحران کدام دوره از زندگی صورت می‌گیرد؟

- (۱) نوجوانی (۲) جوانی (۳) میانسالی (۴) کودکی

(سراسری ۸۹)

۴۹- در نظریه اریکسون بهترین راه کمک به کودک در رسیدن به سازندگی کدام است؟

- (۱) ترغیب به فعالیت‌های گروهی (۲) ترغیب به ابداع و نوآوری
(۳) تشویق و ترغیب کلامی (۴) تشویق به عینیت دادن به موضوعات

(دکتری - آزاد ۸۹)

۵۰- به اعتقاد اریکسون توانایی ایجاد ارتباط نزدیک یا پیوند صمیمی با دیگران مستلزم حل و فصل کدام یک از بحران‌های رشدی است؟ چگونه حل این بحران را تشریح کنید.

(سراسری ۹۰)

۵۱- مرحله صمیمیت در مقابل انزوا گزینی در نظر اریکسون، مطابق با چه وهله‌ای است؟

- (۱) نوجوانی (۲) کودکی سوم (۳) بزرگسالی (۴) جوانی

(سراسری ۹۰)

۵۲- عقده ادیپ چگونه حل شده و در چه زمانی تجدید می‌شود؟

- (۱) به وسیله همانند سازی با والد همجنس - بلوغ (۲) به دلیل ورود به دوره نهفتگی - دوره عضو تناسلی
(۳) به وسیله همانندسازی با هنجارهای اجتماعی - جوانی (۴) به وسیله هویت‌یابی جنسیتی - دوره نهفتگی

(سراسری ۹۰)

۵۳- در نظر اریکسون، در مرحله اول (اعتماد در برابر عدم اعتماد)، رشد سالم منوط به چه فرآیندی است؟

- (۱) حمایت‌های منطقی (۲) حل انتظارات معین (۳) رفع نیازهای اساسی (۴) فراهم آوردن آزادی

(سراسری ۹۰)

۵۴- عامل اصلی تحول روانی در نظر فروید چیست؟

- (۱) انتقال لیبیدو از یک ناحیه به ناحیه دیگر (۲) جنبه‌های ناهشیار شخصیت
(۳) تعامل وراثت و محیط (۴) عدم برقراری توازن بین امیال غریزی

(دکتری - سراسری ۹۰)

۵۵- در کدام یک از مراحل روانی - اجتماعی، فرد بیش از هر دوره‌ی دیگری به فکر نسل آینده، تولید و خلاقیت است؟

- (۱) شکفتگی - ناامیدی (۲) پدیدآوردگی - راکد ماندگی
(۳) احراز هویت - پراکندگی نقش (۴) مردم‌آمیزی - مردم‌گریزی

باسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دوم

۱- گزینه «۴» مفهوم خط تحول آنافرود، از راه‌های بالینی عینی و مشاهده مستقیم به دست آمده و بیانگر این موضوع است که کودک به صورت مستمر و خطی تحول پیدا نمی‌کند، بلکه در هر یک از خطوط تحول ممکن است توقف یا واپس‌روی وجود داشته باشد. ظاهراً فقط تحول شناختی است که لحظات واپس‌رونده ندارد.

۲- گزینه «۴» مکانیزم دفاعی همسان‌سازی با پرخاشگر، توسط آنافرود مطرح شده است. او معتقد است که کودک برای مهار کردن اضطراب خود در مقابل خطرات بیرونی، نقش پرخاشگر را با رعایت خصوصیات او، تقلید می‌کند و از حالت فعل‌پذیر و تهدید شده، به حالت فاعل و تهدید کننده تبدیل می‌شود. این مکانیزم غالباً جنبه‌ی فیزیولوژیک دارد و بر بازی متداولی استوار است. مثلاً کودک با بازی نقش دکتر سعی می‌کند بر ترس از آمپول غلبه پیدا کند. این مکانیزم در تشکیل فرامن نقش بسزایی دارد. کودک به درون‌فکنی سرزنش‌ها و سپس برگرداندن آن‌ها به محیط می‌پردازد. این مکانیزم همچنین در اکتساب مفهوم نه از یک طرف و تشکیل حالات پارانویایی از طرف دیگر نقش دارد. مکانیزم «ریاضت‌طلبی» و «عقلی‌سازی» در دوره بلوغ و نوجوانی هم توسط آنافرود مطرح شده است. گزینه‌های ۱ و ۳ و ۴ مکانیزم‌های دفاعی مطرح شده توسط فروید می‌باشند.

۳- گزینه «۱» مرحله نهفتگی جانشین مرحله‌ی ادیپی است. مرحله استراحت و تحکیم مواضع به دست آمده است. مرحله توقف در تحول جنسی است، نه این‌که تظاهرات جنسی وجود نداشته باشد بلکه تحول و سازمان یافتگی جدید جنسی دیده نمی‌شود. به خاطر همین به جای مرحله، عنوان «دوره» به کار برده می‌شود. از ویژگی‌های این مرحله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- مرحله غیر تعارضی است.
- ۲- وسواسی شدن شخصیت صورت می‌گیرد بدین معنا که حرکات پرخاشگرانه نسبت به والدین از بین می‌رود و براساس تربیت، پذیرش انضباط و نظم، احساس عطفوت، ایثار و حرمت نسبت به والدین به وجود می‌آید.
- ۳- جنسیت زدایی تدریجی در رفتار و افکار کودک دیده می‌شود و شرایط والایی‌گرایی به سوی هدف‌های اجتماعی‌تر و نه هدف‌های کشاننده‌ای فراهم می‌شود.
- ۴- کشش کودک به فعالیت‌های اجتماعی وسیع‌تر، منجر به توسعه ماوراء خانوادگی مسأله ادیپ می‌شود و به انحلال عقده ادیپ کمک می‌کند.

۴- گزینه «۱» اریکسون معتقد است که «هویت‌یابی در مقابل سرگردانی نقش» در دوره نوجوانی اتفاق می‌افتد که همزمان با مرحله تناسلی فروید است. مرحله «تمامیت (انسجام) در مقابل ناامیدی» در دوره پیری مطرح می‌شود. مرحله «ابتکار در مقابل احساس تقصیر و گناه» در ۳ تا ۶ سالگی مطرح می‌شود که همزمان با مرحله آلتی فروید است. مرحله «استقلال عمل در مقابل شرم و شک» در ۱ تا ۳ سالگی مطرح می‌شود که همزمان با مرحله مقعدی فروید است.

۵- گزینه «۲» عقده‌ی ادیپ در مرحله تناسلی (تقریباً ۴ تا ۷ سالگی) تشکیل می‌شود. در این مرحله اولویت با ناحیه‌ی تناسلی است و از خود شهوت‌گرایی نخستین به سوی اشیاء و موضوع‌های بیرونی گام برداشته می‌شود. این مرحله نقش اساسی در تشکیل فرامن و آرمان من (از طریق درونی کردن موضوعاتی چون تحریم زنا با محارم) دارد و در نهایت عقده‌ی ادیپ از طریق همسان‌سازی با والد همجنس، انحلال می‌یابد.

۶- گزینه «۴» گزینه (۱) مرحله ابتکار در برابر احساس گناه (۳ تا ۶ سالگی) است. گزینه (۲) مرحله سخت‌کوشی در برابر حقارت (۶ تا ۱۳ سالگی) را مطرح می‌کند. گزینه (۳) مرحله صمیمیت در برابر انزوا (اوایل بزرگسالی) را مطرح می‌کند. گزینه (۴) مرحله پدیدآوردگی در مقابل راکد ماندگی (زاینده‌گی - رکود) که در اواسط میان‌سنالی مطرح می‌شود را بیان می‌کند و هفتمین مرحله از مراحل رشد روانی - اجتماعی اریکسون به حساب می‌آید.

۷- گزینه «۲» از نظر تحولی، نوجوانی دوره شکل‌گیری و آماده شدن است. یکی از امکاناتی که در دوره نوجوانی گسترش پیدا می‌کند «تعهد» است، یعنی ظرفیت پیگیری بی‌کم و کاست ارزش‌ها، آرمان‌ها و روابط پایدار. تعهد نسبت به خود، تمام تعهدات دیگر را نیز در برمی‌گیرد. چنین تعهدی نسبت به «من»، حاصل تجارب خانوادگی، اجتماعی و آزمایشگری‌های شخصی است. نیروهای منفی که در نوجوانان، اعتقاد به عدم توانایی را به وجود می‌آورند، موجب نابودی این تعهد می‌شوند.

۸- گزینه «۳» مرحله‌ی پنجم رشد روانی - اجتماعی اریکسون، مرحله هویت در برابر سردرگمی نقش (نوجوانی) است. نوجوان در جستجوی «هویت» یا «من» خویش است. او پشت سر هم رفتارها و نقش‌های متفاوتی را تجربه می‌کند. تمام دلبستگی‌های هیجانی، استقلال، ابتکارات و تحقیق‌های خود را دوباره روی کار می‌آورد. اگر نتواند به ساخت دهی پایدار شخصیت برسد، با پراکندگی خود مواجه می‌شود. همچنین نوجوان با دو مسأله‌ی اساسی روبرو می‌شود:

- ۱- میل شدید نزدیکی با جنس مخالف ۲- ضرورت انتخاب و تصمیم‌گیری‌های متعارض.

۹- گزینه «۳» آنا فروید که نظام روان تحلیل‌گری کودکان را مطرح کرد، مکانیزم همسان‌سازی با پرخاشگر را عنوان کرده است. در این مکانیزم، کودک برای این‌که اضطراب ناشی از خطرات بیرونی را مهار کند، خصوصیات پرخاشگر را رعایت می‌کند و به ایفای نقش او می‌پردازد. در این صورت دیگر نه تهدید می‌شود و نه فعل‌پذیر است. بلکه تبدیل به تهدیدکننده و فاعل فعال می‌شود. مثلاً کودک با بازی نقش دکتر، بر ترس از آمپول غلبه می‌کند. همسان‌سازی با پرخاشگر نقش مهمی در تشکیل فرامن، اکتساب مفهوم نه و تشکیل حالات پارانویایی دارد.

۱۰- گزینه «۱» مرحله‌ای که کودکان ۶ تا ۱۲ ساله در آن قرار دارند، سخت‌کوشی در برابر حقارت (کارایی - احساس کهنتری) نام دارد. این مرحله، زمانی است که کودک به مدرسه می‌رود و می‌خواهد برای این‌که از نظر اجتماعی مورد تأیید باشد، چیزی تولید کند (تحقق عمل). مشکلی که وجود دارد این است که اگر احساس کند که نمی‌تواند به آن چیزی که می‌خواهد برسد، احساس حقارت او را تهدید می‌کند. «احساسی گناه» خطری است که کودکان ۳ تا ۶ ساله را تهدید می‌کند که در مرحله ابتکار در برابر گناه قرار دارند. «وابستگی» خطری است که کودکان ۱ تا ۳ ساله را که در مرحله استقلال در برابر شک و تردید قرار دارند تهدید می‌کند، یعنی زمانی که کودکان با اجبارهای اجتماعی روبرو می‌شوند. «عدم اعتماد» خطری است که کودکان را تا ۱ سالگی تهدید می‌کند. یعنی زمانی که سعی در دست آوردن ایمنی از طریق ارتباط با مادر دارند.

۱۱- گزینه «۲» تشکیل هویت عبارت است از این‌که نوجوان مشخص کند که چه کسی است، برای چه چیزی ارزش قائل است و چه مسیری را در زندگی انتخاب کرده است. اما وقتی فرد در هویت‌یابی دچار مشکل می‌شود، نظر روشنی درباره خود و مسئولیت‌عملی که باید بپذیرد، ندارد. گزینه (۳) مربوط به مرحله ابتکار در برابر احساس گناه (۳ تا ۶ سالگی) است. گزینه (۴) هم مربوط به مرحله استقلال (خودمختاری) در برابر شک و تردید (۱ تا ۲ سالگی) است.

۱۲- گزینه «۴» مرحله سوم رشد روانی - اجتماعی اریکسون، ابتکار در برابر احساس گناه (خطا و تقصیر) است، زمانی که کودک خود را در مقابل وظیفه‌ی معینی قرار می‌دهد. احساس گناه زمانی ایجاد می‌شود که کودک خود را مزاحم می‌پندارد و فکر می‌کند که اعمال او جز نتایج ناگوار، نتیجه‌ی دیگری ندارد. گزینه (۱) مرحله چهارم اریکسون (تحقق عمل در برابر احساس حقارت) است. گزینه (۲) مرحله دوم اریکسون (استقلال در برابر شرم و تردید) است. گزینه (۳) مرحله اول اریکسون (اعتماد در برابر عدم اعتماد) است.

۱۳- گزینه «۲» فروید که بنیان‌گذار مکتب روان‌کاوی است، اثری پیش‌رویدادی را مطرح کرده است. یعنی آنچه از نظر او بسیار اهمیت دارد، تجربه‌های اولیه کودکی است و وظیفه‌ی روان‌درمانگر، بازسازی فرد در سطح بزرگسالی است. روان‌تحلیل‌گرانی که بعد از او آمدند، مثل اشیپتزر، وینی‌کات... علاوه بر رویدادهای دوران کودکی، به آنچه از طریق مشاهده‌ی مستقیم به دست می‌آید هم اهمیت می‌دادند. در رویکرد صفات، تأکید بر زمان حال است نه گذشته‌ی فرد. در رفتارگرایی، به رفتارهای قابل مشاهده و یادگیری، اهمیت داده می‌شود. در دیدگاه شناختی - اجتماعی، علاوه بر اهمیت یادگیری مشاهده‌ای، بر معیارهای شخصی و خودکار آمدی هم تأکید می‌شود.

۱۴- گزینه «۳» مرحله صمیمیت در مقابل کناره‌گیری، همزمان با دوره جوانی است. مرحله‌ای است که فرد می‌تواند به بزرگسالی مستقل، دیگر دوست و اخلاقی تبدیل شود. در دوره نوجوانی فرد ظرفیت پیگیری بی‌کم و کاست ارزش‌ها و روابط پایدار (تعهد) را پیدا می‌کند. در دوره جوانی امکان برقرار کردن روابط صادقانه با دیگران را دارد که در آن نیازهای او محترم شمرده شود و چون این روابط در چارچوب جنسی قرار می‌گیرند، اکثر جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده می‌پردازند. این مرحله، مرحله‌ای است که فرد ظرفیت عشق واقعی را دارد. گزینه (۱) به دوره‌ی میان‌سالی اشاره دارد، گزینه (۲) به مرحله‌ی نوجوانی و گزینه (۴) به دوره پیری.

۱۵- گزینه «۴» مرحله‌ی نهفتگی (کمون) از مراحل تحول روانی - جنسی فروید، یک مرحله غیر تعارضی در نظر گرفته می‌شود. البته تعارض‌های مراحل قبل با برجاست و تظاهرات جنسی قبلی نیز وجود دارد، اما سازمان‌یافتگی جنسی جدید و تعارض جدیدی وجود ندارد.

۱۶- گزینه «۲» مرحله هفتم رشد روانی اجتماعی اریکسون مرحله‌ی پدیدآوردگی در مقابل راکدماندگی (تولید در برابر احساس پوچی) نام دارد که همزمان با دوره میان‌سالی است. مفاهیم تولید، خلاقیت، احساس تعهد و مسئولیت نسبت به نسل آینده، از مفاهیم مهم این دوره به شمار می‌آیند. فرد میانسال نگران نسل آینده است و می‌خواهد فعالیت‌هایی را در جامعه به ثمر برساند تا از این طریق خشنودی و رضایت خود را به دست بیاورد.

گزینه (۱) مرحله هشتم اریکسون را که همزمان با دوره‌ی پیری است مطرح می‌کند. اگر در این دوره فرد به تمام کارهایی که در زندگی انجام داده است، با امید نگاه کند، یک فرد تمامیت یافته است. در غیر این صورت، ناامیدی موجب ترس از مرگ می‌شود.

گزینه (۳) مرحله سوم اریکسون است که کودک می‌خواهد خود را در مقابل وظیفه معینی قرار دهد. گزینه (۴) مرحله‌ی نوجوانی را مطرح می‌کند، زمانی که فرد در جستجوی انسجام بخشیدن به هویت خود و پاسخ به سؤالاتی مانند «من کیستم» می‌باشد.

۱۷- گزینه «۲» سالمندی که به تمام کارهایی که در زندگی انجام داده یا امید نگاه می‌کند، به تمامیت شخصی رسیده و مرگ، او را متوحش نمی‌کند. رشد یافتگی در سنین پیری مستلزم این است که فرد در صورت لزوم بتواند به دیگران تکیه کند، اما در این دوره از زندگی هم مثل دوره‌های قبلی تحول، فرد سالخورده در صورتی برای خود ارزش بیشتری قائل است که بداند مهار زندگی خود را در دست دارد.

۱۸- گزینه «۱» مرحله‌ی چهارم از مراحل روانی - اجتماعی اریکسون، مرحله «کارایی در برابر احساس حقارت» (گزینه‌ی ۳) نام دارد. در این مرحله کودک به مدرسه می‌رود و سعی می‌کند از نظر اجتماعی مورد تأیید باشد. در صورتی که تولیدات او با ارزش تلقی شود در او احساس «لیاقت» شکل می‌گیرد، در غیر این صورت دچار احساس حقارت می‌گردد. مرحله‌ی بعدی، مرحله‌ی هویت در برابر سردرگمی هویت (گزینه‌ی ۱) می‌باشد. مرحله‌ی ابتکار در برابر احساس گناه (گزینه‌ی ۲)، قبل از مرحله‌ی کارایی در برابر احساس حقارت است. مرحله‌ی خود پیروی در برابر شک و تردید (گزینه‌ی ۴)، مرحله‌ی دوم از مراحل روانی اجتماعی اریکسون می‌باشد.

۱۹- گزینه «۴» مفهوم «خط تحول» توسط آنا فروید مطرح شده است. براساس این مفهوم، کودک به صورت مستمر و خطی تحول پیدا نمی‌کند، بلکه هر یک از خطوط تحول می‌تواند دارای لحظه‌های توقف و واپس روی باشد. بعضی از خطوط تحول که توسط آنا فروید مطرح شده عبارتند از: گذار از وابستگی به استقلال عمل عاطفی و روابط موضوعی از نوع بزرگسالان، گذار از شیرخوارگی به تغذیه‌ی حساب شده، گذار از بی‌اختیاری ادرار و مدفوع به مهار کردن ماهیچه‌های مقعدی و ادراری، گذار از خودمیان‌بینی به رفاقت، گذار از بدن به بازیچه و از بازی به کار.

۲۰- گزینه «۱» در مرحله‌ی دهانی، چه پاسخ‌های والدین به نیازهای کودک بسیار محروم‌کننده باشد و چه بسیار نوازشگرانه، در هر دو صورت امکان تثبیت در این مرحله وجود دارد. کودکی که در این مرحله تثبیت می‌شود، ممکن است ناپخته، نیازمند و وابسته به مراقبت والدین باشد. دست کم گرفتن خود یا از خود راضی بودن، خوش‌بین یا بدبین بودن، ساده لوح یا بدگمان بودن، همه و همه می‌تواند از ویژگی‌های فردی باشد که در مرحله‌ی دهانی تثبیت شده است.

۲۱- گزینه «۳» مرحله‌ی مردم‌آمیزی در برابر مردم‌گریزی، مرحله ششم رشد روانی - اجتماعی اریکسون و همزمان با دوره‌ی جوانی است. ویژگی‌هایی چون تحلیل روابط بین خود و جامعه، کنار کشیدن نسبی خود از این جامعه و هویت مخصوص جوانی که بعد از این مرحله ادامه نخواهد یافت، از خصوصیات این مرحله می‌باشد. دوره نوجوانی، همزمان با مرحله پنجم اریکسون (هویت در برابر سردرگمی هویت) می‌باشد. دوره پیری، همزمان با مرحله‌ی هشتم اریکسون (شکفتگی در مقابل ناامیدی) است.

۲۲- گزینه «۳» مرحله پدیدآوردگی در مقابل راکد ماندگی (زاینده‌گی - رکود) مرحله هفتم نظام اریکسون و همزمان با دوره‌ی میانسالی است. در این دوره مفاهیم خلاقیت، تولید و احساس مسئولیت در مقابل نسل آینده بسیار اهمیت دارد. خطرات این دوره عبارت است از غوطه‌ور شدن در خود میان‌بینی یا بی‌ارزش شمردن خود. این دوره، دوره ارزیابی مجدد گذشته است.

دومین مرحله نظام اریکسون، استقلال در برابر شرم و تردید نام دارد که مرحله آغاز راه رفتن و روبرو شدن با اجبارهای اجتماعی می‌باشد. چهارمین مرحله نظام اریکسون، تحقق عمل در برابر احساس کهنتری (کارایی - حقارت) نام دارد. این مرحله، دوران مدرسه کودک می‌باشد و کودک تمایل دارد به طور مؤثر در فعالیت‌های بزرگسالان شرکت کند.

هشتمین مرحله‌ی نظام اریکسون، شکفتگی در مقابل ناامیدی (تمامیت - احساس ناامیدی) نام دارد. در این مرحله دو عامل باعث می‌شود که افراد مسن، ادراک از خود را ثابت نگه دارند: ۱- اشخاص سالمند بیشتر متکی به قضاوت‌های خود هستند نه دیگران ۲- اشخاص سالمند علیرغم تغییرات نقش‌های اجتماعی، خود را در نقش‌های قبلی در نظر می‌گیرند.

۲۳- گزینه «۴» اریکسون نظریه روانی - اجتماعی خود را در ۸ مرحله عنوان کرد. او معتقد است «من» صرفاً میانجی بین نهاد و خواسته‌های فرامن نیست بلکه نیرویی راهگشا در رشد است و در هر مرحله مهارت‌هایی را به دست می‌آورد. نکته‌ی مهم این است که مراحل هشتمانه اریکسون از تولد تا مرگ (سراسر عمر) را دربرمی‌گیرد.

۲۴- گزینه ۱» آنا فروید «دو مکانیسم دفاعی که در دوره‌ی نوجوانی وجود دارند را مطرح می‌کند: ۱- ریاضت‌طلبی: این مکانیسم عبارت است از طرد تمام کشاننده‌های جنسی و اجتناب از هر چیزی که می‌تواند لذتی فراهم کند. ۲- عقلانی کردن غرایز (عقلی سازی): در این مکانیسم، نوجوان به کشاننده‌ها رغبت و تمایل نشان می‌دهد اما آن‌ها را در سطحی عقلانی قرار می‌دهد تا قابل کنترل باشند.

۲۵- گزینه ۳» فرامن وارث ادیپ است و براساس مکانیزم همانندسازی با تصویرهای درون‌فکنی شده‌ی والدین شکل می‌گیرد. همانندسازی یک فرآیند روانشناختی است که فرد به وسیله‌ی آن جنبه‌ای یا خصیصه‌ای را از فرد دیگر می‌گیرد و خود را براساس آن به طور کلی یا جزئی تغییر می‌دهد. شخصیت از طریق یک سلسله همانندسازی‌ها شکل می‌گیرد.

۲۶- گزینه ۲» مراحل پیش‌تناسلی عبارتند از: دهانی، مقعدی، احلیلی. مراحل تناسلی عبارتند از: ادیپی، نهفتگی و بلوغ.

۲۷- گزینه ۴» اریکسون معتقد است که در هر یک از مراحل روانی - اجتماعی، من موظف به حل یک سری تعارض‌هاست که حل موفقیت‌آمیز و یا غیر موفقیت‌آمیز هر تعارض، به رابطه‌ی والدین با کودک و بازخورد آن‌ها به هر یک از تلاش‌های کودک بستگی دارد.

۲۸- گزینه ۲» در اوایل بزرگسالی (جوانی) فرد در مرحله‌ی صمیمیت در برابر انزوا (مردم‌آمیزی - مردم‌گریزی) قرار دارد. صمیمیت یکی از دستاوردهای این مرحله است که از طریق شبکه‌ای از روابط اجتماعی شکل می‌گیرد. احساس پوچی، ممکن است در مرحله‌ی پدیدآوردگی در مقابل راکدماندگی (میانسالی)، به علت دست نیافتن به تولید و خلاقیت ایجاد شود.

۲۹- گزینه ۲» در نظام روان تحلیل‌گری، جابه‌جایی و تبدیل انرژی روانی، نشانگر یک رویکرد «پویشی» است. در مبحث پویشی شخصیت، منابع انگیزش رفتار انسان مورد مطالعه قرار می‌گیرد. به نظر فروید، این منبع انگیزش رفتار، در درون خود انسان قرار دارد و «انرژی روانی» یا «لیبیدو» نام دارد. مقدار انرژی روانی در فرد، ثابت است اما این انرژی روانی می‌تواند جابه‌جا و تبدیل شود. اگر «خود» انرژی کسب کند، نهاد یا فراخور یا هر دوی آن‌ها باید مقداری از انرژی را از دست بدهند. هرگاه انرژی در بخشی از دستگاه‌های شخصیتی متمرکز شود؛ بقیه‌ی دستگاه‌ها فاقد انرژی خواهند بود. مثلاً اگر مقدار زیادی از انرژی در فراخور متمرکز شود، در نتیجه فرد نهاد یا خود ضعیفی خواهد داشت و سخت تحت تأثیر وجدان اخلاق یا آرمان من خواهد بود. بنابراین کارهایی که فرد انجام می‌دهد و چگونگی شخصیت او، تابع نحوه‌ی توزیع انرژی روانی است.

۳۰- گزینه ۳» در نتیجه‌ی تثبیت در مرحله‌ی دهانی، فرد ممکن است ویژگی‌هایی مثل بدبینی و بدگمانی، از خود راضی بودن یا خوار شمردن خود، خوش‌بینی و... را نشان دهد.

در نتیجه‌ی تثبیت در مرحله‌ی مقعدی، ویژگی‌هایی چون خساست یا ولخرجی، لجبازی، بسیار منظم بودن یا شلختگی، دقت وسواسی یا کثیفی، خوش‌قولی یا تأخیر پدیدار می‌شود.

تثبیت در مرحله‌ی احلیلی یا آلتی، ویژگی‌هایی مثل غرور و تکبر یا تواضع و فروتنی، شیک یا ساده بودن، خجالتی بودن، گستاخ بودن، معاشرتی یا منزوی بودن را به دنبال دارد.

۳۱- گزینه ۲» رویداد از شیر گرفتن، یک تعارض ارتباطی اختصاصی است که مربوط به انحلال مرحله‌ی دهانی است. در واقع از شیر گرفتن، از مادرگری که لاکان مطرح کرده است، تفکیک‌ناپذیر است. از سوی دیگر، ممکن است کودک از شیر گرفتن را به منزله‌ی یک تهاجم و ناکام‌سازی تجربه کند. به هر حال، چه در این مسأله، آسیب دیدگی وجود داشته باشد و چه نداشته باشد، قطع شیر به علت این که پایان روابط نخستین را نشان می‌دهد، اثراتی دائمی در سازمان روانی به جای می‌گذارد.

۳۲- گزینه ۲» کشاننده‌ها را براساس ۴ عنصر اصلی، می‌توان در نظر گرفت:

- ۱- جنبش کشاننده‌ای: بر بعد پویشی و حرکتی کشاننده تأکید دارد.
- ۲- منبع کشاننده: این مفهوم در آثار فروید، ابهام بیشتری دارد. از یک طرف حوزه بدنی را که در آن، کشاننده تحریک ایجاد می‌کند مطرح می‌کند. از طرف دیگر، نیروی روانی حاصل شده از کشاننده را بیان می‌کند.
- ۳- هدف کشاننده: ارضای کشاننده‌ها و تخلیه‌ی تنش می‌باشد.
- ۴- موضوع کشاننده: چیزی است که کشاننده به وسیله‌ی آن ارضا می‌شود. متغیرترین و فردی‌ترین عنصر است (تابع تفاوت‌های فردی است). مثلاً در مرحله‌ی فالیک یا آلتی، موضوع کشاننده جنسی، والد غیرهمجنس است.

۳۳- گزینه «۳» در مرحله‌ی ابتکار در برابر احساس گناه، کودک تمایل دارد که به سازمانده‌ی فعالیت‌های خود بپردازد و خود را در مقابل وظایف معینی قرار بدهد. لذا نیاز به آزادی انتخاب، در اعمالی که مایل به انجام آن‌هاست دارد. در این مرحله کودک تمایل به تقلید کارهای دیگران و انجام بازی‌های تخیلی دارد.

۳۴- گزینه «۴» در مرحله‌ی نهفتگی، تحکیم موضعی که کودک در مراحل قبلی به دست آورده، اتفاق می‌افتد. در این مرحله تحول جنسی متوقف می‌شود و انرژی و علایق جنسی رو به کاهش می‌گذارند. غرایز جنسی به خواب می‌روند و والایی‌گرایی پدیدار می‌شود. کودک به سوی فعالیت‌هایی جدا از فعالیت‌های جنسی می‌رود. این مرحله، یک مرحله‌ی غیرتعارضی است. جنسیت‌زدایی افکار و رفتار کودک در این مرحله اتفاق می‌افتد.

۳۵- گزینه «۲» در مرحله‌ی زاینده‌گی (تولید) در برابر در خود فرورفتگی (راکدماندگی)، فرد میانسال زمانی احساس رضایت می‌کند که افرادی مورد محبت در اطراف خود داشته باشد و بتواند فعالیت‌های را در جامعه به ثمر برساند. در این دوره فرد نسبت به نسل آینده احساس مسئولیت می‌کند و مفاهیم تولید و خلاقیت اهمیت پیدا می‌کنند. از خطرات این دوره می‌توان در خودمیان‌بینی، بی‌ارزش دانستن خود، از دست دادن علاقه به کار و تولید و روابط ضعیف با دیگران را مثال زد.

۳۶- گزینه «۳» مرحله‌ی نهایی فروید با مرحله‌ی اعتماد در برابر بی‌اعتمادی اریکسون مطابقت دارد. مرحله‌ی مقعدی فروید با مرحله‌ی خودمختاری در برابر شرم و تردید اریکسون مطابقت دارد. مرحله‌ی آلتی فروید با مرحله‌ی ابتکار در برابر گناه اریکسون مطابقت دارد. مرحله‌ی نهفتگی فروید با مرحله‌ی سخت‌کوشی در برابر حقارت اریکسون تطبیق می‌کند. مرحله‌ی تناسلی فروید با مرحله‌ی هویت در برابر سردرگمی هویت اریکسون منطبق است.

۳۷- گزینه «۳» در صورت تثبیت فرد در هر یک از مراحل رشد، ریش متوقف نمی‌شود، زیرا ریش عبارت از تحولات مستقل از محیط است. اما تأثیرات محیط بر فرد کم‌رنگ می‌شود.

۳۸- گزینه «۲» در مرحله‌ی اعتماد در برابر بی‌اعتمادی، کودکان نیاز دارند که با دیگری رابطه برقرار کنند تا از این طریق نیازهایشان برآورده شود. کودک تا ۱ سالگی در این مرحله قرار دارد و نخستین رابطه را با مادر برقرار می‌کند تا بتواند در کنار مادر احساس ایمنی و اعتماد را کسب کند. یعنی «امید» به این‌که مادر دائماً برای ارضای نیازهایش، در کنار او قرار دارد.

۳۹- گزینه «۲» کودک ۷-۱۱ ساله در مرحله‌ی چهارم رشد روانی - اجتماعی اریکسون (تحقق عمل - در برابر احساس حقارت) قرار دارد. در این مرحله او دیگر آماده شده که محیط اجتماعی را بپذیرد و به مدرسه می‌رود. کودک تمایل دارد تا در فعالیت‌های بزرگسالان شرکت کند و به تولید بپردازد. اما خطری که او را تهدید می‌کند، احساس عدم توانایی در آن چیزی است که او می‌خواهد انجام دهد. احساسی که عقده حقارت را برای او به ارمغان می‌آورد، مخصوصاً اگر از دیگران تأییدی دریافت نکرده باشد.

گزینه «۱» خطری است که در مرحله پنجم (نوجوانی) فرد را تهدید می‌کند. گزینه «۴» نیز خطری است که در مرحله هشتم (پیری) فرد را تهدید می‌کند.

۴۰- گزینه «۴» اریکسون معتقد است که نوجوان در مرحله‌ی هویت در برابر پراکندگی هویت قرار دارد و مهمترین هدف او انسجام بخشیدن به ساخت‌های پراکنده شخصیت خویش است. نوجوان در جستجوی هویت گام برمی‌دارد.

احساسی ابتکار مربوط به کودکان ۶-۳ ساله است. احساس استقلال مربوط به ۱ تا ۳ سالگی است.

۴۱- گزینه «۱» به اعتقاد اریکسون، مراحل رشد روانی - اجتماعی بر مبنای اصل اپی‌ژنتیک پیش می‌رود، بدین معنا که هر مرحله‌ی رشدی، در پی مرحله‌ی قبلی ظاهر می‌گردد. این گستره تحول در تمام طول عمر ادامه دارد و هر مرحله شامل بحرانی است که حل موفقیت‌آمیز یا ناموفق هر بحران نتایجی را در رشد فرد به دنبال دارد.

۴۲- گزینه «۱» مکانیسم دفاعی امحاء: رویدادهای گذشته که آزاردهنده هستند، به صورت رویدادهایی که اصلاً وجود نداشته‌اند در می‌آیند و فرد از مواجه شدن با رویدادها اجتناب می‌کند.

مکانیسم درون فکنی: فرد تصویری از دیگری را در خود درون فکنی می‌کند برای این‌که با او همسان‌سازی کند.

مکانیسم مجزاسازی: در مجزاسازی فرد از هر تماسی که تجسم آزاردهنده برای او ایجاد می‌کند، اجتناب می‌کند. یعنی جدا کردن تجسم آزار دهنده از قلمرو عاطفی. تشکل واکنشی: فرد روی کشاننده‌ای که مجاز تلقی می‌شود سرمایه‌گذاری می‌کند. این مکانیسم بیشتر در دوره‌ی نهفتگی آشکار می‌شود.

۴۳- گزینه «۲» فروید معتقد است که افراد مبتلا به اسکیزوفرنی، در حالی که تماس خود را با واقعیت قطع کرده‌اند، به نوعی به خودشیفتگی اولیه واپس‌روی کرده‌اند.

۴۴- گزینه «۴» فروید معتقد است که در دوره نهفتگی (۶ تا ۱۱ سالگی) گرایش جنسی خفته می‌ماند، انرژی و علائق جنسی کاهش می‌یابد و فرامن رشد بیشتری می‌کند. این مرحله، یک مرحله غیر تعارضی است. وسواسی شدن نسبی شخصیت و در جهت نظم و انضباط و تربیت قرار گرفتن، باعث می‌شود که فرد خود را آرام آرام از تعارض‌های جنسی مراحل قبل آزاد کند. مرحله‌ی فالیک (phallic) همان مرحله‌ی آلتی است.

۴۵- گزینه «۳» اریکسون معتقد است که در هر یک از مراحل رشد، موقعیتی تعارضی وجود دارد که اگر فرد در حل این تعارضات، با شکست مواجه شود ممکن است مشکلات روان شناختی برای او ایجاد شود. اریکسون برخلاف فروید معتقد است روان رنجوری (نوروز) در هر زمانی از زندگی ممکن است اتفاق بیافتد و فقط مربوط به سال‌های اولیه کودکی نیست.

۴۶- گزینه «۴» اریکسون در نظریه روانی - اجتماعی خود، روی من (خود) تأکید بیشتری داشت. او معتقد بود که «من» تنها بین نهاد و فرامن میانجی نمی‌شود. بلکه خود نیروی راهگشایی در رشد است. خود، در هر یک از مراحل هشتگانه، با تعارضی روبروست که حل مثبت یا منفی آن، پیامدهای سالم یا ناسالم به همراه خود خواهد داشت. سایر گزینه‌ها بیشتر در نظریه فروید مورد تأکید قرار گرفته‌اند.

۴۷- گزینه «۱» آنا فروید معتقد است که کودک به منظور مهار کردن اضطراب خود در مقابل خطرات بیرونی، خصوصیات پرخاشگر را به خود می‌گیرد و نقش او را ایفا می‌کند و از حالت تهدید شده به تهدیدکننده تبدیل می‌شود. بنابراین کودک برای مقابله با شرایط تهدیدآمیز است که به همسان‌سازی با پرخاشگر می‌پردازد.

۴۸- گزینه «۳» به اعتقاد اریکسون تلاش برای دستیابی به حس انسجام و تمامیت خود بعد از حل بحران دوره «میانسالی» صورت می‌گیرد. فردی که در دوره پیری (مرحله تمامیت در برابر ناامیدی)، احساس می‌کند که از تمام کارهایی که در زندگی انجام داده است رضایت دارد و اگر به گذشته برگردد، باز هم به همان شیوه عمل می‌کند. فردی است که به تمامیت رسیده و مرگ او را نمی‌ترساند، اما اگر فرد در تأسّف و ناامیدی از گذشته فرو رود، این ناامیدی موجب ترس او از مرگ می‌گردد.

«نوجوانی» مرحله‌ای است که فرد به دنبال حل بحران آن، به هویت منسجم و یکپارچه‌ای دست پیدا می‌کند، بنابراین اگر نتواند اجزای پراکنده شخصیت خود را یکپارچه کند دچار پراکندگی نقش می‌شود.

«جوانی» مرحله‌ای است که فرد در آن ظرفیت عشق واقعی را پیدا می‌کند و به دنبال حل بحران این مرحله قادر به سرمایه‌گذاری در راه صمیمیت با دیگران می‌گردد، بدون این که خطر غرق شدن در دیگری او را تهدید کند. اما اگر فرد بحران این مرحله را با موفقیت پشت سر نگذارد، با خطر جدا ساختن خود از دیگران مواجه می‌گردد.

از مرحله اول تا مرحله چهارم از مراحل مطرح شده توسط اریکسون به دوران «کودکی» اختصاص دارد که هر کدام، بحران‌ها و خطرات خاص خود را در بر می‌گیرد.

۴۹- گزینه «۲» اریکسون معتقد است که ترغیب به ابداع و نوآوری، بهترین راه کمک به کودک برای سازندگی است. چرا که «ابداع و ابتکار» در مرحله سوم به استقلال که کودک در مرحله گذشته به دست آورده است، جهت می‌بخشد و کودک به فعالیت و عمل می‌پردازد، خود را در مقابل وظیفه معینی قرار می‌دهد و به سازماندهی می‌پردازد، لذا به جای ابراز خشم به بازخورد مثبت مجهز می‌شود و برای انجام وظایف سازنده و رسیدن به سازندگی آماده می‌گردد. سه گزینه دیگر از راه‌های مطرح شده توسط اریکسون نمی‌باشند.

۵۰- در مرحله بلوغ (هویت در برابر گم‌گشتگی نقش) نوجوانان در تعاملات خود می‌کوشند تا از طریق گفتگوهای بی پایان درباره‌ی احساسات خویش، دیدگاهشان درباره‌ی یکدیگر، طرح‌ها، آرزوها و انتظاراتشان، دریابند که چه کسی هستند. بنابراین نوجوان به قدری با این مسأله که «من کیستم» مشغول است که نمی‌تواند از عهده‌ی تکلیف دوره‌ی جوانی، یعنی دستیابی به صمیمیت برآید. صمیمیت واقعی تنها هنگامی ممکن است که قبل از آن، نوعی احساس هویت تثبیت شده موجود داشته باشد.

تنها شخصی که نسبت به هویت خویش مطمئن شده باشد قادر است در یک رابطه دو جانبه واقعی، همه‌چیز خود را به طرف مقابل واگذار کند. پس از آن که نوجوان به کسب هویت خود نایل آمد، می‌کوشد تا آن را در مقابل انزواطلبی دیگران تقویت کند و در مرحله‌ی دیگرآمیزی (مردم‌آمیزی) در برابر مردم‌گریزی (انزواطلبی) قرار می‌گیرد. در این زمان است که برای صمیمیت سرمایه‌گذاری می‌کند، بدون این که خطر مستحیل شدن در دیگری وجود داشته باشد. در مرحله‌ی ششم، فرد ظرفیت عشق واقعی را دارد و وظیفه‌ی او به هم پیوستن خواسته‌های زندگی خصوصی است.

۵۱- گزینه «۴» مرحله صمیمیت در برابر انزوا، مرحله‌ی ششم از مراحل روانی - اجتماعی اریکسون است که مربوط به دوره‌ی «جوانی» می‌شود. به اعتقاد اریکسون، در این مرحله فرد، ظرفیت عشق واقعی را دارد.

۵۲- گزینه «۱» زمانی که کودک درک می‌کند که گرایش جنسی به والد جنس مخالف، تنبیه را به دنبال دارد و ممکن است که موضوع عشق خود را از دست دهد، به همانندسازی با والد جنس موافق می‌پردازد و ویژگی‌های او را درونی می‌کند. بدین ترتیب عقده‌ی ادیپ حل می‌شود. در دوران بلوغ، مسأله‌ی ادیپ دوباره از سر گرفته می‌شود و به سمت جانشین‌های آرمانی شده‌ی والدین (معلم‌ان، بازیگران و...) جابه‌جا می‌شود.

۵۳- گزینه «۳» اریکسون معتقد است که در مرحله‌ی اول (اعتماد در برابر بی‌اعتمادی)، چنانچه والد (مراقب)، نیازهای اساسی کودک را رفع کند و در مواقع نیاز کودک را حمایت کند، حس اعتماد در او شکل می‌گیرد، در غیر این صورت کودک با بی‌اعتمادی نسبت به حضور و حمایت مراقب دست و پنجه نرم می‌کند.

۵۴- گزینه «۱» فروید در نظریه‌ی روانی - جنسی خود، پنج مرحله را مطرح می‌کند که در هر مرحله، لیبیدو (زیست‌مایه یا انرژی روانی)، در یک ناحیه‌ی بدن استقرار پیدا می‌کند. مثلاً در مرحله‌ی دهانی، لیبیدو در نواحی مرتبط با لب و دهان استقرار می‌یابد. بنابراین فروید، عامل اصلی تحول روانی را انتقال لیبیدو و از یک ناحیه به ناحیه‌ی دیگر می‌داند.

۵۵- گزینه «۲» طبق نظریه‌ی اریکسون، فرد در دوره‌ی میانسالی با تعارض پدید آورندگی در مقابل راکد ماندگی (زاینده‌گی در مقابل رکود) مواجه می‌شود. در این دوره فرد بیش از هر دوره‌ی دیگری به فکر نسل آینده است و سعی دارد قدمی در جهت کمک و پیشرفت اهداف نسل آینده بردارد. مفاهیم تولید و خلاقیت از مفاهیم مهم این دوره از زندگی می‌باشند.

فصل سوم

«نظریه‌های روان تحلیل‌گری (۲)»

(اشپیتز، کلایب، هارتمن، ماehler، سیرز)

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل سوم

(سراسری ۸۹)

۱- کدام یک از مفاهیم زیر جزئی از مؤلفه‌های نظریه تحولی تفرد - جدایی (Separation - Individuation) است؟

- (۱) روان‌پریشی همزیستی (۲) هم‌آمیزی تقابلی (۳) نیروگذاری روانی (۴) جابه‌جایی حسی

(سراسری ۹۰)

۲- روان‌آزردگی سم‌آگینی در نظر اشپیتز، به چه دلیلی به وجود می‌آید؟

- (۱) افسردگی مادر (۲) روان‌آزردگی کودک و مادر (۳) بی‌نظمی رابطه مادر و کودک (۴) اضطراب مادر

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل سوم

۱- گزینه «۱» «ماهلر» در نظریه تحولی تفرد - جدایی به بیان مراحل رشدی می‌پردازد. مراحل مطرح شده توسط او به شرح زیرند:

۱- در خود ماندگی یا اوتیسم بهنجار (تولد تا ۱ ماهگی): مرحله خودشیفتگی کامل اولیه است.

۲- همزیستی بهنجار (۱ تا ۵ ماهگی): کودک، خود را با مادر، در آمیخته احساس می‌کند.

۳- تفکیک (۵ تا ۹ ماهگی) کودک از نظر روانشناختی از مادر جدا می‌شود.

۴- تمرین (۹ تا ۱۵ ماهگی): کودک از نظر جسمانی از مادر جدا می‌گردد.

۵- تمایل به دوستی (۱۵ ماهگی تا ۲ سالگی): کودک می‌خواهد از نظر بدنی و روانی به کنار مادر بازگردد.

۶- ثبات شیء (۲ تا ۵ سالگی): در این مرحله بازنمایی ذهنی از مادر ایجاد می‌شود و کودک قادر به تحمل جدایی جسمانی از مادر می‌گردد.

۲- گزینه «۳» اشپیتز معتقد است که بی‌نظمی‌ها و نارسایی‌های کیفی و کمی در روابط مادر و کودک منجر به روان‌آزردگی‌های سم‌آگینی می‌شود، مثل

اغمای نوزاد، قولنج سومین ماه، اگرمای کودکی و غیره. به اعتقاد اشپیتز، در اولین سال زندگی، بر اثر محرومیت عاطفی جزئی، افسردگی اتکابی و بر اثر

محرومیت عاطفی کامل، بیمارستان‌زدگی بروز می‌کند.

فصل چهارم

«نظریه‌های شناختی»

(پیاژه و برونر)

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل چهارم

- ۱- فرآیندی که کودک طی آن، ساخت یا درک خود از دنیای اطرافش را تغییر می‌دهد، چه نام دارد؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) بازشناسی (۲) برون‌سازی (۳) درون‌سازی (۴) سازمان‌دهی
- ۲- «رفتار سمبولیک» براساس نظر پیاژه، ویژگی کدام دوره رشد شناختی است؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) حسی - حرکتی (۲) پیش‌عملیاتی (۳) عملیات عینی (۴) انتزاعی
- ۳- عامل اصلی تحول روانی در نظریه پیاژه، کدام است؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) تمرین و تجربه (۲) محیط اجتماعی (۳) رشد داخلی (۴) تعادل‌جویی
- ۴- در کدام یک از مراحل حسی - حرکتی نظریه عملیاتی پیاژه، برای اولین بار کودک به «شیء دائم» دست می‌یابد؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) دوّم (۲) سوم (۳) چهارم (۴) پنجم
- ۵- مطابق دیدگاه برونر، مراحل رشد کدامند؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) شناخت عملی - شناخت تصویری - شناخت نمادی
(۲) شناخت عملی - شناخت نمادی - شناخت تصویری
(۳) شناخت تصویری - شناخت عملی - شناخت نمادی
(۴) شناخت عملی - شناخت عینی - شناخت نمادی
- ۶- طبق نظریه رشد جروم برونر (JEROME BRUNER) کودکان پس از گذر از مرحله بازنمایی حرکتی به کدام مرحله وارد می‌شوند؟ (آزاد ۸۰)
- (۱) بازنمایی نمادی (۲) بازنمایی تصویری (۳) بازنمایی ذهنی (۴) بازنمایی رفتاری
- ۷- در نظام آموزشی تأکید بر استفاده از روش اکتشافی هدایت شده (Guided Discovery) بازتاب نظریه کدامیک از دانشمندان زیر است؟ (آزاد ۸۰)
- (۱) لوویگوتسکی (۲) نوآم چامسکی (۳) ژان پیاژه (۴) بنژامین بلوم
- ۸- فرض کنید حمید مایع ناشناخته‌ای را به دست می‌آورد و تصمیم می‌گیرد که آزمایش‌های منظمی را برای تشخیص و تعیین نوع مایع انجام دهد. در این صورت، حمید را در کدام یک از مراحل رشد شناختی پیاژه می‌توان قرار داد؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) حسی و حرکتی (۲) پیش‌عملیاتی (۳) عملیات عینی (۴) عملیات صوری
- ۹- «روش بالینی» حد فاصل ..... است. (سراسری ۸۱)
- (۱) تست و مصاحبه (۲) مشاهده ساده و مصاحبه (۳) روش طولی و عرضی (۴) مشاهده ساده و روش تجربی
- ۱۰- کودکی که هنگام «قایم موشک‌بازی» چشم‌های خود را می‌بندد و فکر می‌کند که کسی وی را نمی‌بیند، در کدام مرحله از تحول هوشی قرار دارد؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) تفکر انضمامی (۲) عملیات عینی (۳) پیش‌عملیاتی (۴) تفکر خودمحوری
- ۱۱- براساس نظریه پیاژه، کدام پند و اندرز قابل توصیه به مربیان کودکان ۶ تا ۱۲ ساله است؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) آموزش را عینی کنید. (۲) فرصت مرور اطلاعات را فراهم نمایید. (۳) از وسایل کمک آموزشی استفاده کنید. (۴) از آموزش غیرمستقیم استفاده کنید.

(سراسری ۸۱)

۱۲- در نظریه پیازه، مفهوم «نگهداری ذهنی» کدام است؟

- (۱) تغییر در ظاهر اشیاء، موجب تغییر در ماهیت آن نمی‌شود.
- (۲) یادگیری و یادداری به کیفیت و میزان فعالیت کودک وابسته است.
- (۳) فعالیت یادگیرنده در محیط، موجب نگهداری بهتر اطلاعات می‌شود.
- (۴) تغییر در شرایط محیطی، موجب جلب توجه کودک و نگهداری اطلاعات می‌شود.

(سراسری ۸۱)

۱۳- مطابق نظریه پیازه، از جمله ویژگی‌های «خودمداری» کدام است؟

- (۱) فقدان کنترل عاطفی و اجتماعی
- (۲) ضعف در احساس همدلی با دیگران
- (۳) عدم درک روابط اجتماعی مناسب
- (۴) ناتوانی در توجه به چند بعد در یک لحظه

(سراسری ۸۱)

۱۴- فرض کنید کودک خردسالی از پنجره به بیرون نگاه می‌کند و می‌بیند که باران می‌بارد. او تصور می‌کند همه جا بارانی است. در این حالت، کدام ویژگی، بر تفکر او حاکم است؟

(سراسری ۸۱)

- (۱) این همایی
- (۲) خودمداری
- (۳) جاندارپنداری
- (۴) برگشت‌پذیری

(سراسری ۸۱)

۱۵- پیازه کلام‌های دوره پیش عملکردی کودک را خود محورانه می‌داند. معادل این مفهوم از نظر ویگوتسکی کدام است؟

- (۱) کلام درونی
- (۲) کلام شخصی
- (۳) کلام اجتماعی
- (۴) کلام عملگرایانه

(سراسری ۸۱)

۱۶- براساس نظریه رشد عقلانی پیازه، بازی «وانمودسازی» کودکان عمدتاً نمونه رفتاری کدام یک از فرآیندهای زیر است؟

- (۱) درون‌سازی
- (۲) برون‌سازی
- (۳) تعادل‌جویی
- (۴) خودنظم‌جویی

(سراسری ۸۱)

۱۷- یکی از انتقاداتی که بر نظریه پیازه وارد است آن است که تکالیفی که او برای سنجش تفکر عملیات صوری به نوجوانان ارائه داده است، شناخت صوری را فقط در..... بررسی می‌کند.

- (۱) زمینه مسائل اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی
- (۲) تفکر و استدلال ریاضیات و علوم
- (۳) موضوعات علوم انسانی - مانند تاریخ، جغرافیا، زبان و ادبیات
- (۴) زمینه حل مسائل زندگی واقعی و توانایی افراد برای سازش با ابهامات جهانی

(سراسری ۸۱)

۱۸- به اعتقاد پیازه، پسر بچه چهار ساله‌ای که اظهار می‌دارد که یک خواهر دارد ولی قادر نیست تشخیص دهد خواهر او چند برادر دارد، در واقع تحت تأثیر..... قرار دارد.

(سراسری ۸۱)

- (۱) جان‌گرایی
- (۲) مصنوع‌گرایی
- (۳) عدم برگشت‌پذیری فکری
- (۴) برگشت‌پذیری فکری

(سراسری ۸۲)

۱۹- در ارتباط با رشد فرد می‌توان گفت که خصوصیات مفاهیم نمادی:

- (۱) به تدریج به خصوصیتی که اغلب بزرگسالان آن‌ها را مهم می‌دانند، نزدیک می‌شوند.
- (۲) به جنبه‌های عملکردی پدیده‌ها مربوط می‌شوند و بنابراین مستقل از رشد هستند.
- (۳) به جنبه‌های فیزیکی پدیده‌ها مربوط می‌شوند و بنابراین مستقل از رشد هستند.
- (۴) در طول جریان رشد فرد، بدون تغییر و تحول مهم باقی می‌مانند.

(سراسری ۸۲)

۲۰- در کدام یک از برهه‌های زیر، زبان به عنوان ابزار جدید ذهنی به کار گرفته می‌شود؟

- (۱) دوره پیش‌عملیاتی
- (۲) نیم دوره عملیات عینی
- (۳) دوره عملیات صوری
- (۴) دوره حسی - حرکتی

(سراسری ۸۲)

۲۱- از دیدگاه پیازه، محدودیت ذهنی کودک در مرحله پیش‌عملیاتی گویای چیست؟

- (۱) ضعف و ناتوانی در مفهوم‌سازی
- (۲) وجود حالت خود محوری
- (۳) ناتوانی در رشد شخصیت
- (۴) کمبود در حس استقلال

(سراسری ۸۲)

۲۲- به نظر می‌رسد که شدت و ضعف ترس کودکان به هنگام جدایی از مادر به دو عامل بستگی داشته باشد، رشد ظرفیت حافظه و .....

- (۱) خود پیروی
- (۲) ساخته‌پنداری
- (۳) خود میان‌بینی
- (۴) جاندارپنداری

- ۲۳- به اعتقاد جروم برونر (BRUNER, JEROME) آخرین مرحله از رشد شناختی کدام است؟
 (۱) نمادی (۲) تصویری (۳) شهودی (۴) تفکر انتزاعی (سراسری ۸۲)
- ۲۴- در نظام رشد روانی - جنسی فرویدی، مرحله کمون، از نظر زمانی، با کدام یک از مراحل رشد شناختی نظام پیازه مصادف است؟
 (۱) عملیات عینی (۲) عملیات صوری (۳) حسی - حرکتی (۴) پیش عملیاتی (سراسری ۸۲)
- ۲۵- در مرحله «عملیات عینی» از دیدگاه پیازه، کودک به کدام یک از توانایی‌های زیر دست می‌یابد؟
 (۱) تفکر انتزاعی (۲) پایداری شیء (۳) تسلط بر نمادها (۴) برگشت‌پذیری (سراسری ۸۳)
- ۲۶- از نظر پیازه، کدام یک از عوامل زیر بیشتر از بقیه در تحول اخلاقی کودک و نوجوان دخیل است؟
 (۱) خانواده (۲) مدرسه (۳) گروه همسالان (۴) آموزش غیررسمی (سراسری ۸۳)
- ۲۷- در نظریه تحول شناختی پیازه، تمرکزگرایی عبارت است از توانایی در:
 (۱) درک بقای جرمی اجسام شناور (۲) درک بقای حجمی اجسام در هر شرایط (۳) انجام عملیات ذهنی بازگشت‌پذیر (۴) توجه به یک بعد از هر پدیده چند بعدی (سراسری ۸۳)
- ۲۸- تمایل انسان به پایبندی به ایده‌آل‌ها و اهداف شخصی خود و جلوگیری از تأثیرپذیری از شرایط محیطی احتمالاً مصداق کدام یک از مفاهیم زیر است؟
 (۱) تعادل (۲) سازگاری (۳) درون‌سازی (۴) برون‌سازی (سراسری ۸۳)
- ۲۹- تغییرات روانی و شناختی را از دیدگاه آنافرود و پیازه در دوره نوجوانی بنویسید و مقایسه کنید.
 ۳۰- مفهوم محدوده تقریبی رشد (Zone Of Proximal Development) را تعریف کنید و بازتاب آموزشی و تربیتی آن را تشریح کنید. (دکتری - آزاد ۸۳)
- ۳۱- رشد تفکر و درونی کردن کلام را از دیدگاه ویگوتسکی شرح دهید. (دکتری - آزاد ۸۳)
- ۳۲- کودک در چه مرحله‌ای به توانایی متمایز دانستن هدف و وسیله دست می‌یابد؟
 (۱) مرحله دوم حسی - حرکتی (۲) مرحله چهارم حسی - حرکتی (۳) مرحله پنجم حسی - حرکتی (۴) مرحله ششم حسی - حرکتی (سراسری ۸۴)
- ۳۳- تفکر کودک، در کدام مرحله، تنها در مورد اشیای محسوس و واقعی صورت می‌گیرد؟
 (۱) دوره نوجوانی (۲) دوره اول کودکی (۳) دوره دوم کودکی یا دوره دبستانی (۴) دوره طفولیت - تولد تا دو سالگی (سراسری ۸۴)
- ۳۴- در این سن، فرد مرحله وابستگی شدید تفکر با وقایع عینی و اشیای واقعی را به طور کامل پشت سر می‌گذارد و می‌تواند درباره مسائل بدون مراجعه به اشیای واقعی، به صورت انتزاعی به تفکر بپردازد.
 (۱) ۱۲ سالگی (۲) ۱۳ سالگی (۳) ۱۶ سالگی (۴) ۱۵ سالگی (سراسری ۸۴)
- ۳۵- در نظام رشد شناختی پیازه، ارتباط زبان با تفکر چگونه است؟
 (۱) زبان عمدتاً عامل بوجود آورنده تفکر است. (۲) تفکر به عنوان پدیده‌ای مترادف با زبان است. (۳) زبان رشد خود را قبل از رشد هوش آغاز می‌کند. (۴) تفکر، رشد خود را پیش از زبان آغاز می‌کند. (سراسری ۸۴)
- ۳۶- برای مشخص کردن یکی از خصیصه‌های نگهداری ذهنی، از مفهوم..... می‌توان استفاده کرد.
 (۱) این همانی (۲) حرمت خود (۳) خودپیروی (۴) خودپنداشت (سراسری ۸۴)
- ۳۷- نگهداری ذهنی بیشتر دارای چه ماهیتی است؟
 (۱) عاطفی (۲) عقلی (۳) ادراکی (۴) انگیزشی (سراسری ۸۴)
- ۳۸- روشی که حد فاصل مشاهده ساده و مصاحبه از پیش تعیین شده است را چه می‌نامند؟
 (۱) روش بالینی (۲) روش فراتحلیلی (۳) روش پرسشنامه‌ای (۴) روش مشاهده طبیعی (سراسری ۸۴)
- ۳۹- در کدام یک از مراحل رشد، پایداری شیء به دست می‌آید؟
 (۱) حسی و حرکتی (۲) پیش عملیاتی (۳) عملیات صوری (۴) عملیات عینی (سراسری ۸۴)

- ۴۰- در کدام یک از مراحل تحول حسی - حرکتی، برای اولین بار هماهنگی بین دیدن و گرفتن برقرار می‌گردد؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) مرحله دوم (۲) مرحله سوم (۳) مرحله پنجم (۴) مرحله ششم
- ۴۱- به اعتقاد پیاژه نخستین مرحله درک قواعد در چه دوره‌ای ظاهر می‌شود؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) اول دوره عملیات عینی (۲) اواسط دوره حسی - حرکتی (۳) ابتدای دوره پیش عملیاتی (۴) اواسط دوره عملیات صوری
- ۴۲- پیاژه معتقد است که کودک در دوره‌ای از رشد توان آن را دارد که به طور همزمان در مورد کل و جزء اشیاء استدلال کند. این پدیده به چه نام خوانده می‌شود؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) تمرکززدایی (۲) بازگشت‌پذیری (۳) نگهداری ذهنی (۴) درون‌گنجی طبقه
- ۴۳- ظرفیت نگهداری ذهنی..... پدیدار می‌گردد. (سراسری ۸۴)
- (۱) با استقرار عملیات منطقی عینی در کودک (۲) با استقرار عملیات انتزاعی در کودک (۳) در سطح پیش عملیاتی در کودک (۴) در سطح پیش عملیاتی و عملیات منطقی در کودک
- ۴۴- مفهوم نگهداری حجم معمولاً در کدام یک از سنین حاصل می‌شود؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) ۸ سالگی (۲) ۹ سالگی (۳) ۱۰ سالگی (۴) ۱۱ سالگی
- ۴۵- در کدام یک از مراحل هوش حسی - حرکتی پیاژه هماهنگی بین طرحواره‌های مکیدن - چنگ زدن و مکیدن - دیدن محقق می‌شود؟ (آزاد ۸۴)
- (۱) مرحله ۱ (۲) مرحله ۴ (۳) مرحله ۳ (۴) مرحله ۲
- ۴۶- حداقل ۳ انتقاد مهم پژوهش‌های جدید به دستاوردهای پیاژه را به طور مستند بیان کنید. (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۴۷- در نظام پیاژه، پایداری شیء در کدام مرحله اتفاق می‌افتد؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) عملیات عینی (۲) پیش عملیاتی (۳) حسی - حرکتی (۴) عملیات صوری
- ۴۸- فرآیندی که کودک در آن دنیای اطراف خود را براساس سازمان ذهنی درک می‌کند، چه نام دارد؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) سازماندهی (۲) برون‌سازی (۳) درون‌سازی (۴) ساخت ذهنی
- ۴۹- در نظریه پیاژه، محیط مناسب برای رشد کودک، محیطی است: (سراسری ۸۵)
- (۱) انتقال‌دهنده حقایق (۲) محرک تفکر خلاق (۳) توأم با تکنولوژی پیشرفته (۴) مبتنی بر همکاری
- ۵۰- واکنش دورانی ثانوی معرف کدام یک از مراحل حسی - حرکتی است؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) مرحله اول (۲) مرحله دوم (۳) مرحله سوم (۴) مرحله پنجم
- ۵۱- از نظر پیاژه، کودک در مرحله عملیات عینی دارای کدام ویژگی است؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) تفکر انتزاعی (۲) برگشت‌پذیری (۳) تسلط بر نمادها (۴) نگهداری ذهنی حجم
- ۵۲- از نظر پیاژه، کدام مورد زیر، رابطه زبان و شناخت را نشان می‌دهد؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) تقدم زبان بر شناخت (۲) تقدم شناخت بر زبان (۳) اثر تعاملی هر دو به یکدیگر (۴) تأثیرپذیری هر دو از محیط
- ۵۳- مطابق با نظریه رشد ذهنی برونر، شناخت تصویری از چه سنی آغاز می‌شود؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) ۲ سالگی (۲) ۳ سالگی (۳) ۴ سالگی (۴) ۵ سالگی
- ۵۴- نظریه تحولی ژان پیاژه راه را برای نوعی یادگیری موسوم به یادگیری..... هموار ساخت. (آزاد ۸۵)
- (۱) اکتشافی (Discovery) (۲) جانشینی (Vicarious) (۳) بینشی (Insight) (۴) هدایت شده (Guided)
- ۵۵- در کدام یک از موارد زیر ژان پیاژه و لویگوتسکی بیشترین میزان اختلاف نظر را نشان می‌دهند؟ (آزاد ۸۵)
- (۱) نگهداری‌های ذهنی (۲) گفتار خودمحوانه (۳) صفات ارثی (۴) اهمیت بازی
- ۵۶- تشابهات و اختلافات نظریه‌پردازش اطلاعات را با نظریه پیاژه بنویسید. (دکتری - آزاد ۸۵)

- ۵۷- طر حواره (روان بنه) از نظر روان‌شناسان شناختی شامل ..... است. (سراسری ۸۶)
- (۱) بازنمایی کلیه خصوصیات یک شیء
(۲) بازنمایی تصویری خصوصیات موجود در یک شیء
(۳) بازنمایی کلامی کلیه خصوصیات یک شیء
(۴) بازنمایی عناصر اصلی موجود در یک شیء
- ۵۸- یکی از اختلاف‌های عمده بین دو نظریه شناختی ژان پیاژه و ویگوتسکی تأکید متفاوت آن‌ها بر نقش ..... در تحول شناختی است. (سراسری ۸۶)
- (۱) زبان و اندیشه
(۲) بازی‌های نمادین
(۳) فراحافظه
(۴) میزان توارث‌پذیری
- ۵۹- اگر کودک بگوید که خورشید و ماه به دنبال هم می‌دوند، از نظر پیاژه ..... است. (سراسری ۸۶)
- (۱) جاندار پندار
(۲) خودمدار
(۳) ساخته‌پندار
(۴) واقعیت‌پندار
- ۶۰- بروز «عملیات عینی» در نظریه «پیاژه» مستلزم دستیابی به کدام مورد است؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) برگشت‌پذیری
(۲) پایداری شیء
(۳) تفکر انتزاعی
(۴) تسلط بر نمادها
- ۶۱- شمول طبقاتی (درون‌گنجی) در چه دوره یا مرحله شناختی ظاهر می‌شود؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) پیش‌عملیاتی
(۲) حسی - حرکتی
(۳) عملیات عینی
(۴) عملیات صوری
- ۶۲- اگر کودک آب یک لیوان پهن را در یک لیوان بلند و باریک بریزد و فکر کند که آب لیوان باریک بیشتر شده است، هنوز مفهوم ..... را نمی‌داند. (سراسری ۸۶)
- (۱) حجم
(۲) طول
(۳) مقدار
(۴) وزن
- ۶۳- کدام‌یک از گزینه‌ها در مورد نظریه «ساختن‌گرایی» صحیح است؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) ساخت‌های ذهنی کودک با واقعیت‌های ثابت مرتبط نیستند.
(۲) کودکان براساس تجربه‌ی فردی خود به ساخت‌های اجتماعی دست می‌یابند.
(۳) کودکان براساس تجربه‌ی فردی خود به فهمی جدید از جهان دست می‌یابند.
(۴) ساخت‌های ذهنی کودک حاصل انعکاس پدیده‌های جهان خارج در ذهن است.
- ۶۴- کدام‌یک از دو نظریه‌ی زیر می‌تواند تبیین مرحله‌ای یا دوره‌ای از رشد را نشان دهد؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) اسکینر و پیاژه
(۲) اریکسون و پیاژه
(۳) پیاژه و بندورا
(۴) هال و اریکسون
- ۶۵- کدام عبارت زیر درباره‌ی صحبت کردن با خود در کودکان غلط است؟ (آزاد ۸۶)
- (۱) پیاژه و ویگوتسکی نظریات متفاوتی درباره‌ی صحبت کردن با خود در کودکان ارائه کرده‌اند.
(۲) پیاژه صحبت کردن کودکان با خود را گفتار خودمحور نامید.
(۳) تقریباً همه تحقیقات از دیدگاه پیاژه درباره‌ی صحبت کردن با خود در کودکان حمایت کرده‌اند.
(۴) اختلاف نظر با همسالان سرانجام به صحبت کردن با خود در کودکان خاتمه می‌دهد.
- ۶۶- پیاژه برای نشان دادن کدام مشخصه در دوران کودکی مسأله‌ی سه کوه را مطرح کرد؟ (آزاد ۸۶)
- (۱) بقای شیء
(۲) ثبات شیء
(۳) خودمحوری
(۴) عملیات
- ۶۷- مهم‌ترین نقص تفکر پیش‌عملیاتی از نظر پیاژه کدام است؟ (آزاد ۸۶)
- (۱) واقع‌گرایی
(۲) جاندارپنداری
(۳) خودمحوری
(۴) مصنوع‌گرایی
- ۶۸- تأثیر اندیشه‌های توماس هابز (THOMAS HOBBS) بر شکل‌گیری نظریه زیگموند فروید و تأثیر اندیشه‌های ژان‌ژاک روسو (JEAN- JACQUES ROUSSEAU) را بر شکل‌گیری نظریه ژان پیاژه تشریح کنید. (دکتری - آزاد ۸۶)
- ۶۹- دیدگاه ویگوتسکی را با دیدگاه پیاژه از نظر رشد شناختی و رشد زبان با هم مقایسه کنید. (دکتری - آزاد ۸۶)
- ۷۰- کدام عبارت در مورد رابطه تفکر و زبان از نظر پیاژه، صحیح است؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) تفکر بر زبان تقدم دارد.
(۲) تفکر و زبان به صورت موازی رشد می‌کنند.
(۳) زبان و تفکر از یکدیگر مستقل هستند.
(۴) زبان مقدم بر تفکر است.

- ۷۱- از نظر پیاژه «تعادل‌جویی» چه نقشی در رشد شناختی فرد دارد؟
 (۱) انگیزشی (۲) تقویت‌کننده (۳) تعاملی (۴) ساختاری (سراسری ۸۷)
- ۷۲- هدف از رشد شناختی از دیدگاه پیاژه، چیست؟
 (۱) انعطاف‌پذیری (۲) تعادل‌جویی (۳) سازگاری (۴) سازماندهی (سراسری ۸۷)
- ۷۳- از نظر پیاژه، تحول اخلاقی کودک، پس از رشد شناختی به کدام عامل مربوط است؟
 (۱) خانواده (۲) رسانه‌ها (۳) گروه همسالان (۴) مدرسه (سراسری ۸۷)
- ۷۴- کدام مفهوم توسط ویگوتسکی مطرح شد و تفسیر جدیدی از خود - میان‌بینی کودک به دست داد؟
 (۱) تعادل‌جویی (۲) جاندارپنداری (۳) خود - محوری (۴) گفتار خصوصی (سراسری ۸۷)
- ۷۵- از نظر پیاژه، «پایداری شیء» در کدام محدوده‌ی سنی به دست می‌آید؟
 (۱) تولد تا ۱۸ ماهگی (۲) ۷-۲ سالگی (۳) ۱۱-۷ سالگی (۴) ۱۱ سال به بالا (سراسری ۸۷)
- ۷۶- در نظریه‌ی «پیاژه» کدام ترتیب در نگهداری ذهنی روی می‌دهد؟
 (۱) حجم، مقدار و وزن (۲) مقدار، حجم و وزن (۳) مقدار، وزن و حجم (۴) وزن، حجم و مقدار (سراسری ۸۷)
- ۷۷- تلاش اطفال به منظور حفظ و تداوم صحنه‌های جالب در کدام مرحله از رشد شناختی ژان پیاژه مشاهده می‌شود؟
 (۱) واکنش‌های چرخشی اولیه (۲) واکنش‌های چرخشی ثالث (۳) واکنش‌های چرخشی ثانویه (۴) هماهنگی طرح‌واره‌های ثانویه (سراسری ۸۷)
- ۷۸- به اعتقاد ژان پیاژه، هنگامی که کودکان در حل مسئله موفق هستند ولی از اصول به کار رفته در آن آگاه نیستند از منطق ..... کمک می‌گیرند.
 (۱) استقرایی (۲) انتقالی (۳) شهودی (۴) قیاسی (سراسری ۸۷)
- ۷۹- از نظر پیاژه تعادل بین درون‌سازی و برون‌سازی چه نامیده می‌شود؟
 (۱) تعادل‌جویی (۲) سازمان (۳) سازش (۴) توحید یافتگی (آزاد ۸۷)
- ۸۰- در کدام یک از مراحل رشد روانی - اجتماعی اریکسون، کودک وارد دوره خودمدراری می‌شود؟
 (۱) اعتماد در برابر بی‌اعتمادی (۲) ابتکار در برابر احساس گناه (۳) سخت‌کوشی در برابر حقارت (۴) خودمختاری در برابر شرم و تردید (آزاد ۸۷)
- ۸۱- انتقادات ویگوتسکی و چامسکی به نظریه‌شناختی پیاژه را بیان کرده و درباره آن‌ها بحث و اظهار نظر کنید.
 (دکتری - آزاد ۸۷)
- ۸۲- دیدگاه ویگوتسکی را با پیاژه مقایسه کنید.
 (دکتری - آزاد ۸۷)
- ۸۳- هر چه در مورد دیدگاه نئوپیاژه‌ای‌ها می‌دانید بنویسید.
 (دکتری - آزاد ۸۷)
- ۸۴- کدام یک از مفاهیم زیر انعطاف‌ناپذیری تفکر کودکان را در دوره پیش‌عملیاتی تبیین می‌کند؟
 (۱) خودمحوری (۲) واقع‌گرایی (۳) غایت‌نگری (۴) جاندارپنداری (سراسری ۸۸)
- ۸۵- مهمترین اصل در نظریه پیاژه که نقش عمده‌ای در شکل‌گیری مراحل دارد چیست؟
 (۱) تعامل فرد و محیط (۲) تسلط بر نمادها (۳) هماهنگی حسی و حرکتی (۴) تقلید از دیگران (سراسری ۸۹)
- ۸۶- «نمادسازی» در نظریه‌ی پیاژه رسیدن به کدام مرحله را تسهیل می‌کند؟
 (۱) حسی و حرکتی (۲) عملیات انتزاعی (۳) عملیات عینی (۴) پیش‌عملیاتی (سراسری ۸۹)
- ۸۷- در نظریه پیاژه دستیابی به نگهداری ذهنی مستلزم کدام مورد است؟
 (۱) جاندارپنداری و انطباق (۲) تفکر انتزاعی و پایداری شیئی (۳) برگشت‌پذیری و جبران (۴) تعادل‌جویی و تعاملات فردی (سراسری ۸۹)

- ۸۸- وجود کدام ویژگی دوره پیش عملیاتی مانع از دستیابی کودکان به درک مفهوم نگهداری مایع می‌شود؟
 (۱) غائی‌انگاری (finalism)
 (۲) میان‌گرایی (Centration)
 (۳) ساخته‌پنداری (artificialism)
 (۴) منطق استقرایی (inductive reasoning)
 (سراسری ۸۹)
- ۸۹- مشاهدات عینی نشان می‌دهند که وقتی کودکان چهارساله نحوه کارکرد یک اسباب‌بازی را برای برادر کوچکتر خود شرح می‌دهند از واژه‌های ساده‌تر و جملات کوتاه‌تری استفاده می‌کنند. این واقعیت اعتبار کدام مفهوم را به چالش می‌کشد؟
 (۱) فراحافظه
 (۲) تفکر شهودی
 (۳) ساخته‌پنداری
 (۴) خودمیان‌بینی
 (سراسری ۸۹)
- ۹۰- تشابهات و اختلافات نظریه پیازه را با پیازه‌های جدید (نویژه‌های) را توضیح دهید.
 (دکتری - آزاد ۸۹)
- ۹۱- ویژگی اختصاصی روش بالینی پیازه چیست؟
 (۱) روش تجربی
 (۲) استفاده از ابزار در آزمایش
 (۳) مصاحبه بالینی
 (۴) آزمون مخالف
 (سراسری ۹۰)
- ۹۲- مطابق الگوی تحولی مبتنی بر تغییر انگیزه‌ها، با کمک به کودک از طریق اکتشاف و بصیرت یافتن نسبت به پدیده‌ها، می‌توان آمادگی‌های لازم را برای یادگیری هر چیزی در کودک فراهم کرد، این الگوی تحولی متعلق به چه کسی است؟
 (۱) جروم برونر
 (۲) ویگوتسکی
 (۳) رابی کیس
 (۴) ولفگانگ کهلر
 (سراسری ۹۰)
- ۹۳- وقتی یک حبه قند را درون یک لیوان آب حل می‌کنیم، کودک به محض نامرئی شدن آن، به ناپدید شدن کامل قند باور دارد. در این روند چه موضوعی مطرح می‌شود؟
 (۱) نگهداری ذهنی پاره‌ای از خصوصیات قند و پیش‌بینی تقلیل مقدار آن
 (۲) عدم نگهداری ذهنی مقدار به دلیل عدم سازش بین پیش‌بینی‌های کودک با واقعیت‌ها
 (۳) وجود نگهداری ذهنی بینابینی به دلیل عدم سازش بین پیش‌بینی‌های کودک با واقعیت‌ها
 (۴) استنتاج اصل نگهداری ذهنی مقدار بر مبنای مشاهده تجربی
 (دکتری - سراسری ۹۰)

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل چهارم

۱- گزینه «۲» درون‌سازی و برون‌سازی دو قطب یک روان‌بینه هستند. «انطباق» یا سازش عبارت از تعادل بین دو قطب درون‌سازی و برون‌سازی است. بنابراین انطباق عبارت است از ساختن طرحواره‌ها از طریق تماس مستقیم با محیط. از طریق فرآیند «سازمان‌دهی»، طرحواره‌های جدیدی ساخته می‌شوند و به سایر طرحواره‌ها متصل می‌شوند، بنابراین سیستم شناختی منسجمی به وجود می‌آید. مثلاً طرحواره‌ی پرتاب کردن، به انداختن متصل می‌شود. «درون‌سازی» عبارت از وارد کردن داده‌های برونی در روان‌بینه‌هاست. در حالت درون‌سازی از طرحواره‌های موجود برای تعبیر کردن دنیای بیرونی استفاده می‌کنیم. «برون‌سازی» عبارت از تغییر دادن روان‌بینه‌ها برای هم سطح شدن با موقعیت جدید است. زمانی که متوجه می‌شویم طرحواره فعلی برای موقعیت جدید مناسب نیست، طرحواره جدیدی به وجود می‌آوریم. یعنی ساخت و درک خود را تغییر می‌دهیم تا با موقعیت جدید متناسب شود.

۲- گزینه «۲» پیازه معتقد است تجهیزات ذهنی که در مرحله پیش‌عملیاتی پدیدار می‌شوند، عبارتند از:

- ۱- زبان یا کنش علامتی: که در مرحله حسی - حرکتی در حد یکی دو کلمه بود، در مرحله پیش‌عملیاتی به سرعت رشد می‌کند.
- ۲- فعالیت رمزی یا رفتار سمبولیک که به دو شکل وجود دارد: الف) در نظر گرفتن رمز یا رابطه غیر اجتماعی بین دال و مدلول ب) رد کردن یا وجود یک رابطه محسوس بین دال و مدلول. البته پیشرفت‌هایی از نظر نمادی و سمبولیک در کودک ایجاد می‌شود، اما فعالیت عملیاتی وجود ندارد.
- ۳- شکل‌گیری تصویر ذهنی: استفاده از گستره‌ی تجسمی. تصاویر ذهنی روان‌بینه‌هایی هستند که قبلاً برون‌سازی شده‌اند و حال در خدمت درون‌سازی هستند.
- ۴- تقلید در غیاب الگو: با گسترش ظرفیت‌های تجسمی، کودک در غیاب الگو هم قادر به تقلید می‌شود.

۳- گزینه «۴» براساس نظریه پیازه، درون‌سازی و برون‌سازی دو قطب یک روان‌بینه هستند که تعادل بین آن‌ها منجر به رفتارهای سازش‌یافته می‌شود. بنابراین تعادل جویبی عامل اصلی تحول روانی در نظریه پیازه است. توازن و تعادل بین درون‌سازی و برون‌سازی به مرور زمان تغییر می‌کند. وقتی کودکان خیلی تغییر نمی‌کنند، به جای برون‌سازی، بیشتر درون‌سازی می‌کنند. پیازه این حالت را تعادل شناختی نامیده که حالتی با ثبات و راحت است. اما در مدت تغییر شناختی سریع، کودک در حالت عدم تعادل یا بی‌ثباتی شناختی قرار دارد.

۴- گزینه «۳» در زیر مرحله چهار مرحله‌ی حسی - حرکتی (همانگی روان‌بینه‌های ثانوی و کاربرد آن در موقعیت‌های جدید، ۸ تا ۱۲ ماهگی) کودک برای اولین بار به «پایداری شیء» دست می‌یابد. یعنی آگاهی از این‌که وقتی اشیاء دور از دید و دسترس هستند باز هم وجود دارند. البته در این مرحله، پایداری شیء بسیار ابتدایی است، چرا که کودک دچار خطای جستجوی AB می‌شود. یعنی اگر شیء را ابتدا در محل (A) و سپس در محل (B) مخفی کنیم، کودک فقط در محل اول (A) به دنبال شیء می‌گردد. کودک در زیر مرحله ۵ حسی - حرکتی یعنی واکنش‌های چرخشی ثالث (۱۲ تا ۱۸ ماهگی) دچار این خطا نمی‌شود.

۵- گزینه «۱» مراحل رشد ذهنی از نظر برون عبارت است از:

- ۱- مرحله شناخت عملی: کودک قادر به تفکر نیست، از طریق اعمال و کارهایی که انجام می‌دهد، می‌تواند رویدادها را شناسایی کند، نه از طریق تفکر و تصور.
- ۲- مرحله شناخت تصویری: شروع یادگیری زبان.
- ۳- مرحله شناخت نمادی (سمبلیک): تصویری ایجاد می‌شود که از تصورات بصری ملموس بی‌نیاز است.

۶- گزینه «۲» بروئر سه مرحله رشد ذهنی را بدین شرح مطرح می‌کند:

- ۱- مرحله شناخت عملی یا بازنمایی حرکتی: کودک توانایی عمل کردن را دارد اما توانایی تصور و تفکر را ندارد. ۲- مرحله شناخت تصویری یا بازنمایی تصویری: با یادگیری زبان کودک می‌تواند اعمال را به صورت ذهنی نیز انجام دهد. ۳- مرحله شناخت نمادی یا بازنمایی نمادی: مرحله‌ای است که در آن فرد توانایی ایجاد تصویری را دارد که با تصورات بعدی ملموس متفاوت است. در واقع توانایی تصورات سمبلیک برای فرد ایجاد می‌شود.

۷- گزینه «۱» ویگوتسکی، در کلاس‌های آموزشی خود، از یادگیری اکتشافی مستقل، فراتر می‌رود و بر (اکتشاف کمکی) یا روش اکتشافی هدایت‌شده تأکید می‌ورزد. به اعتقاد او معلمان باید با توضیحات مثال و یادآوری‌های کلامی خود، یادگیری کودکان را هدایت کنند. تشریک مساعی همکلاسان نیز به اکتشاف کمکی کمک می‌کند. بدین ترتیب معلمان قادر می‌گردند تا تجربیات یادگیری یاری بخش را افزایش دهند و با طبقه‌بندی همکلاسی‌های دارای توانایی‌های مختلف، به آن‌ها کمک کنند تا به یکدیگر بیاموزند و با هم همکاری کنند.

۸- **گزینه ۴** آزمایش مشهور «بطری‌های محلول بی‌رنگ» برای سنجیدن فکر ترکیبی افرادی است که در مرحله‌ی عملیات صوری قرار دارند. ۵ بطری با محلول‌های بی‌رنگ در اختیار افراد قرار داده می‌شود و آن‌ها باید با ترکیب کردن محلول‌ها، به یک محلول زرد رنگ دست یابند. افراد با فعالیت نظامدار ترکیب کردن، باید تعیین کنند که در هر بطری چه نوع مایعی (محلول رنگ بر، آب خالص و...) وجود دارد و راه حل مسئله را بیابند.

۹- **گزینه ۴** روش بالینی پیازه یک نوآوری در روان‌شناسی است. این روش بر پایه‌ی روش‌های تجربی استوار است، اما از مشاهده‌ی محض هم فراتر می‌رود. بنابراین روشی است حد فاصل بین مشاهده مستقیم و روش تجربی.

۱۰- **گزینه ۴** کودکی که در سطح تفکر خودمحوری یا خود میان‌بینی قرار دارد، بین نقطه نظر خود و نقطه نظر دیگری تفاوتی قائل نیست و تصور می‌کند، جهانی که او می‌نگرد، همان جهانی است که دیگران می‌نگرند. مثلاً وقتی به صفحه کتاب نگاه می‌کند، این تصور را دارد که مادر هم، همان صفحه را می‌بیند و بدون این که صفحه کتاب را به مادر نشان دهد، از او می‌خواهد که برایش توضیح دهد. بنابراین در بازی قایم موشک هم وقتی چشم خود را می‌بندد و کسی را نمی‌بیند، فکر می‌کند دیگران هم او را نمی‌بینند.

۱۱- **گزینه ۱** کودکان ۶ تا ۱۲ ساله در مرحله‌ی عملیات عینی قرار دارند و ظرفیت عملیاتی چون ردیف کردن، طبقه‌بندی کردن و نگهداری ذهنی را که بر پایه برگشت‌پذیری استوار است، پیدا می‌کنند. بنابراین آموزش عینی در این مرحله بسیار مناسب می‌باشد.

۱۲- **گزینه ۱** کودک در مرحله عملیات عینی (۷ تا ۱۲ سالگی) به ظرفیت نگهداری ذهنی دست می‌یابد. نگهداری ذهنی به این معناست که علی‌رغم تغییر در ظاهر و شکل اشیاء، کمیت، ماهیت، ویژگی‌های هندسی، ریاضی و فیزیکی آن‌ها تغییر پیدا نمی‌کند و خاصیت بازگشت‌پذیری دارند. مثلاً خمیری که به شکل گلوله درآورده شده است، می‌تواند دوباره به شکل کشیده دربیاید.

۱۳- **گزینه ۴** کودک خودمدار از نظر پیازه، همه ابعاد جهان را فقط از دید خودش در نظر می‌گیرد. یعنی تا زمانی که کودک بازنمایی ذهنی را آغاز نکرده است، غیر از دیدگاه خودش، از دیدگاه‌های دیگران بی‌خبر است و فکر می‌کند همه مثل او فکر و احساس می‌کنند.

۱۴- **گزینه ۲** تفکر خودمدار عبارت از شکلی از تفکر است که کودک همه چیز را از دریچه چشم خود نگاه می‌کند و تنها یک بعد را در نظر می‌گیرد. فکر می‌کند همه مثل او فکر و احساس می‌کنند. یعنی عدم تمایز بین نقطه‌نظر خود و دیگران.

گزینه (۱) بیانگر یکی از ۳ نوع استدلالی است که کودک در تبیین نگهداری ذهنی به کار می‌برد: این سه نوع استدلال عبارتند از:
- این همانی: کودک متوجه می‌شود که اگر یک شیء تغییر شکل پیدا کند، در مقدار آن تغییری به وقوع نپیوسته است.
- تصور عمل وارونه: خمیر تغییر شکل یافته می‌تواند به حالت اول بازگردد.

- جبران: نوعی بازگشت‌پذیری که در مورد روابط اشیاء به کار برده می‌شود. مثلاً وقتی دو تکه چوب B, A که مساوی هستند را به صورت ناهم‌تراز قرار می‌دهیم، کودک استدلال می‌کند که تفاوت A در یک طرف، تفاوت B را در طرف دیگر جبران می‌کند.

گزینه (۳) بیانگر یکی از انواع خود میان‌بینی است که در سطح پیش عملیاتی اتفاق می‌افتد. کودک همه موجودات بی‌جان را جاندار و هشیار در نظر می‌گیرد.
گزینه (۴) بیانگر ظرفیت نگهداری ذهنی است که بر پایه برگشت‌پذیری استوار است. مثلاً خمیری که به شکل دایره درآمده، می‌تواند به حالت اول برگردد.

۱۵- **گزینه ۲** منظور پیازه از گفتار و کلام‌های خودمحور، (صحبت برای خود)، کودکانی است که در مرحله‌ی پیش‌عملیاتی قرار دارند، یعنی نمی‌توانند دیدگاه دیگران را درک کنند. اما ویگوتسکی با این نظر پیازه که زبان کودکان پیش‌دبستانی خود محور و غیر اجتماعی است، مخالف بوده و معتقد است «گفتار درونی» به کودکان کمک می‌کند درباره رفتارشان فکر کنند و برای اعمال خود برنامه‌ریزی کنند.

گفتار درونی گفتگویی است که با خودمان انجام می‌دهیم. امروزه، تحقیقات انجام شده، از دیدگاه ویگوتسکی حمایت کرده‌اند و به جای گفتار خودمحور، گفتار خصوصی (شخصی) مطرح می‌شود.

۱۶- **گزینه ۱** در نظام پیازه، بازی، نمود رفتاری درون‌سازی است. یعنی زمانی که کودکان به بازی می‌پردازند، درون‌سازی بر برون‌سازی تقدم دارد. بازی وانمود کردن، نمونه‌ای از بازنمایی ذهنی است. پیازه معتقد بود، کودکان از طریق وانمود کردن، طراح‌هایی را که به تازگی یاد گرفته‌اند، تمرین و تقویت می‌کنند.

۱۷- **گزینه ۲** یکی از انتقاداتی که بر پیازه وارد شده است، این است که تکالیفی که او برای شناخت عملیات صوری به نوجوانان ارائه داده است، فقط تفکر و استدلال فرد را در سطح ریاضیات و علوم می‌سنجد و از دیگر سطوح غافل شده است.

۱۸- گزینه «۳» کودک ۴ ساله هنوز ظرفیت نگهداری ذهنی و استدلال عمل وارونه را ندارد. مثلاً خمیری که تغییر شکل یافته را نمی‌تواند به حالت اول تصور کند. بنابراین قدرت بازگشت‌پذیری و وارونه کردن عمل را ندارد.

۱۹- گزینه «۱» همزمان با رشد کودک، مفاهیم نمادی نیز گسترش می‌یابند و به خصوصاتی که از نظر والدین مهم هستند، نزدیکتر می‌شوند.

۲۰- گزینه «۱» در نیم دوره پیش عملیاتی، تجهیزات ذهنی چون زبان، فعالیت‌های رمزی، تصویر ذهنی و توانایی تقلید در غیاب الگو برای کودک پدیدار می‌شود.

۲۱- گزینه «۲» پیازه معتقد است که محدودیت ذهنی کودک در مرحله پیش عملیاتی، گویای وجود حالت خود محوری است. کودک خود میان بین (خود محور) در این دوره قادر به تمایز نقطه‌نظر خود و نقطه‌نظر دیگری نیست و فکر می‌کند همه، جهان را همان طور می‌بینند که او می‌نگرد.

۲۲- گزینه «۱» ترس به هنگام جدایی از مادر به عواملی مثل رشد ظرفیت حافظه، ایجاد طرحواره‌های کودک و خود پیروی او نسبت داده شده است.

۲۳- گزینه «۱» مراحل رشد ذهنی برونر عبارتند از:

۱- مرحله شناخت عملی: کودک نمی‌تواند تصور و تفکر داشته باشد، فقط به عمل کردن می‌پردازد.

۲- مرحله شناخت تصویری: با شکل‌گیری زبان، تصویر ذهنی از اعمال ایجاد می‌شود.

۳- مرحله شناخت نمادی یا سمبلیک: تصوراتی مستقل از تصورات بصری ملموس ایجاد می‌شود.

۲۴- گزینه «۱» مرحله نهنگی یا کمون در نظام روانی - جنسی فروید، همزمان با سن مدرسه کودک (۶ تا ۱۱ سالگی) است. در این مرحله معمولاً صحبت از توقف در تحول جنسی است. نه به این معنا که هیچ تظاهر جنسی وجود نداشته باشد، بلکه تحول جنسی جدیدی رخ نمی‌دهد. مرحله عملیات عینی پیازه هم از ۷ تا ۱۱ سالگی است، زمانی که ظرفیت‌های نگهداری ذهنی کودکان گسترش می‌یابد. این دوره هم، همزمان با سن مدرسه کودک است و ظرفیت‌هایی مثل ردیف کردن و طبقه‌بندی کردن ایجاد می‌شود.

۲۵- گزینه «۴» در مرحله عملیات عینی، کودک به ظرفیت‌هایی چون عملیات ردیف کردن، طبقه‌بندی کردن و نگهداری ذهنی دست می‌یابد. نگهداری ذهنی بر مبنای برگشت‌پذیری استوار است، مثل زمانی که کودک می‌تواند تصور کند خمیری که به شکل گلوله درآمده، باز هم می‌تواند به شکل اولیه خود بازگردد.

ظرفیت تفکر انتزاعی در مرحله‌ای عملیات صوری (۱۱ تا ۱۵ سالگی) پدیدار می‌شود. آگاهی از پایداری شی، در زیر مرحله‌ای ۴ حسی - حرکتی نمایان می‌شود. توانایی تسلط بر نمادها، در مرحله پیش عملیاتی (۲ تا ۷ سالگی) ایجاد می‌شود.

۲۶- گزینه «۳» پیازه معتقد است که «گروه همسالان» بیشتر از همه در تحول اخلاقی کودکان و نوجوانان دخیل است. زمانی که روابط دوستانه و فعالیت دار و گروهی عمیقتر می‌شود، الگوهای رفتاری نیز شکل می‌گیرند. الگوهایی که رفتار بی‌مهار را تنبیه می‌کنند و به «رفتارهای مهار یافته» و منطبق با دستورات را پاداش می‌دهند. هرچند که همچنان نفوذ پدر و مادر، قوی باقی می‌ماند.

۲۷- گزینه «۴» در نظریه‌ی شناختی پیازه، توانایی توجه به یک بعد از یک پدیده چند بعدی، تمرکزگرایی نام دارد. آگاهی از ثبات کمی اشیاء علی‌رغم تغییرات ظاهری آن‌ها، «نگهداری ذهنی» نام دارد. آگاهی از ثبات کیفی اشیاء حتی وقتی دور از دید و دسترس باشند، «پایداری شیء» نام دارد.

۲۸- گزینه «۳» درون‌سازی، زمانی است که ما از طرحواره‌های موجودمان، برای تعبیر کردن دنیای بیرونی استفاده می‌کنیم. بنابراین هنگام درون‌سازی، فرد می‌خواهد به ایده‌آل‌ها و اهداف شخصی خود پای‌بند باشد و از شرایط محیطی تأثیر نپذیرد. اما درون‌سازی زمانی است که ما در برخورد با محیط، متوجه می‌شویم که روش فعلی تفکر ما با محیط تناسبی ندارد، لذا طرحواره‌های تازه‌ای را به وجود می‌آوریم. تعادل نیز عبارت است از حالتی با ثبات و راحت که در نتیجه‌ی توازن بین درون‌سازی و برون‌سازی حاصل می‌شود.

۲۹- آنا فروید دو مکانیسم دفاعی اختصاصی را در دوران نوجوانی مشخص می‌کند که به منظور متوقف ساختن دلهره‌ی وابسته به هجوم توقعات کشاننده‌ی جدید به کار می‌افتند:

- ۱- ریاضت طبی: به منظور طرد تمامی کشاننده‌های جنسی و امتناع از هر چیزی است که می‌تواند لذتی فراهم آورد.
  - ۲- عقلی‌سازی: در عقلی‌سازی نوجوان به جای این که از کشاننده‌ها فرار کند، رغبت و تمایل خود را به سمت آن‌ها معطوف می‌سازد. اما این توجه صرفاً جنبه‌ی انتزاعی و عقلی دارد و می‌خواهد کشاننده‌ها را در سطحی متفاوت قرار دهد و بهتر بر آن‌ها تسلط یابد.
- پیاژه معتقد است که در دوره‌ی نوجوانی فکر انتزاعی شکل می‌گیرد و نوجوان به ساختارهای ذهنی جدیدی مجهز می‌شود که نشان‌دهنده‌ی منطق صوری هستند. تغییرات ساختاری مرحله‌ی نوجوانی به شرح زیرند:
- ۱- ظرفیت استدلال فرضی - استنتاجی: یعنی نوجوان قادر به استدلال براساس فرض هم می‌شوند نه این که فقط براساس اشیاء عینی دست به استدلال بزنند.
  - ۲- شکل استدلال‌ها و محتوای آن‌ها از هم منفک می‌شوند، یعنی عملیات در مورد محتواهای مختلف صورت می‌گیرد.
  - ۳- عملیات قضیه‌ای یا منطق قضایا به کار برده می‌شود. مثلاً نوجوان از تعبیر لفظی اشیاء به جای آن‌ها استفاده می‌کند. یعنی به کمک جمله‌ها و گزاره‌ها منطق قضایا را به کار می‌برد. این ویژگی تفکر گزاره‌ای نام دارد.
  - ۴- در مرحله‌ی عملیات صوری، عملیات به توان ۲ انجام می‌شود. یعنی فرد نوجوان قادر می‌گردد که بین روابط، رابطه برقرار کند.
  - ۵- توانایی انجام عملیات ترکیب در این مرحله حاصل می‌گردد. یعنی بین چند دسته از اشیاء، تمام ترکیب‌ها و رابطه‌های ممکن در نظر گرفته می‌شود. همچنین پیاژه خود میان بینی در سطح انتزاعی را مطرح می‌کند. نوجوان تنها به دنبال سازش دادن من با محیط اجتماعی نیست، بلکه به دنبال سازش دادن محیط با من خود نیز است. در واقع می‌توان خودمیان‌بینی دوره‌ی نوجوانی را نوعی اعتقاد به رستاخیز دانست. یعنی اعتقاد نوجوانان مبنی بر این که مجری فعالیت‌های اصلاح‌گرانه هستند.

۳۰- مفهوم منطقه‌ی مجاور (یا پتانسیل) رشد یا محدوده‌ی تقریبی رشد ویگوتسکی، به تکالیفی اشاره دارد که کودک نمی‌تواند به تنهایی از پس آن برآید اما با کمک افراد ماهرتر می‌تواند انجام دهد. مثلاً فرد بزرگسال تکلیفی را برای کودک برمی‌گزیند که او می‌تواند بر آن تسلط پیدا کند. اما این تکلیف چالش‌انگیز است و کودک نمی‌تواند خودش آن را انجام دهد. چنین تکلیفی برای پرورش رشد بسیار مناسب است، بدین ترتیب فرد بزرگسال راهنمایی و حمایت می‌کند، تکلیف را به واحدهای قابل کنترل تجزیه می‌کند و توجه کودک را به ویژگی‌های خاص آن جلب می‌نماید. کودک با مشارکت در این تعامل، از راهبردهای ذهنی استفاده می‌کند و مهارت وی افزایش می‌یابد. سپس بزرگسال عقب‌نشینی می‌کند و به او اجازه می‌دهد مسئولیت بیشتری را برای تکلیف برعهده گیرد.

در کلاس‌هایی که بر مبنای نظریه‌ی ویگوتسکی پیش می‌روند، بر اکتشاف کمکی (assisted discovery) تأکید می‌شود و از یادگیری اکتشافی مطرح شده توسط پیاژه فراتر می‌رود. در کلاس‌هایی که بر اکتشاف کمکی تأکید می‌شود، معلمان با توضیحات، مثال‌ها و یادآوری‌های کلامی، یادگیری کودکان را هدایت می‌کنند و تلاش‌های خود را به دقت با منطقه‌ی مجاور (پتانسیل) رشد هر کودک متناسب می‌سازند. تشریک مساعی همکلاسی‌ها نیز به اکتشاف کمکی، کمک می‌کند. معلمان تجربیات یادگیری یاری‌بخش ترتیب می‌دهند.

به این صورت که همکلاسی‌های دارای توانایی‌های مختلف را با هم گروه‌بندی کرده و آن‌ها را ترغیب می‌کنند که به یکدیگر بیاموزند و کمک کنند. ویگوتسکی، بازی وانمود کردن را بستر اجتماعی ایده‌آلی برای پرورش رشد شناختی در اوایل کودکی می‌داند. او معتقد است کودکان هنگام بازی وانمود کردن، یاد می‌گیرند که از عقاید درونی و مقررات اجتماعی و نه از تکانه‌های فوری خود پیروی کنند. به عقیده‌ی ویگوتسکی، بازی وانمود کردن، منطقه‌ی مجاور یا محدوده‌ی تقریبی رشد منحصر به فرد و با نفوذی است که طی آن، کودکان انواع فعالیت‌های چالش‌انگیز را امتحان می‌کنند و مهارت‌های جدید زیادی را فرامی‌گیرند.

۳۱- ویگوتسکی معتقد است که رشد سریع زبان در اوایل کودکی، توانایی شرکت کودکان در گفتگوهای اجتماعی را فراهم می‌کند. به اعتقاد او زبان مقدم بر تفکر است. او، زبان را شالوده‌ی همه‌ی فرآیندهای شناختی می‌داند. چون به کودکان کمک می‌کند درباره‌ی رفتارشان فکر کرده و برنامه‌ریزی کنند. او معتقد بود که کودکان برای خودگردانی و هدایت خود با خودشان حرف می‌زنند. وقتی که کودکان بزرگتر می‌شوند و تکالیف را آسانتر می‌یابند، گفتار خودگردان آن‌ها درونی و بی‌صدا می‌شود که به آن گفتار درونی می‌گویند. این گفتار درونی، همان فکر کردن و عمل کردن در موقعیت‌های روزمره است که با خودمان انجام می‌دهیم. همه‌ی تحقیقات از دیدگاه ویگوتسکی حمایت کرده‌اند. بنابراین امروزه «صحبت کردن با خود» کودکان به جای گفتار خودمحور، گفتار خصوصی (private speech) نامیده می‌شود.

۳۲- گزینه «۲» در زیر مرحله ۴ مرحله‌ی حسی - حرکتی (هماهنگی واکنش‌های دورانی ثانوی) که بین ۸ تا ۱۲ ماهگی است، کودک اعمال و رفتارهای هدف‌دار و عمدی انجام می‌دهد. طرحواره‌های مختلفی را ترکیب می‌کند تا بتواند مسائل مختلف را حل کند. بنابراین به رابطه بین هدف و وسیله پی می‌برد. علیت مادی نیز در این مرحله درک می‌شود، مثلاً کودک می‌تواند مانع را کنار بزند تا به اسباب‌بازی دست پیدا کند. بنابراین مسأله‌گشایی گسترش پیدا می‌کند.

۳۳- گزینه «۳» کودک در «دوره دوم کودکی یا دوره‌ی دبستانی»، در مرحله عملیات عینی قرار دارد، یعنی فقط در مورد اشیاء محسوس و واقعی می‌تواند دست به تفکر بزند. گزینه ۲ و ۴ هر دو بیانگر مرحله حسی - حرکتی است. در «دوره توجوانی»، فرد قادر به تفکر انتزاعی و انجام عملیات صوری می‌شود.

۳۴- گزینه «۴» دوره عملیات صوری که در آن توانایی تفکر انتزاعی شکل می‌گیرد، معمولاً از ۱۱- ۱۲ سالگی آغاز می‌شود و در ۱۵ سالگی کامل می‌شود. در این دوره ظرفیت‌های استدلال فرضی - استنتاجی، به کار بردن منطق فضایی، انجام عملیات منطقی به توان ۲ (یعنی بدون مراجعه به اشیاء واقعی و عینی) و عملیات ترکیبی برای نوجوان حاصل می‌شود.

۳۵- گزینه «۴» از نظر پیازه، «زبان» انعطاف‌پذیرترین ابزار بازنمایی ذهنی ماست اما نقش مهمی در رشد شناختی و پیدایش تفکر ندارد. بنابراین تفکر، قبل از پیدایش زبان، رشد خود را آغاز می‌کند و فقط می‌توان زبان را ابزاری در خدمت هوش دانست. زبان، فکر و عمل را از هم جدا می‌کند و شناخت ما را کارآمدتر می‌کند، اما منجر به پیدایش تفکر نمی‌شود بلکه تفکر از قبل موجود بوده است.

۳۶- گزینه «۱» ظرفیت نگهداری ذهنی یعنی رسیدن کودک به سطح عدم تغییر و ثبات کمی اجسام علی‌رغم تغییرات ظاهری آن‌ها. نگهداری ذهنی بر پایه‌ی برگشت‌پذیری استوار است. از حدود ۷-۸ سالگی کودک در تبیین نگهداری ذهنی، سه نوع استدلال را به کار می‌برد:

- ۱- این همانی: کودک استدلال می‌کند که شیئی که تغییر شکل یافته، در مقدار آن تغییری ایجاد نشده و این شیء، همان شیء قبلی است.
- ۲- تصور عمل وارونه: کودک می‌تواند استدلال کند که یک شیء تغییر شکل یافته می‌تواند به حالت اول بازگردد.
- ۳- جبران: دو تیره چوب مساوی A و B که به طور موازی اما ناهم‌تراز قرار گرفته‌اند، باز هم مساوی هستند. یعنی تفاوت A در یک طرف، تفاوت B را در سمت دیگر جبران می‌کند.

۳۷- گزینه «۳» کودک در مرحله‌ی عملیات عینی، به پاس عملیاتی چون طبقه‌بندی کردن و ردیف کردن، می‌تواند به «درک» خصوصیات فیزیکی و هندسی اشیاء و پایداری کمی آن‌ها به شکل نگهداری ذهنی دست یابد.

۳۸- گزینه «۱» روش بالینی عبارت است از حد فاصل بین مشاهده ساده و مصاحبه از پیش تعیین شده.

۳۹- گزینه «۱» پایداری شیء در زیر مرحله چهارم از مراحل حسی - حرکتی یعنی حدود ۸ تا ۱۲ ماهگی ظاهر می‌شود. آگاهی از پایداری شیء عبارت است از توانایی کودک در حفظ ثبات کیفی اشیاء حتی زمانی که دور از دسترس هستند.

۴۰- گزینه «۲» در مرحله‌ی سوم حسی - حرکتی واکنش‌های دورانی ثانوی و سازماندهی‌های بین دیدن و گرفتن و لمس کردن برقرار می‌شود (۴/۵ تا ۹ سالگی). در این مرحله کودک دست خود را برای گرفتن هر چیزی پیش می‌برد و وقتی آن را گرفت، در میدان دید خود قرار می‌دهد بنابراین فعالیت دست و چشم در این مرحله هماهنگ می‌شوند.

۴۱- گزینه «۳» به اعتقاد پیازه، کودک در مرحله‌ی پیش‌عملیاتی با به دست آوردن ظرفیت‌هایی چون زبان، فعالیت‌های رمزی، شکل‌گیری تصویرهای ذهنی و تقلید در غیاب الگو، کم کم به درک قواعد ناظر می‌شود. ولی هنوز فعالیت عملیاتی در این مرحله به وقوع نمی‌پیوندد.

۴۲- گزینه «۴» پیازه معتقد است کودکان در مرحله‌ی پیش‌عملیاتی (۲ تا ۷ سالگی) هنوز توانایی درون‌گنجی طبقه (درک کل و جزء اشیاء) را ندارند. مثلاً اگر به کودک در این مرحله، ۴ توپ قرمز و ۲ توپ زرد بدهیم و از او سؤال کنیم که تعداد توپ‌های قرمز بیشتر است یا کل توپ‌ها، از نظر پیازه کودک پاسخ توپ‌های قرمز را خواهد داد که این به معنای عدم درک کل و جزء می‌باشد.

۴۳- گزینه «۱» ظرفیت نگهداری ذهنی در مرحله‌ی عملیات عینی و با استقرار عملیات منطقی عینی در کودک ظاهر می‌شود.

۴۴- گزینه «۴» مفهوم نگهداری ذهنی بین ۷ تا ۱۲ سالگی کامل می‌شود. کودک در ۷ سالگی مفاهیم عدد، ماده و طول، در ۹ سالگی مفاهیم وزن و مساحت و در ۱۱ سالگی مفاهیم حجم و فضا را درک می‌کند.

۴۵- گزینه «۳» مرحله‌ی ۳ از مراحل حسی - حرکتی مطرح شده توسط پیازه مرحله‌ی هماهنگی واکنش‌های روانی ثانوی و هماهنگی بین دیدن، گرفتن و لمس کردن نام دارد و در گستره‌ی سنی ۴/۵ تا ۹ ماهگی قرار دارد.

۴۶- تحقیقات متعددی نشان داده است، که نوباوگان زودتر از آنچه که پیازه بیان می‌دارد، به توانایی‌های شناختی دست می‌یابند. مثلاً پیازه معتقد است که کودکان در مرحله‌ی واکنش‌های چرخشی ثانوی یعنی ۴ تا ۸ ماهگی برای **کاوش محیط بیرونی** و دیدنی‌ها و شنیدنی‌های جالب فعالیت می‌کنند. اما پژوهش‌ها نشان داده است که کودکان به محض تولدشان به کاوش در محیط می‌پردازند. بررسی‌های شرطی‌سازی کنشگر نیز مؤید این مسئله می‌باشد. پیازه معتقد بود که نوباوگان بین ۸ تا ۱۲ ماهگی، به **پایداری شیء** (این که اشیاء وقتی در دسترس نیستند باز هم وجود دارند و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند) دست می‌یابند. اما بررسی‌های متعددی نشان می‌دهند که حتی نوباوگان ۳/۵ ماهه نیز، از پایداری شیء آگاهند. اگر آن‌ها نمی‌توانند اسباب‌بازی مخفی را پیدا کنند، به این علت نیست که از پایداری شیء آگاهی ندارند، بلکه به این علت است که آنچه که آن‌ها درباره‌ی پایداری شیء می‌دانند، هنوز در رفتار جستجو کردن آن‌ها مشهود نیست.

اگر محل **یک شیء پنهان شده** در تاریکی را با یک صوت، علامت دهیم، نوباوگان ۶/۵ ماهه نیز آن را به راحتی پیدا می‌کنند. خطای جستجوی **AB** نیز به این علت اتفاق می‌افتد که نوباوگان نمی‌توانند پاسخی را که قبلاً تقویت شده است، بازدارند. همچنین آن‌ها نمی‌توانند آگاهی از محل شیء را با عمل، ترکیب کنند، چرا که توانایی ترکیب کردن آگاهی با عمل، در نتیجه‌ی رشد سریع قطعه‌های پیشانی قشر مخ، در پایان سال اول زندگی به وجود می‌آید. نوباوگان از **ویژگی‌های متعدد اشیاء آگاه** هستند. مثلاً نوباوگان ۳ تا ۴ ماهه می‌دانند که یک شیء جامد نمی‌تواند به شیء جامد دیگر نفوذ کند. نوباوگان ۶ ماهه نسبت به آثار جاذبه زمین نیز حساس هستند مثلاً وقتی که شیء در هوا بدون حمایت رها شود، آن‌ها با دقت به آن نگاه می‌کنند. نوباوگان ۷-۶ ماهه می‌دانند که اگر شیئی را روی سطح شیب‌دار قرار دهیم، به طرف پایین سر می‌خورد نه به طرف بالا. پیازه معتقد است که نوباوگان بین ۸ تا ۱۲ ماهگی، علیت مادی را درک می‌کنند، اما شواهد نشان داده است که وقتی یک توپ غلتان به یک شیء ثابت برخورد می‌کند، نوباوگان ۲/۵ ماهه انتظار دارند که شیء ثابت حرکت کند. همچنین نوباوگان ۶ ماهه می‌فهمند که اگر شیء متحرک بزرگ‌تر باشد، شیء ثابت دورتر رانده می‌شود.

پژوهش‌های جدید نشان می‌دهد که **تقلید معوق** که نوعی از بازنمایی ذهنی است، در ۶ هفتگی وجود دارد. مثلاً نوباوگانی که حالت صورت خاصی از یک فرد ناآشنا را دیده‌اند، وقتی که روز بعد او را با چهره‌ای بی تفاوت می‌بینند، حالت صورت قبلی او را تقلید می‌کنند. کودکان نوپا در ۱۴ ماهگی، از تقلید معوق بسیار استفاده می‌کنند. مثلاً رفتارهایی که در مهدکودک آموخته‌اند را در خانه اجرا می‌کنند. مهارت‌های بازنمایی ذهنی، بیشتر از آنچه که پیازه مدنظر داشت، امکان **مسأله‌گشایی** را برای نوباوگان فراهم می‌کند. به طور مثال نوباوگان می‌توانند در ۱۰ تا ۱۲ ماهگی، از راه قیاس، مسئله را حل کنند. قیاس که عبارت از توانایی استدلال از کل به جزء است، به نوباوگان کمک می‌کند تا از یک راهبرد که در مورد یک مسئله به کار برده شده است، برای حل مسأله‌های مربوط استفاده کنند. بنابراین کودکان حتی در سال اول زندگی هم می‌توانند از کوشش و خطا فراتر بروند. سرانجام این که، نوباوگان آن گونه که پیازه معتقد است به صورت **منظم و مرحله‌دار** رشد نمی‌کنند. یعنی این‌طور نیست که انواع مهارت‌ها با هم و به طور ناگهانی در یک زیر مرحله‌ی جدید به وجود بیایند، بلکه برحسب دشواری تکلیف، میزان ریش زبستی و تجربه‌های خاص، ممکن است که یک کودک از نظر تقلید در یک سطحی از پیشرفت قرار داشته باشد اما از نظر پایداری شیء به آن اندازه پیشرفت نکرده باشد. شاید علت این که پیازه، توانایی‌های نوباوگان را دست کم گرفته است این باشد که وی از فنون آزمایشی پیشرفته امروزی برخوردار نبوده و تنها با توجه به رفتارها و پیشرفت‌های سه فرزند خویش، این فرایندها را مورد بررسی قرار داده است. به هر حال خدمات عظیم پیازه، روشنگر راه بسیاری از تحقیقات و پژوهش‌ها در مورد شناخت کودک بوده است.

۴۷- گزینه «۲» در زیر مرحله‌ی چهارم از مراحل حسی - حرکتی، کودک علاوه بر توانایی انجام اعمال و رفتار عمدی و هدفدار، به پایداری شیء نیز آگاهی پیدا می‌کند. پایداری شیء عبارت است از ثبات کیفی اشیاء حتی زمانی که دور از دید و دسترس هستند. البته در این مرحله هنوز آگاهی از پایداری شیء کامل نیست و خطای جستجوی **AB** اتفاق می‌افتد. اما در خلال مرحله‌ی پنجم حسی - حرکتی کامل‌تر شده و خطای **AB** اتفاق نمی‌افتد (خطای **AB** یعنی اگر شیء را در محل **A** و سپس در محل **B** پنهان کنیم، کودک فقط در محل **A** به دنبال آن می‌گردد).

۴۸- گزینه «۳» هنگام «درون‌سازی»، فرد از سازمان ذهنی و طرحواره‌های موجودش، برای درک دنیای بیرونی استفاده می‌کند. اما در «برون‌سازی» طرحواره‌های جدیدی را به وجود می‌آورد تا با موقعیت جدید متناسب باشد. «سازماندهی» زمانی است که کودک، طرحواره‌های خود را بازآرایی می‌کند و سیستم شناختی منسجمی را به وجود می‌آورد. این فرآیند به صورت درونی و جدا از تماس مستقیم با محیط صورت می‌گیرد.

۴۹- گزینه «۲» پیازه رشد انسان را معلول تعامل رسش و تجربه می‌داند. رسش را عاملی بسیار تعیین‌کننده می‌داند، مشروط بر اینکه با تجربه‌های مناسب همراه باشد. البته تجارب غنی‌تر، لزوماً رشد شناختی را تسهیل نمی‌کنند. یعنی مادامی که رسش کافی وجود نداشته باشد، تجربه نقش چندانی ندارد. اما به هر حال محیطی که محرک تفکر خلاق کودک باشد، در رشد مناسب او دخیل است.

۵۰- گزینه «۳» مرحله‌ی اول حسی - حرکتی: بازتاب‌های کلی (تولد تا ۱ ماهگی).

مرحله دوم: واکنش‌های دورانی نخستین (۱ تا ۴/۵ ماهگی).

مرحله سوم: واکنش‌های دورانی ثانوی (۴/۵ تا ۹ ماهگی).

مرحله چهارم: هماهنگی واکنش‌های دورانی ثانوی یا کاربرد واکنش‌های دورانی ثانوی در موقعیت‌های جدید (۹ تا ۱۲ ماهگی).

مرحله پنجم: واکنش‌های دورانی ثالث (۱۲ تا ۱۸ ماهگی): بالاترین سطح هوش حسی - حرکتی.

مرحله ششم: مرحله‌ی بازنمایی‌های ذهنی و ترکیب ذهنی روان‌بندها (۱۸ تا ۲۴ ماهگی).

۵۱- گزینه «۲» کودک در مرحله‌ی عملیات عینی، توانایی نگهداری ذهنی پیدا می‌کند که این توانایی، مبتنی بر برگشت‌پذیری است.

گزینه‌های (۱) و (۲) در مرحله‌ی عملیات صوری ظاهر می‌گردند (توانایی نگهداری ذهنی حجم، دیرتر از توانایی نگهداری سایر مفاهیم و در ۱۱ سالگی ظاهر می‌شود). گزینه (۳) مربوط به مرحله‌ی پیش‌عملیاتی می‌باشد.

۵۲- گزینه «۲» از نظر پیازه، زبان ابزار مهمی در بازنمایی ذهنی ماست، اما عامل مهمی در شناخت تلقی نمی‌شود. بلکه شناخت و تفکر قبل از شکل‌گیری زبان، رشد خود را آغاز کرده‌اند.

۵۳- گزینه «۲» مراحل رشد ذهنی پروتر عبارتند از:

۱- مرحله‌ی شناخت عملی: تفکر وجود ندارد. حرکت فقط از طریق ابزار حسی - حرکتی است.

۲- مرحله‌ی شناخت تصویری: همزمان با شروع یادگیری زبان است. آنچه قبلاً عملی بوده، حالا به صورت ذهنی انجام می‌شود (۳ سالگی).

۳- مرحله‌ی شناخت نمادی (سمبولیک): تصوراتی جدای از تصورات بصری ایجاد می‌شود.

۵۴- گزینه «۱» پیازه، کودکان را کاوشگران فعالی می‌داند که با عمل کردن مستقیم روی محیط، تفکر خود را پرورش می‌دهند. بنابراین در روش آموزشی او بر «یادگیری اکتشافی» تأکید می‌شود. در یک کلاس پیازه‌ای، کودکان ترغیب می‌شوند به تعامل خودانگیزه با محیط بپردازند و دست به اکتشاف بزنند. در کلاس پیازه‌ای سعی نمی‌شود که به رشد کودکان، سرعت بخشیده شود. بنابراین قبل از این که کودکان نشان دهند که آمادگی مهارت جدید را دارند، آن مهارت به آن‌ها تحمیل نمی‌شود. پیازه معتقد است که تمامی کودکان توالی رشدی یکسانی دارند اما سرعت آن‌ها متفاوت است. ویگوتسکی در کلاس‌های خود بر «اکتشاف کمکی» یا «هدایت شده» تأکید می‌کرد.

۵۵- گزینه «۲» بیشترین میزان اختلاف نظر پیازه و ویگوتسکی در مورد «گفتار خود محورانه» کودکان پیش دبستانی است. کودکان پیش دبستانی زمانی که به فعالیت‌های روزمره مشغولند، با خودشان حرف می‌زنند. این اظهارات «گفتار خود محورانه» نام دارد. پیازه معتقد است که این گفتار خود محورانه، کاملاً غیر اجتماعی است، به طوری که رسش شناختی و تجربه‌های اجتماعی منجر به پایان یافتن این اظهارات می‌گردد. اما ویگوتسکی با پیازه مخالف است و معتقد است که این اظهارات، غیر اجتماعی نیستند. از آن جایی که زبان به کودکان کمک می‌کند، تا درباره‌ی رفتارشان فکر کنند، ویگوتسکی معتقد است که زبان شالوده‌ی همه‌ی فرآیندهای شناختی، مثل برنامه‌ریزی، مسأله‌گشایی و توجه کنترل شده می‌باشد.

۵۶- نظریه پردازش اطلاعات مانند نظریه شناختی- رشدی پیازه، افراد را به صورت موجودات فعال و معقولی در نظر می‌گیرد که در پاسخ به درخواست‌های محیطی، تفکر خودشان را تغییر می‌دهند؛ اما برخلاف نظریه‌ی پیازه، مراحل رشد وجود ندارد، بلکه فرآیندهای فکر مثل ادراک، توجه، حافظه، راهبردهای برنامه‌ریزی، طبقه‌بندی اطلاعات و درک نثرهای کتبی و شفاهی، در تمام سنین مشابه فرض شده‌اند، ولی به درجات کمتر یا بیشتر آشکار می‌شوند. بنابراین، از نظر پردازش اطلاعات، رشد به صورت پیوسته و نه مرحله‌ای تغییر می‌کند.

اما پیازه در نظریه‌ی شناختی - رشدی خود مطرح می‌کند که کودکان با دست‌کاری و کاویدن محیط، فعالانه دانش را می‌سازند و رشد شناختی آن‌ها به صورت مرحله‌ای واقع می‌شود. او در نظریه‌ی خود ۴ مرحله‌ی حسی - حرکتی، پیش‌عملیاتی، عملیات عینی و عملیات انتزاعی (صوری) را مطرح می‌کند که هر کدام از لحاظ کیفی، شیوه‌های تفکر مجزایی را توصیف می‌کنند.

۵۷- گزینه «۴» از نظر پیازه، روان‌بنه عبارت است از بازنمایی عناصر اصلی یک شیء نه تمامی خصوصیات آن. روان‌بنه‌ها، نخستین واحدهای روانی شناختی یا عاطفی فرد هستند.

۵۸- گزینه «۱» بخشی از نظریه ویگوتسکی، به رابطه زبان و اندیشه مربوط می‌شود. ابتدا زبان و فکر از هم مستقلند. در این فاصله گفتار کودکان «اجتماعی» است یعنی حول تقاضاهایی که از پدر و مادر دارند می‌چرخد. بعد گفتار اجتماعی، تبدیل به گفتار «خود محورانه» می‌شود. پیازه معتقد است گفتار خودمحورانه به علت نارسایی شناختی کودکان است و کم کم، کم‌رنگ می‌شود. اما ویگوتسکی معتقد بود که گفتار خودمحورانه در گسترش شناخت و حل مسئله به کودکان کمک می‌کند. به مرور، گفتار خودمحورانه تبدیل به «گفتار درونی» و سپس تبدیل به فکر می‌شود. بنابراین کم کم زبان و فکر (نه به طور کامل) با هم همپوش می‌شوند. یعنی بعد از پایان کودکی، زبان مقدم بر فکر شده و به وسیله فکر تبدیل می‌شود.

۵۹- گزینه «۱» جاندار پنداری: کودک موجودات بی‌جان را زنده و هشیار می‌پندارد. سه مرحله‌ی تحول جاندار پنداری عبارتند از:

مرحله‌ی اول (کودکان ۲ تا ۴ ساله): هر چیز فعالی جاندار است.

مرحله‌ی دوم (کودکان ۶ تا ۸ ساله): هر شیء متحرکی، جاندار است.

مرحله‌ی سوم (کودکان ۸ تا ۱۰ ساله): هر شیئی که خود به خود حرکت کند جاندار است.

ساخته پنداری: تمام اشیاء و پدیده‌ها، توسط خدا و انسان به وجود آمده‌اند. مراحل ساخته پنداری عبارتند از:

مرحله‌ی اول: همه چیز را ساخته‌اند. مثلاً رودخانه، جایی است که زمین را کنده‌اند تا آب برود.

مرحله‌ی دوم (کودکان ۶ تا ۸ ساله): میدان ساخته پنداری محدود می‌شود. مثلاً بر توسط انسان ساخته شده، نه فقط برای شب، بلکه عامل حرکت آن نیز هست.

مرحله‌ی سوم (کودکان ۸ تا ۱۰ ساله): پیشرفت در ساخته پنداری رخ می‌دهد. شب فقط به عنوان یک ماده تلقی نمی‌شود بلکه فقدان روز را نشان می‌دهد.

مرحله‌ی چهارم: تأثیر بزرگسالان مشهود است. استدلال بر اساس مفاهیم علمی فیزیکی صورت می‌گیرد.

واقع پنداری: محتوای هشیاری کودک، به منزله‌ی اشیاء تلقی می‌شود. مثلاً رؤیاهای ما در سر ما انباشته شده‌اند تا وقتی سرمان را روی بالش گذاشتیم، از سرمان خارج شود.

۶۰- گزینه «۱» در مرحله‌ی عملیاتی، فرد به توانایی نگهداری ذهنی که بر مبنای برگشت‌پذیری استوار است، دست می‌یابد. به این معنا که کودک می‌تواند خمیر تغییر شکل یافته را در حالت اولیه، در نظر بگیرد. پایداری شیء در مرحله‌ی چهارم حسی - حرکتی پدیدار می‌شود. تفکر انتزاعی، از توانایی‌های مرحله‌ی عملیات صوری است. در مرحله‌ی پیش عملیاتی، کودک بر نمادها تسلط پیدا می‌کند.

۶۱- گزینه «۳» پیازه معتقد است که توانایی شمول طبقاتی (درون گنجی) که عبارت از توانایی درک جزء و کل است، در مرحله‌ی پیش عملیاتی وجود ندارد. مثلاً اگر ۴ توپ قرمز و ۲ توپ زرد به کودک بدهیم و از او سؤال کنیم که تعداد توپ‌های قرمز بیشتر است یا کل توپ‌ها، از نظر پیازه پاسخ کودک، توپ‌های قرمز خواهد بود که این نشانه عدم توانایی درون گنجی است. این توانایی در مرحله‌ی عملیات عینی ظاهر می‌گردد.

۶۲- گزینه «۳» کودکی که در مرحله‌ی پیش عملیاتی قرار دارد، هنوز توانایی نگهداری ذهنی را پیدا نکرده است. توانایی نگهداری ذهنی عبارت است از درک ثبات کمی و ثبات ویژگی‌های فیزیکی و هندسی اشیاء، حتی زمانی که تغییر شکل ظاهری می‌یابند. این توانایی در مرحله‌ی عملیات عینی پدیدار می‌گردد. زمانی که کودک هنوز مفهوم «مقدار» را درک نکرده است، فکر می‌کند اگر مایعی که در لیوان بلند و باریک است به لیوان پهنی انتقال پیدا کند یا بر عکس، در مقدار آن تغییر ایجاد شده است.

۶۳- گزینه «۳» ساختن گرای، نوعی تفکر پیش علمی در کودک است. کودک بر این باور است که تمام اشیاء و پدیده‌های طبیعی توسط انسان یا خدا به وجود آمده‌اند. کودک بر اساس تجربه فردی خود، در هر مرحله فهم جدیدی از جهان به دست می‌آورد و در ساخته پنداری پیشرفت می‌کند.

۶۴- گزینه «۲» اریکسون و پیازه، هر دو معتقدند که رشد، ناپیوسته است و مراحل برای آن در نظر می‌گیرند. اریکسون مراحل رشد روانی - اجتماعی و پیازه مراحل رشد شناختی را مطرح می‌کند. اسکینر در نظریه رفتارگرایی، معتقد است که رشد، پیوسته است و مراحل را شامل نمی‌شود. بندورا در نظریه کردارشناسی، رشد را هم به صورت پیوسته و هم ناپیوسته در نظر می‌گیرد.

۶۵- گزینه «۳» تقریباً همه‌ی تحقیقات در بیست سال گذشته از دیدگاه ویگوتسکی در مورد صحبت کردن با خود کودکان حمایت کرده‌اند. بنابراین اکنون «صحبت کردن با خود» به جای گفتار خودمحور، گفتار خصوصی نامیده می‌شود. گزینه‌ی ۴، نظریه‌ی پیازه در مورد صحبت کردن با خود کودکان را مطرح می‌کند.

۶۶- گزینه ۳ متقاعدکننده‌ترین استدلال پیاژه درباره‌ی خودمحوری، تکلیفی است که به «مسأله‌ی سه کوه» معروف است. در این آزمایش، سه کوه با قله‌های متفاوت وجود دارد. پیاژه معتقد است که کودکان پیش‌عملیاتی وضعیت هر کوه را فقط از دید خودشان می‌توانند شرح دهند اما نمی‌توانند از دید عروسکی که در طرف دیگر کوه‌ها قرار دارد به مسئله نگاه کنند.

۶۷- گزینه ۳ از نظر پیاژه، مهم‌ترین نقص تفکر پیش‌عملیاتی «خودمحوری» است. او معتقد بود که وقتی کودکان بازنمایی ذهنی دنیا را آغاز می‌کنند، غیر از دیدگاه خودشان از دیدگاه‌های دیگران بی‌خبر هستند و فکر می‌کنند هر کس دیگری مثل خود آن‌ها فکر و احساس می‌کند.

۶۸- روسو چند اندیشه‌ی مهم را به نظریه رشد افزوده است. او نخست این عقیده را مطرح کرد که رشد براساس برنامه زمانی زیستی و به گونه‌ای درون‌زاد پیش می‌رود. به این ترتیب، برای نخستین بار با تصویری از رشد روبه‌رو هستیم که نسبتاً مستقل از تأثیرات محیط است. شخصیت کودکان را صرفاً نیروهای بیرونی از قبیل آموزش بزرگسالان و تقویت‌های اجتماعی شکل نمی‌دهند بلکه آن‌ها پیشتر براساس طرح طبیعت رشد می‌کنند و یاد می‌گیرند. دوم این‌که، روسو مطرح کرد که رشد طی مجموعه‌ی مراحل صورت می‌گیرد که در جریان آن‌ها، کودکان جهان را به شیوه‌های متفاوت تجربه می‌کنند. کودکان با بزرگسالان فرق دارند نه به این علت که لوح سفیدی هستند که به تدریج درس‌های بزرگسالان را فرامی‌گیرند بلکه به این علت که در هر مرحله، الگوهای فکری و رفتاری کودک، دارای ویژگی‌های خاص خود است. سوم این‌که، روسو فلسفه جدیدی را درباره‌ی تعلیم و تربیت ارائه کرد که امروزه آن را فلسفه‌ی کودک محوری می‌نامیم؛ به این صورت که همواره براساس سن یادگیرنده با او رفتار کنید. به طور کلی این سه اندیشه روسو در نظریه پیاژه تأثیر زیادی داشته است.

۶۹- پیاژه معتقد است که زبان نقش مهمی در رشد شناختی ندارد، یعنی زبان موجب تفکر بازنمودی نمی‌شود. او معتقد است که فعالیت حسی - حرکتی، زیر بنای زبان، تقلید در غیاب الگو و بازی وانمود کردن است. اما ویگوتسکی در نظریه اجتماعی - فرهنگی خود بر بستر اجتماعی رشد شناختی تأکید می‌کند. یعنی رشد سریع زبان در اوایل کودکی، توانایی شرکت کودکان در گفتگوهای اجتماعی فراهم می‌کند.

کودکان پیش دبستانی، هنگام انجام فعالیت‌های روزمره با صدای بلند با خودشان حرف می‌زنند. پیاژه معتقد است که این اظهارات «گفتار خودمحور» نام دارند و به علت همین گفتار خودمحور است که کودکان نمی‌توانند دیدگاه دیگران را درک کنند. به اعتقاد او رشد شناختی، تجربه‌های اجتماعی و اختلاف نظر با همسالان به این گفتار خودمحور پایان می‌دهند. اما ویگوتسکی معتقد است که گفتار کودکان، خودمحور و غیراجتماعی نیست، بلکه کودکان برای خودگردانی و هدایت خود، با خودشان حرف می‌زنند. به اعتقاد ویگوتسکی، زبان شالوده همه فرآیندهای شناختی است، چون به کودکان کمک می‌کند درباره رفتارشان فکر کرده و برنامه‌ریزی کنند. همه تحقیقات از نظر ویگوتسکی حمایت کرده است. بنابراین این صحبت کردن‌های با خود به جای گفتار خود محور پیاژه، «گفتار خصوصی» نامیده می‌شود. همچنین ویگوتسکی معتقد است که با بزرگتر شدن کودکان و آسانتر شدن تکالیف برای آن‌ها، گفتار خودگردان آن‌ها به صورت بی‌صدا و درونی در می‌آید. همان گفتارهایی که ما هنگام فکر کردن و عمل کردن در موقعیت‌های روزمره با خودمان انجام می‌دهیم. این گفتارها، «گفتار درونی» نام دارند. هر چقدر تکالیف دشوارتر باشند، استفاده از گفتار خصوصی بیشتر می‌گردد.

ویگوتسکی، با پیاژه موافق بود که کودکان موجودات فعال و سازنده‌ای هستند، اما برخلاف پیاژه، رشد شناختی را به صورت فرآیند میانجی اجتماعی در نظر داشت، به طوری که کودک به حمایت بزرگسالان و همسالان خبره در انجام کارهای جدید وابسته است.

پیاژه معتقد بود که همه‌ی کودکان مراحل رشد یکسانی را پشت سر می‌گذارند اما ویگوتسکی اینگونه نمی‌اندیشید. به اعتقاد ویگوتسکی، کودکان به محض این‌که زبان را فرا می‌گیرند، توانایی تقویت شده آن‌ها در برقراری ارتباط با دیگران، به تغییرات «پیوسته» در فکر و رفتار منجر می‌شود که می‌تواند از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت باشد، اما پیاژه برای رشد، مرحله‌ی را در نظر می‌گرفت، به اعتقاد او رشد «ناپیوسته» است.

۷۰- گزینه ۱ پیاژه، زبان را ابزار مهمی در بازنمایی ذهنی ما به حساب می‌آورد، اما آن را در شناخت و تفکر ما، چندان مهم تلقی نمی‌کند. یعنی زبان الزاماً برای رشد تفکر، شکل نگرفته است، بلکه شناخت و تفکر ما قبل از شکل‌گیری زبان، رشد خود را آغاز کرده است.

۷۱- گزینه ۱ تعادل‌جویی عبارت است از حالت توازن بین درون‌سازی و برون‌سازی که حالتی با ثبات و راحت است و نقش انگیزشی در رشد شناختی فرد دارد.

۷۲- گزینه ۳ هدف از رشد شناختی از دیدگاه پیاژه، ایجاد سازگاری است. سازش روانشناختی عبارت است از تعامل بین درون‌سازی (وارد کردن داده‌های برونی در روان‌بندها) و برون‌سازی (تغییر دادن روان‌بندها جهت تناسب با یک موقعیت جدید). کنش «سازمان‌دهی» از سازگاری جدایی‌ناپذیر است و معرف رابطه اجزاء با کل است.

۷۳- گزینه ۳ پیاژه عامل «گروه همسالان» را پس از تحول شناختی، در تحول اخلاقی کودکان بسیار مهم تلقی می‌کند.

۷۴- گزینه ۴ کودکان پیش دبستانی وقتی به فعالیت‌های روزمره‌ی خود مشغول هستند، اغلب با صدای بلند یا خودشان حرف می‌زنند که پیازه آن را «گفتار خود محور» نامید. از نظر پیازه این پدیده زمانی است که کودک نمی‌تواند دیدگاه دیگران را درک کند. اما ویگوتسکی معتقد بود که کودکان برای خود گردانی و هدایت خود، با خودشان حرف می‌زنند. ویگوتسکی زبان را شالوده‌ی همه فرایندهای شناختی می‌دانست. وقتی کودکان بزرگ‌تر می‌شوند، گفتار خودگردان آن‌ها درونی می‌شود که به آن «گفتار درونی» گفته می‌شود. یعنی به جای گفتار خودمحور پیازه، «گفتار خصوصی» نامیده می‌شود.

۷۵- گزینه ۱ پایداری شیء، عبارت است از وجود اشیاء حتی زمانی که دور از دسترس هستند، که در مرحله ۴ حسی - حرکتی (۸ تا ۱۲ ماهگی) ظاهر می‌شود. مرحله حسی - حرکتی به ۲ سال اول زندگی می‌شود بنابراین سایر گزینه‌ها، در گسترده‌ی سنی حسی - حرکتی قرار نمی‌گیرد.

۷۶- گزینه ۳ توانایی نگهداری ذهنی در مرحله‌ی عملیات عینی ۷-۱۱ سالگی ظاهر می‌شود. مفاهیم عدد، ماده، طول (مقدار) در ۷ سالگی و مفاهیم وزن و مساحت در ۹ سالگی ظاهر می‌شوند. توانایی نگهداری ذهنی حجم از همه مفاهیم دیرتر و در ۱۱ سالگی پدیدار می‌شود.

۷۷- گزینه ۲ واکنش‌های چرخشی اولیه، در مرحله دوم حسی - حرکتی و زمانی است که اعمال کودک متوجه بدن اوست. او با تکرار کردن رفتارهای تصادفی نتایج مطلوبی به بار می‌آورد.

مرحله‌ی سوم حسی - حرکتی، زمانی است که واکنش‌های دورانی ثانوی (۴ تا ۸ ماهگی) شکل می‌گیرد. مرحله‌ای است که ماندگار کردن دیدنی‌های جالب اتفاق می‌افتد. در این جا پیشرفت‌های حرکتی باعث معطوف شدن توجه کودک به سمت بیرون می‌شود. در جریان واکنش‌های چرخشی، کودک رویدادهای جالبی که در نتیجه اعمال خودش ایجاد می‌شود را تکرار می‌کند.

در مرحله‌ی چهارم حسی - حرکتی، واکنش‌های چرخشی ثانویه با هم هماهنگ می‌شوند (۸ تا ۱۲ ماهگی) تا رفتار عمدی و هدف‌گرا ایجاد شود. در مرحله پنجم حسی - حرکتی، واکنش‌های چرخشی ثالث ایجاد می‌شود (۱۲ تا ۱۸ ماهگی) و کودک از طریق رفتارهای متنوع، فعالانه به وسایل جدیدی دست می‌یابد. کودک می‌تواند یک شیء مخفی را در چندین محل جستجو کند.

۷۸- گزینه ۳ «منطق شهودی» زمانی است که کودک موفق به حل مسئله می‌شود، اما از اصولی که در آن به کار رفته، آگاه نیست. «منطق قیاسی»، توانایی حل مسئله از کل به جز است. «استدلال استقرایی» نیز توانایی حل مسئله از جزء به کل می‌باشد که در دوره نوجوانی حاصل می‌شود.

۷۹- گزینه ۲ «سازش» روان‌شناختی عبارت است از ایجاد تعادل بین «درون‌سازی» (وارد کردن داده‌های برونی در روان‌بندها) و «برون‌سازی» (تغییر دادن روان‌بندها به منظور همسطح شدن با یک موقعیت جدید).

«سازمان» یا «سازمان‌بندی» معرف رابطه‌ی اجزاء با کل است و از عمل سازش جدایی‌ناپذیر است. سازش و سازماندهی مکمل یکدیگرند چرا که سازش زمانی تحقق یافته است که سازماندهی شده باشد.

۸۰- گزینه ۳ طبق نظر پیازه، از ۱۰ - ۱۱ سالگی به بعد، فرد وارد مرحله‌ی خودپروی اخلاقی (خودمداری) می‌شود. در این مرحله فرد به ماهیت قراردادی قوانین پی می‌برد لذا به مقررات به گونه‌ای نسبی و نه مطلق می‌نگرد. در این دوره، نیت عمل فرد مهمتر از پیامد عمل او در نظر گرفته می‌شود. این دوره می‌تواند با مرحله‌ی سخت‌کوشی در برابر حقارت اریکسون که ۶ تا ۱۱ سالگی را در بر می‌گیرد، منطبق باشد.

۸۱- جامسکی نسبت به پیازه فطرت‌گراتر است. جامسکی بر این باور است که زبان اصولاً در زن‌ها تعبیه شده است. کودکان براساس دریافت محرک‌های مناسب به طور خودکار، شکل‌های گرماری را براساس این پیش‌زمینه‌ی ژنتیکی، ایجاد می‌کنند. در حالی که پیازه بر رشدی که به وسیله زن‌ها کنترل می‌شود، تأکید کمتری می‌کند. از نظر جامسکی زبان «ارگان ذهنی» فوق‌العاده و ویژه‌ای است که نسبتاً به صورت مستقل از سایر شکل‌های شناخت رشد می‌یابد. در حالی که پیازه و پیروانش رشد زبان را بیش‌تر به رشد شناختی عمومی فرد وابسته می‌دانند.

از دیدگاه ویگوتسکی، رشد خود به خودی اهمیت دارد، اما آن‌طور که پیازه به آن اعتقاد داشت، رشد درونی تنها مسئله با اهمیت نیست. اگر ذهن کودکان تنها محصول اکتشاف و اختراعات خود به خودی آن‌ها باشد، ذهن آن‌ها چندان پیشرفتی نخواهد کرد. در حقیقت کودکان از دانش و ابزارهای مفهومی که فرهنگ در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد نیز، تا حد زیادی سود می‌برند.

همچنان که پیازه گفته است، معلمان آن دسته از مواد درسی را به کودکان ارائه می‌دهند که آموختن آن‌ها به وسیله‌ی خود کودک، بسیار مشکل است، اما این از نظر ویگوتسکی بهترین آموزشی است که می‌توان انجام داد. آموزش باید جلوتر از رشد باشد و آن را با خود به پیش ببرد و به کودکان در تسلط بر موضوعاتی کمک کند که خود آن‌ها نمی‌توانند بلافاصله آن‌ها را کسب کنند. درک آغازین آن‌ها ممکن است سطحی باشد، اما آموزش ارزشمند است، زیرا ذهن کودکان را پیشرفته می‌کند.

پیاژه معتقد است که زبان نقش مهمی در رشد شناختی ندارد، یعنی زبان موجب تفکر بازنمودی نمی‌شود. او معتقد است که فعالیت حسی - حرکتی، زیر بنای زبان، تقلید در غیاب الگو و بازی وانمود کردن است. اما ویگوتسکی در نظریه اجتماعی - فرهنگی خود بر بستر اجتماعی رشد شناختی تأکید می‌کند. یعنی رشد سریع زبان در اوایل کودکی، توانایی شرکت کودکان در گفتگوهای اجتماعی فراهم می‌کند.

۸۲-۱- پیازه معتقد است که زبان نقش مهمی در رشد شناختی ندارد، یعنی زبان موجب تفکر بازنمودی نمی‌شود. او معتقد است که فعالیت حسی - حرکتی، زیر بنای زبان، تقلید در غیاب الگو و بازی وانمود کردن است. اما ویگوتسکی در نظریه اجتماعی - فرهنگی خود بر بستر اجتماعی رشد شناختی تأکید می‌کند. یعنی رشد سریع زبان در اوایل کودکی، توانایی شرکت کودکان در گفتگوهای اجتماعی فراهم می‌کند.

۲- کودکان پیش دبستانی، هنگام انجام فعالیت‌های روزمره با صدای بلند با خودشان حرف می‌زنند. پیازه معتقد است که این اظهارات «گفتار خودمحور» نام دارند و به علت همین گفتار خودمحور است که کودکان نمی‌توانند دیدگاه دیگران را درک کنند.

به اعتقاد او رسش شناختی، تجربه‌های اجتماعی و اختلاف نظر با همسالان به این گفتار خودمحور پایان می‌دهد. اما ویگوتسکی معتقد است که گفتار کودکان، خودمحور و غیراجتماعی نیست، بلکه کودکان برای خودگردانی و هدایت خود، با خودشان حرف می‌زنند. به اعتقاد ویگوتسکی، زبان شالوده همه فرآیندهای شناختی است، چون به کودکان کمک می‌کند درباره رفتارشان فکر کرده و برنامه‌ریزی کنند. همه تحقیقات از نظر ویگوتسکی حمایت کرده است. بنابراین این صحبت کردن‌های با خود به جای گفتار خود محور پیازه، «گفتار خصوصی» نامیده می‌شود.

همچنین ویگوتسکی معتقد است که با بزرگتر شدن کودکان و آسانتر شدن تکالیف برای آن‌ها، گفتار خودگردان آن‌ها به صورت بی‌صدا و درونی در می‌آید. همان گفتارهایی که ما هنگام فکر کردن و عمل کردن در موقعیت‌های روزمره با خودمان انجام می‌دهیم. این گفتارها، «گفتار درونی» نام دارند. هر چقدر تکالیف دشوارتر باشند، استفاده از گفتار خصوصی بیشتر می‌گردد.

۳- پیازه در کلاس‌های آموزشی خود از «یادگیری اکتشافی» استفاده می‌کرد. بدین ترتیب کودکان ترغیب می‌شدند که از طریق تعامل خود انگیخته با محیط، خودشان دست به اکتشاف بزنند. همچنین او معتقد است که تمامی کودکان توالی رشد یکسانی دارند، اما سرعت آن‌ها متفاوت است. ویگوتسکی در کلاس‌های آموزشی خود از «اکتشاف کمکی» (assisted discovery) استفاده می‌کرد. مثلاً زمانی که معلمان در رابطه با موضوع درس مثال‌هایی را برای کودکان مطرح می‌کنند و یا یادآوری‌های کلامی که انجام می‌دهند، با منطقه مجاور رشد (پتانسیل رشد) هر کودک متناسب می‌گردد و بدین ترتیب امر یادگیری آسان‌تر می‌شود. او بر «یادگیری یاری بخش» نیز تأکید می‌کرد (منطقه‌ی مجاور رشد به فعالیت‌هایی اشاره دارد که کودک به تنهایی نمی‌تواند انجام دهد اما با کمک بزرگسالان قادر به انجام آن‌ها می‌گردد).

۴- ویگوتسکی، با پیازه موافق بود که کودکان موجودات فعال و سازنده‌ای هستند، اما برخلاف پیازه، رشد شناختی را به صورت فرآیند میانجی اجتماعی در نظر داشت، به طوری که کودک به حمایت بزرگسالان و همسالان خبره در انجام کارهای جدید وابسته است.

۵- پیازه معتقد بود که همه‌ی کودکان مراحل رشد یکسانی را پشت سر می‌گذارند اما ویگوتسکی معتقد نبود که همه‌ی کودکان مراحل یکسانی را پشت سر می‌گذارند. به اعتقاد ویگوتسکی، کودکان به محض این که زبان را فرا می‌گیرند، توانایی تقویت شده آن‌ها در برقراری ارتباط با دیگران، به تغییرات «پیوسته» در فکر و رفتار منجر می‌شود که می‌تواند از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت باشد، اما پیازه برای رشد، مرحله‌ی را در نظر می‌گرفت و به اعتقاد او رشد «ناپیوسته» است.

۸۳- نئوپیاژه‌ای‌ها کسانی هستند که نظریه پیازه را مورد انتقاد قرار داده‌اند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به فیشر و کیس اشاره کرد. شاید بحث‌انگیزترین ادعای پیازه که نئوپیاژه‌ای‌ها آن را بیش‌تر مورد سؤال قرار دادند این باشد که رشد شناختی، فرآیندی خود انگیخته است. او می‌گوید کودکان ساختارهای شناختی را، خودبه‌خود و بدون تدریس بزرگسالان در خود می‌پروراندند، در حالی که نئوپیاژه‌ای‌ها به نظریه‌های یادگیری گرایش دارند و بر این باورند که تدریس بزرگسالان مهم‌تر از آن چیزی است که پیازه فکر می‌کند. همچنین برخی نئوپیاژه‌ای‌ها سعی کرده‌اند نشان دهند پیازه قابلیت‌های کودکان را دست‌کم گرفته است. یعنی کودکان بسیار زیرک‌تر و باهوش‌تر از آن هستند که پیازه تصور می‌کرد.

تحقیقات متعددی نشان داده است که نوباوگان زودتر از آنچه که پیازه بیان می‌دارد، به توانایی‌های شناختی دست می‌یابند. مثلاً پیازه معتقد است که کودکان در مرحله‌ی واکنش‌های چرخشی ثانوی یعنی ۴ تا ۸ ماهگی برای کاوش محیط بیرونی و دیدنی‌ها و شنیدنی‌های جالب فعالیت می‌کنند. اما

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که کودکان به محض تولدشان به کاوش در محیط می‌پردازند. بررسی‌های شرطی‌سازی کنشگر نیز مؤید این مسئله می‌باشد. پیازه معتقد بود که نوباوگان بین ۸ تا ۱۲ ماهگی، به **پایداری شیء** (این که اشیاء وقتی در دسترس نیستند باز هم وجود دارند و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند) دست می‌یابند. اما بررسی‌های متعدد نشان می‌دهند که حتی نوباوگان ۳/۵ ماهه نیز، از پایداری شیء آگاهند. اگر آن‌ها نمی‌توانند اسباب‌بازی مخفی را پیدا کنند، به این علت نیست که از پایداری شیء آگاهی ندارند، بلکه به این علت است که آنچه که آن‌ها درباره‌ی پایداری شیء می‌دانند، هنوز در رفتار جستجو کردن آن‌ها مشهود نیست.

اگر محل یک شیء پنهان شده در تاریکی را با یک صوت، علامت دهیم، نوباوگان ۶/۵ ماهه نیز آن را به راحتی پیدا می‌کنند. خطای جستجوی AB نیز به این علت اتفاق می‌افتد، که نوباوگان نمی‌توانند پاسخی را که قبلاً تقویت شده است، بازداری کنند. همچنین آن‌ها نمی‌توانند آگاهی از محل شیء را با عمل، ترکیب کنند، چرا که توانایی ترکیب کردن آگاهی با عمل، در نتیجه‌ی رشد سریع قطعه‌های پیشانی قشر مخ، در پایان سال اول زندگی به وجود می‌آید.

نوباوگان از **ویژگی‌های متعدد اشیاء آگاه** هستند. مثلاً نوباوگان ۳ تا ۴ ماهه می‌دانند که یک شیء جامد نمی‌تواند به شیء جامد دیگر نفوذ کند. نوباوگان ۶ ماهه نسبت به آثار جاذبه زمین نیز حساس هستند مثلاً وقتی که شیء در هوا بدون حمایت رها شود، آن‌ها با دقت به آن نگاه می‌کنند. نوباوگان ۷-۶ ماهه می‌دانند که اگر شیئی را روی سطح شیب‌دار قرار دهیم، به طرف پایین سر می‌خورد نه به طرف بالا. پیازه معتقد است که نوباوگان بین ۸ تا ۱۲ ماهگی، علت مادی را درک می‌کنند، اما شواهد نشان داده‌اند که وقتی یک توپ غلتان به یک شیء ثابت برخورد می‌کند، نوباوگان ۲/۵ ماهه انتظار دارند که شیء ثابت حرکت کند. همچنین نوباوگان ۶ ماهه می‌فهمند که اگر شیء متحرک بزرگ‌تر باشد، شیء ثابت دورتر رانده می‌شود.

پژوهش‌های جدید نشان می‌دهد که **تقلید معوق** که نوعی از بازنمایی ذهنی است، در ۶ هفتگی وجود دارد. مثلاً نوباوگانی که حالت صورت خاصی از یک فرد ناآشنا را دیده‌اند، وقتی که روز بعد او را با چهره‌ای بی‌تفاوت می‌بینند، حالت صورت قبلی او را تقلید می‌کنند. کودکان نوپا در ۱۴ ماهگی، از تقلید معوق بسیار استفاده می‌کنند. مثلاً رفتارهایی که در مهدکودک آموخته‌اند را در خانه اجرا می‌کنند.

مهارت‌های بازنمایی ذهنی، بیشتر از آنچه که پیازه مدنظر داشت، امکان **مسأله‌گشایی** را برای نوباوگان فراهم می‌کند. به طور مثال نوباوگان می‌توانند در ۱۰ تا ۱۲ ماهگی، از راه قیاس، مسئله را حل کنند. قیاس که عبارت از توانایی استدلال از کل به جزء است، به نوباوگان کمک می‌کند تا از یک راهبردی که در مورد یک مسئله به کار برده شده است برای حل مسأله‌های مربوط استفاده کنند. بنابراین کودکان حتی در سال اول زندگی هم می‌توانند از کوشش و خطا فراتر بروند.

سرانجام این که نوباوگان آن گونه که پیازه معتقد است به صورت **منظم و مرحله‌دار** رشد نمی‌کنند، یعنی این‌طور نیست که انواع مهارت‌ها با هم و به طور ناگهانی در یک زیر مرحله‌ی جدید به وجود بیایند، بلکه برحسب دشواری تکلیف، میزان ریش زبستی و تجربه‌های خاص، ممکن است که یک کودک از نظر تقلید در یک سطحی از پیشرفت قرار داشته باشد اما از نظر پایداری شیء به آن اندازه پیشرفت نکرده باشد. شاید علت این که پیازه، توانایی‌های نوباوگان را دست کم گرفته است این باشد که وی از فنون آزمایشی پیشرفته امروزی برخوردار نبوده و تنها با توجه به رفتارها و پیشرفت‌های سه فرزند خویش، این فرایندها را مورد بررسی قرار داده است. به هر حال خدمات عظیم پیازه، روشنگر راه بسیاری از تحقیقات و پژوهش‌ها در مورد شناخت کودک بوده است.

۸۴- گزینه ۱ در دوره پیش‌عملیاتی خود محوری (خود میان بینی) کودک در سطح عدم تمایز نسبی ابتدایی بین نقطه نظر خود و نقطه نظر دیگران قرار می‌گیرد. سایر گزینه‌ها انواع خود میان بینی در دوره پیش‌عملیاتی هستند:

۱- خود میان بینی‌های مستقیم (فضایی، زمانی، علی).

۲- خود میان بینی‌های غیر مستقیم (جاندار پندار، ساخته پنداری، غایت‌نگری، واقع پنداری).

۳- خود میان بینی‌های اجتماعی (کاربرد قواعد در فعالیت‌ها).

۸۵- گزینه ۱ ژان پیازه، کودکان را کاوشگران فعال و با انگیزه‌ای می‌داند که با عمل کردن مستقیم روی محیط، تفکر خود را پرورش و گسترش می‌دهند. بنابراین در نظریه‌ی پیازه تعامل فرد و محیط نقش عمده‌ای در شکل‌گیری مراحل دارد.

۸۶- گزینه ۴ پیازه نیم دوره «پیش‌عملیاتی» را نیم دوره «رمزی» یا «نمادی» نامیده است. کودک در این مرحله به بسیاری از ابزارهای جدید ذهنی و جنبه‌های تجسمی مجهز می‌شود. از توانایی‌هایی که در نیم دوره پیش‌عملیاتی حاصل می‌شود می‌توان موارد زیر را نام برد:

۱- زبان یا کنش علامتی ۲- فعالیت‌های رمزی ۳- ایجاد تصویر ذهنی ۴- تقلید در غیاب الگو

در نیم دوره «عملیات عینی» کودک ظرفیت عملیات ردیف کردن، طبقه‌بندی کردن و نگهداری ذهنی را پیدا می‌کند. عملیات ردیف کردن عبارت است از ایجاد ترتیب بین عناصر که در این نیم دوره به صورت نظام‌دار و براساس مقایسه صورت می‌گیرد. طبقه‌بندی در مرحله عملیات عینی نیز به صورت در نظر گرفتن رابطه بین مجموعه‌ها و زیرمجموعه‌هاست. «نگهداری ذهنی» نیز عبارت است از ظرفیت درک ثبات کمی اشیاء علیرغم تغییرات ظاهری آنها. در مرحله عملیات انتزاعی ظرفیت تفکر انتزاعی حاصل می‌گردد.

۸۷- گزینه «۳» در نظریه پیازه ظرفیت نگهداری ذهنی، بر پایه «برگشت پذیری» استوار است. مثلاً اگر در نیم دوره پیش عملیاتی خمیر گلوله شکلی را به شکل استوانه در بیاریم کودک فکر می کند که مقدار آن تغییر کرده است، اما در مرحله عملیات عینی که کودک ظرفیت نگهداری ذهنی را پیدا کرده است، متوجه می شود که با تغییر شکل خمیر، در مقدار آن تغییری ایجاد نمی شود. «جبران» نیز نوعی بازگشت پذیری است که در مورد روابط اشیاء به کار می رود. مثلاً وقتی دو تکه چوب A و B که هم اندازه هستند به صورت موازی اما ناهمتر از در کنار هم قرار بگیرند، کودک می تواند استدلال کند که تفاوت در یک طرف، تفاوت B را در طرف دیگر جبران می کند.

۸۸- گزینه «۲» میان گرایی (centration) در نیم دوره پیش عملیاتی مانع از دستیابی کودکان به درک مفهوم نگهداری مایع می شود. یعنی اگر در نیم دوره پیش عملیاتی آبی را که در ظرف بلند و باریک قرار دارد در ظرف پهن بریزیم، کودک فکر می کند که در مقدار آب تغییری حاصل شده است. در اینجا کودک هنوز به ظرفیت نگهداری ذهنی مجهز نشده است. یعنی نمی تواند استدلال کند که خصوصیات کمی فیزیکی و هندسی اشیاء علی رغم تغییر شکل ظاهری آن ها ثابت باقی می ماند.

«ساخته پنداری» و «غایی انگاری» از انواع خود میان بینی های غیرمستقیم می باشند که توسط پیازه مطرح شده است. در ساخته پنداری کودک فکر می کند که همه پدیده های طبیعی توسط خدا یا انسان ساخته شده است. در غایی انگاری کودک برای هر پدیده ای علت و غایتی را در نظر می گیرد. مثلاً خداوند رویاها را برای ما می فرستد، چون کارهایی کرده ایم که نباید می کردیم. «منطق استقرایی» عبارت است از توانایی استدلال از جزء به کل.

۸۹- گزینه «۴» وقتی کودک ۴ ساله ای نحوه کارکرد یک اسباب بازی را با جملات کوتاه و ساده تری برای برادر کوچک تر خود توضیح می دهد، یعنی درک می کند که او کوچکتر است و برای فهم نحوه کارکرد اسباب بازی به توضیح واضح و قابل فهم تری نیاز دارد. این یافته مفهوم خود میان بینی را که پیازه برای کودکان این سنین در نظر گرفته است به چالش می کشد، چرا که پیازه معتقد است که کودکان در سنین پیش عملیاتی جهان را از دید خود می نگرند و نمی توانند برای نقطه نظر خود و دیگران تمایزی قائل شوند. اگر بخواهیم دید پیازه را در این مورد بیان کنیم، باید بگوییم که این کودک ۴ ساله می بایست نحوه کارکرد اسباب بازی را همان گونه که خود می داند بدون این که ساده ترش کند برای برادر کوچکترش بیان کند.

۹۰- به اعتقاد پیازه، رسش مغز به همراه تجربیاتی که کودک در دنیای متنوع بیرونی کسب می کند، باعث می شود تا کودک در هر جایی که هست به مرحله ی عملیات عینی برسد، اما شواهد نشان می دهد که تجربه های فرهنگی و تحصیلی خاص ارتباط زیادی با توانایی انجام تکالیف پیازه ای دارد. مثلاً در بعضی جوامع روستایی و قبیله ای، معمولاً «نگهداری ذهنی» بسیار به تأخیر می افتد. در چنین جوامعی، مفاهیم طول و مایع تا ۱۱ سالگی و حتی سنین بالاتر هم درک نمی شود. این شواهد نشان می دهد که کودکان برای تسلط یافتن بر مفاهیم پیازه ای مثل نگهداری، باید در فعالیت های روزمره ای مشارکت داشته باشند، که به این شیوه ی تفکر کمک می کنند. مثلاً در فرهنگی که بر توزیع برابر و مساوی کالاها تأکید می شود، توانایی نگهداری به زودی ایجاد می شود چرا که کودکان در چنین فرهنگ هایی، مرتباً می بینند که کمیت واحدی به شیوه های متعددی، تقسیم می شود. اما در جوامعی که تقسیم مساوی کالا رایج نیست، توانایی نگهداری ذهن در سن مورد انتظار پدیدار نمی شود. خود تجربه ی مدرسه رفتن نیز به تسلط یافتن در تکالیف پیازه ای کمک می کند. به طور مثال کودکانی که به مدرسه می روند فرصت هایی برای یادگیری ردیف کردن اشیاء، آموختن روابط ترتیبی و یادآوری اجزای مسائل پیچیده داشته اند، لذا در تکالیف پیازه ای بهتر عمل می کنند. پژوهشگران به این نتیجه رسیده اند که نوع منطقی که تکالیف پیازه ای به آن احتیاج دارد، به طور خود انگیزه در کودکان ایجاد نمی شود، بلکه به صورت اجتماعی و در اثر فعالیت های عملی در فرهنگ های خاص ایجاد می شود.

در واقع پیازه درست می گفت که کودکان دبستانی، مسائلی را که تا چند سال قبل نمی توانستند حل کنند، اکنون به صورت منطقی و منظم حل می کنند. اما مسئله این است که بهتر است رشد را در این دوره، به صورت پیوسته در نظر بگیریم نه به صورت ناپیوسته (مرحله ای). تعداد زیادی از پژوهشگران معتقدند که هر دو نوع تغییر اتفاق می افتد. در واقع کودکان از اوایل تا اواسط کودکی، طحرواره های منطقی را در مورد تکالیف زیادی به کار می برند، اما تفکر آن ها در جریان منطقی شدن، تغییرات کیفی زیادی را متحمل می شود و به سمت درک اصول زیربنایی تفکر منطقی پیش می رود. خود پیازه نیز این مسئله را درک کرده است و به همین علت مسئله رشد «درون مرحله ای» را مطرح کرده است.

نوجوانان، بسیار بیشتر از سال های گذشته قادر به درک اصول عملی می گردند. به طور مثال کودکان دبستانی، نمی توانند مسائلی را که به طور همزمان با سه متغیر یا بیشتر در ارتباط هستند درک کنند و تنها موقعیت هایی که دو متغیر مربوط به هم دارند را درک می کنند. توانایی تفکر گزاره ای نیز در کودکان دبستانی بسیار محدود است. به طور مثال اگر جمله ای را به آن ها بدهیم که با واقعیت بیرونی در تضاد باشد، آن ها نمی توانند آن را درک کنند و آن جمله را غلط ارزیابی می کنند. مثلاً جمله ی زیر را در نظر بگیرید:

«اگر سگ ها بزرگتر از فیل ها باشند و فیل ها بزرگتر از مورچه ها، پس سگ ها از مورچه ها بزرگترند» کودکان زیر ۱۰ سال نمی توانند منطق این جمله را درک کنند و فقط آن را با زندگی واقعی مقایسه می کنند، در نتیجه جمله را غلط ارزیابی می کنند. بنابراین کودکان دبستانی نمی توانند ضرورت منطقی استدلال گزاره ای را درک کنند و توانایی تفکر گزاره ای و نتیجه گیری براساس منطق را ندارند. استدلال آن ها تنها براساس برهان دنیای واقعی است. همان طور که

نظریه‌ی پیازه نشان می‌دهد، توانایی تفکر گزاره‌ای در سال‌های نوجوانی بهبود قابل توجهی می‌یابد. حل کردن تکالیف عملیات صوری پیازه، تا اندازه‌ی زیادی به آموزش و تجربه‌ی فرد بستگی دارد. طبق بررسی‌های انجام شده ۴۰ تا ۶۰ درصد دانشجویان نیز، نمی‌توانند مسائل عملیات صوری را حل کنند. علت این است که افراد در موقعیت‌هایی به صورت انتزاعی فکر می‌کنند که تجربه‌ی زیادی در آن داشته باشند. به طور مثال یک دانشجوی فیزیک ممکن است مسئله پاندول را به راحتی حل کند اما یک دانشجوی تاریخ نتواند آن را حل کند. بنابراین به علت وجود تفاوت در زمینه‌ی آموزش و تجربه‌ی افراد، کسی که در یکی از تکالیف خوب عمل می‌کند، ممکن است در تکالیف دیگر به این خوبی عمل نکند. همان‌طور که گفته شد، رشد تفکر عملیات عینی در برخی از جوامع روستایی به تعویق می‌افتد. لازم به ذکر است که رشد تفکر انتزاعی و انجام عملیات صوری، ممکن است در بعضی جوامع و فرهنگ‌ها اصلاً اتفاق نیفتد. البته پیازه نیز تصدیق کرده است که در برخی جوامع به علت فقدان فرصت حل مسائل فرضی، تفکر انتزاعی وجود ندارد.

۹۱- گزینه «۴» روش بالینی پیازه، روشی است حد فاصل بین مشاهده‌ی ساده و روش تجربی. در واقع این روش، عبارت است از مصاحبه‌ای که آزمایش‌کننده با آزمودنی به عمل می‌آورد. هر یک از پاسخ‌های آزمودنی به طرح سؤال بعدی می‌انجامد. ویژگی اصلی روش پیازه، این است که او برای رفع عیوب مصاحبه‌ی بالینی، از **آزمون مخالف** استفاده می‌کند.

۹۲- گزینه «۱» برونر مفهوم «آمادگی» را مطرح می‌کند و معتقد است که هر موضوعی را می‌توان در هر مرحله‌ای به کودک آموخت، به شرط آن که موضوع را به گونه‌ای که برای کودک قابل فهم باشد بیان کنیم. بنابراین هر موضوعی باید به زبان فکری کودک برگردانده شود. آمادگی یاددانی است و نباید منتظر رسیدن آن شد.

۹۳- گزینه «۲» نگهداری ذهنی، عبارت است از ظرفیت درک ثبات کمی اجسام علی‌رغم تغییر شکل ظاهری آن‌ها. به عبارت دیگر، کودکی که بتواند درک کند که اشیاء علی‌رغم تغییر شکل فیزیکی، ریاضی یا هندسی، از نظر مقدار تغییری نمی‌کنند به توانایی نگهداری ذهنی دست یافته است. بنابراین کودکی که به محض نامرئی شدن قند در آب، به نامرئی شدن کامل آن باور داشته باشد، به توانایی نگهداری ذهنی مقدار، دست نیافته است.

فصل پنجم

«نظریه‌های بافتی»

(نظریه‌های کردارشناسی)

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل پنجم

- ۱- «اجتماعی شدن و حمایت شدن» دو جنبه کدام رفتار را تشکیل می‌دهند؟
 (۱) دوسوگرایی (۲) وابستگی (۳) دلبستگی (۴) هیجان‌پذیری (سراسری ۷۹)
- ۲- براساس نظریه شناختی، چرا معمولاً بچه‌های چند ماهه بر خلاف گذشته، ناگهان در برابر افراد «ناآشنا» شروع به غریبگی می‌کنند؟ (سراسری ۸۰)
 (۱) رشد قدرت حافظه (۲) احساس عدم امنیت (۳) وابستگی بیش از حد به مادر (۴) نابسندگی رشد اجتماعی
- ۳- کدام یک از شرایط در ایجاد دلبستگی در کودک تأثیر دارد؟ (سراسری ۸۱)
 (۱) گذران اوقات کمتری با کودک (۲) همگام بودن با کودک و کنش متقابل (۳) نشان ندادن واکنش مثبت و سریع (۴) حساسیت نشان ندادن به رفتارهای کودک نظیر گریه کردن
- ۴- نظریه کردارشناسی، علت برقراری ارتباط عاطفی کودک با مادر را چه می‌داند؟ (سراسری ۸۱)
 (۱) تمایلات لیبیدویی (۲) آمادگی فطری کودک برای دلبستگی (۳) نیازهای فیزیولوژیک مانند گرسنگی کودک (۴) تداعی مادر با تقویت‌کننده‌های اولیه
- ۵- تصاحب به منزله یادگیری، مخصوص کدام نظام تحولی است؟ (سراسری ۸۲)
 (۱) لغون تی‌یف (۲) واتسون (۳) والن (۴) اسکینر
- ۶- وابستگی بیش از حد کودک به دیگران، ناشی از کدام الگوی تربیتی است؟ (سراسری ۸۲)
 (۱) بی‌توجهی و طرد (۲) ارضاء فوری نیازها (۳) آزاد گذاشتن بیش از حد (۴) نظارت و کنترل شدید
- ۷- کودک، اولین نشانه‌های اضطراب جدایی را در چند ماهگی نشان می‌دهد؟ (سراسری ۸۳)
 (۱) ۷-۸ (۲) ۸-۹ (۳) ۹-۱۰ (۴) ۱۰-۱۱
- ۸- تأثیر مطالعات کردارشناسی را بر شکل‌گیری نظریه جان بالبی تشریح کنید. (دکتری - آزاد ۸۳)
- ۹- در سنجش دلبستگی وقتی شیرخوارگان در هنگام بازگشت مادر آشکارا از تعامل با او پرهیز می‌کنند رفتار آن‌ها نشانه‌ای از:
 (۱) دلبسته ایمن است. (۲) دلبسته آشفته است. (۳) دلبسته نایمن دوسوگرا است. (۴) دلبسته نایمن اجتنابی است. (سراسری ۸۴)
- ۱۰- اگر نوزادان ۶ تا ۹ ماهه یا مسن‌تر با ترک مادر شروع به گریه کنند، چه سمپتومی را نشان می‌دهند؟ (آزاد ۸۴)
 (۱) اضطراب نوزادی (۲) اضطراب شیئی (۳) اضطراب دلبستگی (۴) اضطراب جدایی
- ۱۱- از دیدگاه روان‌شناسان تکامل‌نگر ظهور رفتارهایی چون لبخند اجتماعی (SOCIAL SMILE) اضطراب غریبه (STRANGEER ANXIETY) و اضطراب جدایی (SEPARATION ANXIETY) چگونه تبیین می‌شوند؟ (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۱۲- کودکی که در خردسالی به هنگام ترک مادر از خود پریشانی نشان داده و به هنگام بازگشت او کماکان پریشان احوال باقی می‌ماند، به کدام نوع دلبستگی تعلق دارد؟ (سراسری ۸۵)
 (۱) دلبستگی اجتنابی (۲) دلبستگی مقاوم (۳) دلبستگی ایمن (۴) دلبستگی آشفته
- ۱۳- وقتی دلبستگی را به عنوان یک نیاز نخستین اعلام می‌کنیم، از کدام نظام روانشناختی جانب‌داری کرده‌ایم؟ (سراسری ۸۵)
 (۱) روان‌شناسی تحلیلی (۲) بازتاب‌شناسی (۳) رفتارشناسی طبیعی (۴) روان‌تحلیل‌گری
- ۱۴- کدام یک از مفاهیم زیر تأثیر بیشتری بر اندیشه‌های جان بالبی داشته است؟ (سراسری ۸۵)
 (۱) اپی‌ژنتیک (۲) نقش‌پذیری (۳) تثبیت (۴) کاهش سایق

- ۱۵- ویژگی‌های انواع سبک‌های دلبستگی در دوران کودکی تا چه اندازه‌ای در بزرگسالی تداوم دارد؟ در این زمینه پژوهش‌های موجود به چه یافته‌هایی رسیده‌اند؟
(دکتری - آزاد ۸۵)
- ۱۶- اساس نظری «آزمون موقعیت ناآشنا» (strange situation test) مبتنی بر دیدگاه ..... است.
(سراسری ۸۶)
- ۱۷- در کدام یک از مراحل دلبستگی کودکان اضطراب جدایی نشان می‌دهند؟
(۱) بوم‌شناسی (۲) پدیدارشناسی (۳) زیست‌شناسی (۴) کردارشناسی
- ۱۸- رشته کردارشناسی (ETHOLOGY) بیشترین تأثیر را بر کدام یک از نظریه‌پردازان رشد داشته است. پاسخ خود را با ذکر دلیل تشریح کنید.
(دکتری - آزاد ۸۶)
- ۱۹- نظریه پیوستگی بالبی در باب رشد کودک و مراحل آن را شرح دهید.
(دکتری - آزاد ۸۶)
- ۲۰- مفهوم الگوی کارکرد درونی (INTERNAL WORKING MODLE) از مؤلفه‌های عمده نظریه ..... است.
(سراسری ۸۷)
- ۲۱- به اعتقاد لوی و یگوتسکی شناخت آدمی ماهیتی ..... دارد.
(سراسری ۸۷)
- ۲۲- این کودکان هنگام حضور والد، نسبت به او بی‌اعتنا هستند. وقتی والد آنها را ترک می‌کند، معمولاً ناراحت نمی‌شوند و به فرد غریب خیلی شبیه والد خود واکنش نشان می‌دهند؟
(آزاد ۸۷)
- ۲۳- یافته‌های پژوهشی هاری هارلو در زمینه ارتباط بین شامپانزه‌های شیرخوار و مادران مصنوعی مکانیزم شکل‌گیری دلبستگی را از کدام دیدگاه به چالش طلبید؟
(سراسری ۸۸)
- ۲۴- کدام یک از مفاهیم زیر یکی از مؤلفه‌های نظریه لوی و یگوتسکی است؟
(سراسری ۸۸)
- ۲۵- به اعتقاد لوی و یگوتسکی نقص عمده آزمون‌های مرسوم هوش این است که این آزمون‌ها:
(سراسری ۸۸)
- ۲۶- مفهوم الگوی کارکرد درونی (interenal working model) برخاسته از مطالعات روان‌شناسان در کدام زمینه است؟
(سراسری ۸۹)
- ۲۷- کدام یک از مفاهیم زیر دلالت بر «یک رابطه‌ی عاطفی نسبتاً پایدار و قابل اعتماد بین کودک و فرد مراقب» دارد؟
(آزاد ۸۹)
- ۲۸- از دید کردارشناسان، کدام عامل باعث می‌شود بزرگسالان در مقابل کودک رفتار خاصی را نشان دهند؟
(سراسری ۹۰)
- ۲۹- اضطراب جدایی، چه پدیده‌ای است و در چه سنی در کودکان قابل مشاهده است؟
(سراسری ۹۰)
- ۳۰- از نظر اینزورث کدام یک از مراحل زیر آخرین مرحله‌ی تحول دلبستگی است؟
(آزاد ۹۰)

(آزاد ۹۰)

۳۱- کدام یک از موارد زیر موجب تسهیل تقرب‌جویی فعال در تحول دلبستگی می‌شود؟

- ۱) امکان جابجایی و رشد عملیات صوری
- ۲) نسبی‌گرایی و تفکر دیالکتیک
- ۳) خویش‌نمایی و وفاداری
- ۴) پایداری شیء و اضطراب جدایی

(آزاد ۹۰)

۳۲- کدام یک از موارد زیر دلالت بر نظریه‌ی ویگوتسکی درباره‌ی زبان و تفکر دارد؟

- ۱) گفتار ابتدا اجتماعی، سپس خودمحور و بعد درونی
- ۲) گفتار ابتدا درونی، سپس خودمحور و در نهایت اجتماعی
- ۳) تفکر مقدم بر زبان است.
- ۴) زبان مقدم بر تفکر است.

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل پنجم

۱- گزینه «۳» بالبی معتقد است که رفتار دلبستگی هم یک نیاز فطری است و هم اکتسابی (در انسان‌ها بیشتر از حیوان‌ها)، او دو واکنش مضاعف برای رفتار دلبستگی مطرح کرده است: کنش «اجتماعی شدن» و کنش «حمایت شدن».

کنش اجتماعی شدن: بدین معناست که دلبستگی در جریان تحول از مادر به نزدیکان و سپس به بیگانگان گسترش می‌یابد. برای این که نقش اجتماعی شدن مثبت باشد، باید اولاً کودک مطمئن باشد که در صورت تمایل می‌تواند به تماس با مادر بازگردد و ثانیاً کودک باید بتواند بین خواسته‌هایش و ظرفیت پاسخگویی مادر هماهنگی برقرار کند.

کنش حمایت شدن: بدین معناست که رفتار دلبستگی، باعث تأمین ایمنی از سوی بزرگسال برای کودک، در برابر تهاجم می‌شود و این که به کودک فرصت داده می‌شود تا فعالیت‌های لازم برای ادامه‌ی حیات را از مادر خود بیاموزد.

۲- گزینه «۱» براساس نظریه شناختی، علت این که کودکان به افراد ناآشنا واکنش نشان داده و غریبی می‌کنند، افزایش ظرفیت حافظه و گسترش طرح‌واره‌های آن‌هاست. یعنی در حافظه خود، تصویری از مادر خود را نگهداشته و طرح‌واره مادر در ذهن آن‌ها شکل گرفته است، لذا افراد غریبه که با این طرح‌واره همخوانی ندارند، منجر به غریبی کردن کودک می‌شوند.

۳- گزینه «۲» کودک در واقع با طیف وسیعی از ظرفیت‌های بالقوه آمادگی برای مکیدن، دیدن، با چشم دنبال کردن، آویختن به دیگری، فریاد زدن و دیگر بازتاب‌های دیرینه‌ای، به دنیا می‌آید. این ظرفیت‌ها معمولاً یک چهره را هدف قرار می‌دهند و در جوامع امروز این چهره عمدتاً مادر است. بعدها دلبستگی با فوریت کمتری متجلی می‌شود. چرا که کودک رشد شناختی پیدا می‌کند و به زبان، استفاده از راهبردها، کنش به افراد دیگر و... مجهز می‌شود. بنابراین همگام بودن با کودک و کنش متقابل منجر به ایجاد دلبستگی در او می‌شود.

۴- گزینه «۲» بالبی در نظریه‌ی رفتارشناسی طبیعی خود، معتقد است که کودک با نیاز فطری دلبستگی متولد می‌شود. بنابراین نیاز دلبستگی، نخستین است و از هیچ نیاز دیگری مشتق نشده است و نیاز اساسی برای تحول شخصیت به حساب می‌آید. اما فروید معتقد است نیاز دلبستگی یک کشاننده ثانوی است که متکی بر نیاز نخستین تغذیه است.

۵- گزینه «۱» لئون تی‌یف معتقد است که مکانیزمی که همراه با یادگیری بروز می‌کند، مکانیزم کلی «سازش فردی» است. تفاوت اصلی بین سازش و فرآیندهای تصاحب کردن این است که در سازش زیستی، ویژگی‌ها و توانایی‌های ارگانیزم و رفتار نوع، تغییر پیدا می‌کند، اما در فرآیند تصاحب کردن، باز پدیدآیی کنش‌ها و استعداد‌های انسانی مطرح می‌شود، همان کنش‌هایی که در تحول تاریخی به وجود آمده‌اند.

۶- گزینه «۴» در خانواده‌هایی که نظارت و کنترل شدید والدین وجود دارد، کودکان موظفند مقررات والدین را بی‌چون و چرا اطاعت کنند. بنابراین تخلف از قوانین و مقررات خانواده مجازات و تنبیه را به دنبال دارد. لذا این کودکان وابستگی بیش از حد به والدین پیدا می‌کنند.

۷- گزینه «۱» اکثر نوزادان، در ۷-۸ ماهگی، نشانه‌هایی از اضطراب جدایی (ترس هنگام جدا شدن از مادر) را نشان می‌دهند.

۸- کردارشناسی به ارزش انطباقی یا بقای رفتار و تاریخ تکاملی آن مربوط می‌شود. سرچشمه‌ی این رشته را می‌توان در مطالعات داروین پیدا کرد. دو جانورشناس اروپایی، لورنز و تین‌برگن، کردارشناسی نوین را پایه‌ریزی کردند. آن‌ها با در نظر گرفتن گونه‌های مختلف حیوانات در زیستگاه طبیعی آن‌ها، الگوهای رفتار را که به بقا کمک می‌کند، بررسی کردند. مشهورترین این الگوها نقش‌پذیری است که عبارت است از رفتار دنبال کردن برخی جوجه پرنده‌ها که تضمین می‌کند جوجه نزدیک مادر می‌ماند و تغذیه می‌شود و از خطر مصون می‌ماند. نقش‌پذیری در دوره‌ی محدودی از رشد واقع می‌شود. اگر غاز مادر در این مدت حضور نداشته باشد، ولی شیء شبیه او حضور داشته باشد، جوجه غازها به جای مادر از او نقش‌پذیری می‌کنند.

روانکاو بریتانیایی، جان بالبی، با الهام از مشاهدات نقش‌پذیری، نظریه‌ی کردارشناسی را در مورد فهمیدن رابطه‌ی کودک - والد به کار برد. او معتقد بود که رفتارهای دلبستگی نوزادان، مانند لبخند زدن، غان و غون کردن، چنگ زدن و گریه کردن، علائم اجتماعی ذاتی هستند که والد را به نزدیک شدن به نوزاد و مراقبت کردن از او و تعامل با وی ترغیب می‌کنند. وقتی مادر نزدیک نوزاد می‌ماند، این رفتارها تضمین می‌کنند که نوزاد تغذیه خواهد شد، از خطر در امان خواهد بود و تحریک و محبت لازم برای رشد سالم را دریافت خواهد کرد. بالبی معتقد بود که پرورش دلبستگی که تغییراتی را در ساختار روانی ما شامل می‌شود، از گهواره تا گور بر روابط ما تأثیر می‌گذارد.

۹- گزینه «۴» برای ارزیابی کیفیت دلبستگی، آزمایش «موقعیت ناآشنا» بین ۱ تا ۲ سالگی به کار برده می‌شود. ۱ الگوی دلبستگی ایمن و ۳ نوع الگوی دلبستگی نا ایمن، از این موقعیت استنتاج می‌شود:

دلبسته ایمن: این کودکان، وقتی مادر از اتاق بیرون می‌رود ممکن است گریه کنند یا نکنند اما به هر حال مادر را به غریبه ترجیح می‌دهند و وقتی او باز می‌گردد، فعالانه با او تماس برقرار می‌کنند.

دلبسته نا ایمن اجتنابی: این کودکان هنگام حضور و عدم حضور مادر، بی‌اعتنا هستند. هنگام بازگشت مادر آشکارا از تعامل با او اجتناب می‌کنند. به فرد غریبه هم شبیه مادر خود پاسخ می‌دهند.

دلبسته نا ایمن دوسوگرا: این کودکان هنگام جدایی، خواهان نزدیکی به مادر هستند، اما وقتی مادر برمی‌گردد رفتار خصمانه، خشم و کتک زدن نشان می‌دهند. دلبسته نا ایمن آشفته (سردرگم): این کودکان بیشترین ناامنی را نشان می‌دهند. هنگام پیوند مجدد سردرگم و متضاد هستند. وقتی مادر آن‌ها را بغل می‌کند به جای دیگری نگاه می‌کنند، بی‌روح و افسرده هستند و ممکن است بعد از آرام شدن، دوباره زیر گریه بزنند.

۱۰- گزینه «۴» زمانی که نوباوگان به مراقبت‌کننده‌ی آشنا (مادر) دلبستگی پیدا می‌کنند، «اضطراب جدایی» به هنگام جدایی از او اتفاق می‌افتد. یعنی زمانی که مادر کودک را ترک می‌کند، او شدیداً ناراحت شده و گریه می‌کند. اضطراب جدایی بعد از ۶ ماهگی در همه‌ی بچه‌های دنیا وجود دارد و تا ۱۵ ماهگی تشدید می‌شود.

۱۱- در مرحله اول دلبستگی (تولد تا ۳ ماهگی) نوزادانی که تنها ده دقیقه از تولد آن‌ها گذشته باشد، چهره را به سایر محرک‌های بصری ترجیح می‌دهند. آن‌ها سرشان را برای تعقیب الگوی دقیق یک چهره، بیش‌تر بلند می‌کنند تا برای تعقیب چهره‌های نامشخص یا یک کاغذ سفید. به نظر کردارشناسانی چون بالبی این رجحان نشان‌دهنده گرایش ژنتیکی به یک الگوی بصری است که به زودی یکی از قدرتمندترین رفتارهای دلبستگی یعنی **لبخند اجتماعی** را ایجاد خواهد کرد. در مرحله سوم (۶ ماهگی تا ۳ سالگی) دلبستگی کودک به شخص خاص، روز به روز شدیدتر و اختصاصی‌تر می‌شود.

آنچه در این مرحله بیش از هر چیز بارز است، این است که نوزادان با خارج شدن مادر نماد از اتاق گریه می‌کنند که این گریه نشان‌دهنده‌ی **اضطراب جدایی** است. قبلاً ممکن بود به خارج شدن هر فردی که به او می‌نگریستند باشد. ولی اکنون عمدتاً غیبت این شخص است که آن‌ها را پریشان می‌کند. منحصراً شدن دلبستگی کودک به یک والد، تقریباً در ۷ یا ۸ ماهگی نمایان می‌شود که کودک **ترس از غریبه‌ها** را نشان می‌دهد. این واکنش، از آمادگی برای گریه کردن با دیدن یک غریبه، شروع می‌شود و واکنش‌های شدیدتر هنگامی رخ می‌دهد که کودک در یک موقعیت ناآشنا قرار بگیرد.

۱۲- گزینه «۲» کودکان دلبسته‌ی اضطرابی (مقاوم یا دوسوگرا) هنگامی که مادر آن‌ها را ترک می‌کند، از خود پریشانی نشان داده و گریه می‌کنند، اما هنگامی که مادر بازمی‌گردد، نسبت به او بی‌تفاوت هستند یا بعضاً اجتناب می‌کنند و به گریه‌ی خود ادامه می‌دهند.

۱۳- گزینه «۳» رفتارشناسان طبیعی یا اتولوژیست‌ها (بالبی) دلبستگی را به عنوان یک معیار نخستین مطرح می‌کنند که از هیچ نیاز دیگری مشتق نشده و عاملی اساسی در تحول شخصیت است. اما فروید در نظام روان تحلیل‌گری خود معتقد است که دلبستگی یک کشاننده‌ی ثانوی است که بر نیاز نخستین تغذیه متکی است.

۱۴- گزینه «۲» فرضیه بالبی، بر نظریه «رفتار غریزی» مبتنی است. یعنی حالت خاصی از رفتار که لورنز در آزمایشات خود در مورد حیوانات، تحت عنوان «نقش‌پذیری» یا «نگاره‌گیری» مطرح کرده است.

۱۵- نوباوگان دلبسته‌ی ایمن، بیشتر از نوباوگان نا ایمن که روابطشان با والد، شکننده و نامطمئن است، وضع دلبستگی خود را حفظ می‌کنند. علاوه بر این، در خانواده‌هایی که از لحاظ مرتبه‌ی اجتماعی- اقتصادی متوسط هستند و شرایط زندگی با ثباتی دارند، کیفیت دلبستگی معمولاً تا سال‌های کودکی، امن و کاملاً با ثبات است. اما در خانواده‌هایی که از لحاظ مرتبه اجتماعی- اقتصادی پایین هستند و استرس‌های روزمره‌ی زیادی دارند، وضع دلبستگی بی‌ثبات است. در خانواده‌هایی که متحمل تغییرات مهم زندگی مانند تغییر شغل و وضع زناشویی می‌شوند نیز، کیفیت دلبستگی گاهی در جهت مثبت و گاهی منفی، تغییر می‌کند. البته شکل کلی دلبستگی در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است. برای مثال نوباوگان آلمانی بسیار بیشتر از نوباوگان آمریکایی، دلبستگی دوری‌جو نشان می‌دهند. والدین آلمانی فرزندان خود را ترغیب می‌کنند که مستقل باشند و به والدین خود نچسبند. به همین علت، رفتار بچه‌ها می‌تواند پیامد عمده اعتقادات سنت‌های فرهنگی باشد. با وجود تمامی تفاوت‌های فرهنگی، الگوی دلبستگی ایمن باز هم رایج‌ترین الگوی دلبستگی در کلیه‌ی جوامعی است که تا به امروز بررسی شده‌اند.

۱۶- گزینه «۴» نظریه کردارشناسی «دلبستگی» که جان بالبی آن را مطرح کرده است، مقبول‌ترین نظریه درباره پیوندهای عاطفی کودک - مراقب است که با الهام از تحقیقات کُنراد لورنز در مورد نقش‌پذیری بچه‌ها بیان شده است. ماری اینزورث نیز برای ارزیابی کیفیت دلبستگی، آزمون «موقعیت ناآشنا» را بین ۱ تا ۲ سالگی به کار برده است.

۱۷- گزینه «۱» در مرحله‌ی وابستگی واضح که از ۸- ۶ ماهگی الی ۱۸ ماهگی - ۲ سالگی است، نوباوگان اضطراب جدایی نشان می‌دهند. یعنی وقتی فرد بزرگسالی که به او تکیه کرده‌اند، آن‌ها را ترک می‌کند ناراحت می‌شوند. اضطراب جدایی بعد از ۶ ماهگی، در همه‌ی بچه‌های دنیا وجود دارد و تا حدود ۱۵ ماهگی شدید می‌شود.

۱۸- رشته‌ی کردارشناسی، بیشترین تأثیر را بر نظریه‌ی بالبی داشته است. کردارشناسی به ارزش انطباقی یا بقای رفتار و تاریخ تکاملی آن مربوط می‌شود. سرچشمه‌ی این رشته را می‌توان در مطالعات داروین پیدا کرد. دو جانورشناس اروپایی، لورنز و تین برگن، کردارشناسی نوین را پایه‌ریزی کردند. آن‌ها با در نظر گرفتن گونه‌های مختلف حیوانات در زیستگاه طبیعی آن‌ها، الگوهای رفتار را که به بقا کمک می‌کند، بررسی کردند. مشهورترین این الگوها نقش‌پذیری است که عبارت است از رفتار دنبال کردن برخی جوجه پرندها که تضمین می‌کند جوجه نزدیک مادر می‌ماند و تغذیه می‌شود و از خطر مصون می‌ماند. نقش‌پذیری در دوره‌ی محدودی از رشد واقع می‌شود. اگر گاز مادر در این مدت حضور نداشته باشد، ولی شیء شبیه او حضور داشته باشد، جوجه گازها به جای مادر از او نقش‌پذیری می‌کنند.

روانکاو بریتانیایی، جان بالبی، با الهام از مشاهدات نقش‌پذیری، نظریه‌ی کردارشناسی را در مورد فهمیدن رابطه‌ی کودک - والد به کار برد. او معتقد بود که رفتارهای دلبستگی نوزادان، مانند لبخند زدن، غان و غون کردن، چنگ زدن و گریه کردن، علائم اجتماعی ذاتی هستند که والد را به نزدیک شدن به نوزاد و مراقبت کردن از او و تعامل با وی ترغیب می‌کنند. وقتی مادر نزدیک نوزاد می‌ماند، این رفتارها تضمین می‌کنند که نوزاد تغذیه خواهد شد، از خطر در امان خواهد بود و تحریک و محبت لازم برای رشد سالم را دریافت خواهد کرد. بالبی معتقد بود که پرورش دلبستگی که تغییراتی را در ساختار روانی ما شامل می‌شود، از گهواره تا گور بر روابط ما تأثیر می‌گذارد.

۱۹- بالبی معتقد بود که رفتار انسان را تنها از طریق بررسی محیط انطباقی آن، یعنی محیطی بنیادی که این رفتار در آن محیط تکامل یافته است، می‌توانیم درک کنیم. انسان‌ها همانند سایر نخستی‌ها، وقتی تهدید می‌شدند، برای راندن شکارچیان و حمایت از کودکان و بیماران، با یکدیگر همکاری می‌کردند. کودکان برای برخوردار شدن از این حمایت، باید نزدیک بزرگسالان می‌ماندند. اگر کودکی از بزرگسالان جدا می‌شد ممکن بود کشته شود. بنابراین، کودکان احتمالاً رفتارهای دلبستگی، یعنی حرکات و علائمی که نزدیکی و مجاورت آن‌ها را با مراقبان حفظ می‌کند و افزایش می‌دهد را در خود به وجود آورده‌اند. دلبستگی در چهار مرحله ایجاد می‌شود:

۱- مرحله‌ی پیش دلبستگی (واکنش نامتمایز در برابر انسانها، تولد تا ۶ هفتگی): انواع علائم فطری مثل چنگ زدن، زل زدن، لبخند زدن و گریه کردن به کودک کمک می‌کنند تا با سایر انسان‌ها تماس برقرار کند. اگرچه نوزادان در این مرحله، بو و صدای مادر خودشان را تشخیص می‌دهند، اما آن‌ها هنوز به مادر دلبسته نیستند چرا که برایشان مهم نیست که با فرد ناآشنایی به سر برند.

۲- مرحله‌ی دلبستگی در حال انجام (تمرکز روی افراد آشنا، ۶ هفتگی تا ۸-۶ ماهگی): در این مرحله، دلبستگی در حال انجام است، اما هنوز ایجاد نشده است. با این که نوباوگان در این مرحله مادر خود را تشخیص می‌دهند اما در صورتی که از او جدا شوند، هنوز اعتراض نمی‌کنند.

۳- مرحله‌ی دلبستگی واضح (تقرب‌جویی فعال، ۸-۶ ماهگی تا ۱۸ ماهگی - ۲سالگی): در این مرحله، دلبستگی به مراقبت کننده، کاملاً مشهود است. نوباوگان بعد از ۶ ماهگی «**اضطراب جدایی**» نشان می‌دهند که تا ۱۵ ماهگی تشدید می‌شود. اضطراب جدایی یعنی زمانی که فرد بزرگسالی که کودک به او دلبسته است، او را ترک کند، کودک ناراحت شده و واکنش نشان می‌دهد. نوباوگان بزرگ‌تر به هنگام جدایی از والد نه تنها اعتراض می‌کنند، بلکه سعی می‌کنند تا او را کنار خود بازگردانند.

۴- مرحله‌ی تشکیل رابطه‌ی متقابل (رفتار شراکتی، ۱۸ ماهگی تا ۲ سالگی و بعد از آن): در پایان سال دوم زندگی، در نتیجه‌ی رشد بازنمایی‌های ذهنی و زبان، کودک رفت و آمد والدین را پیش‌بینی کرده و در نتیجه اعتراض او به جدایی کاهش می‌یابد. مثلاً کودکان به جای آویزان شدن به مادر یا دنبال کردن او، از قانع‌سازی و خواهش استفاده می‌کنند.

به اعتقاد بالبی، کودکان در نتیجه‌ی تجربیاتی که در طول این چهار مرحله به دست می‌آورند، بازنمایی درونی با ثباتی از فرد مراقبت کننده، تشکیل می‌دهند. این بازنمایی درونی، جزء مهمی از شخصیت فرد می‌شود و به عنوان «الگوی کارکرد درونی» عمل می‌کند، یعنی یک سری انتظارات درباره‌ی در دسترس بودن شخصیت‌های دلبستگی و احتمال فراهم آوردن حمایت، شکل می‌گیرد که بر همه روابط آینده‌ی فرد تأثیر می‌گذارد.

۲۰- گزینه «۲» به عقیده بالبی، دلبستگی در ۴ مرحله ایجاد می‌شود.

۱- مرحله‌ی پیش دلبستگی (تولد تا ۶ هفتگی): کودکان هنوز دلبسته به مادر نیستند، با علائم فطری چنگ زدن، لبخند زدن و گریه کردن با دیگران تماس برقرار می‌کنند.

۲- مرحله در حال دلبستگی (۶ هفتگی تا ۸-۶ ماهگی): در این مرحله، کودکان مادر را می‌شناسند اما هنگام جدایی از او اعتراض نمی‌کنند. بنابراین دلبستگی در حالت انجام است.

۳- مرحله‌ی دلبستگی واضح (۸-۶ ماهگی تا ۱۸ ماهگی الی ۲ سالگی): دلبستگی به مراقبت‌کننده به وضوح وجود دارد. در همه کودکان دنیا بعد از ۶ ماهگی اضطراب جدایی وجود دارد و تا ۱۵ ماهگی تشدید می‌شود. در این مرحله کودکان به ترک والد اعتراض کرده و تلاش برای بازگشت او می‌کنند.

۴- تشکیل رابطه متقابل (۱۸ ماهگی تا ۲ سالگی و بعد از آن): با رشد زبان و بازنمایی ذهنی، کودک می‌تواند رفت و آمد والد را پیش‌بینی کند. اعتراض به جدایی کاهش می‌یابد. بالبی معتقد است در طول این ۴ مرحله کودک یک بازنمایی درونی تشکیل می‌دهد که هنگام غیاب والدین برای او یک پایگاه امن ایجاد می‌کند. بنابراین «الگوی کارکرد درونی» یک سری انتظارات مثل در دسترس بودن افراد و احتمال فراهم آوردن حمایت به هنگام استرس را برای کودک ایجاد می‌کند. این تصویر ذهنی از کودکی تا بزرگسالی ادامه می‌یابد.

۲۱- گزینه «۴» از نظر ویگوتسکی شناخت آدمی ماهیتی اشتراکی دارد. او صحبت کردن با خود کودکان را به جای گفتار خود محور، «گفتار خصوصی» نامید. این گفتار خصوصی از منطقه مجاور رشد ناشی می‌شود. در نوباوگی، ارتباط در منطقه مجاور رشد غیر کلامی است. در اوایل کودکی به گفتگوها اضافه می‌شود و بزرگسالان ماهرتر، به کودک کمک می‌کنند. کلاس‌های مدل پیازه و ویگوتسکی هر دو بر مشارکت فعال و تفاوت‌های فردی تأکید می‌کنند. اما ویگوتسکی از یادگیری اکتشافی مستقل فراتر می‌رود و بر «اکتشاف کمکی» تأکید می‌کند.

۲۲- گزینه «۱» کودکانی که دلبسته دوری‌جو (ناایمن اجتنابی) هستند، هنگام حضور والد به او بی‌اعتنا هستند و وقتی والد آن‌ها را ترک می‌کند معمولاً ناراحت نمی‌شوند و به فرد غریبه خیلی شبیه والد خود واکنش نشان می‌دهند. کودکانی که دلبسته مقاوم (ناایمن دوسوگرا) هستند، قبل از جدایی، نزدیکی به والد را می‌جویند اما وقتی والد بر می‌گردد، رفتار خصمانه و کتک زدن از خود نشان می‌دهند. کودکانی که دلبسته آشفته - سردرگم هستند بیشترین ناامنی را نشان می‌دهند. آن‌ها هنگام پیوند مجدد رفتارهای متضاد، سردرگم، بی‌روح و افسرده نشان می‌دهند و ممکن است دوباره زیر گریه بزنند. کودکانی که دلبسته ایمن هستند، وقتی والد آن‌ها را ترک می‌کند ممکن است گریه کنند یا نکنند اما به هر حال او را به فرد غریبه ترجیح می‌دهند.

۲۳- گزینه «۳» رفتارگرایان، در مفهوم دلبستگی، بر اهمیت «تغذیه» تأکید می‌کنند و معتقدند چون مادر، کودکان را تغذیه می‌کند، آن‌ها یاد می‌گیرند که نوازش‌ها و لبخند گرم مادر را که با تغذیه همراه شده، ترجیح دهند. اما هاری‌هارلو، در آزمایش مشهوری که روی شامپانزه‌ها انجام داد، به این نتیجه رسید که میمون‌ها، مادر حوله‌ای را که شیشه شیر ندارد به مادر سیمی که شیشه شیر و توانایی تغذیه دارد، ترجیح می‌دهند. لذا دیدگاه رفتارگرایان از طریق پژوهش او به چالش کشیده شده است.

۲۴- گزینه «۳» ویگوتسکی در کلاس‌های آموزشی خود، از یادگیری اکتشافی فراتر می‌رود و روی شناخت اشتراکی (اکتشاف کمکی) تأکید می‌کند. مثال‌ها و توضیحات معلمان و تشریح مساعی همکلاسان، به اکتشاف کمکی یا شناخت اشتراکی کمک می‌کند. به عقیده ویگوتسکی، بازی وانمود کردن، منطقه مجاور یا پتانسیل رشد مناسبی است که طی آن کودکان مهارت‌های زیادی را فرا می‌گیرند.

۲۵- گزینه «۴» ویگوتسکی معتقد است که آزمون‌های هوش، میزان توانایی کودک را برای آموختن موارد جدید نمی‌سنجند و توانایی پیش‌بینی هوشبهر آتی کودکان را ندارند.

۲۶- گزینه «۱» جان بالبی اولین بار نظریه کردارشناختی «دلبستگی» را مطرح کرد. او در نظریه خود از تحقیقات لورنز در مورد «نقش‌پذیری» بچه‌ها را الهام گرفت. جان بالبی معتقد است که دلبستگی در ۴ مرحله شکل می‌گیرد:

- ۱- مرحله پیش دلبستگی (تولد تا ۶ هفته‌گی): در این جا کودک صدای مادر خود را تشخیص می‌دهد، اما هنوز به مادر دلبسته نیست و به این که با افراد ناآشنایی باشد اهمیت نمی‌دهد.
- ۲- مرحله دلبستگی در حال انجام (۶ هفته‌گی تا ۶-۸ ماهگی): در این مرحله، با این که نوباوگان، مادر خود را تشخیص می‌دهند، اما اگر از او جدا شوند اعتراضی نمی‌کنند.
- ۳- مرحله دلبستگی واضح (۶-۸ ماهگی تا ۲ سالگی): اضطراب جدایی از ۶ ماهگی آغاز می‌شود و تا ۱۵ ماهگی به اوج خود می‌رسد. نوباوگان در این سنین علاوه بر این که نسبت به ترک والد اعتراض می‌کنند، تلاش می‌کنند تا او را پیش خود نگه دارند.
- ۴- تشکیل رابطه متقابل (۲ سالگی به بعد): در این مرحله بازنمایی ذهنی و زبان به سرعت رشد می‌کند. بنابراین کودک قادر به پیش‌بینی رفت و برگشت مادر می‌شود، در نتیجه اعتراض به جدایی کاهش می‌یابد. به اعتقاد جان بالبی، در طول این ۴ مرحله پیوند عاطفی با نباتی با مراقبت‌کننده برای کودک ایجاد می‌شود و یک بازنمایی درونی یا تصویر ذهنی برای کودک شکل می‌گیرد که در غیاب والدین، به عنوان یک پایگاه امن برای او عمل می‌کند. این بازنمایی ذهنی «الگوی کارکرد درونی» نام دارد و انتظار در دسترس بودن شخصیت‌های دلبستگی را برای کودک فراهم می‌کند.

۲۷- گزینه ۱» دل‌بستگی عبارت است از پیوند عاطفی عمیقی که ما با افراد مهم زندگی خود برقرار می‌کنیم. بالبی معتقد است که دل‌بستگی یک نیاز نخستین است، یعنی تنها در نتیجه‌ی تغذیه شدن توسط مادر، این نیاز شکل نمی‌گیرد بلکه خود به عنوان یک نیاز اساسی وجود دارد، اما فریود برعکس بالبی فکر می‌کرد. فریود معتقد بود که نیاز دل‌بستگی یک نیاز ثانوی است. به عبارت دیگر از آنجایی که مادر، کودک را تغذیه می‌کند و نیاز گرسنگی او را تأمین می‌کند، دل‌بستگی شکل می‌گیرد.

دل‌بستگی عبارت است از واکنش کودک برای تأمین مجاورت با یک فرد خاص (مادر) که بر سایر افراد ترجیح داده می‌شود. اگر کودک از طریق واکنش دل‌بستگی که به مادر نشان می‌دهد به هدف موردنظر خود (تأمین مجاورت برقراری یک رابطه‌ی عاطفی) برسد، این نظام رفتاری ادامه پیدا می‌کند. در غیر این صورت، این نظام رفتاری متوقف می‌گردد و دل‌بستگی به مادر ایجاد نمی‌شود.

۲۸- گزینه ۳» جان بالبی، با الهام از مشاهدات نقش‌پذیری که توسط لورنز و تین برگن انجام شده بود، نظریه‌ی کردارشناسی را در مورد رابطه‌ی والد کودک به کار برد. او معتقد بود که رفتارهای دل‌بستگی نوزادان مثل لبخند زدن، غان و غون کردن، چنگ زدن و گریه کردن که به صورت ذاتی در کودک وجود دارند، والد را به نزدیک شدن به نوزاد و مراقبت کردن از او و تعامل با او ترغیب می‌کنند.

۲۹- گزینه ۲» اضطراب جدایی پدیده‌ای است بهنجار که در همه‌ی کودکان دنیا اتفاق می‌افتد. اضطراب جدایی معمولاً از ۶ ماهگی شروع می‌شود، تا ۱۵ ماهگی تشدید می‌شود و تا ۲ سالگی ادامه پیدا می‌کند. نوباوگان، زمانی که بزرگسالی که به او تکیه کرده‌اند و به او دل‌بسته شده‌اند، آن‌ها را ترک کند، ناراحت می‌شوند و سعی می‌کنند او را به نزد خود بازگردانند.

۳۰- گزینه ۳» از نظر ماری اینزورث، پدر و مادر شدن، آخرین مرحله‌ی تحول دل‌بستگی است.

۳۱- گزینه ۴» اضطراب جدایی در مرحله‌ی دل‌بستگی واضح یا تقرب‌جویی فعال از مراحل تشکیل دل‌بستگی اتفاق می‌افتد. اضطراب جدایی یعنی این که کودکان از دور شدن بزرگسالی که به او تکیه کرده‌اند ناراحت می‌شوند. در همین زمان آن‌ها به پایداری شیء پی می‌برند. یعنی می‌فهمند که افراد و اشیاء، زمانی که حضور ندارند نیز وجود دارند. همین امر موجب تسهیل تقرب‌جویی فعال در تحول دل‌بستگی می‌گردد.

۳۲- گزینه ۴» پیازه تفکر را مقدم بر زبان می‌داند اما از نظر ویگوتسکی، زبان مقدم بر تفکر است. به عبارت دیگر پیازه معتقد است که زبان نقش مهمی در الگوی شناختی ندارد و موجب تفکر بازنمودی نمی‌شود اما ویگوتسکی معتقد است که رشد سریع زبان در اوایل کودکی، توانایی شرکت کودکان در گفتگوهای اجتماعی را فراهم می‌آورد.

فصل ششم

«نظریه‌های نمویافتگی»

(گزل و والن)

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل ششم

(سراسری ۷۸)

(۴) سن نوجوانی

(۳) سن دبستانی

(۲) سن پیش دبستانی

(۱) سن نوزادی

(سراسری ۸۰)

(۴) یادگیری اجتماعی باندورا

(۳) شناختی پیازه

(۲) ادراکی گشتالت

(۱) روانشناختی گزل

(سراسری ۸۰)

۳- کدام عبارت درباره «مرحله تضاد و وقفه» از نظر والن، صدق می‌کند؟

(۱) کودک دوست دارد دیگران را به خود جذب کند.

(۲) سازمان منطقی در دستگاه روانی کودک تشکیل می‌شود.

(۳) اولین بحران شخصیت بدلیل اثبات خود و تضاد با بزرگسالان به وجود می‌آید.

(۴) کودک خود را اثبات می‌کند و از جنبه عقلانی به جنبه انفعالی منتقل می‌شود.

(سراسری ۸۱)

(۴) برانگیختگی حرکتی

(۳) مقوله‌پردازی

(۲) هیجان‌پذیری

(۱) شخصیت‌گرایی

(آزاد ۸۲)

(۴) پیازه

(۳) فروید

(۲) گزل

(۱) والن

(آزاد ۸۵)

(۲) ناقرینگی رشدی (DEVELOPMENTAL ASYMETRY)

(۴) اپی ژنتیک (EPIGENESIS)

۶- کدام یک از مفاهیم زیر جزئی از نظریه آرنولد گزل است؟

(۱) خطوط تحول (DEVELOPMENTAL LINES)

(۳) بازپیدایی (RECAPITULATION)

(آزاد ۸۷)

(۴) شخصیت‌گرایی

(۳) نوجوانی

(۲) فکر مقوله‌ای

(۱) هیجان‌پذیری

(آزاد ۸۸)

۸- براساس نظریه گزل براساس این اصل بااستقرار الگوهای حرکتی و هماهنگی بین آنها شکل‌گیری‌های حرکتی پدیدار می‌شوند.

(۴) اصل نوسانهای خود نظم جو

(۳) اصل تفرد

(۲) اصل ناقرینگی کنشی

(۱) اصل درهم تنیدگی متقابل

(سراسری ۹۰)

(۴) گزل

(۳) فروید

(۲) والن

(۱) پیازه

(سراسری ۹۰)

(۴) سن مدرسه

(۳) حسی حرکتی

(۲) تضاد و وقفه

(۱) نوجوانی

۱۰- فکر مقوله‌ای در نظر والن، با کدام وهله مطابقت دارد؟

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل ششم

۱- گزینه «۳» گزل ۷ مرحله را از تولد تا نوجوانی مطرح می‌کند. او در مرحله ۶ که ۵ تا ۱۰ سالگی است به دیگرام رابطه مثلثی اشاره می‌کند. در این مرحله، کودک در سن دبستانی است. او به مدرسه می‌رود و در راه خانه ممکن است رفتارهای ناشناخته‌ای داشته باشد. بنابراین برای شناخت کودک، محیط مدرسه و محیط بیرون از خانه را نیز باید در نظر گرفت. در یک زاویه‌ی مثلث کودک، در زاویه دیگر والدین و در زاویه دیگر مری قرار دارد. کودک در مرکز ثقل توجه قرار دارد. در این جا ابعاد وسیع‌تری هم مطرح می‌شود. از آن جمله مری است که با سازمان مدرسه در ارتباط است، سازمان مدرسه با والدین و والدین با یکدیگر. در هیچ مرحله‌ای کودک به این اندازه سازش یافته نیست.

۲- گزینه «۱» گزل در نظام روانشناختی خود به ۵ اصل اشاره می‌کند:

- ۱- اصل سوگیری نمو: بیانگر تحول سری - دمی و مرکزی - پیرامونی است.
- ۲- اصل درهم تنیدگی‌های متقابل: لزوم استقرار الگوهای حرکتی و هماهنگی آن‌ها برای ایجاد ساختارهای حرکتی.
- ۳- اصل ناقربندی کنشی: ترجیح انسان برای یک جانبی (یک طرفی) عمل کردن یعنی یا با سمت راست یا با سمت چپ بدن خود فعالیت کردن.
- ۴- اصل تفرد یا نمایانگی منفردکننده: علاوه بر این که محیط افراد را از هم متمایز می‌کند، پدیدآیی شکلی و کنشی رفتار هر فرد، موجودیت رفتار او را مشخص می‌کند.
- ۵- اصل نوسان‌های خود نظم جو: تحول خطی نیست، بلکه رشد به صورت حلزونی اتفاق می‌افتد. در جریان تحول بازگشت به مراحل قبلی و پیشرفت مجدد وجود دارد.

۳- گزینه «۳» والن در مرحله چهارم تحول (شخصیت‌گرایی، از ۳ تا ۶ سالگی) سه زیر مرحله را مطرح می‌کند:

- ۱- زیر مرحله تضاد و وقفه: شکل‌گیری «من» در این مرحله آشکارتر است. کودک می‌گوید «من» و «مال من». در این مرحله بحران تضادورزی وجود دارد که حاکی از منفی‌گری و مقابله با محیط است. انگیزه کودک به دست آوردن استقلال عمل است. این نخستین بحران شخصیت کودک است و کودک به حسدورزی می‌پردازد.
- ۲- زیر مرحله سن لطف یا دلربایی: کودک می‌خواهد دیگران را مجذوب خود کند که این امر بر اساس خود دوستداری است. دلربایی از طریق حرکات بدنی است. عقده‌ها در این زیر مرحله شکل می‌گیرند.
- ۳- زیر مرحله تقلید نقش: کودک از راه تقلید الگو و تکرار نقش، سعی در جایگزین شدن و درک درونی جهان بیرونی دارد. پدر و مادر تنها موضوع مورد تقلید نیستند.

۴- گزینه «۱» مراحل تحول والن عبارتند از:

- ۱- مرحله‌ی برانگیختگی حرکتی (تولد ۳ ماهگی) ۲- هیجان‌پذیری (۳ تا ۶ ماهگی) ۳- فعالیت حسی - حرکتی (۶ ماهگی تا ۳ سالگی) ۴- شخصیت‌گرایی (۳ تا ۶ سالگی) که دارای سه زیر مرحله تضاد و وقفه، سن لطف و مرحله تقلید نقش است. ۵- فکر مقوله‌ای (۶ تا ۱۱ سالگی) ۶- نوجوانی (بلوغ).

۵- گزینه «۲» یکی از اصول نظام گزل، «اصل نوسان‌های خود نظم‌جو» می‌باشد. براساس این اصل، اساس به صورت خطی اتفاق نمی‌افتد، بلکه در هر یک از مراحل رشد، نوسان‌ها و بازگشت‌هایی وجود دارد. گزل این ویژگی را «نمو حلزونی» نامیده است که براساس آن اگر در مسیر رشد و تحول، بازگشتی صورت بگیرد، درست به همان نقطه‌ی حرکت نمی‌رسد، بلکه کمی بالاتر از آن قرار می‌گیرد و به مسیر اصلی نزدیک‌تر می‌شود.

۶- گزینه «۲» اصول مطرح شده در نظام گزل عبارتند از:

- ۱- اصل سوگیری نمو ۲- اصل درهم تنیدگی‌های متقابل ۳- اصل ناقربندی کنشی (ناقربندی رشدی) ۴- اصل تفرد یا نمو یافتگی تفردکننده ۵- اصل نوسان‌های خود نظم جو

۷- گزینه «۴» والن در مرحله‌ی شخصیت‌گرایی (۳ تا ۶ سالگی) سه زیر مرحله «تضاد و وقفه»، «سن لطف و دلربایی» و «تقلید نقش» را مطرح می‌کند.

۸- گزینه «۱» طبق اصل درهم تنیدگی‌های متقابل در نظام گزل، الگوهای مختلفی در مراحل مختلفی باید با هم هماهنگ شده و استقرار یابند تا ساختارهای حرکتی شکل بگیرند. طبق اصل ناقزینگی کنشی، انسان کم کم تمایل به یک جانی عمل کردن پیدا می‌کند. مثلاً کار کردن با دست، پا، چشم و... راست یا چپ. طبق اصل تفرد رشد هر فرد علاوه بر این که متأثر از محیط است، به پدیدآیی شکلی و کنشی رفتار فردی نیز وابسته است. طبق اصل نوسان‌های خود نظم جو، تحول به صورت خطی نیست بلکه نوسانات و بازگشت‌هایی در طول رشد وجود دارد. به عبارت دیگر رشد، حلزونی شکل است. طبق اصل سوگیری نمو، تحول دستگاه عصبی - حرکتی، سری - دمی و مرکزی - پیرامونی است.

۹- گزینه «۴» گزل در نظریه‌ی خود بر موضوع «مرفولوژی» تأکید می‌کند و معتقد است که تحول ما از یک نوع پدیدآیی که دارای شکل ظاهری معینی است (شکل پدیدآیی)، تبعیت می‌کند. بنابراین گزل معتقد است که پدیدآیی شکلی - کنشی رفتار هر فرد، از پنج اصل تبعیت می‌کند:

۱- اصل سوگیری نمو ۲- اصل درهم تنیدگی متقابل ۳- اصل ناقزینگی کنشی ۴- اصل تفرد یا نمودارکنندگی منفردکننده ۵- اصل نوسان‌های خودنظم جو. گزل معتقد است که «مرفولوژی» علم ظواهر است.

۱۰- گزینه «۴» والن پنج مرحله‌ی تحول را به ترتیب زیر بیان می‌کند: (البته مرحله‌ی درون رحمی را نیز مطرح می‌کند که به پیش از تولد مربوط می‌شود).

۱- برانگیختگی حرکتی (تولد تا سه ماهگی) ۲- هیجان‌پذیری (۳ تا ۶ ماهگی) ۳- فعالیت حسی - حرکتی (۶ ماهگی تا ۳ سالگی) ۴- شخصیت‌گرایی (۳ تا ۶ سالگی) ۵- فکر مقوله‌ای (۶ تا ۱۱ سالگی، سن مدرسه)

فصل هشتم

«نظریه‌های بازی و تقلید و نظریه بوهلر»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل هشتم

(سراسری ۸۱)

بازی (۴)

تلقین (۳)

تقلید (۲)

(۱) تهییج

۱- غلبه درون‌سازی بر برون‌سازی به چه رفتاری منتهی می‌شود؟

(سراسری ۸۲)

(۴) انطباق

(۳) سازش

(۲) سازمان‌دهی

(۱) جذب

۲- تقلید کودک از رفتار والدین، نمونه‌ای از ..... است.

(دکتری - آزاد ۸۴)

(سراسری ۸۳)

(۴) فقدان انگیزش ذهنی

(۳) نیاز به برنامه‌ریزی

(۲) توجه به هدف عملی

(۱) فقدان هدف بیرونی

۳- بازی و اهمیت آن را در رشد عاطفی و اجتماعی کودک توضیح داده و در مورد انواع بازی‌ها مثلاً آزاد و نمادین، شرح دهید. و دیدگاه دو نفر از دانشمندان پیازه و ... بیان کنید.

۴- یکی از ویژگی‌های بازی عبارت است از:

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل هشتم

۱- گزینه «۴» بازی: غلبه‌ی درون‌سازی بر برون‌سازی بدون هدف تعادل‌جویی است. تقلید: غلبه‌ی برون‌سازی بر درون‌سازی بدون هدف تعادل‌جویی است.

۲- گزینه «۴» درون‌سازی و برون‌سازی، دو قطب یک روان‌بنه هستند. «انطباق» عبارت است از ساختن روان‌بنه‌ها (طرحواره‌ها) از طریق تعامل مستقیم با محیط. انطباق از طریق دو فعالیت درون‌سازی و برون‌سازی تکمیل می‌شود. تقلید، زمانی انجام می‌شود که کودک به برون‌سازی می‌پردازد. لذا تقلید نمونه‌ای از انطباق در نظر گرفته می‌شود. «جذب» همان درون‌سازی است، یعنی زمانی که کودک به بازی مشغول است نه تقلید. «سازماندهی» هم فرآیندی است که طی آن طرحواره‌ها تغییر پیدا می‌کنند.

۳- بازی وانمود کردن نمونه‌ای از بازنمایی ذهنی است. این بازی، مانند زبان به نحو چشمگیری در اوایل کودکی افزایش می‌یابد. پیازه معتقد بود که کودکان از طریق وانمود کردن، طرحواره‌های بازنمودی را که به تازگی فرا گرفته‌اند، تمرین و تقویت می‌کنند. سه تغییر مهم در بازی وانمود کردن اتفاق می‌افتد: ۱- به مرور زمان، بازی به طور فزاینده‌ای از شرایط زندگی واقعی مرتبط با آن جدا می‌شود: در وانمود کردن اولیه، کودکان نوپا فقط از اشیای واقعی استفاده می‌کنند، مثلاً تلفن اسباب‌بازی برای صحبت کردن یا فنجان برای نوشیدن. در حدود ۲ سالگی، آن‌ها از اسباب‌بازی کمتر واقعی استفاده می‌کنند، مثلاً از یک مکعب چوبی به عنوان تلفن استفاده می‌کنند.

۲- نحوه‌ی «انگار که کودک» در بازی مشارکت می‌کند، با افزایش سن تغییر می‌یابد. در ابتدا، وانمود کردن به سمت خود هدایت می‌شود. مثلاً کودک وانمود می‌کند که خودش را تغذیه می‌کند. بعد از مدتی کودک اعمال وانمودی را به سمت اشیاء هدایت می‌کند. مثلاً به یک عروسک غذا می‌دهد. در اوایل سال سوم، آن‌ها از اشیاء به عنوان عوامل فعال استفاده می‌کنند. مثلاً کودک اجازه می‌دهد که عروسک خودش را تغذیه کند.

۳- وانمود کردن به تدریج، ترکیبات طرحواره‌های پیچیده‌تری را شامل می‌شود: مثلاً کودک تنها می‌تواند وانمود کند که از یک فنجان می‌نوشد، اما نمی‌تواند ریختن و نوشیدن را با هم ترکیب کند. بعداً کودکان طرحواره‌ها را مخصوصاً در بازی اجتماعی - نمایشی ترکیب می‌کنند و بازی وانمود کردن با دیگران که در ۲/۵ سالگی در جریان است، در چند سال بعدی به سرعت افزایش می‌یابد. پیدایی بازی پیچیده‌ی اجتماعی - نمایشی نشان می‌دهد که نه تنها کودکان دنیای خود را بازنمایی می‌کنند، بلکه می‌دانند که وانمود کردن نوعی فعالیت بازنمایی است - شناختی که بین ۴ تا ۸ سالگی بیشتر می‌شود. امروزه دیدگاه پیازه در مورد وانمود کردن به عنوان تمرین صرف طرحواره‌های بازنمودی، بسیار محدود پنداشته می‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بازی وانمود کردن نه تنها مهارت‌های شناختی و اجتماعی کودکان را منعکس می‌سازد، بلکه به این مهارت‌ها کمک می‌کند. کودکان پیش‌دبستانی که وقت بیشتری را صرف بازی اجتماعی - نمایشی می‌کنند، از نظر رشد عقلانی پیشرفته‌تر هستند و معلمان از نظر اجتماعی آنان را شایسته‌تر ارزیابی می‌کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهند که وانمود کردن انواع توانایی‌های ذهنی مثل حافظه، استدلال منطقی، زبان، سوادآموزی، تخیل، خلاقیت و توانایی، منعکس کردن تفکر و فهمیدن دیدگاه دیگران را تقویت می‌کند. پیازه سه نوع بازی را طبقه‌بندی می‌کند:

۱- بازی‌های تمرینی: این بازی‌ها در طبقه‌بندی شارلوت بوهلر، بازی‌های کنشی نامیده می‌شوند. این بازی‌ها خیلی زود شروع می‌شوند و بیشتر جنبه‌ی لذت‌بخشیدن دارند. این نوع فعالیت‌های تمرینی از ساخت خاصی تبعیت نمی‌کنند.

۲- بازی‌های رمزی: حدوداً از ۱/۵ سالگی آغاز می‌شوند. در این بازی‌ها ساخت رمزی وجود دارد. برای این بازی‌ها سازمان روانی باید به حدی از تحول رسیده باشد تا کودک بتواند به تجسم غیایی اموری که ادراک کرده است نائل گردد.

۳- بازی‌های قاعده‌دار: از ۳ تا ۴ سالگی، کودک اندک اندک با دستورهای اخلاقی و قواعدی که بزرگسالان تعیین می‌کنند آشنا می‌شود. بنابراین بازی‌های قاعده‌دار در ۳-۴ سالگی آغاز می‌شوند و در ۶-۷ سالگی به اوج می‌رسند.

پرز نیز بازی‌های کودکان را به سه گروه تقسیم می‌کند:

۱- بازی‌های منظم: بازی‌هایی هستند که در آن‌ها قاعده‌هایی به کار می‌رود.

۲- بازی‌های نامنظم: در آن‌ها هیچ نوع قاعده‌ای نیست و جنبه‌ی تمرینی دارند.

۳- بازی‌های مهارتی: در این بازی‌ها، کودکان به تجربه‌ی مهارت‌هایی دست می‌زنند که جنبه‌ی ساختن به خود می‌گیرد، مثلاً یک برج می‌سازند. این بازی‌ها منضم نوعی خلاقیت هستند.

۴- گزینه «۱» زمانی که هدف تعادل‌جویی در میان نباشد و درون‌سازی بر برون‌سازی مقدم باشد، یعنی هدف بیرونی مطرح نباشد، «بازی» تحقق می‌پذیرد.

فصل نهم

«مبانی رشد و رشد پیش از تولد»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل نهم

- ۱- دستگاه «دفع» و «غدد بزاقی» به ترتیب، از رشد کدام لایه‌ها حاصل می‌شوند؟
 (۱) آندودرم - آکتودرم (۲) مزودرم - آندودرم (۳) آندودرم - آندودرم (۴) مزودرم - آکتودرم (سراسری ۸۰)
- ۲- حساس‌ترین مرحله در دوره بارداری کدام است؟
 (۱) ماه هفتم (۲) ماه دوم (۳) مرحله جنینی (۴) مرحله انعقاد نطفه (سراسری ۸۲)
- ۳- واحد اصلی انتقال توارث در انسان عبارت است از:
 (۱) کروموزوم‌ها (۲) سیتوزین (۳) دزوکسی ریبوز (۴) اسید دزوکسی ریبونوکلیک (سراسری ۸۳)
- ۴- در پایان چندمین هفته زندگی درون رحمی، اگر کف پای فتوس را لمس کنند، انگشتان خود را سیخ می‌کند؟
 (۱) پنجمین (۲) هشتمین (۳) نهمین (۴) دوازدهمین (سراسری ۸۲)
- ۵- سندرم کلاین فلتز مطابق کدام یک از الگوهای کروموزومی زیر است؟
 (۱) $XXX = 47$ (۲) $XXY = 47$ (۳) $X_0 = 45$ (۴) $XY = 46$ (سراسری ۸۲)
- ۶- مجموعه عوامل ارثی که از طریق سلول‌های جنسی والدین به فرزندان منتقل می‌شود چه نام دارد؟
 (۱) فنوتیپ (۲) ژن غالب (۳) ژن باز (۴) ژنوتیپ (سراسری ۸۴)
- ۷- کدام یک از عبارات زیر در مورد واژه‌ی «تراژوژنها» صحیح است؟
 (۱) هر عامل محیطی که در دوره‌ی پیش از تولد آسیب برساند.
 (۲) هر عامل وراثتی و محیطی که در دوره‌ی قبل و بعد از تولد آسیب برساند.
 (۳) هر عامل وراثتی و محیطی که در دوره‌ی پیش از تولد آسیب برساند.
 (۴) هر عامل محیطی که در دوره‌ی پس از تولد آسیب برساند.
- ۸- مغز نوزاد در هنگام تولد ..... اندازه‌ی کامل مغز یک بزرگسال است.
 (۱) $\frac{1}{4}$ (۲) $\frac{1}{2}$ (۳) $\frac{1}{3}$ (۴) $\frac{1}{5}$ (آزاد ۸۶)
- ۹- دوره جنینی چه موقع آغاز و چه موقع پایان می‌یابد؟
 (۱) از هفته دوم تا هشتم حاملگی (۲) از هفته نهم تا پایان حاملگی (۳) از هفته ششم تا پایان حاملگی (۴) از هفته هفتم تا بیستم حاملگی (آزاد ۸۷)
- ۱۰- آکتودرم .....
 (۱) استخوان بندی را می‌سازد. (۲) دستگاه گوارش را می‌سازد. (۳) دستگاه عصبی را می‌سازد. (۴) دستگاه ادراری را می‌سازد. (آزاد ۸۷)
- ۱۱- کدام یک از بازتابهای نوزاد دائمی است و ناپدید نمی‌شود؟
 (۱) مکیدن (۲) مورو (۳) بابینسکی (۴) گام برداری (آزاد ۸۸)
- ۱۲- کدام یک از موارد زیر یک اختلال کروموزومی است؟
 (۱) نشانگان مارفان (۲) تی ساکس (۳) هموفیلی (۴) کره هانتینگتون (سراسری ۸۹)

۱۳- تعامل وراثتی- محیطی به شکل‌های مختلفی روی می‌دهد، در مواردی که نوجوان در جستجوی محیطی است که با انگیزه‌ها و استعداد‌های وی کاملاً مناسب باشد، تعامل روی داده از کدام نوع تعامل ژنوتیپی- محیطی است؟

(سراسری ۹۰)

(۴) منفعل

(۳) غیر مؤثر

(۲) فراخوانی

(۱) فعال

(آزاد ۹۰)

۱۴- غدد، دستگاه گوارش و شش‌ها از رشد کدام لایه‌های سلولی به وجود می‌آیند؟

(۴) مزودرم

(۳) اکتودرم

(۲) مایع آمینوتیک

(۱) آندودرم

(آزاد ۹۰)

۱۵- تراژون عبارت است از:

(۱) هر عامل محیطی که در دوره‌ی پیش از تولد به ارگانیزم آسیب برساند.

(۳) اسپرم بارور ناقل کروموزوم X

(۴) اسپرم بارور ناقل کروموزوم Y

(آزاد ۹۰)

۱۶- تأثیرات سرخچه در کدام مرحله بیشتر است؟

(۴) دو سال اول زندگی

(۳) رویانی

(۲) زمان تولد

(۱) جنینی

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل نهم

۱- گزینه «۲» رویان دارای سه لایه می‌باشد:

- ۱- اکتودرم (لایه زبرین): پوست بیرونی، ناخن‌ها، موها، دندان‌ها، اعضای حسی و دستگاه عصبی که شامل مغز و نخاع شوکی است.
- ۲- مزودرم (لایه برزخ): پوست درونی، عضلات، استخوان‌بندی، دستگاه دفع، دستگاه گردش خون.
- ۳- اندودرم (لایه زیرین): دستگاه گوارش، کبد، پانکراس، غدد بزاق و دستگاه تنفس.

۲- گزینه «۳» مرحله جنینی که از ۲ تا ۱۲ هفتگی است مرحله بحرانی است، چرا که تمام نابهنجاری‌های بارداری در ۳ ماه اول بارداری بروز می‌کند. جنین‌هایی که در این دوره، زیاد صدمه دیده باشند، نمی‌توانند به زندگی خود ادامه دهند و ممکن است سقط خود به خودی یا زایمان کاذب ایجاد شود.

۳- گزینه «۴» کروموزوم‌ها، ساختارهای میله مانند هستند که اطلاعات ژنتیکی را ذخیره و منتقل می‌کنند. کروموزوم‌ها در هسته‌ی سلول قرار دارند. کروموزوم‌ها از ماده‌ای شیمیایی به نام اسید دزوکسی ریبونوکلیک یا DNA ساخته شده‌اند. واحدهای اصلی انتقال توارث در انسان همین DNAها هستند. ژن‌ها هم قسمتی از DNA هستند که در طول کروموزوم قرار دارند.

۴- گزینه «۴» در هفته هشتم، رویان به تحریک‌های ملایم واکنش نشان می‌دهد. جنین سه ماهه (هفته دوازدهم) به صورت خود به خودی حرکت می‌کند و هر دو بازتاب‌های چنگ زدن و بابینسکی را دارد. (بابینسکی بازتابی است که اگر کف پای فتوس لمس شود، انگشتان خود را سیخ می‌کند). در ماه چهارم بارداری جنین شروع به مکیدن و بلعیدن می‌کند و ترجیحاتی در مورد مزه نشان می‌دهد. مثلاً اگر در مایع آمیونوتیک شکر ریخته شود، با سرعت بیشتری آن را می‌بلعد.

۵- گزینه «۲» پسران مبتلا به نشانگان کلاین فلتر آرایش کروموزومی (XXY) دارند، یعنی یک X اضافه به ارث می‌برند، دختران سه ایکسی هم (XXX) مانند پسران مبتلا به کلاین فلتر مشکلات کلامی مثل خواندن و نوشتن دارند. دختران مبتلا به نشانگان ترنر (XO) فاقد یک کروموزوم X هستند و مشکلاتی در روابط فضایی مثل تشخیص دادن راست از چپ، کشیدن تصاویر، دنبال کردن مسیر حرکت و فهم تغییر در جلوه‌های صورت دارند. ۴۶ کروموزوم XY (گزینه ۴) طبیعی است.

۶- گزینه «۴» اطلاعات ژنتیکی یک خصیصه که از طریق سلول‌های جنسی والدین به فرزندان منتقل می‌شود، «ژنوتیپ» نام دارد. به خصیصه‌های قابل مشاهده افراد «فنوتیپ» اطلاق می‌شود. در کروموزوم‌های غیر جنسی، دو نوع از هر ژن در یک مکان وجود دارد. یکی از مادر و یکی از پدر به ارث می‌رسد. اگر ژن‌هایی که از پدر و مادر دریافت شده شبیه باشند، کودک هوموزایگوس می‌باشد و اگر متفاوت باشد کودک هتروزایگوس است. در حالت‌های هتروزایگوس، ژنی که بر ویژگی کودک اثر می‌گذارد، ژن بارز نام دارد. ژن دوم که تأثیری بر ویژگی‌های بارز کودک ندارد، ژن نهفته نام دارد.

۷- گزینه «۱» «تراژوژن» به هرگونه عامل محیطی اشاره دارد که در دوره‌ی «پیش از تولد» آسیب برساند. آسیبی که تراژوژن‌ها وارد می‌کنند، به چند عامل بستگی دارد:

- ۱- مقدار: مقادیر بیشتر تراژوژن‌هایی خاص در دوره‌های زمانی طولانی‌تر، معمولاً عوارض مخربتری دارند.
- ۲- وراثت: ساختار ژنتیکی مادر و ارگانیزم در حال رشد بسیار اهمیت دارد، چرا که بعضی افراد بهتر می‌توانند محیط‌های زیان‌بخش را تحمل کنند.
- ۳- تأثیرات مخرب دیگر: وجود چند عامل مخرب به طور همزمان مثل تغذیه‌ی بد، فقدان مراقبت‌های پزشکی و... می‌تواند تأثیر یک تراژوژن را بیشتر کند.
- ۴- سن ارگانیزم پیش از تولد: آثار تراژوژن‌ها بسته به سن ارگانیزم فرق می‌کند. بعضی از تراژوژن‌ها عبارتند از: الکل، توتون، تشعشع، داروهای مضر، آلودگی محیط (مثل جیوه)، بیماری‌های عفونی (مثل سرخچه، ویروس HIV، سیتومگالوویروس که رایج‌ترین عفونت پیش از تولد است و از طریق تماس تنفسی یا جنسی منتقل می‌شود، توکسوپلاسموز که رایج‌ترین بیماری انگلی است که در بسیاری از حیوانات یافت می‌شود و زنان حامله ممکن است در اثر خوردن گوشت نپخته یا تماس با مدفوع گربه‌های آلوده به آن مبتلا شوند).

۸- گزینه «۲» وزن مغز به هنگام تولد حدود ۳۵۰ گرم است، یعنی حدود ۱/۳ وزن مغز شخص بالغ. وزن مغز انسان بالغ ۱۲۶۰ تا ۱۴۰۰ گرم است.

۹- گزینه «۲» رشد پیش از تولد شامل سه مرحله است: (۱) دوره‌ی تخمک بارور که ۲ هفته بعد از تشکیل نطفه را شامل می‌شود (۲) دوره‌ی رویانی که از هفته‌ی دوم تا هشتم حاملگی است (۳) دوره‌ی جنینی که از هفته‌ی نهم تا پایان حاملگی را در بر می‌گیرد.

۱۰- گزینه «۳» اکتودرم (لایه بیرونی)، پوست و دستگاه عصبی را می‌سازد. مزودرم (لایه میانی)، عضلات، استخوان‌بندی و دستگاه گردش خون را می‌سازد. اندودرم (لایه درونی) دستگاه گوارش، شش‌ها، دستگاه ادراری، غدد بزاق، کبد، پانکراس و دستگاه تنفس را می‌سازد.

۱۱- گزینه «۱» بازتاب‌های مکیدن و پلک زدن دائمی هستند، بازتاب مورو (واکنش کودک در مقابل صدای ناگهانی) در ۶ ماهگی ناپدید می‌گردد. بازتاب بابینسکی (سیخ شدن انگشتان پای کودک در صورت نوازش کردن کف پا) بین ۸ تا ۱۲ ماهگی ناپدید می‌گردد. بازتاب گام برداری نیز در ۱ ماهگی ناپدید می‌گردد.

۱۲- گزینه «۳» سندرم مارفان، بیماری تائیداسکس و کره هانتینگتون، از بیماری‌های مربوط به کروموزوم‌های غیرجنسی هستند، اما بیماری هموفیلی از بیماری‌های وابسته به کروموزوم X می‌باشد که در نتیجه این بیماری، خون نمی‌تواند به صورت طبیعی لخته شود. بنابراین خونریزی شدید داخلی منجر به آسیب بافتی می‌گردد.

۱۳- گزینه «۱» هنگامی که فرد از استعدادها و انگیزه‌های خود آگاه است و فعالانه در جستجوی محیطی مناسب و سازگار با استعدادهای خود برمی‌آید. در واقع در جستجوی تعامل «فعال» ژنوتیپی - محیطی است.

۱۴- گزینه «۳» در مرحله‌ی رویانی در دوران بارداری، سه لایه‌ی سلول تشکیل می‌شوند و هر کدام از اندام‌ها و قسمت‌های بدن از این لایه‌ها به وجود می‌آیند:

- ۱- اکتودرم (لایه‌ی بیرونی): پوست و دستگاه عصبی از این لایه به وجود می‌آید.
- ۲- مزودرم (لایه‌ی میانی): عضلات، استخوان‌بندی و دستگاه گردش خون از این لایه به وجود می‌آیند.
- ۳- آندودرم (لایه‌ی درونی): دستگاه گوارش، شش‌ها، دستگاه ادراری، غدد بزاقی، کبد، پانکراس و دستگاه تنفس از این لایه به وجود می‌آیند.

۱۵- گزینه «۱» تراژون عبارت است از هر عامل محیطی که در دوره‌ی پیش از تولد به ارگانیزم آسیب بزند.

۱۶- گزینه «۳» در مرحله‌ی رویانی که از هفته‌ی دوم تا هشتم بارداری را شامل می‌شود، سریعترین تغییرات پیش از تولد صورت می‌گیرد و بیشترین میزان آسیب‌پذیری تیر در همین مرحله است. مطابق با مفهوم دوره‌ی حساس، بیشترین آسیب زمانی وارد می‌شود که سرخچه در مرحله‌ی رویانی ظاهر شود. بیش از ۵۰ درصد نوباوگانی که مادرانشان در این دوره بیمار شدند، به نارسایی‌های قلبی، آب مروارید، کری، نابهنجاری‌های تناسلی، ادراری، روده‌ای و عقب‌ماندگی ذهنی مبتلا شدند. عفونت در دوره‌ی جنینی کمتر زیان‌بخش است اما کم‌وزنی هنگام تولد، نقص شنوایی و نارسایی‌های استخوانی باز هم می‌توانند روی دهند.

فصل دهم

«نوباوگی و نوپایی، دو سال اول زندگی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دهم

- ۱- به طور معمول، یک نوزاد در چند ماهگی، توانایی «گرفتن گردن» یا «راست نگاه داشتن سر» را پیدا می‌کند؟ (سراسری ۸۰)
- ۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش
- ۲- از جمله ویژگی‌های «گفتار تلگرافی» کدام است؟ (سراسری ۸۰)
- ۱) فاقد نوعی نظم و قاعده است. (۳) از سن ۲ سالگی به بعد ظاهر می‌شود. (۲) معمولاً از سه سالگی به بعد ظاهر می‌شود. (۴) ظهور آن با به کارگیری حروف اضافه و ربطی است.
- ۳- «نوام چامسکی» در رابطه با فراگیری زبان اعتقاد دارد که: (سراسری ۸۰)
- ۱) انسان‌ها با توجه به فرهنگ خاص خود به یادگیری زبان می‌پردازند. (۲) در انسان مکانیزم مغزی ذاتی برای فراگیری زبان وجود دارد. (۳) عوامل فطری و بیولوژیکی در یادگیری زبان کودکان نقشی ندارند. (۴) قوانین و قواعد زبان مادری در یادگیری کودک نقش عمده‌ای دارند.
- ۴- براساس دیدگاه گانه، نخستین نوع یادگیری، یادگیری ..... است. (سراسری ۸۱)
- ۱) کلامی (۲) مفهوم (۳) علامتی (۴) حل مسأله
- ۵- کدام یک از صاحب‌نظران رشد، معتقد به نظریه نهادگرایی در فراگیری زبان است؟ (سراسری ۸۱)
- ۱) پیازه (۲) فروید (۳) چامسکی (۴) ویگوتسکی
- ۶- از جمله انتقادات «چامسکی» به اسکینر در زمینه رشد زبان کدام است؟ (سراسری ۸۱)
- ۱) نظریه اسکینر تنها در مورد زبان اول کاربرد دارد. (۲) توالی ارائه شده در نظریه اسکینر، قابل تعمیم نیست. (۳) شرطی شدن عامل نمی‌تواند پیچیدگی‌های رشد زبان را توجیه کند. (۴) نظریه اسکینر «زرف ساخت» زبان را در اولویت قرار نداده است.
- ۷- مهم‌ترین عامل پیدایش اختلال‌های گویایی در کودکان عبارت است از: (سراسری ۸۲)
- ۱) محرومیت از رشد بدنی سالم (۲) ضعف مربیان و والدین (۳) شرایط عاطفی ناگوار (۴) محرومیت از تحصیل
- ۸- کدام یک از بازتاب‌های زیر که در مرحله جنینی آغاز می‌شود و در پایان ۶ ماه بعد از تولد از بین می‌رود، اگر پس از ۹ ماهگی تداوم یابد نشانه عقب‌ماندگی ذهنی است؟ (سراسری ۸۲)
- ۱) گردن‌گیری (۲) چنگ زدن (۳) مورو (۴) باینسکی
- ۹- در یادگیری زبان، چامسکی به کدام نظریه تحول معتقد است؟ (سراسری ۸۲)
- ۱) روان‌پویشی (۲) محیط‌گرایی (۳) رفتارگرایی (۴) نهادگرایی
- ۱۰- کدام آزمایش نشان می‌دهد که کودک خردسال می‌تواند عمق را تشخیص دهد؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) جاندار پنداری (۲) پرتگاه دیداری (۳) بقای حجم (۴) برگشت‌پذیری
- ۱۱- وقتی کودک انگشت‌های پا را باز می‌کند، در حالی که پا به درون برگشته است، چه نوع رفلکسی از خود نشان می‌دهد؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) شنا (۲) ته پا (۳) باینسکی (۴) راه رفتن
- ۱۲- کدام یک از توانایی‌های زیر به هنگام تولد حضور ندارد؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) ادراک عمق (۲) شنیدن صداها (۳) بازتاب مک زدن (۴) بازتاب چنگ زدن
- ۱۳- در چه سنی کودک اثرگره‌های آزادی و گوناگون را روی محیط و اطرافیان مورد بررسی قرار می‌دهد؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) بدو تولد (۲) نوزادی (۳) ۹ ماهگی (۴) ۱۸ ماهگی
- ۱۴- تحول شناختی از دیدگاه خبرپردازی را توضیح دهید. (دکتری - آزاد ۸۳)

(سراسری ۸۴)

۱۵- بنابر مطالعات امروزی، نوزادی با کدام گستره سنی مطابقت دارد؟
 (۱) از تولد تا یک ماهگی (۲) از تولد تا شش ماهگی
 (۳) از تولد تا یک سالگی (۴) از تولد تا دو سالگی

(سراسری ۸۵)

۱۶- مرحله نوزادی براساس یافته‌های علمی ..... است.
 (۱) یک ماه اول زندگی (۲) ۶ ماه اول زندگی
 (۳) یکسال اول زندگی (۴) ۱۸ ماه اول زندگی

(دکتری - آزاد ۸۵)

۱۷- اهمیت یافته‌های آرنولد باس (Arnold Buss) و رابرت پلامین (Robert Plomin) را در مورد خلق اولیه نوزادان توصیف کنید.

(سراسری ۸۶)

۱۸- نظریه چامسکی در مورد زبان با کدام گزینه همخوانی دارد؟

- (۱) فراگیری زبان، حاصل شکل‌گیری قوانین زبان در ذهن است.
 (۲) آواهای موجود در جامعه، موجب شکل‌گیری زبان است.
 (۳) در ذهن انسان مکانیزمی وجود دارد که به فراگیری زبان اختصاص دارد.
 (۴) یادگیری زبان، حاصل تقلید از نحوه گفتار فردی است که سرمشق کودک است.

(آزاد ۸۶)

۱۹- از دیدگاه چامسکی:

- (۱) توانایی‌های فطری و محیطی در ایجاد زبان کودکان تعامل می‌کنند.
 (۲) زبان از طریق شرطی‌سازی کنشگر فراگیری می‌شود.
 (۳) تقلید مهمترین عامل رشد زبان است.
 (۴) مهارت زبان کودک در ساختار مغز او حک شده است.

(سراسری ۸۸)

۲۰- یافته‌های پژوهشی آرنولد باس و رابرت پلامین در زمینه خلق و خوی کودکان، کدام یک از مفاهیم زیر را به چالش کشیده است؟

- (۱) دوره حساس (۲) لوح سفید
 (۳) رسش زیستی (۴) طوفان و فشار

(آزاد ۸۹)

۲۱- کدام یک از عبارات زیر در مورد ترس‌های کودک صحیح است؟

- (۱) اکثر کودکان بین ۷ تا ۱۲ ماهگی از غریبه‌ها می‌ترسند.
 (۲) غریبی کردن از ۳ ماهگی آغاز می‌شود.
 (۳) ترس از جدایی از ۲۰ ماهگی به بعد به اوج می‌رسد.
 (۴) ترس از جدایی از ۱۵ ماهگی افت می‌کند.

(سراسری ۹۰)

۲۲- واکنش نوزاد در مقابل بازتاب مورو، چگونه است؟

- (۱) جمع کردن انگشتان پا
 (۲) چرخاندن سر به طرف محرک
 (۳) بازکردن دست‌ها و پاها و بعد جمع کردن آن‌ها
 (۴) بازکردن انگشت بزرگ

(سراسری ۹۰)

۲۳- دستگاه یا آزمایش «پر نگاه دیداری» برای چه کاری تهیه شده است؟

- (۱) رشد طبیعی یا غیرطبیعی بازتاب‌ها
 (۲) مطالعه ادراک عمق در نوزادان
 (۳) مطالعه عدم تطابق ادراک با واقعیت
 (۴) استنتاج توانایی کودک در زمان احساس خطر

(سراسری ۹۰)

۲۴- در هنگام تولد، کدام یک از حواس کودک کمتر رشد یافته است؟

- (۱) بینایی (۲) لامسه
 (۳) بویایی (۴) چشایی

(آزاد ۹۰)

۲۵- رایج‌ترین علت گریه نوزاد ..... است.

- (۱) تغییر دما (۲) گرسنگی
 (۳) محرک دردناک (۴) صدای ناگهانی

(آزاد ۹۰)

۲۶- شایعترین عارضه تولد ..... است.

- (۱) ناریسی (۲) نقش‌پذیری
 (۳) الگویابی جنسی (۴) خویشتن‌یابی

(دکتری - سراسری ۹۰)

۲۷- کدام عبارت بیانگر فراگیری زبان از دیدگاه چامسکی محسوب می‌شود؟

- (۱) عوامل فطری و بیولوژیکی در یادگیری زبان کودکان نقشی ندارند.
 (۲) انسان‌ها با توجه به فرهنگ خاص خود به یادگیری زبان می‌پردازند.
 (۳) در انسان مکانیزم مغزی ذاتی برای فراگیری زبان وجود دارد.
 (۴) قوانین و قواعد زبان مادری در یادگیری کودک نقش عمده دارند.

باسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دهم

۱- گزینه «۱» در زمینه رشد مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف، می‌توان گفت که تقریباً ۹۰ درصد نوباوگان در دامنه‌ی سنی ۳ هفتگی تا ۴ ماهگی، توانایی راست و محکم نگه‌داشتن سر را پیدا می‌کنند. اما سن متوسط تسلط یافتن آن‌ها در ۶ هفتگی است. والن نیز در نظریه‌ی خود گفته است که کودکان، در مرحله برانگیختگی حرکتی (تولد تا ۳ ماهگی)، در زمینه‌ی حرکات تعادلی مثل گرفتن، جابه‌جا شدن، واکنش‌های وضعی و نگهداری بدن در فضا، تحول پیدا می‌کنند.

۲- گزینه «۳» معمولاً بین ۱۸ تا ۲۴ ماهگی، رشد واژگان سرعت می‌گیرد و وقتی واژگان کودک به ۲۰۰ کلمه رسید، ترکیبات دو کلمه‌ای با گفتار تلگرافی به کار برده می‌شود. در این گفتارها، مثل تلگراف، کلمات کوچک و کم اهمیت‌تر حذف می‌شوند. گفتار دو کلمه‌ای فاقد نظم و قاعده نیست، چرا که از فرمول‌های ساده‌ای تشکیل می‌شود. کودکان به ندرت خطاهای دستوری فاحشی دارند و به سرعت به قواعد دستوری پی می‌برند و از ۲/۵ سالگی قواعد دستوری را رعایت می‌کنند.

۳- گزینه «۲» سه نظریه در رابطه با رشد زبان وجود دارد:

- ۱- دیدگاه فطری‌نگر: نوام چامسکی معتقد است که مهارت زبان کودک در ساختار مغز او حک شده است. همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند. یعنی سیستم فطری زیستی که مجموعه‌ای از قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را در بر دارد (دیدگاه نهادگرایی).
- ۲- دیدگاه رفتارگرا: بی.اف. اسکینر معتقد است زبان، مانند هر رفتار دیگری از طریق شرطی‌سازی کنشگر فراگیری می‌شود.
- ۳- دیدگاه تعامل‌گرا: توانایی‌های فطری و تأثیرات محیطی برای ایجاد دستاوردهای زبان، تعامل می‌کنند و همه آن‌ها بر بستر اجتماعی یادگیری تأکید می‌کنند.

۴- گزینه «۳» نخستین نوع یادگیری، یادگیری علامتی است. این نوع یادگیری، همان شرطی‌سازی کلاسیک است که در مورد کودکان، محرک جدیدی با محرکی که پاسخ بازتابی ایجاد می‌کند، همراه می‌شود، آنگاه دستگاه عصبی نوزاد بین این دو محرک پیوند برقرار می‌کند و محرک جدید به تنهایی می‌تواند منجر به ایجاد رفتار شود.

۵- گزینه «۳» سه نظریه در رابطه با رشد زبان وجود دارد:

- ۱- دیدگاه فطری‌نگر: نوام چامسکی معتقد است که مهارت زبان کودک در ساختار مغز او حک شده است. همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند، یعنی سیستم فطری زیستی که مجموعه‌ای از قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را در بر دارد (دیدگاه نهادگرایی).
- ۲- دیدگاه رفتارگرا: بی.اف. اسکینر معتقد بود زبان مانند هر رفتار دیگری از طریق شرطی‌سازی کنشگر فراگیری می‌شود.
- ۳- دیدگاه تعامل‌گرا: توانایی‌های فطری و تأثیرات محیطی برای ایجاد دستاوردهای زبان، تعامل می‌کنند و همه آن‌ها بر بستر اجتماعی یادگیری تأکید می‌کنند.

۶- گزینه «۳» چامسکی با تأکید بر دستور زبان، استدلال کرد که قواعد جمله آن قدر پیچیده است که کودکان نمی‌توانند مستقیماً آن‌ها را یاد بگیرند، بنابراین همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند.

از سوی دیگر، انتقاداتی که به نظریه فطری‌نگر چامسکی شده است، عبارتند از:

- ۱- یک سیستم زیر ساختی برای همه دستور زبان‌ها وجود ندارد.
- ۲- کودکان نوپا، از قواعد دستوری، درک کلی ندارند.
- ۳- پیشرفت کودکان در یادگیری زبان به آن سرعتی که نظریه فطری‌نگر مطرح می‌کند نیست، بلکه به صورت تدریجی است و یادگیری و کاوش در آن بیشتر دخالت دارد.

۷- گزینه «۳» یکی از مهمترین عوامل پیدایش ناگویی در کودکان، شرایط عاطفی ناگوار است. همان طور که می‌دانیم، محیط اجتماعی غنی، به آمادگی طبیعی کودکان برای صحبت کردن بسیار کمک می‌کند. تبادل گفتگو و ایجاد شرایط عاطفی مناسب، بین والد و کودک، یکی از بهترین پیش‌بین‌های رشد اولیه زبان و مهارت تحصیلی در سال‌های دبستانی است.

۸- گزینه «۲» بازتاب مورو عبارت است از واکنش کودک به صورت باز کردن پاها و بیرون بردن دست‌ها در مقابل صدای بلند ناگهانی، این بازتاب تا ۶ ماهگی ناپدید می‌شود و ادامه آن می‌تواند نشانه عقب‌ماندگی ذهنی باشد.

بازتاب چنگ زدن هم تا ۳-۴ ماهگی ناپدید می‌شود.

بازتاب بابینسکی که عبارت از سیخ کردن انگشتان پا هنگام نوازش کف پای کودک است، در ۸ تا ۱۲ ماهگی ناپدید می‌شود.

۹- گزینه «۴» سه نظریه در رابطه با رشد زبان وجود دارد:

دیدگاه فطری‌نگر: نوام چامسکی معتقد است که مهارت زبان در ساختار مغز کودک حک شده است. همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند. یعنی سیستم فطری زیستی که مجموعه‌ای از قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را در بر دارد (دیدگاه نهادگرایی). دیدگاه رفتارگرا: بی.اف. اسکینر معتقد بود زبان مانند هر رفتار دیگری از طریق شرطی‌سازی کنشگر فراگیری می‌شود. دیدگاه تعامل‌گرا: توانایی‌های فطری و تأثیرات محیطی برای ایجاد دستاوردهای زبان، تعامل می‌کنند و همه آن‌ها بر بستر اجتماعی یادگیری تأکید می‌کنند.

۱۰- گزینه «۲» ادراک عمق عبارت است از: توانایی قضاوت کردن در مورد فاصله‌ی اشیاء از یکدیگر و از خودمان. وقتی نوباوگان سینه‌خیز حرکت می‌کنند، ادراک عمق به آن‌ها کمک می‌کند که به اشیاء برخورد نکنند. آزمایش پرتگاه دیداری، برای سنجش ادراک عمق کودکان است. کودکان با اجتناب از عبور کردن از قسمت عمیق و ترجیح دادن سطح کم عمق، توانایی ادراک عمق را نشان می‌دهند. اولین نشانه عمقی در کودکان، «حرکت» است که در نوزادان ۳-۴ هفته‌ای وجود دارد. دومین نشانه عمقی، «نشانه‌های عمق دوچشمی» است که در ۲-۳ ماهگی نمایان می‌شود و تا ۱ سالگی بهبود پیدا می‌کند. سومین نشانه، حساسیت کودکان به «نشانه‌های عمق تصویری» است (نشانه‌های سه بعدی) که در حدود ۶ ماهگی ایجاد می‌شود.

۱۱- گزینه «۲» اگر کف پای نوزاد را از انگشتان به سمت پاشنه نوازش کنیم، خواهیم دید که کودک انگشتان پایش را باز می‌کند در حالی که پا را به داخل خم می‌کند. این رفلکس، بابینسکی نام دارد و در ۸ تا ۱۲ ماهگی ناپدید می‌شود. رفلکس شنا کردن، زمانی است که کودک را در ظرف آبی قرار می‌دهیم و او به حالت شنا کردن، دست و پا می‌زند و در ۴ تا ۶ ماهگی ناپدید می‌شود. رفلکس راه رفتن، بدین صورت است که وقتی کودک را طوری نگه داریم که پاهای او زمین را لمس کند، او یک پا را بعد از دیگری به صورت گام برداشتن بلند می‌کند که تا ۲ ماهگی ناپدید می‌شود.

۱۲- گزینه «۱» توانایی ادراک عمق در بدو تولد وجود ندارد. بلکه زمانی که کودک توانایی سینه‌خیز رفتن پیدا می‌کند، خود را نشان می‌دهد و هر کدام از نشانه‌های درک عمق، کم کم خود را نشان می‌دهند. مثلاً در ۳-۴ هفتگی، وقتی شیء را به طرف صورت نوزاد می‌بریم، او احساس می‌کند ممکن است به او آسیب برسد، در نتیجه چشمان خود را می‌بندد. بنابراین حرکت، اولین نشانه عمقی است که برای کودک ایجاد می‌شود. بقیه گزینه‌ها از بدو تولد در کودک وجود دارد.

۱۳- گزینه «۳» در ۹ ماهگی، گریه‌های کودک ارادی است و برای اثر گذاشتن روی اطرافیان و محیط صورت می‌گیرد.

۱۴- نظریه پردازان خبرپردازی (پردازش اطلاعات) با پیازه موافقت می‌کنند که کودکان موجودات فعال و کاوشگرند، اما آن‌ها نظریه‌ی واحد و یکپارچه‌ای را در مورد رشد شناختی ارائه نمی‌دهند. در عوض، آن‌ها درباره‌ی جنبه‌های مختلف تفکر، توجه، حافظه و مهارت‌های طبقه‌بندی و مسأله‌گشایی پیچیده تحقیق می‌کنند. رویکرد خبرپردازی برای توصیف سیستم شناختی انسان، به نمودارهای گردشی شبه کامپیوتر متوسل می‌شود. نظریه پردازان این رویکرد می‌خواهند بدانند وقتی که افراد سنین مختلف با یک تکلیف یا مسأله مواجه می‌شوند، چه کاری انجام می‌دهند. نمودار گردشی که پژوهشگران خبرپردازی برای ترسیم مراحل حل مسأله و کامل کردن تکالیف استفاده می‌کنند، شبیه برنامه‌ای است که برنامه‌ریزان کامپیوترها می‌سازند. مدل‌های گوناگون خبرپردازی وجود دارد. برخی از این مدل‌ها بسیار محدود هستند، چرا که تنها مهارت فرد را در یک یا چند تکلیف دنبال می‌کنند. اما مدل‌های دیگر، سیستم شناختی انسان را به صورت یک کل توصیف می‌کنند و از این الگوهای کلی برای پاسخ به سؤال‌هایی مثل سؤال‌های زیر استفاده می‌کنند:

۱- آیا توانایی کودک برای جستجوی محیط با بالا رفتن سن، منظم‌تر و برنامه‌دارتر می‌شود؟

۲- کودکان پیش دبستانی در مقایسه با کودکان دبستانی و بزرگسالان، چه مقدار اطلاعات جدید را می‌توانند در حافظه نگه دارند؟

۳- چرا سرعت پردازش اطلاعات در افراد سالخورده کندتر از افراد جوان است؟ و...

بنابراین در رویکرد خبرپردازی برخلاف نظریه‌ی پیازه مراحل وجود ندارد و فرآیندهای فکر مثل ادراک، توجه، حافظه، راهبردهای برنامه‌ریزی، طبقه‌بندی اطلاعات و... در تمامی سنین مشابه فرض شده‌اند که به درجات کمتر یا بیشتر آشکار می‌شوند. بنابراین از نظر این رویکرد، رشد به صورت پیوسته و نه مرحله‌ای در نظر گرفته می‌شود.

به عبارت دیگر پژوهشگران خبرپردازی معتقدند که ساختار اساسی سیستم ذهنی در سراسر زندگی مشابه است. با این حال گنجایش سیستم (مقدار اطلاعاتی که یک دفعه می‌تواند نگهداری و پردازش شود و همین‌طور سرعت پردازش آن) با افزایش سن بیشتر می‌شود و تفکر پیچیده‌تر می‌شود. گرچه افزایش توانایی پردازش اطلاعات تا اندازه‌ای به علت رشد مغز است اما بهبود این راهبردها (مثل توجه کردن به اطلاعات و طبقه‌بندی بهتر آن) به مقدار زیاد در این زمینه دخیل است. پرورش این راهبردها در ۲ سال اول زندگی بهبود می‌یابد.

۱۵- گزینه «۱» مرحله‌ی نوزادی از زمان پرات (۱۹۵۴)، یک ماه اول زندگی در نظر گرفته شده است و معرف گذار از زندگی درون رحمی به زندگی برون رحمی است.

۱۶- گزینه «۱» مرحله‌ی نوزادی به ۱ ماه اول زندگی اطلاق می‌گردد.

۱۷- باس و پلامین تأثیرات ژنتیک و محیط را در مورد خلق اولیه‌ی نوزادان بررسی کرده‌اند. این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دوقلوهای یک‌تخمکی از نظر صفات سرشتی و شخصیتی، بیشتر از دوقلوهای دوتخمکی، شباهت دارند. وجود تفاوت‌های قومی و جنسی در سرشت اولیه نیز بر نقش وراثت دلالت دارد. مثلاً نوباوگان چینی و ژاپنی کمتر از نوباوگان قفقازی، فعال، تحریک‌پذیر و پرسروصدا هستند، راحت‌تر از آن‌ها آرام می‌شوند و بهتر خودشان را ساکت می‌کنند. در خانواده‌هایی که چندین فرزند دارند، تأثیرات بیشتری بر سرشت اعمال می‌شود و والدین اغلب بر ویژگی‌های منحصر به فرد هر کودک تأکید می‌کنند.

۱۸- گزینه «۳» سه نظریه در رابطه با رشد زبان وجود دارد:

- ۱- دیدگاه فطری‌نگر: نوام چامسکی معتقد است که مهارت زبان کودکان در ساختار مغز آن‌ها حک شده است. همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند، یعنی سیستم فطری زیستی که مجموعه‌ای از قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را در بر دارد (دیدگاه نهادگرایی).
- ۲- دیدگاه رفتارگرا: بی.اف. اسکینر معتقد بود زبان مانند هر رفتار دیگری از طریق شرطی‌سازی کنشگر فراگیری می‌شود.
- ۳- دیدگاه تعامل‌گرا: توانایی‌های فطری و تأثیرات محیطی برای ایجاد دستاوردهای زبان، تعامل می‌کنند و همه آن‌ها بر بستر اجتماعی یادگیری تأکید می‌کنند.

۱۹- گزینه «۴» چامسکی معتقد است که همه‌ی کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند. به اعتقاد او مهارت زبان کودکان در ساختار مغز آن‌ها حک شده است. گزینه‌ی ۱ بیانگر دیدگاه تعاملی در مورد رشد زبان است. گزینه‌ی ۲ و ۳ بیانگر دیدگاه رفتارگرا در مورد رشد زبان است.

۲۰- گزینه «۲» آرنولد باس و رابرت پلامین، در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که صفت مردم آمیزی، زمینه‌ی موروثی قابل ملاحظه‌ای دارد، بنابراین مفهوم لوح سفید جان لاک مبنی بر این که کودکان زمانی که به دنیا می‌آیند مانند لوح‌های سفیدی هستند که آموزش والدین و تجربیاتشان، روی آن‌ها حک می‌کند، به چالش کشیده شد. مفهوم «دوره حساس» توسط لورنز و تین برگن مطرح شد. مفهوم «رشد زیستی» را ژان ژاک روسو مطرح کرده است. مفهوم «طوفان و فشار»، از مفاهیم مطرح شده توسط هال می‌باشد که در مورد دوره نوجوانی آن را به کار برده است.

۲۱- گزینه «۱» ترس از غریبه‌ها معمولاً بین ۸ تا ۱۲ ماهگی وجود دارد. در این حالت، کودکان از افراد غیر آشنا می‌ترسند و به هنگام روبرو شدن با آن‌ها زیر گریه می‌زنند. اضطراب جدایی نیز که عبارت از ترس دور شدن از مراقب آشنا می‌باشد، بین ۱۲ تا ۱۸ ماهگی به وجود می‌آید و در ۱۵ ماهگی به اوج می‌رسد.

۲۲- گزینه «۳» اگر نوزاد را به صورت افقی به پشت قرار دهیم و صدایی ناگهانی ایجاد کنیم خواهیم دید که او با خم کردن پشت، باز کردن پاها، بیرون بردن دست‌ها و دوباره بازگرداندن دست‌ها به سمت بدن، حرکت «آغوش کشیدن» را انجام می‌دهد. این بازتاب، «مورو» نام دارد که در ۶ ماهگی ناپدید می‌شود.

۲۳- گزینه «۲» آزمایش «پرتگاه دیداری» آزمایشی است که جهت مطالعه‌ی ادراک عمق در نوزادان به کار برده می‌شود. ادراک عمق، عبارت است از توانایی قضاوت کردن در مورد فاصله‌ی اشیا از یکدیگر و از خودمان. پرتگاه دیداری که توسط النورگیبسون و ریچارد واک (۱۹۶۵)، طراحی شده است نشان می‌دهد که در مدتی که نوباوگان سینه‌خیز می‌روند، اغلب سطوح کم‌عمق و عمیق را تشخیص می‌دهند و از پرتگاه‌هایی که خطرناک به نظر می‌رسند، اجتناب می‌کنند.

۲۴- گزینه «۱» کم‌رشد یافته‌ترین حس به هنگام تولد، حس بینایی است، چرا که مراکز بینایی در مغز و ساختارهای موجود در چشم، هنوز به طور کامل شکل نگرفته‌اند. بنابراین نوزادان نمی‌توانند مانند بزرگسالان، چشمان خود را متمرکز کنند و تیزی بینایی یا ظرافت تشخیص در آن‌ها محدود است.

۲۵- گزینه «۲» نوزادان معمولاً به خاطر نیازهای بدنی گریه می‌کنند. گرسنگی، رایج‌ترین علت است، اما نوزادان در پاسخ به تغییر دما زمانی که لخت هستند، صدای ناگهانی یا محرک دردناک نیز گریه می‌کنند. گریه‌ی نوزاد می‌تواند در اثر صدای گریه‌ی بچه‌ی دیگری نیز باشد. برخی پژوهشگران باور دارند که این پاسخ، بیانگر قابلیت نوزاد در واکنش دادن به رنج دیگران است.

۲۶- گزینه «۱» شایع‌ترین عارضه‌ی تولد، زودرسی است. بچه‌هایی که ۳ هفته یا بیشتر قبل از پایان ۳۸ هفتگی کامل حاملگی به دنیا می‌آیند یا کمتر از ۲/۵ کیلوگرم وزن دارند، زودرس خوانده می‌شوند. وزن تولد بهترین پیش‌بینی برای بقا و رشد سالم کودک است (گزینه ۱ نزدیک‌ترین گزینه است، اما جواب اصلی زودرس است. زودرسی با نارسایی متفاوت است).

۲۷- گزینه «۳» چامسکی معتقد است که همه‌ی کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) به دنیا می‌آیند. بنابراین در انسان مکانیزم مغزی ذاتی برای فراگیری زبان وجود دارد. دیدگاه او یک دیدگاه فطری‌نگر است.

فصل یازدهم

«اوایل کودکی، ۲ تا ۶ سالگی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل یازدهم

(سراسری ۷۷)

۱- تعریف فراشناخت چیست؟

(۱) آموزش مفاهیم ریاضی است. (۲) آموزش مفاهیم تجربی است. (۳) آموزش مفاهیم عینی است. (۴) دانستن، دانستن است.

(سراسری ۸۳)

۲- هرگاه یکی از دوقلوهای همسان به بیماری دوقطبی مبتلا شود، احتمال این‌که همزاد او نیز دچار این بیماری شود چقدر است؟

(۱) ۱ به ۱ (۲) ۱ به ۲ (۳) ۱ به ۴ (۴) ۳ به ۴

(سراسری ۸۷)

۳- کدام یک از مفاهیم زیر از مؤلفه‌های مهم نظریه ماریا مونتسوری است؟

(۱) خودگردانی شناختی (۲) دوره حساس (۳) طوفان و فشار (۴) وقفه هویتی

(آزاد ۹۰)

۴- عبارت است از چگونگی تأثیر جنسیت و فرهنگ در شکل‌گیری رفتار فرد:

(۱) هویت قومی (۲) نقش‌پذیری (۳) الگویابی جنسیتی (۴) خویشتن‌یابی

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل یازدهم

۱- گزینه «۴» فراشناخت، عبارت است از دانش و آگاهی ما از دانسته‌هایمان. به عبارت دیگر «دانستن، دانستن است» بیانگر فراشناخت می‌باشد. فراشناخت «فکر کردن درباره فکر» است.

۲- گزینه «۴» تحقیقات انجام شده روی دوقلوها، شواهد بیشتری از نقش وراثت در ایجاد اختلال خلقی فراهم کرده است. در یک جفت دوقلوی دو تخمکی (ناهمسان)، اگر یکی به اختلال خلقی مبتلا شود، احتمال این‌که دیگری هم مبتلا شود، یک در ۵ نفر است. اما در دوقلوهای یک تخمکی (همسان)، میزان تطابق بیش از سه برابر است و به ۶۷ درصد می‌رسد. بنابراین می‌توان برآورد کرد که اگر یکی از دوقلوهای همسان به بیماری دوقطبی مبتلا شود، همزاد او به احتمال ۳ به ۴، دچار این بیماری خواهد شد.

۳- گزینه «۲» ماریا مونتسوری در نظریه خود بر مفهوم «دوره حساس» تأکید کرده است. مفهوم «طوفان و فشار» توسط استنلی هال در مورد نوجوانی مطرح شده است.

۴- گزینه «۳» الگویابی جنسیتی یعنی چگونگی تأثیر جنسیت و فرهنگ مربوط به آن در شکل گرفتن رفتار فرد. هویت جنسی عبارت است از آگاهی شخص از طبیعت زیست شناختی خود و پذیرفتن این طبیعت به عنوان یک مرد یا یک زن. هویت نقش جنسی یعنی این‌که فرد خود را دارای خصوصیات مردانه بداند یا زنانه.

فصل دوازدهم

«اواسط کودکی، ۶ تا ۱۱ سالگی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دوازدهم

- کج ۱- «خزانه لغات» و «درک و فهم زبان» در کودکانی که دارای اختلال «نارساگویی» هستند، در مقایسه با کودکان عادی، به ترتیب چگونه است؟**
 (۱) یکسان - یکسان (۲) محدودتر - یکسان (۳) یکسان - محدودتر (۴) محدودتر - محدودتر (سراسری ۸۰)
- کج ۲- به طور کلی، دوره خودمداری کودک در کدام نوع از خانواده‌ها طولانی‌تر است؟**
 (۱) پر اولادها (۲) تک فرزندی (۳) گسترده (۴) پر رفت و آمد (سراسری ۸۰)
- کج ۳- کدام الگوی کلی، مورد استفاده کودکان دبستانی برای توصیف خود می‌باشد؟**
 (۱) رفتاری، درونی و خصوصیات بیرونی (۲) رفتاری، خصوصیات بیرونی و درونی
 (۳) خصوصیات بیرونی، رفتاری و درونی (۴) درونی، رفتاری و خصوصیات بیرونی (سراسری ۸۰)
- کج ۴- کدام عبارت درباره هوشبهر صحیح‌تر است؟**
 (۱) هوشبهر در طول زندگی تغییرات بارزی دارد.
 (۲) هوشبهر با افزایش سن کودک ثبات بیشتری می‌یابد.
 (۳) نمره‌های هوشبهر توانایی‌های ذاتی را اندازه‌گیری می‌کند.
 (۴) آزمون‌های هوش موفقیت‌های قبلی فرد را اندازه‌گیری می‌کند نه استعداد را. (سراسری ۸۱)
- کج ۵- شناخت و فراشناخت را تعریف کرده، شیوه‌های مطالعه در حوزه فراشناخت چگونه است و دیدگاه‌های ویگوتسکی و فلاول را در این باره توضیح دهید.**
 (دکتری - آزاد ۸۲)
- کج ۶- توانایی سازگاری با محیط و توانایی یادگیری و حل مسأله با کدام یک از تواناییهای زیر هماهنگ است؟**
 (۱) هوش (۲) ابتکار (۳) خلاقیت (۴) تفکر انتقادی (سراسری ۸۳)
- کج ۷- توانایی سازگاری با محیط با کدام یک از مفاهیم زیر هماهنگ است؟**
 (۱) هوش (۲) تفکر خلاق (۳) تفکر انتقادی (۴) تفکر واگرا (سراسری ۸۵)
- کج ۸- برنامه آموزش هوش هیجانی را در یک کلاس پنجم ابتدایی اجرا کنید و بیان کنید چه کارهایی انجام می‌دهید.**
 (دکتری - آزاد ۸۶)
- کج ۹- معیار تحول اجتماعی چیست؟**
 (۱) توانایی ذهنی برای حل مسأله (۲) توانایی روانی حرکتی در مناسبات اجتماعی
 (۳) توانایی ابراز محبت و یا نفرت (۴) توانایی سازگاری با موقعیت جدید (سراسری ۹۰)

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل دوازدهم

۱- گزینه «۴» کودکی که مبتلا به نارساگویی است، هم از نظر خزانه لغات و هم از نظر درک و فهم زبان، از کودکان عادی محدودتر می‌باشد.

۲- گزینه «۲» گرچه رابطه خواهر - برادرها منافع زیادی دارد، اما عاملی ضروری برای رشد به حساب نمی‌آید. عقیده رایج این است که تک فرزندان لوس و خودخواه هستند اما بر خلاف این عقیده، تک فرزندان بسیار سازگارند، عزت نفس و انگیزه‌ی پیشرفت بالاتری دارند. در مدرسه بهتر عمل می‌کنند و کلاً خود مدارتر هستند. شاید یک علت این پیشرفت بیشتر، روابط نزدیکتر با والدین باشد. در نتیجه این کودکان خودمداری بیشتری نیز نشان می‌دهند.

۳- گزینه «۳» می‌توان گفت که کودکان دبستانی برای توصیف خود بیشتر روی خصوصیات بیرونی، رفتاری و سپس درونی تأکید می‌کنند.

۴- گزینه «۲» هر چند که هوشبهر در طول زندگی تغییر می‌کند، اما کم‌کم با افزایش سن، ثبات بیشتری پیدا می‌کند. مثلاً در حدود ۶ سالگی، هوشبهر بیشتر از سنین قبل تثبیت می‌شود و با پیشرفت تحصیلی همستگی بالایی پیدا می‌کند.

۵- اصطلاح شناخت به فرآیندهای درونی ذهنی یا راه‌هایی که در آن‌ها اطلاعات پردازش می‌شوند، یعنی راه‌هایی که توسط آن‌ها به اطلاعات توجه می‌کنیم، آن‌ها را تشخیص می‌دهیم و به رمزدر می‌آوریم و در حافظه ذخیره می‌سازیم، هر وقت که نیاز داشته باشیم آن‌ها را از حافظه فرامی‌خوانیم و مورد استفاده قرار می‌دهیم، گفته می‌شود. فراشناخت نیز به دانش ما درباره‌ی فرآیندهای شناختی خودمان و چگونگی استفاده بهینه از آن‌ها برای رسیدن به هدف‌های یادگیری گفته می‌شود. به عبارت دیگر فراشناخت به دانش یا آگاهی فرد از نظام شناختی خود او یا به دانستن درباره دانستن گفته می‌شود. ویگوتسکی و فلاول هر دو بر مشارکت فعال و پذیرش تفاوت‌های فردی تأکید می‌کنند. ویگوتسکی بازی وانمود کردن را بستر اجتماعی ایده‌آلی برای پرورش دادن رشد شناختی در اوایل کودکی می‌دانست. به گفته ویگوتسکی کودکان هنگام بازی وانمود کردن، یاد می‌گیرند از عقاید درونی و مقررات اجتماعی و نه از تکانه‌های فوری خود پیروی کنند.

۶- گزینه «۱» توانایی سازگاری با محیط، توانایی یادگیری و حل مسأله، یکی از تعاریفی است که از هوش ارائه شده است. کلاً تعاریف هوش در سه طبقه قرار می‌گیرند:

۱- تعاریفی که بر سازگاری با محیط تأکید می‌کنند.

۲- تعاریفی که بر توانایی یادگیری متمرکزند.

۳- تعاریفی که بر تفکر انتزاعی تأکید می‌کنند.

۷- گزینه «۱» یکی از تعاریفی که از هوش ارائه شده است عبارت است از توانایی سازگاری فرد با محیط، یعنی تطبیق با موقعیت‌های جدید و ظرفیت تحمل و کنار آمدن با موقعیت‌های مختلف.

تعاریف دیگری نیز از هوش ارائه شده است که بر توانایی یادگیری و تفکر انتزاعی تأکید می‌کنند.

۸- ۱- آموزش مهارت‌های هیجانی: شناسایی و نامگذاری احساسات، ابراز احساسات، مدیریت احساسات، به تعویق انداختن کامیابی، کنترل هیجان‌ها، آگاهی یافتن از تفاوت‌های موجود میان احساسات و عمل

۲- آموزش مهارت‌های شناختی: صحبت با خود (اجرای گفتگوی درونی)، دریافتن و تفسیر نشانه‌های اجتماعی، استفاده از گام‌های مشخص برای حل مسائل و تصمیم‌گیری‌ها، درک نظرگاه دیگران، درک هنجارهای رفتاری، داشتن دیدگاهی مثبت به زندگی، خودآگاهی.

۳- آموزش مهارت‌های رفتاری: مهارت‌های غیرکلامی و کلامی

در اجرای این برنامه، اساتید و معلمان از شیوه‌های متفاوتی استفاده می‌کنند، اما نوعاً با شناخت هیجان‌ات آغاز می‌کنند و از دانش‌آموزان می‌خواهند در رابطه با احساسات مختلف خود فکر کنند و تا آن جا که می‌توانند در مقابل دوستانشان آن‌ها را توصیف کنند.

۹- گزینه «۴» رشد اجتماعی، تکامل روابط اجتماعی فرد است. رشد اجتماعی، مستلزم هماهنگی با گروه اجتماعی و پیروی از هنجارها و سنت‌های آنهاست. احساس وحدت با گروه اجتماعی، درک روابط متقابل میان اعضای آن و همکاری با دیگران، از دیگر ملزومات رشد اجتماعی است. برای رسیدن به رشد اجتماعی، کودکان می‌بایست علائق خود را دگرگون ساخته و شیوه‌های جدید رفتار را بیاموزند. به عبارت دیگر آنها باید توانایی سازگاری با موقعیت‌های جدید را به دست بیاورند. بنابراین هیچ کودکی را به هنگام تولد، نمی‌توان موجودی اجتماعی نامید، بلکه کودک می‌بایست چگونگی رفتار با دیگران و سازگاری اجتماعی را در اثر تماس با افراد بیاموزد.

فصل سیزدهم

«دوران نوجوانی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل سیزدهم

(سراسری ۷۵)

(۴) بدنی

(۳) جامعه‌پذیری

(۲) هوشی

(۱) ناپختگی عاطفی

۱- نوجوانان بزهکار چه تفاوتی با نوجوانان سالم دارند؟

(سراسری ۸۰)

(۴) وابسته

(۳) دیررس

(۲) زودرس

(۱) پیشرفته

۲- بر طبق آخرین تحقیقات، کدام نوع از انواع «هویت» به لحاظ آماری رو به فزونی است؟

(سراسری ۸۰)

(۴) سه

(۳) دو

(۲) یک

(۱) صفر

۳- به عقیده «سلمن» در فرآیند تحول «درک دیدگاه»، کودکان در چه مرحله‌ای هنوز نمی‌توانند بفهمند که نقطه‌نظرهای دیگری جز نقطه‌نظرهای خودشان نیز، می‌تواند وجود داشته باشد؟

(سراسری ۸۰)

(۴) هیپوفیز

(۳) تیروئید

(۲) اپی‌فیز

(۱) تیموس

۴- کدام غده، اگر ترشح نکند، رشد متوقف می‌شود و ترشح زیاد آن باعث غول‌پیکری می‌گردد؟

(سراسری ۸۰)

(۴) رشد سریع استخوان‌ها

(۳) بیماری روان‌تنی

(۲) کمبود ویتامین

(۱) تمارض

۵- دردی که معمولاً نوجوان در مفاصل خود احساس می‌کند نشانگر چیست؟

(سراسری ۸۰)

(۲) سطح استروژن در زنان نسبت به سال‌های قبل کاهش می‌یابد.

(۱) سطح آندروژن در مردان نسبت به سال‌های قبل کاهش می‌یابد.

(۳) نسبت سطح تستوسترون به استروژن در دخترها زیاد و در پسرها کم می‌شود. (۴) نسبت سطح استروژن به تستوسترون در دخترها زیاد و در پسرها کم می‌شود.

(سراسری ۸۰)

(۴) نسبت سطح استروژن به تستوسترون در دخترها زیاد و در پسرها کم می‌شود.

۷- پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد که درک کودکان در مورد «قصد اولیه» از انجام دادن کارها پیچیده‌تر از آن است که بی‌اثره اظهار می‌کند، به این معنا که:

(سراسری ۸۰)

(۱) کودکان قادرند در قضاوت‌های اخلاقی، حقوق خود و حقوق دیگران را همزمان در نظر گیرند.

(۲) عواقب کار برای کودکان خردسال تر اهمیت ندارد بلکه قصد و نیت افراد اهمیت دارد.

(۳) وقتی که عواقب کار مثبت است کودک خردسال (خردسال‌تر) برای کسی که قصد خوبی داشته، ارزش بیشتری قائل است.

(۴) وقتی عواقب کار منفی باشد، کودک خردسال‌تر به قصد و نیت افراد اهمیت نمی‌دهد یعنی قصد خود حائز اهمیت نیست.

(آزاد ۸۰)

۸- پاره‌ای از روانشناسان معتقدند که بیشتر نوجوانان تمایل به کسب تجربه‌های جدید و به ویژه اعمال خطرناک دارند. کدام یک از مفاهیم زیر در تبیین این ویژگی به کار رفته است؟

(آزاد ۸۰)

(۴) سخت‌روئی

(۳) خودشیفتگی

(۲) تماشای خیالی

(۱) افسانه شخصی

۹- یکی از ویژگی‌های زیر در بین دختران نوجوانی که زودتر از همسالان خود به بلوغ می‌رسند، بیشتر مشاهده شده است. این ویژگی کدام است؟

(آزاد ۸۰)

(۴) سلطه‌جویی بیشتر

(۳) عزت‌نفس پایین‌تر

(۲) عملکرد تحصیلی ضعیف‌تر

(۱) حس هم‌نواپی قوی‌تر

(سراسری ۸۱)

(۴) قضاوت اخلاقی

(۳) عملکرد اخلاقی

(۲) انگیزه‌ها

(۱) نیت

۱۰- در نظریه رشد اخلاقی کلبرگ، کدام یک از زمینه‌ها، مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد؟

(سراسری ۸۲)

(۴) قواعد مطلق و انعطاف‌ناپذیر

(۳) شرایط محیط زندگی

(۲) وضعیت ظاهری فرد

(۱) قصد و نیت افراد

۱۱- براساس نظر پیاز، کودکان قبل از (۱۱ سالگی در قضاوت اخلاقی‌شان چه چیزی را مدنظر قرار می‌دهند؟

(سراسری ۸۲)

(سراسری ۸۲)

(۴) سطح عرفی و مرحله سوم

(۳) سطح پیش عرفی و مرحله دوم

(۲) سطح پیش عرفی و مرحله یک

(۱) سطح عرفی و مرحله چهارم

۱۲- با توجه به نظریه رشد قضاوت اخلاقی کلبرگ، اگر فرد بگوید که دزدی یا تقلب کار نادرستی است و عاقبت دزد دستگیر و مجازات خواهد شد می‌توان او را در ..... قرار داد.

- ۱۳- قضاوت‌های اخلاقی کودک یا نوجوان «واقع‌گرا» بر چه مبنایی است؟
 (۱) نتیجه عمل (۲) نیت عمل (۳) نظر بزرگسالان (۴) هم‌نوایی با همسالان (سراسری ۸۳)
- ۱۴- در نظریه کلبِرگ، کودکی که به دلیل دریافت «پاداش» از دستورات والدین خود پیروی می‌کند، در کدام یک از مراحل رشد اخلاقی قرار دارد؟ (سراسری ۸۳)
 (۱) پیمان اجتماعی (۲) قانون و نظم (۳) ابزارگونه نسبی (۴) دختر خوب، پسر خوب
- ۱۵- مردان، قضاوت اخلاقی را چگونه مطرح می‌کنند؟
 (۱) دیدگاه و نظر شخصی خود (۲) براساس قوانین و مقررات (۳) اجبار در فکر دیگران بودن (۴) عدم ایجاد مزاحمت به دیگران (سراسری ۸۳)
- ۱۶- اساس رشد قضاوت اخلاقی کدام است؟
 (۱) رشد عاطفی (۲) رشد شناختی (۳) اعتقاد به آزادی (۴) اعتقاد به خودمختاری (سراسری ۸۳)
- ۱۷- زنان، مسائل اخلاقی را چگونه توصیف می‌کنند؟
 (۱) رعایت حقوق فرد و اجتماع (۲) اجبار در فکر دیگران بودن (۳) عمل کردن در چارچوب قانون (۴) زندگی براساس قوانین (سراسری ۸۳)
- ۱۸- خصوصیات و بازسازی شخصیت نوجوان در دو جهت مکمل و موازی شکل می‌گیرد. آن دو جهت کدام است؟ (سراسری ۸۳)
 (۱) عاطفی - عقلانی (۲) فردی - عاطفی (۳) فردی - اجتماعی (۴) فرهنگی - اجتماعی
- ۱۹- «شورش علیه شورش» یا مخالفت با خردمندی قراردادی نسل قبل، با کدام فرضیه مربوط به شکاف بین نسل‌ها توجیه می‌شود؟ (سراسری ۸۳)
 (۱) نسل (۲) سال‌های حساس (۳) طرد آیین (۴) ایدئولوژی
- ۲۰- در کدام یک از هویت‌های چهارگانه، نوجوان بحرانی تجربه نکرده است ولی نسبت به اهداف خاصی احساس تعهد می‌کند؟ (آزاد ۸۳)
 (۱) تعلیقی (۲) پیش‌رس (۳) کسب‌شده (۴) آشفته
- ۲۱- خودمرکزبینی از نظر پیاژه و دیوید ال‌کایند را توضیح داده و ویژگی‌های روانی نوجوانی را که مربوط به تفکر خودمرکزبینی است، توضیح دهید و مقایسه کنید.
 (دکتری - آزاد ۸۳)
- ۲۲- دانش‌آموزان دوره راهنمایی و اوایل دبیرستان به ویژگی‌های بدنی خود:
 (۱) بیشتر از ویژگی‌های عقلانی و اجتماعی اهمیت می‌دهند. (۲) کمتر از ویژگی‌های شخصیتی و اجتماعی اهمیت می‌دهند.
 (۳) کمتر از ویژگی‌های اخلاقی و اجتماعی اهمیت می‌دهند. (۴) معادل با ویژگی‌های عقلانی و اجتماعی اهمیت می‌دهند. (سراسری ۸۴)
- ۲۳- در چه سطحی از تحول، کودک را باید از لحاظ اخلاقی مطلقاً ناپیرو نامید؟ (سراسری ۸۴)
 (۱) پیش‌عملیاتی (۲) حسی - حرکتی (۳) عملیاتی عینی (۴) عملیاتی صوری
- ۲۴- به نظر کدام یک از محققان، انتقاد از افراد صاحب قدرت، تمایل به مجادله، توجه به خود، خودمحوری در دوره نوجوانی ایجاد می‌گردد؟ (آزاد ۸۴)
 (۱) پت مور (۲) ال‌کایند (۳) آنا فروید (۴) برونر
- ۲۵- در کدام مرحله از رشد اخلاقی کلبِرگ کودکان تصمیم‌های اخلاقی را براساس آنچه فکر می‌کنند دیگران درباره آن‌ها می‌اندیشند و نه براساس مسائل صرفاً اخلاقی اتخاذ می‌کنند؟ (آزاد ۸۴)
 (۱) سطح پس‌اخلاقی (۲) سطح پیش‌اخلاقی (۳) سطح قراردادی (۴) هیچکدام
- ۲۶- تغییرات روانی در دوران نوجوانی را توضیح داده و نظریه آن‌افروید را در این مورد ذکر کنید. (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۲۷- دیدگاه کلبِرگ و پیاژه را در مورد رشد اخلاقی توضیح داده و یک مثال برای مرحله ۴ کلبِرگ ذکر کنید. (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۲۸- قضاوت اخلاقی بر مبنای «نتیجه عمل» در چه سنی اتفاق می‌افتد؟ (سراسری ۸۵)
 (۱) مرحله اول عرفی (۲) مرحله دوم عرفی (۳) مرحله اول پیش‌عرفی (۴) مرحله دوم پیش‌عرفی

- ۲۹- اعتقاد به برابری حقوق انسان‌ها و احترام به مقام انسان‌ها فرد را در کدام مرحله از مراحل کلبه‌گ قرار می‌دهد؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) سوم (۲) چهارم (۳) پنجم (۴) ششم
- ۳۰- در چه سطحی از تحول ذاتی، کودک از نظر اخلاقی ناپیرو است؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) پیش‌عملیاتی (۲) عملیات عینی (۳) حسی - حرکتی (۴) عملیاتی صوری
- ۳۱- فردی که از نظر تحول اخلاقی لارنس کلبه‌گ در مرحله پیش‌عرفی است، احتمالاً در کدام یک از مراحل رشدی نظریه روانی - اجتماعی است؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) هویت - سردرگمی (۲) صمیمیت - کناره‌گیری (۳) کارآیی - احساس حقارت (۴) زاینده‌گی - درخودفرورفتگی
- ۳۲- یک کودک خود - مدار در حل مسائل اخلاقی دارای قضاوتی بر مبنای ..... است. (سراسری ۸۵)
- (۱) قوانین اجتماعی (۲) نتیجه عمل (۳) معیارهای اخلاقی (۴) قصد و نیت عمل
- ۳۳- به استثنای مفهوم ..... سایر مفاهیم زیر عمدتاً در مورد تحول در دوران نوجوانی به کار رفته‌اند. (آزاد ۸۵)
- (۱) جامعه‌ی ناوابسته به سن (AGEIRRELEVANT SOCIETY) (۲) پندار شخصی (PERSONAL FABEL) (۳) تماشاچی خیالی (IMAGINARY AUDIENCE) (۴) افسانه سیندرلا (CINDERELLA FABEL)
- ۳۴- تغییرات روانی - عاطفی و اجتماعی دوره نوجوانی را توضیح داده و نظریه آنافرید را در این مورد بنویسید. (دکتری - آزاد ۸۵)
- ۳۵- اگر فردی تلاش کند در چشم دیگران شخص خوبی جلوه کند، براساس نظریه رشد اخلاقی کلبه‌گ در چه مرحله‌ای قرار دارد؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) مرحله دوم اخلاق عرفی (۲) مرحله اول اخلاق عرفی (۳) مرحله اول اخلاق پس‌عرفی (۴) مرحله دوم اخلاق پیش‌عرفی
- ۳۶- وقتی یک نوجوان نسبت به اهداف خود احساس تعهد می‌کند ولی عملاً بحرانی را تجربه نکند احتمالاً هویت ..... دارد. (سراسری ۸۶)
- (۱) کسب‌شده (۲) تعلیقی (۳) پیش‌رس (۴) مغشوش
- ۳۷- نظریه اخلاقی لارنس کلبه‌گ بر کدام یک از مفاهیم زیر استوار است؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) عدالت (۲) صمیمیت (۳) مسئولیت (۴) مراقبت
- ۳۸- در نظریه‌ی کلبه‌گ پیروی از فرمان بزرگسالان به‌منظور دریافت پاداش در کدام یک از مراحل تحول دیده می‌شود؟ (سراسری ۸۶)
- (۱) پیمان اجتماعی (۲) دختر خوب، پسر خوب (۳) قانون و نظم (۴) ابزار گونه‌ی نسبی
- ۳۹- آرنولد باس و رابرت پلامین در مطالعات خود بر روی کودکان دریافتند که صفت ..... زمینه‌موروثی قابل ملاحظه‌ای دارد. (سراسری ۸۶)
- (۱) پرخاشگری (۲) خویش‌داری (۳) خودجوشی (۴) مردم‌آمیزی
- ۴۰- از نظر کلبه‌گ استدلال اخلاقی براساس جهت‌گیری متمرکز بر قانون و نظم در کدام سطح و مرحله انجام می‌گیرد؟ (آزاد ۸۶)
- (۱) سطح عرفی و مرحله‌ی ۳ (۲) سطح فراعرفی و مرحله‌ی ۵ (۳) سطح پیش‌عرفی و مرحله‌ی ۲ (۴) سطح عرفی و مرحله‌ی ۴
- ۴۱- قضاوت‌های فرد در «اخلاق واقع‌گرا» بر چه اساسی آمده است؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) اطاعت از همسالان (۲) پیامد عمل (۳) نیت عمل (۴) همنوایی با بزرگسالان
- ۴۲- «کلبه‌گ» مرحله‌ای را که به دلیل دریافت پاداش از مقررات پیروی می‌کند، چه می‌نامد؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) ابزار گونه نسبی (۲) پیمان اجتماعی (۳) تعامل اجتماعی (۴) دختر خوب - پسر خوب
- ۴۳- آن دسته از نوجوانانی که برای استقرار هویت خود تلاش نموده ولی هنوز به اهداف مشخصی پایبند نیستند، در کدام وضعیت هویتی قرار می‌گیرند؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) پراکنده (۲) پیش‌رس (۳) تعلیقی (۴) کسب‌شده
- ۴۴- نظریه دیوید ال‌کاینند (DAVID ELKIND) را در مورد خودمرکزبینی نوجوانان و پیامدهای روان‌شناختی آن تشریح کنید. (دکتری - آزاد ۸۷)

- ۴۵- کدام یک از گزینه‌های زیر جزئی از مؤلفه‌های قضاوت اخلاقی کودکان در دوره اخلاق خودپیرو (autonomous) است؟ (سراسری ۸۸)
- (۱) باور به مجازات طبیعی یا خود به خودی
(۲) تأکید بر نیت عمل تا پیامد عمل
(۳) مطلق‌نگری در مقابل نسبی‌نگری
(۴) اعتقاد به عمل مقابل به مثل
- ۴۶- به اعتقاد دیوید ال‌کاینده ظهور افسانه‌های شخصی (personal fabel) در نوجوانان ناشی از کدام ویژگی این دوره از تحول است؟ (سراسری ۸۸)
- (۱) شکاف نسل
(۲) ابهام نقش
(۳) خودشیفتگی
(۴) خودمحوری
- ۴۷- در بین دخترانی که به اختلال بی‌اشتهایی روانی مبتلا می‌شوند، کدام ویژگی بیشتر مشاهده شده است؟ (سراسری ۸۸)
- (۱) سلطه‌جویی
(۲) کمال‌طلبی
(۳) خودشیفتگی
(۴) رقابت‌جویی
- ۴۸- براساس نظریه ال‌کاینده، کدام یک از ویژگی‌های زیر ناشی از تفکر خود مرکز بینی دوران نوجوانی نمی‌باشد؟ (آزاد ۸۸)
- (۱) تمایل به مجادله
(۲) دوگانگی در فکر و عمل
(۳) بلاتصمیمی
(۴) توجه به نیازهای دیگران
- ۴۹- کدام یک از ویژگی‌های زیر نتیجه تشدید خود میان‌بینی در دوران نوجوانی است؟ (سراسری ۸۹)
- (۱) عشق شهوانی
(۲) درخودماندگی
(۳) خویش‌تن‌داری
(۴) مخاطب خیالی
- ۵۰- کدام جمله در مورد نوجوانی صحیح است؟ (سراسری ۸۹)
- (۱) نوجوانی را می‌توان به عنوان یک بحران عمومی تلقی کرد.
(۲) دگرگونی رفتار در نوجوانی موقتی و زودگذر است.
(۳) نوجوانی زمینه را برای بروز بحران آماده می‌کند.
(۴) احساس مثبت از «خود» در نوجوانی حاصل تغییرات همه جانبه است.
- ۵۱- تأکید بر اهمیت رابطه دوستی در نوجوانی و نقش آن در تعاملات آینده فرد از مؤلفه‌های مهم کدام نظریه به شمار می‌آید؟ (سراسری ۸۹)
- (۱) مارگارت ماehler
(۲) جان بالبی
(۳) لوویگوتسکی
(۴) هاری سالیوان
- ۵۲- کدام یک از موارد زیر با «هویت مغشوش» هماهنگ است؟ (سراسری ۸۹)
- (۱) هویت زودرس
(۲) بحران هویت
(۳) آشفتگی نقش
(۴) هویت دیررس
- ۵۳- کدام یک از ویژگی‌های زیر از نظر دیوید ال‌کاینده جزو خصوصیات دوران نوجوانی محسوب می‌شود؟ (آزاد ۸۹)
- (۱) عقلایی کردن غرایز
(۲) پذیرش ممنوعیت و خودداری افراطی
(۳) توجه به خود
(۴) خلاقیت
- ۵۴- عدم ثبات دوستی در نوجوانان، ناشی از کدام مورد است؟ (سراسری ۹۰)
- (۱) عوامل اجتماعی نخستین
(۲) متغیر بودن تصویر نوجوان از خود
(۳) نحوه تعامل نوجوانان با دیگران
(۴) بی‌ثباتی شرایط اجتماعی
- ۵۵- از نظر «پیاژه» کودک در مرحله‌ی پیش‌عملیاتی، دارای کدام ویژگی‌های اخلاقی است؟ (سراسری ۹۰)
- (۱) واقع‌گرا و ناپیرو
(۲) دیگرپیرو و نسبی‌گرا
(۳) خودپیرو و نسبی‌گرا
(۴) دیگرپیرو و واقع‌گرا
- ۵۶- مفهوم مطلق‌گرایی اخلاقی پیاژه با کدام یک از سطوح رشد اخلاقی کلبیرگ همخوانی دارد؟ (آزاد ۹۰)
- (۱) سطح متعارف
(۲) سطح پس‌عرف
(۳) سطح پیش‌عرف
(۴) سطح اعتماد - عدم اعتماد
- ۵۷- جهش رشد (growth spurt) در چه زمینه‌ای و در چه وهله‌ای اتفاق می‌افتد؟ (دکتری ۹۰)
- (۱) افزایش سریع تناسب بدن و ترکیب عضله - چربی در بلوغ
(۲) افزایش سریع قد و وزن در پایان بلوغ
(۳) افزایش سریع قد و تغییر در ترکیب عضله - چربی در آغاز بلوغ
(۴) افزایش سریع قد و وزن در آغاز بلوغ
- ۵۸- افراد متعصب و انعطاف‌ناپذیر و کسانی که تعهدات خود را به صورت دفاعی به کار می‌برند و هرگونه اختلاف عقیده‌ای را تهدید تلقی می‌کنند، از چه نوع هویتی برخوردارند؟ (دکتری ۹۰)
- (۱) ضبط هویت
(۲) پراکندگی هویت
(۳) وقفه در هویت
(۴) کسب هویت

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنگوری فصل سیزدهم

۱- گزینه «۱» از عوامل زمینه‌ساز بزهکاری می‌توان فقر اقتصادی، ساختار اجتماعی سست، انسجام‌های خانوادگی ضعیف، ویژگی‌های شخصیتی، استعدادها، موروثی و نوع روابط خانوادگی را نام برد. از خصوصیات که معمولاً بین بزهکاران دیده می‌شود می‌توان جسارت اجتماعی، نافرمانی، عدم انگیزه‌ی پیشرفت، خصومت، بدبینی، رفتار مخرب و فقدان خویشتنداری را مطرح کرد. معمولاً افراد بزهکار هوشبهر متوسط دارند. از ویژگی‌های خانواده‌های افراد بزهکار می‌توان به فقدان ارتباط صمیمی و کمبود محبت اشاره کرد که همان ناپختگی عاطفی را برای این نوجوانان به ارمغان می‌آورد.

۲- گزینه «۳» با توجه به پژوهش‌های انجام شده هویت دیررس از لحاظ آماری رو به فزونی است.

۳- گزینه «۱» مراحل درک دیگران از نظر سلمن عبارت است از:

سطح ۰: درک دیگران نامتمايز (۶-۳ سالگی): کودکان می‌توانند بفهمند که آن‌ها و دیگران می‌توانند افکار و احساسات متفاوتی داشته باشند، اما معمولاً این دو را قاطی می‌کنند و نمی‌توانند درک کنند که نقطه‌نظری به غیر از نقطه‌نظر خودشان وجود داشته باشد.

سطح ۱: درک دیگران اجتماعی - اطلاعاتی (۹-۴ سالگی): به مرور زمان می‌فهمند که افراد می‌توانند یک رویداد واحد را به شیوه‌های متفاوتی تعبیر کنند و علت وجود دیدگاه‌های متفاوت، اطلاعات متفاوت است.

سطح ۲: درک دیگران خودنگرانه (نفس‌نگری، ۱۲-۷ سالگی): در این سطح، کودکان می‌توانند «پا توی کفش دیگران بگذارند» و افکار، احساسات و رفتار خودشان را از نقطه‌نظر دیگران در نظر بگیرند.

سطح ۳: درک دیگران شخص ثالث (۱۵-۱۰ سالگی): از موقعیت ۲ نفره فراتر می‌روند و تجسم می‌کنند که یک فرد ثالث چگونه آن‌ها را ارزیابی می‌کند.

سطح ۴: درک دیگران به صورت اجتماعی (۱۴ سالگی تا بزرگسالی): در این سطح، افراد درک می‌کنند که دیدگاه شخص ثالث هم می‌تواند تحت‌تأثیر ارزش‌های اجتماعی و نظام‌های بزرگ‌تر باشد.

۴- گزینه «۴» هیپوفیز مهم‌ترین غده رشد و تشکیل شده از دو بخش پیشین و پسین است. هورمون رشد (GH) از هیپوفیز ترشح می‌شود که اگر این غده ترشح نکند، رشد متوقف می‌شود. ترشح بیش از حد هیپوفیز منجر به غول‌پیکری و رشد بیش از اندازه اندام‌های بدن می‌شود.

۵- گزینه «۴» اولین نشانه بیرونی بلوغ جنسی، افزایش سریع قد و وزن است که جهش رشدی نامیده می‌شود. ترشح هورمون رشد (GH) و تیروکسین در بلوغ، منجر به افزایش فوق‌العاده رشد بدن و رشد استخوان‌ها می‌شود. بنابراین درد مفاصل نوجوانان ناشی از رشد سریع استخوان‌های آن‌هاست و ناشی از «کمبود ویتامین» نمی‌باشد (رد گزینه ۲). درد استخوان‌های آن‌ها علت روان‌شناختی ندارد که بخواهیم آن را «بیماری روان‌تنی» بنامیم (رد گزینه ۳). همچنین درد مفاصل آن‌ها دردی است واقعی و به دنبال به دست آوردن هدفی نیست که بتوانیم آن را «تمارض» بنامیم (رد گزینه ۴).

۶- گزینه «۴» استروژن‌ها، هورمون‌های زنانه و آندروژن‌ها، هورمون‌های مردانه هستند. هر دو نوع هورمون در مردها و زن‌ها وجود دارد. اما با مقدارهای متفاوت. سطح آندروژن به خصوص تستوسترون در مردان هنگام بلوغ افزایش پیدا می‌کند که باعث رشد عضلانی، افزایش موی بدن و صورت و سایر ویژگی‌های مردانه می‌شود (رد گزینه ۱). سطح استروژن در دختران، هنگام بلوغ افزایش پیدا می‌کند. استروژن که از تخمدان‌ها آزاد می‌شود باعث رشد پستان‌ها، رحم و مهبل می‌شود، بنابراین گزینه (۲) نیز غلط است.

گزینه (۳) نیز غلط می‌باشد، چراکه هنگام بلوغ نسبت تستوسترون به استروژن در پسرها زیاد می‌شود نه دخترها.

۷- گزینه «۳» پیازه معتقد است که کودکان خردسال در قضاوت اخلاقی خود قصد و نیت اعمال را در نظر نمی‌گیرند. مثلاً کودکی که یک لیوان را از قصد شکسته، گناه کمتری نسبت به کودکی که سینی لیوان‌ها اتفاقی از دستش افتاده، مرتکب شده است. اما پژوهش‌ها نشان داده است که کودکان خردسال وقتی عواقب کار مثبت باشد، برای کسی که قصد خوبی داشته، ارزش بیشتری قائلند.

۸- گزینه «۱» براساس نظریه‌ی پیازه، یکی از ویژگی‌های عمده‌ی کودکان دوره‌ی پیش‌عملیاتی، تفکر خود مرکزبینی آنهاست؛ یعنی کودکان بزرگ‌تر به تدریج می‌توانند دیدگاه دیگران را درک کنند. با این حال، در بسیاری از نوجوانان نیز به نوعی تفکر خودمرکزبینی مشاهده می‌شود، هرچند که ماهیت خود مرکزبینی آن‌ها با کودکان متفاوت است. دیوید ال‌کاینند، بعضی از ویژگی‌های روانی نوجوانان را که نشان دهنده‌ی تفکر خودمرکزبینی آن‌هاست، بیان می‌دارد:

۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت: نوجوانان برخلاف سنین کودکی، تمام نظرات و عقاید افراد صاحب قدرت مثل معلمان و والدین را قبول ندارند.

۲- تمایل به مجادله: نوجوانان در زمینه‌های مختلف به جر و بحث و «فلسفه‌بافی» می‌پردازند.

۳- توجه خود: نوجوانان فکر می‌کنند که همیشه دیگران نظاره‌گر دقیق آن‌ها هستند. این مفهوم با اصطلاح «تماشاچی خیالی» مطابقت دارد.

۴- خودمحوری: این ویژگی حاکی از «افسانه‌ی شخصی» نوجوانان است. بدین معنی که آن‌ها فکر می‌کنند از همه‌ی حوادث و خطرات مصون هستند. این ویژگی عامل خطرپذیری‌های متعدد نوجوانان است.

۵- بلا تصمیمی: نوجوانان در زمینه‌های مختلف دچار دوگانگی‌های شدید می‌شوند.

۶- دوگانگی در فکر و عمل: بسیاری از نوجوانان به گونه‌ای متفاوت با آنچه که به آن اعتقاد دارند عمل می‌کنند؛ مثلاً در راهپیمایی اعتراض به آلودگی محیط زیست شرکت می‌کنند و در مقابل به مصرف دخانیات ادامه می‌دهند.

۹- **گزینه ۳** معمولاً دخترانی که نسبت به همسالان خود بلوغ زودرسی دارند درون‌گراترند، عزت‌نفس پایین‌تری دارند و خجالتی هستند اما پسرانی که بلوغ زودرس دارند، عزت‌نفس بیشتری دارند و معمولاً نزد همسالان خود محبوب‌ترند.

۱۰- **گزینه ۴** یکی از انتقادهایی که بر نظریه کلبه‌گ‌ها وارد شده است، این است که این نظریه فقط قضاوت اخلاقی و تأکید افراد بر نیات یا انگیزه‌ها را مدنظر قرار می‌دهد. در حالی که ممکن است پاسخ‌های افراد با عملکرد اخلاقی آن‌ها متفاوت باشد.

۱۱- **گزینه ۴** پیازه شش سال اول زندگی را دوره «پیش اخلاقی» نامیده است، چرا که کودک تا قبل از شروع دبستان آگاهی چندانی از اصول اخلاقی ندارد و موجود اخلاقی به حساب نمی‌آید. بین ۶ تا ۱۰ سالگی، کودکان در مرحله‌ی «اخلاق دیگرپیرو» قرار دارند. آن‌ها در این مرحله قواعد مطلق و انعطاف‌ناپذیری که به وسیله والدین و دیگر صاحبان قدرت وضع شده است را مدنظر قرار می‌دهند. پیامد عمل را مهم‌تر از نیت و قصد افراد می‌دانند. از حدود ۱۰-۱۱ سالگی، کودکان در مرحله «اخلاق خودپیرو» قرار می‌گیرند. ماهیت قراردادی قوانین را می‌پذیرند و می‌توانند قبول کنند که برخی قوانین، بر حسب شرایط تغییر می‌کنند. در قضاوت اخلاقی خود، نیت و قصد افراد را در نظر می‌گیرند نه پیامد اعمال را. عبور از این مراحل اخلاقی، مستلزم رشد شناختی و تجارب اجتماعی است.

۱۲- **گزینه ۲** در مرحله ۱ سطح پیش‌عرفی، معیار اخلاقی، گریز از مجازات و تنبیه است. در مرحله ۲ سطح پیش‌عرفی، معیار اخلاقی، کسب منفعت و پاداش است.

در مرحله ۳ سطح عرفی، معیار اخلاقی، کسب تأیید و تحسین از سوی دیگران است.

در مرحله ۴ سطح عرفی، معیار اخلاقی، حفظ نظم و قانون اجتماعی و انجام وظیفه در برابر قانون است.

۱۳- **گزینه ۱** قضاوت‌های اخلاقی افراد «واقع‌گرا» مبتنی بر نتیجه‌ی عمل است. این افراد، مطلق‌نگر هستند و به صورت انعطاف‌ناپذیر به واقعیت نگاه می‌کنند اما قضاوت اخلاقی افراد «نسبی‌گرا» انعطاف‌پذیر است و نیت عمل فرد در نظر گرفته می‌شود.

۱۴- **گزینه ۳** مرحله‌ی «ابزارگونه نسبی» در سطح پیش‌عرفی که کلبه‌گ مطرح می‌کند، قرار دارد. در سطح اخلاقی پیش‌عرفی، دو مرحله وجود دارد. در هر دو مرحله، اطاعت از معیارهای اخلاقی به عنوان ابزاری برای رسیدن به هدف در نظر گرفته می‌شود. در مرحله اول، ابزاری برای گریز از مجازات و در مرحله دوم، ابزاری برای به دست آوردن پاداش و منفعت به حساب می‌آید.

۱۵- **گزینه ۲** مردان معمولاً قضاوت اخلاقی خود را براساس قانون و مقررات بیان می‌کنند. اما زن‌ها، علاوه بر نظر شخصی خود، دیگران و نظرات آن‌ها را نیز در نظر می‌گیرند.

۱۶- **گزینه ۲** تحول شناختی و رشد اخلاقی، پیوندی تنگاتنگ دارند. همراه با رشد شناختی، کودکان و نوجوانان، تغییرات اخلاقی پیدا می‌کنند. بنابراین اساس رشد اخلاقی، رشد شناختی می‌باشد.

۱۷- **گزینه ۲** مردان معمولاً قضاوت اخلاقی خود را براساس قانون و مقررات بیان می‌کنند. برخلاف زنان که علاوه بر نظر شخصی خود، همیشه به فکر دیگران و نظرات آن‌ها نیز هستند. در واقع در قضاوت اخلاقی زنان، اجبار در فکر دیگران بودن، موج می‌زند.

۱۸- **گزینه ۱** بازسازی شخصیت نوجوانان در دو جهت مکمل شکل می‌گیرد و آن دو جهت عبارتند از: عاطفی و عقلانی.

۱۹- **گزینه ۳** شکاف نسل عبارت است از اختلاف عمیق بین ارزش‌ها و نگرش‌های دو نسل مختلف. تفاوت ارزشی میان والدین و نوجوانان تا حد زیادی وابسته به اختلاف سن آنهاست. چرا که نوجوان بیشتر به آینده خود فکر می‌کند اما والدین میانسال درگیر حل مشکلات جاری هستند. در یکی از فرضیات مربوط به شکاف نسل‌ها به نام «طرز آیین»، نوجوان با تمام اصول قراردادی نسل قبل (والدین) مخالفت می‌کند که شورش علیه شورش خوانده می‌شود.

۲۰- **گزینه ۲** جیمز مارسیا، در مصاحبه‌ای نیمه ساختاریافته، ۴ نوع هویت را در جوانان مطرح کرده است. افرادی که بحران هویت را با موفقیت پشت‌سر گذاشته‌اند و به اهداف معینی معتقدند دارای «هویت کسب‌شده» می‌باشند. افرادی که بحران هویت نداشته‌اند اما به اهداف معینی معتقدند، دارای «هویت پیش‌رس» می‌باشند. آن‌هایی که نه بحرانی را گذرانده‌اند و نه به اهداف خاصی معتقدند، دچار «ابهام هویت» هستند و آن‌هایی که در حال تلاش برای کسب هویت هستند در حالت «وقفه» یا «خویش‌نمایی» به سر می‌برند.

۲۱- **پیاژه** خودم‌رکزی‌بینی را در سه دوره‌ی تحول مطرح می‌کند:

الف) خودم‌رکزی‌بینی در سطح حسی - حرکتی: در دوران نوزادی و شیرخوارگی، کودک نمی‌تواند بین آنچه مربوط به اعمال خود اوست و آنچه به اشیاء یا اشخاص بیرونی تعلق دارد، جدایی قائل شود. او در یک جهان بدون شیء دائم و بدون وجود هشپاری نسبت به «من» خویش زندگی می‌کند.
ب) خودم‌رکزی‌بینی در سطح عملیات عینی: با پدیدار شدن زبان، کنش رمزی و قدرت تجسم، خودم‌رکزی‌بینی به صورت عدم تمایز نسبی ابتدایی بین نقطه‌نظر خود و نقطه‌نظر دیگران پدیدار می‌گردد. به عبارت دیگر، خودم‌رکزی‌بینی به صورت عدم تمایز نسبی بین فاعلی و عینی (در چارچوب تجسمی و نه روان‌بنه‌های حسی - حرکتی) به وجود می‌آید. اما با هماهنگی که در سطح عملیاتی عینی (۷-۸ سالگی) اتفاق می‌افتد، کودک می‌تواند به صورت عینی به پیوندهای موجود بین طبقه‌ها، رابطه‌ها و عددها بیندیشد و هم به صورت بین فردی به عمل بپردازد. خودم‌رکزی‌بینی در نیم‌دوره‌ی پیش‌عملیاتی به اشکال مختلف مستقیم، غیرمستقیم و اجتماعی پدیدار می‌گردد.

خودم‌رکزی‌بینی فضایی: کودک تنها دید خود را در نظر می‌گیرد و نمی‌تواند وضعیت را از دید دیگران ببیند.

خودم‌رکزی‌بینی زمانی: کودک بزرگ و کوچک بودن را برحسب قد و وزن تخمین می‌زند.

خودم‌رکزی‌بینی علی: کودک فکر می‌کند که همه چیز برای غایتی به وجود آمده‌اند. مثلاً خورشید در روز برای این است که انسان بتواند ببیند و دلیل دیگری ندارد.

جاندار پنداری: کودک همه‌ی موجودات بی‌جان را جاندار می‌پندارد.

ساخته‌پنداری: کودک فکر می‌کند که تمام اشیاء و پدیده‌های طبیعی توسط انسان یا خدا به وجود آمده‌اند.

غایبی‌انگاری: علیت برای کودک به صورت یک غایت روانشناختی است که واجد جنبه‌ی علی و غایبی است. مثلاً کودک فکر می‌کند که خدا رؤیایاها را برای ما فرستاده است، چون کارهایی کرده‌ایم که نباید می‌کردیم.

علیت سحری - پدیده‌ای‌نگر: براساس این نوع از غایبی‌انگاری، هر چیزی ممکن است چیز دیگری را به وجود آورد. مثلاً اگر دو چیز در مجاورت یکدیگر باشند می‌تواند رابطه‌ی علی بین آن‌ها وجود داشته باشد.

واقع‌پنداری: محتوای هشپاری کودک به صورت اشیاء در نظر گرفته می‌شوند. مثلاً رویایاها در سر انسان قرار گرفته‌اند و وقتی انسان می‌خواهد روی بالش قرار می‌گیرند.

خودبینی اجتماعی: کودکان نمی‌توانند به رعایت تقابل در روابط بین فردی بپردازند.

ج) خودم‌رکزی‌بینی در سطح انتزاعی: این سطح از خودم‌رکزی‌بینی در نوجوانی مشاهده می‌شود، بدین‌صورت که نوجوان فقط در جستجوی سازش دادن من خویش با محیط اجتماعی نیست بلکه می‌خواهد محیط را با من خویش سازگار کند.

دیوید الکايند ویژگی‌های روانی نوجوانان را که حاکی از تفکر خودم‌رکزی‌بینی آنهاست به شرح زیر بیان می‌دارد:

۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت: از آن‌جایی که نوجوانان دنیا را به صورت بدون نقص در نظر می‌گیرند ممکن است افراد صاحب قدرت مثل والدین و معلمان دیگر از نظر آنها صاحب قدرت نباشند و افراد بی‌نقص به حساب نیایند.

۲- تمایل به مجادله: نوجوانان به بحث‌های مذهبی، فلسفی، سیاسی، اقتصادی و... روی می‌آورند. آنها فریاد این تمایل نوجوانان را نوعی مکانیسم دفاعی به نام «فلسفه‌بافی یا عقلی‌سازی» می‌داند.

۳- توجه به خود: این مفهوم تحت عنوان **تماشاگران خیالی** مطرح شده است. نوجوانان فکر می‌کنند دیگران آنها را زیر ذره‌بین نگاه می‌کنند.

۴- خودمحوری: نوجوانان به نوعی **افسانه‌ی شخصی** معتقدند به طوری که خود را از قواعد حاکم بر طبیعت و جهان جدا می‌بینند و فکر می‌کنند اتفاقی برای آنها نخواهد افتاد. مثلاً با سرعت غیرمجاز رانندگی می‌کنند، مواد مخدر مصرف می‌کنند و ...

۶- دوگانگی در فکر و عمل: نوجوانان گاهی در تفکیک واقعیت از خیال دچار مشکل می‌شوند و فکر می‌کنند افکار آن‌ها عین واقعیت است. دو ویژگی روانی نوجوانان اعتقاد به تماشاگران خیالی و افسانه‌های شخصی است که توضیح داده شد.

۲۲- گزینه ۱ معمولاً نوجوانان، به بسیاری از تغییرات در بدن خود حساسیت بیش از حد پیدا می‌کنند. پسران آرزوی قد بلندتر و هیكل عضلانی‌تر دارند و دختران آرزوی زیبایی، بدنی متناسب و پوستی لطیف. به طور معمول، دختران در مقایسه با پسران بیشتر به قیافه‌ی خود حساس‌اند و درصد افسردگی دختران به همین علت در نوجوانی افزایش می‌یابد. به طور کلی نوجوانان در سنین راهنمایی و اوایل دبیرستان به ویژگی‌های بدنی، بیشتر از ویژگی‌های عقلانی و اجتماعی اهمیت می‌دهند.

۲۳- گزینه ۲ کودک در مرحله‌ی حسی - حرکتی از نظر اخلاقی مطلقاً ناپیرو است. در واقع در این مرحله، رفتارهای «مهار یافته» شکل نگرفته است. کودک خود میان‌بین است؛ یعنی نمی‌تواند بین خود و آنچه جدا از اوست تمایزی قائل شود. در مرحله‌ی پیش عملیاتی، کم‌کم ناپیروی اخلاقی، جای خود را به دیگر پیروی یا پذیرش اخلاقی که مصدر آن بزرگسالان هستند، می‌دهد. تقریباً از ۱۳ سالگی به بعد یعنی در مرحله‌ی عملیاتی صوری، فرد به اخلاق خودپیرو دست می‌یابد. در این مرحله است که فرد برای اولین بار، به تعارض بین دو هنجار در جامعه آگاه می‌شود و سعی می‌کند یکی از آن‌ها را انتخاب کند.

۲۴- گزینه ۲ دیوید ال‌کابند، در نظریه‌ی خود، خودمرکزبینی نوجوانان را حاکی از ۶ ویژگی زیر می‌داند:
۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت ۲- تمایل به مجادله ۳- توجه به خود ۴- خودمحوری ۵- بلاتصمیمی ۶- دوگانگی در فکر و عمل.

۲۵- گزینه ۳ مرحله‌ی کسب تأیید و تحسین از جانب دیگران، در سطح اخلاقی قراردادی قرار دارد. بنابراین گزینه‌ی ۳ صحیح می‌باشد. در این مرحله، عملی که تأیید دیگران را به دنبال داشته باشد، از نظر اخلاقی قابل دفاع است.

۲۶ بسیاری از نوجوانان به تغییراتی که در خود می‌بینند بسیار حساسیت و اشتغال ذهنی پیدا می‌کنند. پسران آرزوی قد بلندتر و شانه‌های عریض‌تر دارند. در مقابل دختران خواهان زیبایی بیشتر، بدنی مناسب‌تر و پوستی لطیف‌تر هستند. از طرف دیگر داشتن ویژگی‌هایی که به نظر آنان بیشتر به جنس مخالف شبیه باشد، آن‌ها را دچار اضطراب و تشویش می‌کند. به طور کلی دختران نسبت به پسران به قیافه‌ی خود حساس‌ترند و شاید به همین دلیل است که درصد افسردگی در دختران نوجوان افزایش می‌یابد. قبل از بلوغ، درصد افسردگی در دختران و پسران برابر است اما در ۱۴ سالگی، نسبت افسردگی در دختران به دو برابر میزان افسردگی پسران می‌رسد. معمولاً پسرانی که بلوغ زودرس دارند در میان همسالان خود محبوب‌ترند و احتمال رهبری آن‌ها در گروه همسالان بیشتر است. همچنین آن‌ها آرام‌تر، باوقارتر و با اعتماد به نفس بیشتری هستند. به عکس، پسرانی که بلوغ دیررس دارند، غالباً احساس بی‌کفایتی، طردشدگی و سلطه‌پذیری نشان می‌دهند. آن‌ها متکی‌تر و پرخاشگ‌تر هستند و احساس امنیت کمتری می‌کنند. آن‌ها بیشتر علیه والدین خود عصیان می‌کنند و برای خود ارزش کمتری قائل‌اند. این پسران معمولاً با حرف زدن زیاد و انجام رفتارهای تکانشی، خواهان جلب توجه بیشتری هستند. جنبه‌های مثبت و منفی تأثیر بلوغ زودرس و دیررس در میان دختران چندان روشن نیست. آنچه مسلم است، برخلاف پسران، بسیاری از دختران تمایلی به بلوغ زودرس ندارند، بلکه خواهان آنند که بلوغ به موقع داشته باشند. شواهد نشان می‌دهد دخترانی که بلوغ زودرس دارند، درون‌گراتر و خجالتی‌ترند و از رفتارهای اجتماعی ضعیف‌تری برخوردارند و عزت‌نفس پایین‌تری دارند. دخترانی که بلوغ دیررس دارند، همانند پسران دیررس، در مورد رشد جسمانی خود دچار اضطراب و نگرانی می‌شوند. با وجود این تأثیر روانی بلوغ زودرس در دختران نوجوان به شدت پسران نیست.
آنا فروید دو مکانیسم دفاعی اختصاصی را در دوران نوجوانی مشخص می‌کند که به منظور متوقف ساختن دلهره‌ی وابسته به هجوم توقعات کشاننده‌ای جدید به کار می‌افتند:

۱- ریاضت‌طلبی: به منظور طرد تمامی کشاننده‌های جنسی و امتناع از هر چیزی است که می‌تواند لذتی فراهم آورد.
۲- عقلی‌سازی: در عقلی‌سازی نوجوان به جای این که از کشاننده‌ها فرار کند، رغبت و تمایل خود را به سمت آن‌ها معطوف می‌سازد. اما این توجه صرفاً جنبه‌ی انتزاعی و عقلی دارد و می‌خواهد کشاننده‌ها را در سطحی متفاوت قرار دهد و بهتر بر آن‌ها تسلط یابد.
پیازه معتقد است که در دوره‌ی نوجوانی فکر انتزاعی شکل می‌گیرد و نوجوان به ساختارهای ذهنی جدیدی مجهز می‌شود که نشان‌دهنده‌ی منطق صوری هستند. تغییرات ساختاری مرحله‌ی نوجوانی به شرح زیر می‌باشند:

۱- ظرفیت استدلال فرضی - استنتاجی: یعنی نوجوان قادر به استدلال براساس فرض هم می‌شوند، نه این که فقط براساس اشیاء عینی دست به استدلال بزنند.
۲- شکل استدلال‌ها و محتوای آن‌ها از هم منفک می‌شوند، یعنی عملیات در مورد محتوای مختلف صورت می‌گیرد.
۳- عملیات قضیه‌ای یا منطق قضایا به کار برده می‌شود. مثلاً نوجوان از تعبیر لفظی اشیاء به جای آن‌ها استفاده می‌کند. یعنی به کمک جمله‌ها و گزاره‌ها منطق قضایا را به کار می‌برد. این ویژگی تفکر گزاره‌ای نام دارد.
۴- در مرحله‌ی عملیات صوری، عملیات به توان ۲ انجام می‌شود. یعنی فرد نوجوان قادر می‌گردد که بین روابط، رابطه برقرار کند.
۵- توانایی انجام عملیات ترکیب در این مرحله حاصل می‌گردد. یعنی بین چند دسته از اشیاء، تمام ترکیب‌ها و رابطه‌های ممکن در نظر گرفته می‌شود.

همچنین پیازه خود میان‌بینی در سطح انتزاعی را مطرح می‌کند. نوجوان تنها به دنبال سازش دادن من با محیط اجتماعی نیست، بلکه به دنبال سازش دادن محیط با من خود نیز می‌باشد. در واقع می‌توان خودمیان‌بینی دوره‌ی نوجوانی را نوعی اعتقاد به رستاخیز دانست. یعنی اعتقاد نوجوانان مبنی بر این که مجری فعالیت‌های اصلاح‌گرانه هستند.

۲۷- رشد اخلاقی از دیدگاه پیازه: از نظر پیازه، رشد اخلاقی مستلزم «رشد شناختی» و «تجارب اجتماعی» است. پیازه ۳ دوره اخلاقی را مطرح می‌کند:

۱- دوره پیش اخلاقی: ۶ سال اول زندگی است، زمانی که کودکان آگاهی چندانی از اصول اخلاقی ندارند.

۲- دوره اخلاقی دیگر پیرو: ۶ تا ۱۰ سالگی را شامل می‌شود. در این دوره کودکان معتقدند که قواعد اخلاقی به وسیله والدین یا افراد صاحب قدرت وضع شده‌اند و در نتیجه غیر قابل تغییرند. در اینجا پیامد عمل مهم‌تر از نیت عمل در نظر گرفته می‌شود. این مرحله، به نوعی معادل «اخلاق واقع‌گرا» است، چراکه در هر دوی این مراحل اخلاقی، به گونه‌ای مطلق و انعطاف‌ناپذیر به قواعد و قوانین نگرسته می‌شود.

۳- دوره اخلاقی خودپیرو: ۱۰ تا ۱۱ سالگی زمانی است که از نظر فرد، قوانین اخلاقی ماهیت قراردادی دارند و برحسب شرایط متغیرند. در این دوره اخلاقی، نیت عمل مهم‌تر از پیامد آن است. این دوره‌ی اخلاقی نیز منطبق با «اخلاق نسبی‌گرا» است، چراکه در هر دوی این مراحل، قواعد و قوانین به گونه‌ای انعطاف‌پذیر در نظر گرفته می‌شوند.

رشد اخلاقی از دیدگاه کلبه‌گ: کلبه‌گ نظریه‌ی اخلاقی خود را در سه سطح و شش مرحله بیان می‌دارد:

سطح ۱- اخلاق پیش عرفی (۴ تا ۱۰ سالگی):

مرحله ۱- اجتناب از مجازات: در این مرحله، تبعیت از معیارهای اخلاقی جهت اجتناب از تنبیه و مجازات انجام می‌پذیرد. در اینجا پیامد عمل موردنظر است نه نیت عمل (همزمان با مرحله عملیاتی پیازه و مرحله اجتماعی - اطلاعاتی سلمن).

مرحله ۲- کسب پاداش (جهت‌گیری هدف - وسیله‌ای): در این مرحله، اطاعت از قوانین و مقررات جهت رسیدن به پاداش و منفعت صورت می‌گیرد. (همزمان با مرحله عملیات عینی پیازه و مرحله نفس‌نگری سلمن)

سطح ۲- اخلاق متعارف (۱۰ تا ۱۳ سالگی):

مرحله ۳: کسب تحسین و تأیید دیگران: در این مرحله، عملی که تأیید دیگران را به دنبال داشته باشد، از نظر اخلاقی قابل دفاع است. (همزمان با مرحله عملیات صوری مقدماتی پیازه و مرحله شخص ثالث سلمن)

مرحله ۴: حفظ نظام اجتماعی، اطاعت از قانون و انجام وظیفه: در این مرحله اعتقاد بر این است که قوانین را به هیچ وجه نمی‌توان زیر پا گذاشت، چرا که متضمن نظم اجتماعی هستند. در اینجا هر عملی که مطابق با مقررات باشد از لحاظ اخلاقی قابل قبول است. مثلاً وقتی به فردی که در این مرحله‌ی اخلاقی قرار دارد گفته شود که مردی، همسرش در حال مرگ است و او مجبور است برای نجات جان همسرش از داروخانه دارو بدزدد، نظر او در این باره چیست؟ ممکن است بگوید: «او باید دارو را بدزدد چرا که وظیفه دارد جان همسرش را نجات دهد و به عهد خود در زندگی زناشویی وفا کند. اما چون دزدی کار خلافی است باید تعهد کند که بعداً پول دارو را به داروساز پرداخت کند» یا ممکن است بگوید: «درست است که او می‌خواهد جان همسرش را نجات دهد اما باید به قوانین احترام بگذارد. چرا که دزدی خلاف قانون است.»

سطح ۳- اخلاق پس‌عرفی (۱۳ سالگی به بعد):

مرحله ۵: اخلاق قراردادی (جهت‌گیری قرارداد اجتماعی): در این مرحله، صحت بعضی قوانین می‌تواند مورد تردید قرار بگیرد. بنابراین قوانین و مقررات صرفاً به عنوان قراردادهایی در نظر گرفته می‌شوند که جهت تأمین رفاه اجتماعی وضع شده‌اند. این مرحله براساس جهت‌گیری دختر خوب / پسر خوب می‌باشد.

مرحله ۶: پایبندی به اصول و وجدان فردی (اصول اخلاقی همگانی): در این مرحله، فرد طبق اصول اخلاقی خودبرگزیده وجدان، عمل می‌کند. اگر قانون با اصول انتخاب شده فرد مغایرت داشته باشد، وی از آن پیروی نخواهد کرد.

۲۸- گزینه ۳: براساس نظریه کلبه‌گ در مرحله اول پیش‌عرفی، قضاوت اخلاقی بر مبنای پیامد و نتیجه‌ی اعمال صورت می‌گیرد نه براساس انگیزه عمل فرد. اما در مرحله سوم عرفی، قضاوت اخلاقی براساس نیت و انگیزه فرد است، نه پیامد و نتیجه عمل او.

۲۹- گزینه ۴: در مرحله سوم رشد اخلاقی کلبه‌گ، فرد جهت‌گیری دختر خوب - پسر خوب دارد و اطاعت کردن از مقررات، ابتدا در زمینه‌ی روابط شخصی پدیدار می‌شود.

در مرحله‌ی چهارم، فرد برای تضمین نظم اجتماعی و غیرقابل تغییر بودن قوانین، از آن‌ها اطاعت می‌کند.

در مرحله پنجم، فرد قوانین و مقررات را به صورت انعطاف‌پذیر در نظر می‌گیرد و می‌تواند گزینه‌های دیگری را نیز انتخاب کند. فرد در این مرحله جهت‌گیری قرارداد اجتماعی دارد.

در مرحله ۶، فرد به اصول اخلاقی همگانی و وجدان فردی پایبند است. این ارزش‌ها، مقررات اخلاقی انتزاعی هستند نه عینی. فرد در این مرحله این اصول را به صورت برابر برای همه انسان‌ها قابل اجرا می‌داند.

۳۰- گزینه «۳» کودک در مرحله حسی - حرکتی، از نظر اخلاقی ناپیرو است؛ یعنی رفتار کودک مهار «نیافته» است. دستورات اخلاقی در این سطح، جزئی، ناپایدار و تعمیم‌ناپذیر هستند. در مرحله پیش‌عملیاتی، ناپیروی اخلاقی و فقدان مهار درونی کم‌کم جای خود را به رفتارهای اخلاقی و اجتماعی می‌دهد و فرد را در مرحله اخلاق دیگرپیرو (پذیرش قوانین اخلاقی بزرگسالان) قرار می‌دهد.

۳۱- گزینه «۲» در نظریه کلبرگ، فرد از ۴ تا ۱۰ سالگی در سطح پیش‌عرفی قرار دارد. با توجه به گزینه‌های موجود، گزینه (۳) که دوران مدرسه کودک و از ۶ تا ۱۱ سالگی است، با این سطح اخلاقی می‌تواند منطبق باشد. سایر گزینه‌ها، بیانگر مراحل زندگی فرد از نوجوانی به بعد است که نمی‌توانند با سطح پیش‌عرفی منطبق باشند.

۳۲- گزینه «۴» کودک در نظریه اخلاقی پیازه در حدود ۱۰-۱۱ سالگی وارد مرحله اخلاقی خود پیرو (خود - مدار) می‌شود. از نظر کلبرگ هم، کودک از ۱۰ تا ۱۳ سالگی در سطح اخلاقی عرفی قرار دارد و قضاوت اخلاقی او بر مبنای قصد و نیت افراد است.

۳۳- گزینه «۱» گزینه‌های ۲، ۳ و ۴ از مفاهیم مطرح شده در مورد دوره نوجوانی می‌باشند. گزینه ۱ (جامعه‌ی ناوابسته به سن) از مفاهیم مطرح شده توسط نیوگارتن در مورد دوران پیری است. به اعتقاد او اگر سالمندان به انجام انواع فعالیت‌های اجتماعی، آموزشی و... بپردازند و جوانان نیز فعالیت‌های گذشته‌ی سالمندان را برعهده بگیرند، در این صورت افراد سالمند از جامعه کناره نخواهند گرفت.

۳۴- بسیاری از نوجوانان به تغییراتی که در خود می‌بینند بسیار حساسیت و اشتغال ذهنی پیدا می‌کنند. پسران آرزوی قد بلندتر و شانه‌های عریض‌تر دارند. در مقابل دختران خواهان زیبایی بیشتر، بدنی مناسب‌تر و پوستی لطیف‌تر هستند. از طرف دیگر داشتن ویژگی‌هایی که به نظر آنان بیشتر به جنس مخالف شبیه باشد، آن‌ها را دچار اضطراب و تشویش می‌کند. به طور کلی دختران نسبت به پسران به قیافه‌ی خود حساس‌ترند و شاید به همین دلیل است که درصد افسردگی در دختران نوجوان افزایش می‌یابد. قبل از بلوغ، درصد افسردگی در دختران و پسران برابر است اما در ۱۴ سالگی، نسبت افسردگی در دختران به دو برابر میزان افسردگی پسران می‌رسد. معمولاً پسرانی که بلوغ زودرس دارند در میان همسالان خود محبوب‌ترند و احتمال رهبری آن‌ها در گروه همسالان بیشتر است. همچنین آن‌ها آرام‌تر، باوقارتر و با اعتماد به نفس بیشتری هستند. به عکس، پسرانی که بلوغ دیررس دارند، غالباً احساس بی‌کفایتی، طردشدگی و سلطه‌پذیری نشان می‌دهند. آن‌ها متکی‌تر و پرخاشگرتر هستند و احساس امنیت کمتری می‌کنند. آن‌ها بیشتر علیه والدین خود عصیان می‌کنند و برای خود ارزش کمتری قائل‌اند.

این پسران معمولاً با حرف زدن زیاد و انجام رفتارهای تکانشی، خواهان جلب توجه بیشتری هستند. جنبه‌های مثبت و منفی تأثیر بلوغ زودرس و دیررس در میان دختران چندان روشن نیست. آنچه مسلم است، برخلاف پسران، بسیاری از دختران تمایلی به بلوغ زودرس ندارند، بلکه خواهان آنند که بلوغ به موقع داشته باشند. شواهد نشان می‌دهد دخترانی که بلوغ زودرس دارند، درون‌گراتر و خجالتی‌ترند و از رفتارهای اجتماعی ضعیف‌تری برخوردارند و عزت به نفس پایین‌تری دارند. دخترانی که بلوغ دیررس دارند، همانند پسران دیررس، در مورد رشد جسمانی خود دچار اضطراب و نگرانی می‌شوند. با وجود این تأثیر روانی بلوغ زودرس در دختران نوجوان به شدت پسران نیست.

آنا فروید دو مکانیسم دفاعی اختصاصی را در دوران نوجوانی مشخص می‌کند که به منظور متوقف ساختن دلهره‌ی وابسته به هجوم توقعات کشاننده‌ی جدید به کار می‌افتند:

- ۱- ریاضت طلبی: به منظور طرد تمامی کشاننده‌های جنسی و امتناع از هر چیزی است که می‌تواند لذتی فراهم آورد.
  - ۲- عقلی‌سازی: در عقلی‌سازی نوجوان به جای این‌که از کشاننده‌ها فرار کند، رغبت و تمایل خود را به سمت آن‌ها معطوف می‌سازد. اما این توجه صرفاً جنبه‌ی انتزاعی و عقلی دارد و می‌خواهد کشاننده‌ها را در سطحی متفاوت قرار دهد و بهتر بر آن‌ها تسلط یابد.
- پیاژه معتقد است که در دوره نوجوانی فکر انتزاعی شکل می‌گیرد و نوجوان به ساختارهای ذهنی جدیدی مجهز می‌شود که نشان‌دهنده‌ی منطق صوری هستند. تغییرات ساختاری مرحله نوجوانی به شرح زیر می‌باشند:

۱- ظرفیت استدلال فرضی - استنتاجی: یعنی نوجوانان قادر به استدلال براساس فرض هم می‌شوند نه این‌که فقط براساس اشیای عینی دست به استدلال بزنند.

۲- مشکل استدلال‌ها و محتوای آن‌ها از هم منفک می‌شوند، یعنی عملیات در مورد محتواهای مختلف صورت می‌گیرد.

۳- عملیات قضیه‌ای یا منطق قضایا به کار برده می‌شود. مثلاً نوجوان از تعبیر لفظی اشیا به جای آن‌ها استفاده می‌کند. یعنی به کمک جمله‌ها و گزاره‌ها منطق قضایا را به کار می‌برد. این ویژگی تفکر گزاره‌ای نام دارد.

۴- در مرحله‌ی عملیات صوری، عملیات به توان ۲ انجام می‌شود. یعنی فرد نوجوان قادر می‌گردد که بین روابط، رابطه برقرار کند.

۵- توانایی انجام عملیات ترکیب در این مرحله حاصل می‌گردد. یعنی بین چند دسته از اشیاء، تمام ترکیب‌ها و رابطه‌های ممکن در نظر گرفته می‌شود. همچنین پیازه خودمیان‌بینی در سطح انتزاعی را مطرح می‌کند. نوجوان تنها به دنبال سازش دادن من با محیط اجتماعی نیست، بلکه به دنبال سازش دادن محیط با من خود نیز می‌باشد. در واقع می‌توان خودمیان‌بینی دوره‌ی نوجوانی را نوعی اعتقاد به رستاخیز دانست. یعنی اعتقاد نوجوانان مبنی بر این‌که مجری فعالیت‌های اصلاح‌گرانه هستند.

اریکسون، یکی از روانشناسان معروف که نام او با «هویت‌یابی» در دوره‌ی نوجوانی تداعی می‌شود، تعارض دوره‌ی نوجوانی را «هویت در برابر سردرگمی هویت» می‌نامد. به اعتقاد او نوجوانان برای رسیدن به هویتی کم و بیش با ثبات باید نیازها، آرزوها و توانایی‌های خود را به شکل تازه‌ای سازمان‌دهی کنند تا از این طریق بتوانند خود را با انتظارات جامعه وفق دهند. به عقیده‌ی اریکسون، نوجوانان در جوامع پیچیده دچار «بحران هویت» می‌شوند؛ یعنی یک دوره‌ی موقتی سردرگمی و پریشانی که قبل از رسیدن به توافق در مورد ارزش‌ها و اهداف، آن را تجربه می‌کنند. نوجوانانی که به فرآیند تعمق و تأمل می‌پردازند، سرانجام به هویتی پخته دست می‌یابند.

۳۵- گزینه «۲» در مرحله‌ی اول اخلاق عرفی، فرد جهت‌گیری پسر خوب - دختر خوب دارد. به عبارت دیگر قضاوت اخلاقی فرد، بر مبنای دریافت تحسین و تأیید دیگران است. در این مرحله فرد، برخلاف سطح پیش‌عرفی به نیت عمل اهمیت می‌دهد نه نتیجه عمل.

در مرحله‌ی دوم اخلاق عرفی، فرد به پیروی از دستورات و قوانین اجتماعی، بی‌چون و چرا پایبند است.

۳۶- گزینه «۳» جیمز مارسیا، از طریق مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته‌ی ۳۰ دقیقه‌ای با نوجوانان به ۴ نوع هویت دست یافت:

۱- هویت کسب‌شده: بحران هویت را با موفقیت گذرانده و به اهداف معینی متعهدند. ویژگی‌های این افراد: انعطاف‌پذیر، اعتماد به نفس بالا، شوخ طبع، توانایی ایجاد روابط صمیمی.

۲- هویت پیش‌رس: بحران هویت نداشته‌اند اما به اهداف معینی متعهدند. ویژگی‌های این افراد: انعطاف‌ناپذیر، احساس رضایت و دلستگی به خانواده، دگم، باورهای مذهبی قوی.

۳- ابهام هویت: نه بحران هویت داشته‌اند و نه به اهداف معینی متعهد هستند. ویژگی‌های این افراد: ناتوانی در برقراری روابط صمیمی، نارضایتی، تنهایی، بی‌خیالی (آشفته).

۴- هویت تعلیقی: هنوز در جهت کسب هویت تلاش می‌کنند و در حالتی دوگانه به سر می‌برند. ویژگی‌های این افراد: رقابت‌جو، مضطرب، مایل به برقراری روابط صمیمی.

۳۷- گزینه «۱» کلبه‌گ معتقد بود میان تحول شناختی و رشد اخلاقی رابطه وجود دارد. کلبه‌گ داستان‌هایی را تنظیم کرد که در هر کدام نکته‌ای اخلاقی نهفته است و حول محور عدالت می‌چرخد.

۳۸- گزینه «۴» در نظریه کلبه‌گ، کودک در مرحله‌ی دوم پیش‌عرفی، در یک موضع «بزارگونه نسبی» نسبت به قضاوت‌ها و معیارهای اخلاقی قرار دارد. اطاعت از مقررات، به منظور دستیابی به منفعت و پاداش انجام می‌پذیرد.

۳۹- گزینه «۴» آرنولد باس و رابرت پلامین، در مطالعاتی که انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که صفات «مردم‌آمیزی» و «هیجان‌پذیری» زمینه‌ی موروثی قابل ملاحظه‌ای دارند.

۴۰- گزینه «۴» طبق نظریه‌ی کلبه‌گ، فرد در مرحله‌ی ۴ سطح عرفی، جهت‌گیری حفظ کردن نظم اجتماعی را دارد. در این مرحله فرد بر اساس حفظ نظم اجتماعی، اطاعت از قانون و انجام وظیفه به عمل می‌پردازد و معتقد است که تحت هیچ شرایطی نمی‌توان قوانین را زیر پا گذاشت.

۴۱- گزینه «۲» در «اخلاق واقع‌گرا» افراد به مسائل به صورت «مطلق و انعطاف‌ناپذیر» می‌نگرند و قضاوت اخلاقی آن‌ها بر مبنای پیامد اعمال افراد است نه نیت و قصد آن‌ها. اما افرادی که جهت‌گیری «اخلاق نسبی‌گرا» دارند معتقدند که دیدگاه‌های افراد لزوماً قطعیت ندارد، بلکه نسبی و انعطاف‌پذیر هستند. آن‌ها در قضاوت‌های اخلاقی خود به نیت افراد توجه می‌کنند.

۴۲- گزینه ۱» مرحله‌ی دوم سطح پیش‌عرفی، زمانی است که کودک برای کسب پاداش و منفعت از مقررات پیروی می‌کند و به معیارهای اخلاقی به عنوان ابزاری برای دست‌یابی به هدف (پاداش) می‌نگرد. بنابراین این مرحله را می‌توان مرحله‌ی «ابزارگونه نسبی» نامید.

۴۳- گزینه ۳» جیمز مارسیا، از طریق مصاحبه‌ی نیمه ساختار یافته‌ی ۳۰ دقیقه‌ای با نوجوانان به ۴ نوع هویت دست یافت:

۱- هویت کسب‌شده: این افراد بحران هویت را با موفقیت گذرانده و به اهداف معینی متعهدند. ویژگی‌های این افراد: انعطاف‌پذیر، اعتماد به نفس بالا، شوخ طبع، توانایی ایجاد روابط صمیمی.

۲- هویت پیش‌رس: این افراد بحران هویت نداشته‌اند اما به اهداف معینی متعهدند. ویژگی‌های این افراد: انعطاف‌ناپذیر، احساس رضایت و دلچسپی به خانواده، دگم، باورهای مذهبی قوی.

۳- ابهام هویت: این افراد نه بحران داشته‌اند و نه به اهداف معینی متعهد هستند. ویژگی‌های این افراد: ناتوانی در برقراری روابط صمیمی، نارضایتی، تنهایی، بی‌خیالی (آشفته).

۴- هویت تعلیقی: این افراد هنوز در جهت کسب هویت تلاش می‌کنند و در حالتی دوگانه به سر می‌برند. ویژگی‌های این افراد: رقابت جو، مضطرب، مایل به برقراری روابط صمیمی.

۴۴- دیوید الکايند برخی از ویژگی‌های روانی نوجوانان را که حاکی از تفکر خودمرکزبینی آن‌هاست به شرح زیر بیان کرده است:

۱- **انتقاد از افراد صاحب قدرت:** والدین، معلمان و افراد صاحب قدرتی که در گذشته مورد تحسین بوده‌اند، در نوجوانی دیگر بی‌عیب و نقص به‌شمار نمی‌آیند. آرمان‌گرایی نوجوانان آن‌ها را به سمت ساختن رویاهای بزرگ دنیای بی‌نقص، دنیایی که در آن بی‌عدالتی، تبعیض و رفتار مبتذل نباشد هدایت می‌کند. آن‌ها نمی‌توانند کاستی‌های زندگی روزمره را تحمل کنند اما بزرگسالان که تجربه‌ی بیشتری دارند، نگرش واقع بینانه‌تری دارند. اختلاف بین نگرش بزرگسالان و نوجوانان نسبت به دنیا، معمولاً «شکاف بین دو نسل» نامیده می‌شود و همین باعث می‌شود که بین والد و فرزند تنش ایجاد شود. اگر والدین این امر را طبیعی و نشانه‌ای از رشد شناختی تلقی کنند، در برخورد با نوجوانان خود موفق‌ترند.

۲- **تمایل به مجادله:** شرکت کردن در بحث‌های مذهبی، فلسفی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... یکی از ویژگی‌های دوران نوجوانی است. آن‌ها فریاد این تمایل نوجوانان را ناشی از «فلسفه بافی» آنان می‌داند. نوجوانان که زمانی کودکانی انعطاف‌پذیر بوده‌اند، اکنون اهل جر و بحث می‌شوند و حقایق و عقایدی را برای ایجاد مرافعه ردیف می‌کنند.

۳- **توجه به خود:** الکايند در این زمینه، مفهوم «تماشاچی خیالی» را به کار برده است، بدین معنا که نوجوانان همیشه تصور می‌کنند که دیگران آن‌ها را زیر ذره‌بین نگاه می‌کنند، لذا دائماً در مورد ظاهر، پوشش، رفتار اجتماعی، موفقیت‌ها، شکست‌های تحصیلی و دیگر فعالیت‌های خود نگران‌اند. او معتقد است که بزرگسالان نباید خصوصیات نوجوانان را در ملاء عام مورد سرزنش قرار دهند.

۴- **خود محوری:** بسیاری از نوجوانان در مورد خود یک «افسانه شخصی» دارند، به طوری که، خود را منحصر به فرد تلقی می‌کنند. به‌طور مثال بسیاری از نوجوانان معتقدند که هرگز معتاد نخواهند شد، هرگز تصادف نخواهند کرد و... این ویژگی، عامل خطرپذیری‌های متعدد نوجوانان است.

۵- **بلاتنمیمی:** نوجوانان در برخورد با انتخاب‌های متعدد دچار دوگانگی‌های شدید می‌شوند. مثلاً انتخاب همسر، شغل و...

۶- **دوگانگی در فکر و عمل:** نوجوانان در تفکیک واقعیت از خیال دچار مشکل می‌شوند، به طوری که افکار خود را عین واقعیت می‌دانند. دیوید الکايند در این زمینه معتقد است که بحث و تبادل نظر با دیگران می‌تواند در رسیدن به افکار سالم‌تر و روشن‌تر به آن‌ها کمک کند.

در نهایت، در رابطه با خودآگاهی و تمرکز بر خود نوجوانان باید بدانیم که **تماشاگران خیالی و افسانه‌ی شخصی**، در دوره‌ی انتقال به عملیات صوری شدیدتر هستند، اما زمانی که استدلال انتزاعی تشبیه می‌شود، کاهش می‌یابند. با این حال این برداشت‌های تحریف‌شده از خود، لزوماً بیانگر بازگشت به خودمحوری نیستند، بلکه ظاهراً این برداشت‌ها، پیامد پیشرفت در درک دیگران هستند که باعث می‌شود نوجوانان در مورد آنچه دیگران فکر می‌کنند، خیلی نگران باشند. ضمناً نوجوانان برای چسبیدن به این عقیده که دیگران به ظاهر و رفتار آن‌ها فکر می‌کنند، دلایل عاطفی دارند. انجام این کار به آن‌ها کمک می‌کند تا هنگام تلاش کردن برای جدا شدن از والدین و ایجاد درک مستقل خود، به روابط مهم پایبند باشند.

۴۵- گزینه ۲» کودکان در مرحله‌ی اخلاق خود پیرو که از ۱۱-۱۰ سالگی به بعد است، قوانین را به صورت توافقی در نظر می‌گیرند. نگاه آن‌ها به قوانین و مقررات نسبی است، نه مطلق و انعطاف‌ناپذیر. در این دوره افراد بر نیت اعمال تأکید می‌کنند، نه پیامد اعمال.

۴۶- گزینه «۴» دیوید الکلیند در نظریه «خود مرکزی نوجوانان»، برخی از ویژگی‌های روانی نوجوانان را که حاکی از تفکر خودمرکزبینی آن‌هاست مطرح می‌کند:

- ۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت ۲- تمایل به مجادله (همان فلسفه‌بافی از دید آنا فروید) ۳- توجه به خود (تماشاچی خیالی)
- ۴- خود محوری (افسانه شخصی) ۵- بلاتصمیمی ۶- دوگانگی در فکر و عمل (نا توانی در تفکیک واقعیت از خیال).

۴۷- گزینه «۲» مبتلایان به بی‌اشتهایی روانی فاقد خودپنداره‌ی مستقل هستند و از بدن خود درک درستی ندارند. این افراد معمولاً مطیع، آرام و وابسته هستند. از ویژگی‌های دیگری که دختران مبتلا به بی‌اشتهایی روانی دارا هستند، کمال‌طلبی و استقلال‌طلبی است.

۴۸- گزینه «۴» دیوید الکلیند، در نظریه‌ی خود، شش ویژگی زیر را حاکی از تفکر خودمرکزبینی نوجوانان می‌داند:

- ۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت ۲- تمایل به مجادله ۳- توجه به خود ۴- خود محوری ۵- بلاتصمیمی ۶- دوگانگی در فکر و عمل.

۴۹- گزینه «۴» دیوید الکلیند در نظریه خود، ویژگی‌های روانی نوجوانان را که حاکی از خودمیان‌بینی آنهاست، بدین شرح مطرح می‌کند:

- ۱- انتقاد از افراد صاحب قدرت: در دوران نوجوانی، افراد صاحب قدرت مثل والدین و معلمان همچون گذشته برای فرد قابل ستایش و بی‌نقص محسوب نمی‌شوند.
- ۲- تمایل به مجادله: ممکن است نوجوانان خود را در بحث‌های مذهبی، فلسفی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... درگیر کنند. این همان مفهومی است که آنا فروید تحت عنوان «فلسفه‌بافی» مطرح می‌کند.
- ۳- توجه به خود: این ویژگی بیانگر مفهوم «مخاطب خیالی» یا «تماشاچی خیالی» است. این مفهوم بدین معناست که نوجوانان فکر می‌کنند همیشه زیر ذره‌بین دیگران قرار دارند و درباره رفتار و ظاهر خود بسیار نگران‌اند.
- ۴- خودمحوری: این ویژگی بیانگر مفهوم «افسانه شخصی» است. این ویژگی عامل اصلی خطرپذیری‌های فراوان نوجوانان است. در واقع نوجوانان فکر می‌کنند که وقایع و حوادث زندگی در مورد آن‌ها اتفاق نمی‌افتد، مثلاً فکر می‌کنند که هرگز بیمار نخواهند شد و یا هرگز تصادف نخواهند کرد.
- ۵- بلاتصمیمی: سرگردانی در انتخاب رشته تحصیل، شغل، همسر و... از دیگر ویژگی‌های این دوران از زندگی است.
- ۶- دوگانگی در فکر و عمل: گاهی نوجوانان فکر می‌کنند که افکار آن‌ها عین واقعیت است و تناقض‌هایی را در فکر و عمل خود نشان می‌دهند، مثلاً در راهپیمایی اعتراض به آلودگی محیط زیست شرکت می‌کنند و در عین حال به استفاده از دخانیات ادامه می‌دهند.

۵۰- گزینه «۳» ۱ نمی‌تواند صحیح باشد، چراکه بسیاری از نوجوانان در این مرحله از زندگی، بحرانی را تجربه نمی‌کنند و به اهدافی که از سوی والدین تعیین شده است، متعهد هستند. این نوجوانان دارای «هویت پیش‌رس» می‌باشند. گزینه ۲ نیز غلط است، چراکه بسیاری از نوجوانان نمی‌توانند به راحتی عناصر پراکنده شخصیت خود را یکپارچه کنند و تا مدت‌های طولانی در سردرگمی نقش و هویت باقی می‌مانند. گزینه ۴ نیز غلط است، چراکه لزوماً تغییرات همه جانبه در نوجوانی منجر به احساس مثبت از خود نمی‌گردد.

در رسیدن به مفهوم جدید از خود، تفاوت‌های فردی زیادی وجود دارد. یکی از این راه‌حل‌ها، تغییر دادن جامعه برای منطبق شدن با نیازهای نوجوانان است. راه‌حل دیگر، تغییر دادن خویشتن است و دیگری، یافتن مکانی خاص در درون جامعه. پاسخ ۳ صحیح است، چون نوجوان به دنبال تکوین هویت شخصی است و در مطلوب‌ترین شرایط بحران هویت باید در اوایل یا اواسط دهه سوم عمر حل شود.

۵۱- گزینه «۴» «سالیوان» در نظریه خود بر رابطه دوستی در نوجوانی و اهمیت آن در تعاملات آینده فرد تأکید می‌کند.

«مارگارت ماehler» به مطالعه روابط شیء در اوایل کودکی پرداخته است. «لوویگوتسکی» بر مفهوم منطقه مجاور رشد (پتانسیل رشد) تأکید می‌کند. این مفهوم به تکالیفی اشاره می‌کند که کودک به تنهایی نمی‌تواند انجام دهد اما با کمک افراد ماهرتر قادر به انجام آن‌ها می‌گردد. «جان بالبی» نظریه کردار شناختی دلبستگی را مطرح کرده است. این نظریه مقبول‌ترین نظریه درباره پیوند عاطفی والد - کودک است.

۵۲- گزینه «۳» مفهوم «هویت مغشوش» با مفهوم «آشفته‌گی نقش» هماهنگ است. این حالت زمانی است که فرد قادر به منسجم کردن پایدار شخصیت خود نمی‌باشد و در پراکندگی و سردرگمی نقش به سر می‌برد.

«بحران هویت» مفهومی است که به دوران نوجوانی اشاره دارد، زمانی که فرد درصدد کسب هویت و منسجم کردن عناصر شخصیت خویش است. «هویت زودرس» یا «هویت پیش‌رس» زمانی است که فرد بحران نوجوانی را تجربه نکرده است، اما به اهداف معینی که از سوی والدین تعیین شده پایبند است. «هویت دیررس» در مورد افرادی صدق می‌کند که همچنان برای کسب هویت تلاش می‌کنند و در حالی دوگانه به سر می‌برند، چنین افرادی مشغول خویشتن‌یابی هستند.

۵۳- گزینه ۳» دیوید ال‌کایند در نظریه خود، ویژگی‌های روانی نوجوانان را که حاکی از تفکر خودمرکزبینی آنهاست تحت عناوین زیر بیان کرده است:
 ۱- انتقاد افراد صاحب قدرت، ۲- تمایل به مجادله، ۳- توجه به خود، ۴- خودمحوری، ۵- بلاتصمیمی، ۶- دوگانگی در فکر و عمل.
 گزینه‌های ۱ و ۲، از مکانیسم‌های دفاعی دوران نوجوانی هستند که توسط آنا فروید مطرح شده‌اند. گزینه ۴ نیز از ویژگی‌های افراد در دوره میانسالی (طبق نظریه‌ی اریکسون) می‌باشد.

۵۴- گزینه ۲» نوجوانان همواره در تلاش و تکاپو برای پاسخ به سؤال «من کیستم» می‌باشند. لذا نقش‌های متفاوتی را بر عهده می‌گیرند و تجربیات مختلف را بارها و بارها، از سر می‌گیرند تا بتوانند به اجزای پراکنده‌ی شخصیت خود، انسجام بخشند. بنابراین ممکن است دوستی‌های مختلفی را در این راه تجربه کنند که ثبات چندانی ندارند و همواره متغیرند.

۵۵- گزینه ۴» پیاژه معتقد است که کودکان تا قبل از ۶ سالگی، از نظر اخلاقی در مرحله‌ی ناپیروی به سر می‌برند، چراکه از اصول اخلاقی آگاهی چندانی ندارند. اما از ۶ تا ۱۰-۱۱ سالگی (مرحله‌ی پیش‌عملیاتی) در مرحله‌ی اخلاقی دیگرپیروی قرار می‌گیرند. در این مرحله، به قوانین و مقررات تعیین شده توسط والدین و بزرگسالان به‌گونه‌ای انعطاف‌ناپذیر و غیرقابل تغییر نگاه می‌کنند؛ بنابراین در سطح «واقع‌گرا» قرار دارند. از ۱۰-۱۱ سالگی به بعد، کودکان در مرحله‌ی اخلاقی خودپیروی قرار می‌گیرند و به قوانین اخلاقی به‌گونه‌ای نسبی می‌نگرند. به طوری که قوانین را به صورت توافقی میان افراد در نظر می‌گیرند که قابلیت تغییر دارند.

۵۶- گزینه ۱» به اعتقاد پیاژه، کودکان بین ۶ تا ۱۰ سالگی در مرحله‌ی اخلاقی دیگرپیروی قرار دارند. در این مرحله، کودکان به قواعد اخلاقی به‌گونه‌ای مطلق و غیرقابل تغییر می‌نگرند و معتقدند که این قوانین توسط صاحبان قدرت وضع شده‌اند و هیچ‌گاه تغییر نخواهند کرد. این مفهوم مطلق‌گرایی پیاژه با سطح متعارف (اخلاق عرفی) کلبرگ مطابقت دارد، چرا که در این سطح اخلاقی نیز کودکان به قوانین به‌گونه‌ای مطلق و غیرقابل انعطاف می‌نگرند. به عبارت دیگر آن‌ها در این سطح اخلاقی یا تأیید دیگران را به دنبال اعمال اخلاقی انتظار دارند یا این که آن‌ها را متضمن نظم اجتماعی می‌دانند.

۵۷- گزینه ۴» جهش رشدی یا جهش نموی به افزایش سریع قد و وزن در آغاز بلوغ اطلاق می‌گردد.

۵۸- گزینه ۱» افرادی که دارای هویت پیش‌رس (ضبط هویت) می‌باشند، کسانی هستند که بدون داشتن تجربه‌ی بحران نوجوانی، نسبت به اهداف خاصی متعهد شده‌اند. آن‌ها برنامه‌ها و چارچوب‌های والدین را پذیرفته‌اند؛ بنابراین متعصب و انعطاف‌ناپذیرند و هر گونه اختلاف عقیده‌ای را تهدید تلقی می‌کنند.

فصل چهاردهم

«بزرگسالی، میانسالی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل چهاردهم

- ۱- نام دانیل لوینسون (LEVINSON) عمدتاً با مفهوم ..... همراه بوده است.
 (۱) انتقال میانسالی (۲) تفکر دیالکتیک (۳) جبرگرایی فرهنگی (۴) داغدیدگی
 (آزاد ۸۰)
- ۲- در نظام دانیل لوینسون، فرد پس از گذراندن کودکی و نوجوانی، در دوره اول بزرگسالی دو مرحله را طی می‌کند: نوگامی و .....
 (۱) استقرار (۲) انحلال (۳) تنیدگی (۴) بازگشت‌پذیری
 (سراسری ۸۲)
- ۳- نظریه‌های مربوط به علل پیری را با ذکر نام دانشمندان مربوط بیان کنید.
 (دکتری - آزاد ۸۲)
- ۴- امید زندگی به چه معناست؟
 (۱) تعداد سال‌هایی که فرد دوست دارد زندگی کند. (۲) شاخص‌هایی که درباره لحظه مرگ وجود دارد.
 (۳) میانگین سن کسانی که در یک سال می‌میرند. (۴) مقایسه میانگین سن زنان با میانگین سن مردان.
 (سراسری ۸۳)
- ۵- کدام‌یک از مفاهیم زیر، برجسته‌ترین مفهوم نظریه دانیل لوینسون به‌شمار می‌آید؟
 (۱) خودشیفتگی (۲) طوفان و تنش (۳) تمامیت خود (۴) ساختار زندگی
 (آزاد ۸۳)
- ۶- چه کسی میانسالی را دوره وحدت شخصیت، تبلور شخصیت و در نهایت رسیدن به نوعی تفرد یا فردیت تلقی می‌کند؟
 (۱) اریکسون (۲) لوینسون (۳) یونگ (۴) ماهر
 (آزاد ۸۳)
- ۷- اصطلاح بحران میانسالی را چه کسی مطرح کرده است؟
 (۱) ماهر (۲) لوینسون (۳) بالبی (۴) یونگ
 (آزاد ۸۳)
- ۸- مفهوم ساختار زندگی (LIFE STRUCTURE) چیست و در سیر تحول انسان چگونه دستخوش تغییر می‌شود؟
 (دکتری - آزاد ۸۴)
- ۹- برآوردهای آماری نشان می‌دهد که در بسیاری از کشورهای صنعتی جهان امید به زندگی (LIFE EXPECTANCY) برای زنان ۸۰ سال و برای مردان ۷۴ سال است. در طی چند دهه اخیر نیز میزان این تفاوت تغییر عمده‌ای نداشته است. علل این امر را چگونه تبیین می‌کنید؟ (دکتری - آزاد ۸۷)
- ۱۰- به اعتقاد چه کسی میانسالی زمان تبلور خویش‌افزایی است؟
 (۱) کارل راجرز (۲) کارل یونگ (۳) جورج کلی (۴) زیگموند فروید
 (سراسری ۸۸)
- ۱۱- جورج ویلانت نظریه پرداز معاصر رشد بر کدام دوره از تحول تأکید دارد؟
 (۱) میانسالی و پیری (۲) نوجوانی و جوانی (۳) کودکی و نوجوانی (۴) شیرخوارگی و کودکی
 (سراسری ۸۸)
- ۱۲- نظریه مبتنی بر تقویم رویدادهای مهم متعلق به کدام نظریه پرداز است؟
 (۱) پیک (۲) ویلانت (۳) لوینسون (۴) نیوگارتن
 (آزاد ۸۸)
- ۱۳- در این حالت شناختی فرد هرگز به تعادل شناختی کامل نمی‌رسد و همواره با تناقض‌های متعدد مواجه است؟
 (۱) مسئله‌یابی (۲) تفکر دیالکتیکی (۳) نسبی‌گرایی (۴) عملیات صوری
 (آزاد ۸۹)

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل چهاردهم

۱- گزینه «۱» مفاهیم انتقال مقدماتی به بزرگسالی (۱۷ تا ۲۲ سالگی)، انتقال ۳۰ سالگی (۲۸ تا ۳۳ سالگی)، انتقال میانسالی (۴۰ تا ۴۵ سالگی)، انتقال ۵۰ سالگی (۵۰ تا ۵۵ سالگی) و انتقال اواخر بزرگسالی (۶۰ تا ۶۵ سالگی) از مفاهیم مطرح شده توسط لوینسون می‌باشند. «تفکر دیالکتیکی» (گزینه ۲) یکی از ویژگی‌های شناختی افراد در سنین بزرگسالی است. «جبرگرایی فرهنگی» (گزینه ۳) مفهومی است که توسط مارگارت مید مطرح شده است.

۲- گزینه «۱» در نظام لوینسون فرد بعد از این که کودکی و نوجوانی را پشت سر گذاشت، در دوره اول بزرگسالی دو وهله را طی می‌کند: وهله نوکامی و وهله استقرار.

۱- وهله نوکامی: فرد از گذرگاه بزرگسال جوان (۱۷ تا ۲۴ سالگی) می‌گذرد که همراه با ترک خانه پدری و استقلال مالی و عاطفی است. بعد وارد مرحله دنیای بزرگسالی (۲۴ تا ۲۸ سالگی) می‌شود. دوباره یک گذرگاه جدید به نام گذرگاه سی‌سالگی (از ۲۸ تا ۳۳ سالگی) را طی می‌کند و نگاه جدیدی به زندگی می‌افکند.

۲- وهله استقرار: در اینجا فرد به کار خود، خانواده خود و جنبه‌های دیگر زندگی مشغول می‌شود. هدف دقیقی را برای خود تعیین می‌کند و مهلت دستیابی به آن معمولاً تا ۴۰ سالگی است. در این مرحله به انتخاب‌های حساس‌تر می‌شود و ممکن است با اطرافیان مشکلاتی پیدا کند.

۳- نظریه‌ی دل‌کندن: کامینگ و هنری، نظریه دل‌کندن را ارائه داده‌اند. طبق این نظریه، پیری عبارت است از عقب‌نشینی پیشرونده از نظر جسمی، روانی و اجتماعی. از نظر جسمی، سالمند فعالیت خود را کند و انرژی را پس‌انداز می‌کند. از نظر روانی، نسبت به دنیا بی‌علاقه می‌شود تا روی جنبه‌هایی از زندگی که مستقیماً به خود او مربوط می‌شود، تمرکز داشته باشد. در همان زمان، دنیای بیرون را رها می‌کند و به دنیای درون خود روی می‌آورد و از نظر اجتماعی، پسروی متقابل دیده می‌شود که کاهش روابط متقابل سالمند و بقیه‌ی اجتماع را به همراه می‌آورد.

نظریه‌ی فعالیت: نیوگارتن و همکارانش، در واکنش به نظریه‌ی دل‌کندن، نظریه‌ی فعالیت را پیشنهاد کرده‌اند. به استثنای تغییراتی که از نظر جسمی و سلامتی به وجود می‌آید. سالمندان به میانسالان شباهت دارند و همان نیازهای روانی و اجتماعی را احساس می‌کنند. براساس این دیدگاه، کاهش تعادل اجتماعی در دوره پیری به این علت است که اجتماع از سالمندان بر خلاف میل اکثر آن‌ها دل می‌کند. طرفداران نظریه‌ی فعالیت قبول ندارند که دل‌کندن پدیده‌ای خوشایند و دلخواه باشد. دو نظریه در مورد علت پیری مطرح شده‌اند:

۱- پیری برنامه‌ریزی شده (پیری نخستین): روند پیری، فطری، برنامه‌ریزی شده و غیرقابل تغییر است. طبق این نظریه، ژن‌های پیری وجود دارند که یائسگی، موی سفید و تباهی سلول‌های بدن را کنترل می‌کنند.

۲- نظریه‌ی فرسودگی (پیری ثانوی): بدن انسان در اثر کارکرد درازمدت فرسوده شده و بسیاری از سلول‌های خود را از دست می‌دهد. طبق این نظریه، اعتقاد بر این است که می‌توان تا حدودی از تسریع پیری جلوگیری کرد.

۴- گزینه «۳» وقتی در کشوری می‌خواهند میزان امید به زندگی را بسنجند، میانگین سن کسانی را که در یک سال می‌میرند، در نظر می‌گیرند.

۵- گزینه «۴» یکی از مفاهیم مهم در نظریه‌ی لوینسون، مفهوم «ساختاری زندگی» است. ساختار زندگی عبارت از الگو یا طرح اساسی زندگی فرد در هر لحظه‌ی معین می‌باشد. اجزای تشکیل دهنده‌ی آن روابط با دیگران، گروه‌ها، مؤسسات و ... می‌باشد. در هر یک از دوره‌های زندگی که توسط لوینسون مطرح شده است، مراحل انتقالی و ساختارسازی وجود دارد.

مفهوم طوفان و تنش (گزینه ۲)، توسط استنلی هال در مورد دوره‌ی نوجوانی مطرح شده است.

۶- گزینه «۳» یونگ معتقد است که میانسالی دوره‌ای حساس برای تحول به‌شمار می‌آید. به اعتقاد او میانسالی، «سن تبلور خویشتن» است.

۷- گزینه «۲» لوینسون در مطالعاتی که انجام داد، به این نتیجه رسید که اغلب مردان و زنان در مدت انتقال میانسالی دچار آشوب درونی زیادی می‌شوند. چیزی که لوینسون آن را «بحران میانسالی» نامیده است. پژوهش‌هایی که بعدها در مورد این مفهوم انجام شده است، نشان داده که تفاوت‌های فردی زیادی در پاسخ به میانسالی وجود دارد. در مجموع، مردان در اوایل ۴۰ تا ۵۰ سالگی (طبق زمان‌بندی لوینسون) دستخوش تغییر می‌شوند. در زنان این تغییرات تا اواخر ۵۰ تا ۶۰ سالگی به تعویق می‌افتد؛ یعنی تا زمانی که مسئولیت‌هایی مثل فرزندپروری کاهش پیدا کند و آن‌ها وقت و آزادی بیشتری برای پرداختن به مسائل

شخصی پیدا کنند. علاوه بر این، جهت تغییر زنان با مردان متفاوت است و تا اندازه‌ای بستگی دارد به این که آیا آن‌ها در جوانی روی زمانبندی اجتماعی «زنانه» (ازدواج و مادری)، زمانبندی اجتماعی «مردانه» (شغل عالی رتبه) یا ترکیبی از این دو تأکید داشته‌اند. در نهایت می‌توان گفت که اغتشاش و آشفتگی، بیشتر یک حالت استثنایی است نه یک قاعده. همچنین گاهی میانسالی به‌گونه‌ای تجربه می‌شود که به جای بحران به تسکین و آرامش شباهت دارد.

۸- ساختار زندگی که مفهوم مهمی در نظریه لوینسون است، الگو یا طرح اساسی زندگی فرد در هر لحظه معین می‌باشد. اجزای تشکیل‌دهنده آن، روابط فرد با دیگران، اعم از افراد، گروه‌ها و مؤسسات هستند. ساختار زندگی می‌تواند اجزای زیادی داشته باشد، ولی معمولاً فقط تعداد کمی از آن‌ها که با زندگی زناشویی / خانوادگی و شغل ارتباط دارند، برای زندگی فرد حیاتی هستند. با این حال، در ارزش عمده و جانبی اجزای ساختار زندگی تفاوت‌های فردی زیادی وجود دارد.

هر یک از دوره‌های لوینسون، مراحل انتقالی و ساختارسازی را دربردارد. وظیفه‌ی اصلی دوره‌ی ساختارسازی، برگزیدن و منسجم کردن اجزای شیوه‌ی است که زندگی فرد را بهبود بخشد. هر دوره‌ی ساختارسازی معمولاً ۵ تا ۷ سال ادامه می‌یابد و حداکثر به ۱۰ سال می‌رسد. بعداً ساختار زندگی که مبنای ثبات را تشکیل داده است، مورد سؤال قرار می‌گیرد و انتقال جدیدی برای تغییر دادن آن پدیدار می‌گردد. به اعتقاد لوینسون بنا کردن یک ساختار برای زندگی، هدف تحول در بزرگسالی است.

این ساختار دارای دو جنبه است:

جنبه‌ی برونی: عبارت است از شرکت در نظام اجتماعی - فرهنگی، در ارتباط با آنچه واجد معنویت، مشارکت در میراث قومی و زندگی خانوادگی و رویدادهای اجتماعی و اقتصادی است.

جنبه‌ی درونی: که عبارت است از ارزش‌ها، خوابیده‌ها و زندگی عاطفی فرد. این ساختار اجازه می‌دهد که به طور عینی، ورود شخص به جهانی که به صورت اجتماعی در آن زندگی می‌کند قابل فهم باشد.

۹- افزایش امید زندگی (تعداد سال‌هایی که فرد انتظار دارد زندگی کند) به انعطاف‌پذیری پیری زیستی کمک زیادی می‌کند. پیشرفت‌های قرن بیستم در امید زندگی بسیار زیاد بوده است. ظاهراً بهبود تغذیه، درمان پزشکی، بهداشت عمومی و ایمنی در این امر دخالت دارند. کاهش مستمر مرگ‌ومیر کودکان علت اصلی امید زندگی طولانی‌تر است، اما میزان مرگ و میر در بزرگسالان نیز کاهش یافته است. مطالعات نشان می‌دهد که در اوایل بزرگسالی، صدمات غیرعمدی (که دو سوم آن‌ها به علت تصادفات اتومبیل است) همچنان علت اصلی مرگ و میر هستند و بعد از آن به ترتیب سرطان، بیماری قلبی، خودکشی و ایدز قرار دارند. در ۱۵ سال گذشته، مرگ جوانان در اثر انواع سرطان بسیار کاهش یافته است و به این ترتیب چندین سال به امید زندگی افزوده شده است. ویژگی‌های شخصیت و زندگی زناشویی خوب نیز می‌تواند زندگی را طولانی‌تر کند.

تفاوت‌های گروهی در امید زندگی، از دخالت مشترک وراثت و محیط در پیری زیستی حکایت دارد. زنان به طور متوسط می‌توانند ۴ تا ۷ سال بیشتر از مردان، امید زندگی داشته باشند و این تفاوت جنسی تقریباً در تمام فرهنگ‌ها دیده شده است. امتیاز زنان در امید زندگی را می‌توان در چند گونه‌ی حیوانی مثل موش‌ها و سگ‌ها نیز یافت. گمان می‌رود که ارزش حفاظتی کروموزوم X مسبب آن باشد. با این حال در برخی از کشورهای صنعتی این اختلاف جنسی به علت کند شدن افزایش امید زندگی در زنان در مقایسه با مردان، کاهش یافته است. اعتقاد بر این است که علت این روند، افزایش شباهت سبک زندگی زنان با مردان از نظر عوامل مخاطره‌آمیز برای تندرستی است، عواملی مثل: استرس محیط کار، سیگار کشیدن، مصرف الکل و ...

۱۰- گزینه ۲: از نظر یونگ، بحرانی‌ترین مرحله در رشد شخصیت، میانسالی است. زمانی که فرد باید به تحقق و تبلور خویشتن، فردیت یافتگی و تعالی دست یابد، برخلاف یونگ، زیگموند فروید معتقد بود که مهم‌ترین مرحله رشد، دوران کودکی است.

۱۱- گزینه ۱: جورج ویلانت (۱۹۷۷)، بر دوره میانسالی و پیری در دوران تحول تأکید دارد. او در مطالعات طولی که روی افراد انجام داد با نظر لوینسون هماهنگ بود. هر دوی آن‌ها قبول دارند که کیفیت روابط مهم افراد، روند زندگی را شکل می‌دهد، اما ویلانت بر خلاف لوینسون روی زنان تحقیق نکرد.

۱۲- گزینه ۴: نظریه‌ی نیوگارتن، نظریه‌ای است بر مبنای تقویم رویدادهای مهم، به عبارت دیگر او معتقد است که سن افراد، شاخص رشد و تحول آن‌ها به حساب نمی‌آید، چراکه مراحل ثابت رشدی وجود ندارد. در واقع رویدادهایی که در زندگی افراد اتفاق می‌افتد و برداشت‌هایی که افراد از آن‌ها می‌کنند، چگونگی شخصیت آن‌ها را مشخص می‌کند.

۱۳- گزینه ۲: یکی از تغییرات شناختی که در دوران بزرگسالی اتفاق می‌افتد، «تفکر دیالکتیکی» است. تفکر دیالکتیکی به این معناست که فرد هرگز به تعادل شناختی نمی‌رسد و همواره با تناقضات و درگیری‌های مختلف شناختی روبرو می‌شود. نظریه پیازه برخلاف این نظریه می‌باشد. پیازه معتقد است که وقتی افراد به مرحله‌ی عملیات صوری می‌رسند، در واقع قادر به تفکر انتزاعی گردیده‌اند و در حالت تعادل شناختی به سر می‌برند.

فصل پانزدهم

«پیری، پایان زندگی، داغدیدگی»

تست‌های طبقه‌بندی شده کنکوری فصل پانزدهم

کله ۱- فرضیه افت پایانی (TERMINAL DROP HYPOTHESIS) بدین معنی است که ..... سالمندان در سال‌های آخر عمر طبیعی دست‌خوش کاهش چشمگیری می‌شوند.

(آزاد ۸۰)

(۱) توانایی‌های شناختی (۲) انگیزه تعامل اجتماعی (۳) قوای جسمانی (۴) مهارت‌های فرهنگی

کله ۲- فرد سالمند ۷۰ ساله‌ای در تمام زندگی فردی سالم بوده است. اگر یک آزمون هوش به او داده شود، احتمالاً چه نتیجه‌ای حاصل می‌شود؟

(سراسری ۸۱)

(۱) افت معنی‌داری در هوش او ملاحظه نخواهد شد. (۲) نقایصی در حافظه بلند مدت او ملاحظه خواهد شد.
(۳) افت معنی‌داری در توانایی‌های کلامی او دیده خواهد شد. (۴) افت معنی‌داری در توانایی‌های ریاضی او مشاهده خواهد شد.

(سراسری ۸۲)

کله ۳- در نظریه داغدیدگی، اشتغال ذهنی با خاطره فرد از دست رفته، به دنبال کدام مرحله می‌آید؟

(۱) خشم (۲) پذیرش (۳) ناپاوری (۴) افسردگی

(سراسری ۸۳)

کله ۴- هدف «قتل از روی ترحم» عبارت است از:

(۱) کوتاه کردن زندگی شخصی که به بیماری ناعلاج گرفتار شده است. (۲) از بین بردن افرادی که آگاهی خود را در اثر تصادف از دست داده‌اند.
(۳) از بین بردن کسانی که خودشان داوطلبانه اعلام آمادگی می‌کنند. (۴) کوتاه کردن زندگی افراد به دنبال دستورالعملی که پزشک می‌دهد.

(آزاد ۸۳)

کله ۵- واکنش‌هایی نظیر ناپاوری، اشتغال ذهنی و حل مشکل، واکنش در برابر چه پدیده‌ای هستند؟

(۱) پیری (۲) یائسگی (۳) داغدیدگی (۴) بحران میانسالی

(آزاد ۸۳)

کله ۶- در مورد چگونگی افت حافظه سالمندان چه بخشی افت نمی‌کند؟ حافظه:

(۱) کوتاه‌مدت (۲) حسی (۳) درازمدت (۴) فعال

(آزاد ۸۵)

کله ۷- کدام یک از موارد زیر در مورد فرضیه افت پایانی (TERMINAL DROP HYPOTHESIS) درست است؟

(۱) افت شناختی در سال‌های آخر عمر آغاز می‌شود. (۲) افت شناختی بعد از افت حافظه کوتاه مدت آغاز می‌شود.
(۳) افت شناختی به عوامل فرهنگی و اجتماعی بستگی دارد. (۴) افت شناختی زودتر از افت حافظه آغاز می‌شود.

(آزاد ۸۶)

کله ۸- نظریه‌ی مرحله‌ای فرآیند مرگ توسط چه کسی مطرح شد؟

(۱) هازن و شیور (۲) کوبلر راس (۳) پارکس (۴) پارکس و واکس

(سراسری ۸۸)

کله ۹- در نظریه مرگ‌شناسی (thanatology) الیزابت کوبلر راس هنگامی که فرد در حال احتضار از خبر مرگ قریب‌الوقوع خود آگاه می‌شود، قبل از پذیرش نهایی کدام مرحله را می‌گذراند؟

(۱) افسردگی (۲) انتظار (۳) انکار (۴) خشم

(سراسری ۸۹)

کله ۱۰- یافته‌های موجود نشان می‌دهد که در بسیاری از افراد مبتلا به ..... در سنین میانسالی علائم بیماری آلزایمر نمایان می‌شود.

(۱) اوتیسم (۲) سندرم دان (۳) بیش‌فعالی (۴) کمبود توجه

(دکتری - آزاد ۸۹)

کله ۱۱- اختلالات جسمانی، روانی، اجتماعی، شناختی دوران پیری را توضیح دهید.

(دکتری - آزاد ۸۹)

کله ۱۲- نظریات مربوط به مرگ و ماتم‌زدگی را از دیدگاه دانشمندان غرب و اسلام شرح دهید.

پاسخنامه تست‌های طبقه‌بندی شده کنگوری فصل پانزدهم

۱- گزینه «۱» طبق فرضیه «افت پایانی هوش»، عملکرد هوشی افراد در طول زندگی کاهش قابل‌ملاحظه‌ای ندارد، اما زمانی که آن‌ها به خاتمه عمر نزدیک می‌شوند، افت نسبتاً محسوسی در هوش آن‌ها مشاهده می‌گردد. براساس بعضی شواهد، این افت در ۵ سال آخر عمر و براساس شواهدی دیگر، در ۲ سال آخر زندگی، به ویژه در زمینه مکانی شدیدتر است.

۲- گزینه «۱» روی هم‌رفته می‌توان گفت که پیری ضرورتاً با افت هوشی همراه نیست، اما ممکن است تفاوت‌های فردی در این مسئله دخیل باشد. مثلاً سالمندانی که زندگی اجتماعی، سیاسی و علمی فعال‌تری دارند، تا سن ۸۰ سالگی یا حتی بیشتر هم افتی نشان نمی‌دهند. اگر سالمندان افتی در هوش سیال نشان دهند، در عوض تجارب آن‌ها به افزایش هوش متبلور کمک می‌کند. نظریه «افت پایانی هوش» هم این مسئله را مطرح می‌کند که هوش در ۲ یا ۵ سال آخر عمر به ویژه در زمینه کلامی افت شدید می‌کند.

۳- گزینه «۲» مراحل سوگ عبارتند از:

۱- اجتناب: شامل شوک و ناباوری است. فرد احساس کرختی و بی‌حسی هیجانی دارد.

۲- مواجهه: فرد با واقعیت از دست دادن عزیز خود مواجه می‌شود و واکنش‌هایی چون اضطراب، غم، اعتراض، ناکامی و دست کشیدن از فعالیت را نشان می‌دهد.

۳- سازگاری: زمانی است که سوگ فروکش می‌کند و توجه فرد به دنیای پیرامون باز می‌گردد.

سه گزینه دیگر واکنش‌هایی است که فرد هنگام نزدیک شدن به مرگ، نشان می‌دهد که طبق نظریه کوبلر‌راس، پنج مرحله زیر را شامل می‌شود: انکار، خشم، چانه‌زنی، افسردگی، پذیرش.

۴- گزینه «۱» اتانازی یا قتل از روی ترجم عبارت است از کوتاه کردن زندگی کسی که به بیماری لاعلاجی مبتلاست و پایان یافتن زندگی در واقع بهتر از ادامه درد و رنج در نظر گرفته می‌شود.

۵- گزینه «۳» عده‌ای از روان‌شناسان در مورد واکنش‌های روانی افراد به مرگ عزیزان خود، نظریه‌ای را مطرح کرده‌اند. طبق این نظریه، بازماندگان با از دست رفتن فرد موردعلاقه‌ی خود، سه مرحله‌ی زیر را می‌گذرانند. به اعتقاد آن‌ها این دوره‌ها، کم و بیش در همه‌ی داغدیدگان مشابه است.

۱- ضربه‌ی روانی و ناباوری (اجتناب): هنگامی که بازماندگان خبر مرگ عزیز را می‌شنوند، شوک زده شده و به نوعی دچار ناباوری می‌شوند که تا چند ساعت یا چند هفته ادامه پیدا می‌کند. فرد داغدیده دچار نوعی احساس کرختی یا «بی‌حسی هیجانی» می‌شود.

۲- اشتغال ذهنی با خاطره‌ی فرد از دست رفته (مواجهه): در این مرحله، فرد داغدیده سعی می‌کند تا با واقعیت از دست دادن عزیز خود مواجه شود. رفتارهایی مثل خشم، اعتراض، اضطراب، غم، حواس‌پرتی و ناتوانی در تمرکز و... از واکنش‌های معمول این دوره‌اند.

۳- حل‌وفصل (سازگاری): سوگ فرد، فروکش می‌کند. گرچه عزیز از دست رفته فراموش نمی‌شود، اما انرژی هیجانی فرد، آزاد شده و صرف فعالیت‌ها و اهداف تازه‌ای می‌شود.

۶- گزینه «۲» «حافظه‌ی حسی» سالمندان، یعنی اطلاعاتی که از طریق حواس به مدت چند لحظه اندوخته می‌شود، با افزایش سن افت محسوسی ندارد. «حافظه‌ی دیداری» سالمندان نیز با افزایش سن تغییر عمده‌ای نمی‌کند. بعضی شواهد نشان می‌دهند که «حافظه‌ی کوتاه‌مدت» یا «حافظه‌ی فعال» در پیری افت مختصری می‌کند؛ مثلاً تعداد واژه‌هایی که فرد باید مدت زمان کوتاهی در حافظه‌ی خود نگه دارد، کاهش می‌یابد. بیشتر افت حافظه‌ی سالمندان در زمینه‌ی بازیابی اطلاعات جدیدتر از حافظه‌ی درازمدت می‌باشد.

۷- گزینه «۱» طبق فرضیه‌ی «افت پایانی هوش»، افت شناختی در ۲ یا ۵ سال آخر عمر فرد تشدید می‌گردد.

۸- گزینه «۲» کوبلر‌راس از طریق مصاحبه با ۵۰۰ بیمار نزدیک به مرگ، نظریه‌ی مرحله‌ای فرآیند مرگ را مطرح کرد. طبق نظر او افراد در واکنش به خبر مرگ قریب‌الوقوع خود ۵ مرحله را به ترتیب زیر پشت‌سر می‌گذارند: ۱- انکار ۲- خشم ۳- التماس (چانه زنی) ۴- افسردگی ۵- پذیرش

- ۹- **گزینه «۱»** الیزابت کوبرلر، در نظریه خود ۵ مرحله را در مورد فردی که از مرگ قریب‌الوقوع (بیماری لاعلاج) خود آگاه می‌شود مطرح می‌کند: ۱- انکار: فرد واقعیت را انکار می‌کند و با انکار حقیقت، از طبیعی به طبیب دیگر مراجعه می‌کند. ۲- خشم: بعد از آگاهی از صحت بیماری، خشمگین و عصبانی می‌شود. ۳- التماس (چانه‌زدن): بیمار سعی می‌کند به هر تریبی که شده بیشتر زنده بماند. مثلاً به دعا و التماس متوسل می‌شود یا از پزشک خود تقاضای بیشتر زنده ماندن می‌کند. ۴- افسردگی: فرد در این مرحله احساس درماندگی و ناامیدی می‌کند. ۵- پذیرش: سرانجام فرد واقعیت را می‌پذیرد و به انتظار مرگ می‌نشیند.

۱۰- **گزینه «۲»** یافته‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که بسیاری از افراد مبتلا به سندرم دان، سرانجام به بیماری آلزایمر مبتلا می‌شوند. وجود ژن یا ژن‌های خاصی در ایجاد بیماری آلزایمر نقش دارند که این ژن‌ها بر روی کروموزوم ۲۱ قرار دارند. این کروموزوم در ایجاد سندرم دان نیز نقش دارد. همچنین احتمال تولد کودکان مبتلا به سندرم دان در خانواده‌هایی که اعضای آن‌ها آلزایمر داشته باشند، بیشتر است.

۱۱- در اواخر بزرگسالی، بینایی بیشتر کاهش پیدا می‌کند، چراکه قرنیه شفاف‌تر می‌شود و نور را پخش می‌کند و باعث تار شدن تصاویر می‌شود. عدسی چشم زرد می‌شود و باعث اختلال در تشخیص رنگ‌ها می‌گردد. از میانسالی تا پیری، مناطق کدر در عدسی افزایش پیدا می‌کند و منجر به آب مروارید می‌شود که اگر جراحی صورت نگیرد، منجر به نابینایی می‌شود. هنگامی که سلول‌های حساس به نور در لکه (ماکولا) از بین می‌روند، افراد سالخورده دچار «تباهی لکه‌ای» می‌شوند. در نتیجه دید مرکزی تار می‌شود و کم‌کم منجر به نابینایی می‌شود. تباهی لکه‌ای علت اصلی نابینایی در سالخوردگان است. معمولاً بعد از ۶۰ سالگی وزن بدن کاهش می‌یابد و از ۷۵ سالگی به بعد افت قدرت شنوایی به چشم می‌خورد. مرگ طبیعی سلول‌ها در گوش داخلی، کاهش تأمین خون، خشک شدن غشاهای مثل پرده‌ی گوش و از بین رفتن گذرگاه‌های عصبی، منجر به ضعیف شدن شنوایی در اواخر بزرگسالی می‌گردد. شکایت از «بی‌مزگی» در افراد سالمند به علت ضعف حس بویایی و چشایی آن‌هاست. پیری، کاهش شدید درک لامسه در دست‌ها، مخصوصاً نوک انگشتان و کاهش کمتر در بازوها و لب‌ها را به همراه دارد. علت آن شاید کند شدن گردش خون، مخصوصاً در اندام‌های دور از مرکز بدن مانند انگشتان دست و پا باشد. همچنین از دست رفتن گیرنده‌های لامسه در برخی از نواحی پوست، مسبب آن است. تقریباً تمام سالخوردگان، بعد از ۷۰ سالگی به کاهش ادراک لامسه مبتلا می‌شوند.

با افزایش سن، عضله‌ی قلب سخت‌تر می‌شود و برخی سلول‌های آن می‌میرند. در حالی که سلول‌های دیگر بزرگ می‌شوند که نتیجه‌ی آن ضخیم شدن جداره‌ی بطن چپ است (بزرگ‌ترین حفره‌ی قلب که خون از آن به بدن پمپاژ می‌شود). همچنین، جداره‌ی شریان به علت پیری طبیعی و عمدتاً اگر فرد دچار تصلب شرایین شده باشد، خشک شده و مقداری رسوب (کلسترول و چربی) در آن انباشته می‌شود. در نتیجه‌ی این تغییرات، قلب با نیروی کمتری پمپاژ می‌کند و حداکثر ضربان قلب کاهش پیدا می‌کند و جریان خون به دستگاه گردش خون کم می‌شود. این بدان معنی است که به هنگام فعالیت بدنی، اکسیژن کافی به بافت‌های بدن نمی‌رسد.

با پیر شدن دستگاه ایمنی، سلول‌های T که مستقیماً به آنتی‌ژن‌ها (مواد بیگانه) حمله می‌کنند، کمتر اثربخش می‌شوند. علاوه بر این، دستگاه ایمنی با حمله کردن علیه بافت‌های طبیعی بدن به صورت پاسخ خودایمنی، به احتمال زیاد کژکار می‌شود. دستگاه ایمنی ناکارآمد، می‌تواند خطر مبتلا شدن سالخوردگان به انواع بیماری‌ها، از جمله بیماری‌های عفونی (مثل آنفولانزا)، بیماری قلبی - عروقی، برخی انواع سرطان و انواع اختلال‌های خودایمنی مانند آرتریت روماتوئید و دیابت را افزایش دهد. اما ضعیف شدن عملکرد دستگاه ایمنی در اثر افزایش سن، علت اغلب بیماری‌ها در افراد سالخورده نیست، بلکه صرفاً اجازه می‌دهد بیماری پیشرفت کند، در حالی که واکنش ایمنی قوی، بدن را از عامل بیماری نجات می‌دهد.

افراد سالخورده، تقریباً به اندازه جوانان به خواب نیاز دارند؛ یعنی ۷ ساعت در شب اما وقتی که افراد پیر می‌شوند سخت‌تر می‌توانند بخوابند و خفته بمانند. در واقع آن‌ها در طول شب، زمان کمتری در مرحله‌ی خواب عمیق بدون حرکت سریع چشم (NREM) به سر می‌برند و چندین بار بیدار می‌شوند. این روند در مردان بعد از ۳۰ سالگی و در زنان بعد از ۵۰ سالگی آغاز می‌شود و تا ۷۰-۸۰ سالگی ادامه پیدا می‌کند. مردان بیشتر از زنان دچار اختلال خواب می‌شوند. یک دلیل آن این است که بزرگ شدن غده پروستات، منجر به منقبض شدن پیشابراه می‌شود و باعث می‌شود که فرد به دفعات بیشتری در طول شب به ادرار کردن نیاز پیدا کند. دلیل دیگر این است مردان بیشتر دچار وقفه‌ی تنفسی در خواب می‌شوند، حالتی که تنفس به مدت ۱۰ ثانیه یا بیشتر قطع می‌شود و به بیدار شدن‌های کوتاه می‌انجامد. یکی دیگر از دلایل مختل شدن خواب، «بی‌قراری پاها» است که می‌تواند به علت تنش عضلانی، کاهش گردش خون یا تغییرات مربوط به سن در مناطق حرکتی مغز باشد.

تغییرات مرتبط با سن در اندام‌های تناسلی، در مقایسه با سایر اندام‌های بدن مثل چشم‌ها، گوش‌ها، استخوان‌ها و دستگاه قلبی - عروقی ناچیز است. گرچه تمام بررسی‌های مقطعی از کاهش میل جنسی و فراوانی فعالیت جنسی در افراد سالخورده خبر می‌دهند، این روند به وسیله‌ی آثار همدوره اغراق شده است. نسل جدید سالخوردگان که عادت کرده‌اند تمایلات جنسی را با دید مثبت بنگرند، احتمالاً از لحاظ جنسی فعال‌تر هستند. همچنین شواهد طولی نشان می‌دهد که اغلب زن و شوهرهای سالخورده‌ی سالم، آمیزش جنسی خود را ادامه می‌دهند. در واقع آمیزش جنسی خوب در گذشته، آمیزش جنسی خوب در آینده را پیش‌بینی می‌کند.

البته میل جنسی با آمیزش جنسی تفاوت دارد. میل جنسی، احساس شهوانی، لذت بردن از مصاحبت نزدیک و صمیمانه و احساس عزیز و دوست‌داشتنی بودن است. هم مردان و هم زنان سالخورده می‌گویند که معمولاً این شوهر است که تعامل جنسی را متوقف می‌کند. در فرهنگی که بر نعوذ به عنوان عامل ضروری جنسی بودن تأکید می‌شود، وقتی مرد در می‌یابد که رسیدن به حالت نعوذ دشوارتر شده و فاصله‌ی زمانی بیشتری باید بین نعوذها باشد، امکان دارد از کلیه‌ی فعالیت‌های جنسی کناره‌گیری کند. ناتوانی‌هایی که جریان خون به آلت مردی را مختل می‌کنند که عمدتاً اختلال‌های دستگاه عصبی خود مختار، بیماری‌های قلبی - عروقی و دیابت هستند، مسبب کاهش یافتن تمایلات جنسی در مردان سالخورده می‌شوند. سیگار کشیدن، مصرف بیش از حد الکل و انواع داروهای تجویزی نیز موجب کاهش عملکرد جنسی می‌شوند. در بین زنان، ضعف سلامتی و نداشتن همسر از عوامل اصلی کاهش تمایلات جنسی هستند.

آرتریت، حالتی است که طی آن، مفاصل و عضلات، ملتهب، دردناک، خشک و گاهی متورم می‌شوند، در اواخر بزرگسالی شیوع بیشتری می‌یابد. آرتریت چند نوع است. استئوآرتریت، شایع‌ترین نوع آن است. نام دیگر آن، «آرتریت فرسودگی» یا «بیماری تباهی مفصل» است و یکی از معدود معلولیت‌های مرتبط با سن است که در اثر سال‌ها استفاده از مفاصل ایجاد می‌شود. معمولاً برای این بیماری آمادگی ژنتیکی وجود دارد، اما معمولاً تا ۴۰-۵۰ سالگی پدیدار نمی‌شود. در مفاصلی که مکرراً استفاده می‌شوند، غضروف روی استخوان‌ها که هنگام حرکت، سایش را کم می‌کند، به تدریج تباه می‌شود. تقریباً همه‌ی سالخوردگان در عکس‌های اشعه‌ی X، درجاتی از استئوآرتریت را نشان می‌دهند، ولی از نظر شدت آن، تفاوت‌های فردی وجود دارد.

آرتریت روماتوئید، برخلاف استئوآرتریت که به برخی مفاصل مربوط می‌شود، کل بدن را در برمی‌گیرد. در این اختلال، پاسخ خود ایمنی به التهاب بافت رباط، مخصوصاً غشایی که مفاصل را می‌پوشاند، می‌انجامد که نتیجه‌ی آن خشکی، التهاب و درد کلی است. یافتن موجود در غضروف رشد می‌کند و به رباط‌ها، عضلات و استخوان‌های اطراف، آسیب می‌رساند. نتیجه‌ی آن از شکل افتادن مفصل و اغلب، از دست دادن تحرک است. گاهی اندام‌های دیگر مانند قلب و شش‌ها تحت تأثیر قرار می‌گیرند.

«دیابت قندی» دیابتی است که در دوران بزرگسالی آغاز می‌شود. چنانچه انسولین که توسط لوزالمعده ترشح می‌شود و وظیفه‌ی جذب گلوکز موجود در خون را بر عهده دارد تولید نشود یا این که سلول‌های بدن به آن حساس نباشند و در نتیجه انسولین نتواند فعالیت خود را انجام بدهد، دیابت قندی محرز می‌شود. از اواسط تا اواخر بزرگسالی، شیوع این دیابت دو برابر می‌شود.

بیماری استئوپروز: پوکی استخوان که در نتیجه یائسگی در زنان ایجاد می‌شود و با خمیدگی پشت همراه است.

مرحله‌ی تمامیت (انسجام من) در برابر ناامیدی اریکسون، پیری، ۶۵ سالگی به بعد:

در این مرحله فرد با واقعیت مرگ مواجه می‌شود و خاطرات و صحنه‌های گذشته را مثل آلبومی ورق می‌زند. اگر فرد از زندگی گذشته‌اش رضایت داشته باشد و فکر کند آن‌طور که باید، زیسته است به «تمامیت» یا «انسجام» رسیده است و از مرگ هراسی ندارد؛ اما اگر از زندگی گذشته‌اش ناراضی باشد، دچار ناامیدی می‌گردد. چنین فردی احساس می‌کند که تصمیمات غلط زیادی گرفته است و وقت زیادی برای یافتن مسیر دیگری به سمت انسجام ندارد. فرد ناامید، بدون داشتن فرصتی دیگر، به سختی می‌تواند بپذیرد که مرگ نزدیک است و غرق در اندوه و ناامیدی می‌شود. به عقیده‌ی اریکسون، این نگرش‌ها معمولاً به صورت عصبانیت و ناخشنودی از دیگران و نفرت از خود ابراز می‌شوند. رسیدن به مرحله توحید و تمامیت عبارت است از قبول کردن مرگ، امید داشتن و امکان اتکا به دیگران.

دو عامل موجب نگه داشتن ادراکی است که فرد از خود دارد:

- ۱- اشخاص سالمند، کمتر وابسته به پاسخ‌های دیگران و بیشتر متکی به نظر و قضاوت خود هستند.
  - ۲- اشخاص سالمند، علیرغم تغییرات نقش‌های اجتماعی، به پنداشتن خود در نقش‌های قبلی ادامه می‌دهند و این‌گونه افراد که توانسته‌اند تصویر ثابتی از خود حفظ کنند، با دگرگونی‌هایی که در کانون خانوادگی به وقوع می‌پیوندد بهتر مقابله می‌کنند.
- در این دوره نیز مانند دوره‌های دیگر تحول، بزرگسالان سالخورده‌ای که می‌پندارند توانایی مهار کردن زندگی خود را دارند از کسانی که زندگیشان را دیگران اداره می‌کنند و به جای آنان تصمیم می‌گیرند، ارزش بهتری برای خود قائل‌اند.

۱۲- در دهه‌ی ۱۹۶۰، روان‌پزشک معروفی به نام «ایزابت کوبلرراس»، با ۵۰۰ بیمار در حال مرگ مصاحبه کرد و از آن‌ها خواست که درباره‌ی احساس‌ها و نگرش‌های خود نسبت به مرگ صحبت کنند. او براساس گفته‌های این بیماران نظریه خود را درباره‌ی واکنش روانی افراد نسبت به خبر مرگ قریب‌الوقوع، در پنج مرحله بیان کرده است:

۱- انکار: فرد با آگاهی از خبر مرگ قریب‌الوقوع خود، واقعیت را انکار می‌کند و از پزشکی به پزشک دیگر مراجعه می‌کند.

۲- خشم: فرد به اطرافیان سالم و جوان رشک می‌ورزد و به ابراز خشم و عصبانیت می‌پردازد.

۳- التماس (چانه زدن): بیمار سعی می‌کند به هر ترتیبی که شده زنده بماند و مرگ خود را به تعویق بیندازد. لذا با توسل به دعا، التماس و... تلاش می‌کند.

۴- افسردگی: فرد دچار احساس ناامیدی و افسردگی شده و به گریه و زاری می‌پردازد.

۵- پذیرش: فرد در نهایت واقعیت مرگ قریب‌الوقوع خود را می‌پذیرد و به انتظار می‌نشیند.

کوبلرراس در مورد نظریه خودش معتقد است که نباید هیچ مرحله‌ای را به صورت زنجیره‌ای ثابت در نظر گرفت که همه‌ی افراد الزاماً آن را نشان خواهند داد. انتقادی که به نظریه‌ی او وارد شده است این است که بهتر بود او اصطلاح مراحل را به کار نمی‌برد، بلکه آن‌ها را راهبردهای کنار آمدن در نظر می‌گرفت که هر کسی هنگام روبه‌رو شدن با مرگ آن را نشان می‌دهد. در واقع نقطه‌ضعف نظریه‌ی کوبلرراس این است که افکار و احساسات بیماران محتضر (کسی که در حال جان دادن است) را در موقعیت‌ها در نظر نگرفته است.